

**ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY,
ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY SR PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY**

**Správa o postavení a práвах príslušníkov
národnostných menšín
za obdobie rokov 2019 – 2020**

Bratislava máj 2021

Úvod	5
I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	7
1.1 Vnútroštátna legislatíva Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	7
1.1.1 Strategické, koncepcné dokumenty a akčné plány.....	10
Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024.....	13
1.2 Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	15
1.2.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín	15
1.2.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov	16
1.2.3 Ďalšie medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín	18
Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva a implementácia univerzálnych ľudskoprávných dohovorov.....	18
Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe.....	18
Bilaterálna spolupráca pre záležitosti menšín	19
Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín	19
Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru	20
II. Časť – Práva príslušníkov národnostných menšín v oblasti participácie na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú	20
2.1 Legislatívne, koncepcné a inštitucionálne rámce.....	20
2.2 Účasť na zákonodarnej a výkonnej moci.....	23
2.2.1 Účasť na zákonodarnej moci.....	23
Voľby do NR SR v roku 2020	24
2.2.2 Účasť na výkonnej moci	25
Vláda SR a poradný orgán vlády SR v oblasti národnostných menšín.....	25
Prezidentské voľby v roku 2019	26
2.2.3 Účasť na riadení územných samospráv	27
Voľby do orgánov samosprávy obcí v roku 2019 a 2020.....	27
Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019.....	28
2.3 Konzultačné mechanizmy.....	28
2.3.1 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny	29
2.4 Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny	31
III. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti kultúry národnostných menšín	34
3.1 Legislatívne a koncepcné rámce.....	34
3.2 Inštitucionálne zabezpečenie kultúry národnostných menšín	36
3.2.1 Kultúrno-osvetové zariadenia	37

Národné osvetové centrum.....	37
Postupové súťaže.....	38
3.2.2 Ostatné organizácie zriadené MK SR	39
Hudobné centrum	39
Ústredie ľudovej umeleckej výroby	39
Literárne informačné centrum	39
3.2.3 Kultúrno-osvetové zariadenia zriaďované samosprávnymi krajinami	39
3.2.4 Hvezdárne	41
3.2.5 Maďarský osvetový inštitút na Slovensku	42
3.3 Knižnice.....	42
3.4 Divadlá	47
3.4.1 Profesionálne národnostné divadlá a umelecké súbory	47
Tanečné divadlo Ifjú Szivek.....	48
Poddukelský umelecký ľudový súbor v Prešove.....	48
Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove	49
Divadlo Thália Színház v Košiciach.....	49
Divadlo Romathan	49
Jókaiho divadlo v Komárne.....	50
3.4.2 Ostatné divadlá	50
Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja.....	50
Slovenský ľudový umelecký kolektív	50
Divadelný ústav Bratislava.....	51
3.5 Múzeá a galérie	51
3.5.1 Múzeá s celoštátnou pôsobnosťou.....	51
SNM – Múzeum židovskej kultúry	51
SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov	53
SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	54
SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry	55
SNM – Múzeum rusínskej kultúry	56
SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku	57
SNM – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku	58
Múzeum Slovenského národného povstania	63
3.5.2 Regionálne a miestne múzeá a galérie	64
3.6 Médiá.....	65
3.6.1 Televízne a rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny.....	65
Rozhlas a televízia Slovenska.....	65
3.6.2 Rozhlasové a televízne vysielanie súkromných rádión a televízií	69
Régión TV	69
Rádio rusyn FM	70
Ostatné rádión	72
3.6.3 Vydávanie periodickej tlače národnostných menšín	72
3.7 Veda a výskum.....	73
Fórum inštitút pre výskum menšín.....	73

Dokumentačné stredisko holokaustu.....	75
3.8 Podpora kultúry národnostných menšín.....	75
3.8.1 Fond na podporu kultúry národnostných menšín	75
3.8.2 Iné dotačné programy.....	79
Dotačný systém Ministerstva kultúry SR.....	79
Dotačný systém Ministerstva spravodlivosti SR.....	79
Podpora kultúry národnostných menšín na úrovni vyšších územných celkov.....	80

IV. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti výchovy a

vzdelávania národnostných menšín 82

4.1 Legislatívne a koncepcné rámce.....	82
4.2 Inštitucionálne zabezpečenie	83
4.3 Obsahové zabezpečenie	84
4.4 Vzdelávanie v jazykoch národnostných menšín.....	86
4.5 Aktivity v oblasti výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach.....	90
4.5.1 Aktivity detašovaného pracoviska MPC Košice	91
4.5.2 Aktivity regionálneho pracoviska MPC Prešov	91
4.5.3 Aktivity Rómskeho vzdelávacieho centra Prešov	93
4.6 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín.....	94

V. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti používania jazykov

národnostných menšín 96

5.1 Legislatívne a koncepcné rámce.....	96
5.2 Odborná a metodická pomoc pri používaní jazykov národnostných menšín	97
5.3 Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2019 – 2020	99
5.4 Podpora zlepšovania aplikačnej praxe dodržiavania práv na používanie jazykov národnostných menšín....	104

Záver a odporúčania 106

Zoznam skratiek 110

Zoznam príloh 112

Úvod

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len ako „vláda SR“) v Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2020 – 2024 (ďalej aj ako „programové vyhlásenie“) vyhlásila, že považuje ochranu a podporu národnostných menšín za svoje prirodzené poslanie. Príslušníkom národnostných menšín bude vláda SR vytvárať možnosti na zachovávanie ich kultúrnych zvyklostí, jazyka, tradícií a nebude prijímať také opatrenia, ktoré by smerovali k asimilácii väčšinovým obyvateľstvom alebo takú asimiláciu podporovali.

Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej len ako „splnomocnenec“) ako poradný orgán vlády SR plní úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia národnostných menšín. Splnomocnenec s cieľom presadzovať dodržiavanie vnútroštátnych a medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky (ďalej aj ako „SR“) v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín predovšetkým monitoruje, analyzuje a vyhodnocuje dodržiavanie práv príslušníkov národnostných menšín orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými príslušnými subjektmi a raz za dva roky predkladá vláde správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín.

Predkladaná Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2019 – 2020 (ďalej len „správa“), ktorá mapuje postavenie a práva príslušníkov národnostných menšín, je už siedmou v poradí. Ambíciou správy je sumarizovať aktuálny stav v jednotlivých oblastiach dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín a súčasne analyzovať oblasti, v ktorých nastal pokrok a tie oblasti, ktoré naďalej zostávajú výzvami. Správu vypracoval Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej aj ako „ÚSVNM“) v nadväznosti na čl. 4 ods. 1 písm. a) Štatútu splnomocnenca. Obsah správy bol vypracovaný aj na základe podkladov vecne príslušných orgánov štátnej správy a inštitúcií.

Správa pozostáva z piatich častí, ktoré sa zaoberajú uplatňovaním práv príslušníkov národnostných menšín zaručených Ústavou SR, medzinárodnými dohovormi, ktorými je SR viazaná, ako aj vnútroštátnym právnym poriadkom, ochranou kultúry a jazyka národnostných menšín, výchovou a vzdelávaním národnostných menšín, ako aj ich účasťou na riešení vecí verejných. V prípade, kde si to daný kontext vyžaduje, správa uvádza informácie aj mimo sledovaného obdobia.

Prvá časť správy sa zameriava na vnútroštátne a medzinárodné záväzky SR v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín a sumarizuje prijaté legislatívne a nelegislatívne zmeny v predmetnej oblasti, dodržiavanie medzinárodných záväzkov SR v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín vyplývajúcich z členstva SR v multilaterálnych organizáciách (OSN, Rada Európy) s akcentom na Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (ďalej aj ako „Rámcový dohovor“) a Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej aj ako „Charta jazykov“), ako aj z bilaterálnej spolupráce.

Druhá časť správy mapuje práva príslušníkov národnostných menšín v oblasti participácie na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú, a to z hľadiska legislatívnych, koncepčných

a inštitucionálnych rámcov, účasti reprezentantov národnostných menšín na zákonodarnej a výkonnej moci, na riadení územných samospráv, ako aj účasti v konzultačných mechanizmoch.

Tretia časť predkladanej správy poskytuje komplexné informácie o právach príslušníkov národnostných menšín v oblasti kultúry z perspektívy činnosti jednotlivých kultúrnych inštitúcií a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín (ďalej aj ako „FPKNM“). Štvrtá časť sa venuje právam príslušníkov národnostných menšín v oblasti výchovy a vzdelávania, pričom poskytuje údaje s dôrazom na vyučovanie jazykov národnostných menšín, ako aj vyučovacie jazyky národnostných menšín. Piata časť sa venuje právam príslušníkov národnostných menšín v oblasti používania menšinových jazykov vo vzťahu k poskytovaniu odbornej a metodickéj pomoci pri používaní menšinových jazykov, aplikačnej praxe a výsledkov Správy o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2019 – 2020 (ďalej aj ako „Jazyková správa“).

Záver a odporúčania sumarizujú hlavné zistenia a odporúčania správy vyplývajúce zo súčasného postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín. Správa je doplnená o samostatnú časť Prílohy, v ktorých poskytuje podrobnejšie a doplňujúce informácie k jednotlivým častiam správy. V záujme uplatňovania rodovo citlivého jazyka sa všade tam, kde sa v texte tejto správy používa označenie v mužskom rode, sa má primerane na mysli aj označenie v ženskom rode.

I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

1.1 Vnútroštátna legislatíva Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Práva národnostných menšín a etnických skupín sú v rámci vnútroštátnej legislatívy SR upravené najmä v štvrtom oddiele Ústavy SR, konkrétne v čl. 33 a čl. 34. Na právnu úpravu obsiahnutú v Ústave SR nadväzuje viacero právnych predpisov, ktoré upravujú oblasť postavenia a práv národnostných menšín a ich príslušníkov a poskytujú priamu alebo nepriamu ochranu ich práv a právom chránených záujmov.¹ V sledovanom období boli prijaté alebo novelizované viaceré právne predpisy.

K zmenám v legislatívnej oblasti, ktoré majú priamy vplyv na postavenie a práva príslušníkov národnostných menšín predovšetkým patrí:

- **novela zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov:** Zákon č. 365/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov účinný od 1. 1. 2019. Predmetnou novelou sa do § 8 tohto zákona zaviedla povinnosť obce pri určovaní školského obvodu základnej školy zohľadniť okrem iného aj záujem obyvateľov obce s trvalým bydliskom v obci o vzdelávanie v štátnom jazyku a v jazyku národnostných menšín na území obce. Súčasne je potrebné uvedenú skutočnosť zohľadňovať aj v prípade, ak obec základnú školu nezriadi, ale dohodne sa so susednými obcami na spoločnom školskom obvode základnej školy.
- **novela zákona č. 513/2009 Z. z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov:** Zákon č. 55/2019 Z. z., ktorý s účinnosťou od 15. marca 2019 uložil manažérovi infraštruktúry v § 34 ods. 6 písm. h) povinnosť zabezpečiť označenie v jazyku národnostných menšín okrem železničných staníc aj tých železničných zastávok, na ktorých sa vykonáva pravidelná osobná doprava v obciach podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín.
- **prijatie zákona č. 223/2019 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov.** Tento právny predpis ustanovuje základné rámce rozsahu a spôsobu vykonania sčítania, pričom definuje témy a charakteristiky zisťované pri sčítaní, neobsahuje však konkrétne znenie sčítacích formulárov. Medzi témy týkajúce sa obyvateľov boli zaradené aj národnosť a materinský jazyk. V nadväznosti na prijatie tohto zákona Štatistický úrad (ďalej len „ŠÚ SR“) postupne vypracúval opatrenia, ktorými sa v zmysle § 2 ods. 3 predmetného zákona ustanovili podrobnosti, týkajúce sa charakteristík a štruktúry zisťovaných údajov o témach podľa

¹ Pozri napr. Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012 a nasledujúce.

zoznamu, podrobnosti o spôsobe zisťovania údajov a vzory sčítacích formulárov. Ide napríklad o:

- Opatrenie ŠÚ SR č. 44/2020 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o charakteristikách a štruktúre zisťovaných údajov o témach podľa zoznamu, podrobnosti o spôsobe zisťovania údajov a vzory sčítacích formulárov na sčítanie obyvateľov a sčítacích formulárov na sčítanie domov a bytov ustanovilo charakteristiky zisťovaných údajov o témach týkajúcich sa obyvateľov a vzory sčítacieho formulára na sčítanie obyvateľov. Formulár A obsahuje otázky 10. *Aká je Vaša národnosť? 10.1. Hlásite sa aj k inej národnosti? 11. Aký je Váš materinský jazyk?*.
- Opatrenie ŠÚ SR č. 307/2020 Z. z. o poskytnutí dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy pri príprave, priebehu a vykonaní sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021, ktoré vzniknú pri sčítaní obyvateľov, a o odmene niektorých asistentov sčítania.
- **prijatie zákona č. 371/2019 Z. z. o základných požiadavkách na bezpečnosť detského ihriska a o zmene a doplnení niektorých zákonov.** Zákonodarca v § 3 tohto zákona ustanovil povinnosť na zariadení detského ihriska umiestniť oznam s upozornením na riziká, ktoré nemožno odstrániť pri jeho výrobe alebo umiestnení a taktiež v § 5 povinnosť uvádzať označenie detského ihriska, ktoré obsahuje zákonom taxatívne určené informácie, pričom zákon na podnet splnomocnenca ustanovil, že predmetný oznam aj označenie musia byť vyhotovené v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 184/1999 Z. z.“) v obciach určených osobitným predpisom aj v jazyku národnostnej menšiny. Ministerstvo hospodárstva SR iniciovalo zrušenie tohto zákona kvôli finančnej náročnosti jeho plnenia. Tento zákon bol k 19. februáru 2021 zrušený.
- **prijatie Vyhlášky Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu č. 438/2019 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o e-Governmente.** V súlade s § 2 ods. 5 tejto vyhlášky orgán verejnej moci zabezpečuje tvorbu informačného obsahu o svojej činnosti pre verejnosť za podmienok ustanovených v zákone č. 184/1999 Z. z.
- **prijatie Vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 30/2020 Z. z. o dopravnom značení, ktorá nadobudla účinnosť 1. apríla 2020.** Vyhláška v § 5 ods. 1 ustanovuje, že nápisy na dopravných značkách sa uvádzajú v štátnom jazyku; iný jazyk možno použiť, ak je to v súlade s osobitným predpisom a medzinárodnou zmluvou, ktorou je SR viazaná, t. j. aj v súlade so zákonom č. 184/1999 Z. z.
- **novela zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov:** Zákon č. 93/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od

25. 4. 2020. Novelou zákona sa okrem iného pridalo nové ustanovenie – § 13b, ktoré sa týka sprístupnenia elektronickej verzie učebníc, učebných textov a pracovných zošitov v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu. Predmetné ustanovenie explicitne hovorí aj o učebniciach, učebných textoch a pracovných zošitoch, ktoré sú vydané v jazyku národnostnej menšiny.

- **novela zákona č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch:** Zákon č. 338/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. 12. 2020. Zákon v § 47a upravuje priestupky extrémizmu. Jednotlivé skutkové podstaty poskytujú ochranu skupine osôb alebo jednotlivcovi pred v ustanovení explicitne uvedenými konaniami, pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie. Novelou bola do tohto ustanovenia pridaná nová skutková podstata a ustanovenia s ňou súvisiace (sankcie, odstránenie protiprávneho stavu).
- **zákon č. 138/2017 o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bol v sledovanom období novelizovaný celkovo päťkrát.** Zmeny sa týkali najmä členstva v odbornej rade, predpokladov na výkon funkcie riaditeľa, zloženia dozornej komisie a členstva v dozornej komisii, taktiež ustanovení určujúcich podmienky na poskytnutie finančných prostriedkov, ktoré musí spĺňať žiadateľ a ustanovení upravujúcich spôsob podávania žiadostí. Posledné dve novelizácie zákona boli prijaté v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19. Ide konkrétne o:
 - **zákon č. 129/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR v súvislosti s ochorením COVID-19.** Cieľom tejto novely, ktorá nadobudla účinnosť 21. 5. 2020, bolo okrem iného aj zjednotenie vybraných procesných lehôt v rámci činností Audiovizuálneho fondu, Fondu na podporu umenia a FPKNM, ako aj zjednotenie úpravy administratívnych procesov a náležitostí v uvedených fondoch sledujúc ich zjednodušenie s cieľom výrazného zníženia administratívnej záťaže žiadateľov aj s ohľadom na obdobie krízovej situácie, keďže práve uvedené fondy predstavujú efektívny nástroj zmiernovania negatívnych dopadov krízy na kultúrnu obec v širokom zábere.²
 - **zákon č. 300/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR v súvislosti s druhou vlnou pandémie ochorenia COVID-19,** účinný od 1. 11. 2020. Podľa dôvodovej správy k tomuto zákonu je jeho cieľom v súvislosti s novelizáciou zákona č. 138/2017 Z. z. umožniť FPKNM v prípade prijatia nového právneho rámca na poskytovanie fondov

² Dôvodová správa k zákonu č. 129/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti MK SR v súvislosti s ochorením COVID-19.

Európskej únie (ďalej len ako „EÚ“) stať sa poskytovateľom pri čerpaní finančných prostriedkov z fondov EÚ a taktiež finančnou inštitúciou slúžiacou na implementáciu finančných nástrojov. V súvislosti s uvedeným sa medzi príjmy FPKNM ako nový zdroj príjmov doplnili finančné prostriedky EÚ a v nadväznosti na to sa novelizovali ustanovenia upravujúce použitie týchto príjmov a ich prerozdelenie na podpornú činnosť a vlastnú prevádzku. V zmysle tejto zmeny je FPKNM povinný použiť najmenej 95 % finančných prostriedkov EÚ na podpornú činnosť a najviac 5 % takýchto príjmov bude oprávnený použiť na vlastnú prevádzku. Výnimkou sú prípady, keď budú finančné prostriedky EÚ účelovo viazané na inú ako podpornú činnosť. Do § 21 bol pridaný odsek 3 ustanovujúci, že Ministerstvo kultúry SR je oprávnené vyhradiť si, že časť príspevku podľa odseku 1 presahujúca výšku 8 000 000 Eur je viazaná na podpornú činnosť v pôsobnosti odbornej rady interkultúrneho dialógu a porozumenia, najviac však do výšky 95 % tejto časti. V súvislosti s aktuálnou pandemickou situáciou sa upustilo od niektorých podmienok poskytnutia finančných prostriedkov.

- **novela zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení:** Zákon č. 220/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, účinný od 1. januára 2021. Ustanovenie § 4aa tohto zákona obsahujúce právo na úhradu cestovných nákladov na dopravu žiaka sa rozšírilo o právo na úhradu cestovných nákladov na dopravu dieťaťa alebo žiaka z obce jeho trvalého pobytu do najbližšej materskej školy s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny a späť, ak ide o dieťa materskej školy s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, a v obci, v ktorej má dieťa patriace k národnostnej menšine, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, trvalý pobyt, nie je zriadená materská škola s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny.

1.1.1 Strategické, koncepcné dokumenty a akčné plány

Splnomocnenec v rámci svojich kompetencií vymedzených štatútom pripravuje, navrhuje a realizuje v spolupráci krátkodobé, strednodobé a dlhodobé opatrenia v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín s Úradom vlády Slovenskej republiky (ďalej len ako „Úrad vlády SR“), ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy. Najdôležitejším dokumentom nelegislatívnej povahy týkajúcim sa podpory postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, ktorého plnenie ÚSVNM zabezpečoval, je Akčný plán ochrany osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020 (ďalej len ako „Akčný plán“), ktorý bol schválený vládou SR 26. októbra 2016 uznesením č. 492/2016. Zámerom Akčného plánu bolo zabezpečiť efektívny, prehľadný a spoľahlivý systém ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vrátane posilnenia jeho inštitucionálneho zabezpečenia.

Predmetný Akčný plán bol rozpracovaný do siedmych operačných cieľov zameraných na:

1. zabezpečenie komplexného prístupu k tvorbe právnych predpisov týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín,
2. zlepšenie systému podpory kultúry národnostných menšín a etnických skupín,
3. účinnejšie zohľadnenie špecifik výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám,
4. zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi,
5. zlepšenie informovanosti verejnosti o národnostných menšinách a etnických skupinách prostredníctvom médií,
6. zlepšenie mechanizmov participácie osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú,
7. zvýšenie poznatkovej bázy slúžiacej k lepšej identifikácii cieľových skupín – národnostných menšín a etnických skupín a ich potrieb prostredníctvom štatistického zisťovania a výskumu.

Operačné ciele boli ďalej rozpracované na úroveň konkrétnych opatrení a aktivít s konkrétnymi indikátormi a termínmi plnenia, zodpovednými gestormi, spolupracujúcimi subjektmi a zdrojmi financovania. Rok 2020 bol záverečným rokom plnenia úloh Akčného plánu, pričom ÚSVNM v spolupráci so zodpovednými gestormi pripravil v súlade s úlohou B.1 uznesenia vlády SR č. 492/2016 a následne predložil *Informáciu o plnení úloh z Akčného plánu* vedúcemu Úradu vlády SR v stanovenom termíne do 31. decembra 2020.

Predložená informácia obsahovala podrobné vyhodnotenie plnenia úloh z Akčného plánu. Plnením úloh Akčného plánu sa podarilo realizovať rad významných aktivít a opatrení. V rámci plnenia operačného cieľa č. 1. vypracovala neformálna pracovná skupina zložená z odborníkov v oblasti práv národnostných menšín nominovaných členmi Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej aj ako „VNMES“) v súčinnosti s ÚSVNM Analýzu právnych predpisov týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín a etnických skupín vrátane postavenia mestských častí Bratislavy a Košíc v kontexte používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín. V nadväznosti na zistenia predmetnej analýzy bol vypracovaný Návrh legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách (ďalej aj ako „návrh legislatívneho zámeru zákona“), ktorý následne VNMES schválil v januári 2020, pričom poveril predsedu VNMES na jeho predloženie Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len ako „RVLP“) a odporučil RVLP predložiť návrh legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách vláde SR. RVLP v októbri 2020 vzala návrh legislatívneho zámeru zákona na vedomie a odporučila svojej predsedníčke, aby ho predložila na rokovanie vlády SR. Vláda SR vzala návrh legislatívneho zámeru zákona v rámci materiálu Informácia o 38. zasadnutí RVLP na vedomie v novembri 2020. Návrh legislatívneho zámeru zákona je zverejnený na webovom sídle splnomocnenca.³ K ďalším dokumentom, ktoré ÚSVNM v súvislosti s plnením operačného cieľa č. 1 vypracoval patrí: Analýza možností

³ Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7734_legislativny-zamer-zakona-o-narodnostnych-mensinach.pdf.

využitia dočasných vyrovnávacích opatrení v oblasti predchádzania diskriminácie osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám a Metodika prijímania dočasných vyrovnávacích opatrení v oblasti práv národnostných menšín a etnických skupín so zreteľom na marginalizované rómske komunity.⁴

Ministerstvo kultúry SR naplnilo operačný cieľ č. 2 Akčného plánu predovšetkým prijatím zákona o FPKNM a ďalšími aktivitami v oblasti vzdelávania a odbornej metodologickej pomoci pre zamestnancov rezortu, ako aj podujatí neformálneho vzdelávania pre viaceré cieľové skupiny. Taktiež v rámci operačného cieľa č. 3 v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej aj ako „MŠVVŠ SR“) bolo realizovaných množstvo aktivít a opatrení zameraných na zohľadňovanie špecifík vzdelávacích potrieb vrátane vzdelávania v rómskom jazyku, vzdelávania k tolerancii, ako aj vzdelávania učiteľov v tejto oblasti.

Operačný cieľ č. 4 Akčného plánu bol zrealizovaný prostredníctvom činnosti poradnej skupiny splnomocnenca pre zabezpečenie zosúladenia praxe s platným zákonom o používaní jazykov národnostných menšín (ďalej len ako „poradná jazyková skupina splnomocnenca“). Poradná jazyková skupina splnomocnenca pripravovala podkladové materiály na zabezpečenie jednotnej odbornej terminológie v jazykoch národnostných menšín, informatívne jazykové mutácie legislatívnych textov, oficiálne formuláre, dokumenty o metodologických materiáloch pri používaní jazykov národnostných menšín upravené zákonom č. 184/1999 Z. z.

V rámci plnenia operačného cieľa č. 5 Akčného plánu ÚSVNM pravidelne informoval tlačové agentúry o svojich aktivitách. Zároveň bol splnomocnenec aktívny aj na sociálnych sieťach, kde uverejňoval informácie o svojich aktivitách, ako aj informácie týkajúce sa používania jazykov národnostných menšín. V sledovanom období pribudli na webovom sídle splnomocnenca viaceré metodické materiály, preklady dôležitých informácií týkajúcich sa napr. ochrany života a zdravia či informácie týkajúce sa Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 (ďalej len „SODB 2021“).

V súvislosti s plnením 6. operačného cieľa Akčného plánu ÚSVNM umožnil stáž piatim študentom, ktorí sú príslušníkmi národnostných menšín. Zároveň bol s cieľom zabezpečenia efektívnejšej participácie príslušníkov národnostných menšín zmenený Štatút VNMES, ktorým boli zavedené zmeny týkajúce sa vytvorenia dvojkomorového systému a rozšírenia hlasovacieho práva na všetkých členov oboch komôr, pričom jednu komoru tvoria členovia a členky VNMES za národnostné menšiny.

Plnenie operačného cieľa č. 7 prebiehalo v súčinnosti s plnením úloh vyplývajúcich z Národného akčného plánu SODB 2021 na roky 2017 – 2020 (ďalej len ako „NAP SODB 2021“). V rámci plnenia NAP SODB 2021 strategického cieľa č. 5: venovať zvýšenú pozornosť osobitným skupinám obyvateľov, ktorých sčítanie si vyžaduje špecifický prístup, sa za obyvateľov, ktorých sčítanie si takýto špecifický prístup vyžaduje, okrem iných skupín obyvateľstva považovali aj obyvatelia z hľadiska príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk, a to aj pre potreby vnútroštátnej legislatívy (predovšetkým zákona č. 184/1999 Z. z.). ÚSVNM v spolupráci so ŠÚ SR vypracoval Metodiku sčítania

⁴ Dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7722.pdf>.

obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk.⁵ Spolupracujúcimi subjektmi pri tvorbe metodiky boli: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úrad vlády SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo vnútra SR a Ministerstvo spravodlivosti SR.

Okrem NAP SODB 2021 sa ÚSVNM aktívne zapájal aj do plnenia ďalších významných koncepcných dokumentov SR, ktoré súvisia s ochranou práv príslušníkov národnostných menšín. K nim patrí aj Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, ktorá nadväzuje na Koncepciu boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019. Cieľom toho dokumentu je podporiť rešpektovanie univerzálnych hodnôt a predchádzať vzniku predsudkov, stereotypov a nenávisťných prejavov podmienených národnostnou, rasovou, etnickou, náboženskou alebo inou neznášanlivosťou, ako aj predchádzať vzniku a šíreniu postojov a aktivít smerujúcich k podpore a propagácii rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie v demokratickej spoločnosti. V rámci sledovaného obdobia bol ďalším relevantným dokumentom Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie na roky 2016 – 2019, ktorého cieľom bolo zvýšiť povedomie verejnosti o nediskriminácii a zefektívnenie implementácie antidiskriminačnej legislatívy.

S právami osôb patriacich k rómskej národnostnej menšine taktiež súviselo aj plnenie úloh Akčných plánov Stratégie SR pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2017 – 2020 pre oblasti: D.2.6 oblasť nediskriminácie a D.2.7 oblasť prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti – Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie, na ktorých sa podieľal aj ÚSVNM. Rovnako ÚSVNM aktívne participuje na príprave Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Stratégia predstavuje súbor východísk a cieľov, ktoré smerujú k zastaveniu segregácie rómskych komunít, k pozitívnemu obratu v sociálnom začleňovaní Rómov, nediskriminácii, k zmene postojov a k zlepšeniu spolužitia. Jedným z cieľov predmetnej stratégie je taktiež podpora a rozvoj rómskej kultúry a rómskeho jazyka.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024

Po parlamentných voľbách 2020 bola 21. marca 2020 vymenovaná nová vláda. V tejto súvislosti bolo pripravené programové vyhlásenie, v rámci ktorého predložil návrhy týkajúce sa menšinových práv aj splnomocnenec, pričom niektoré z nich boli akceptované. Programové vyhlásenie bolo schválené 30. apríla 2020 Národnou radou SR (ďalej len ako „NR SR“).

Vláda SR v programovom vyhlásení deklarovala, že ochranu a podporu národnostných menšín považuje za svoje prirodzené poslanie pričom prijala záväzok, že nebude podnikáť kroky, ktoré by smerovali k rušeniu či obmedzovaniu už nadobudnutých práv národnostných menšín a bude naďalej poskytovať účinnú ochranu ich príslušníkom, pri súčasnom rešpektovaní štátnej zvrchovanosti a územnej celistvosti SR. Vláda SR sa ďalej zaviazala vytvárať príslušníkom národnostných menšín možnosti na zachovávanie ich kultúrnych zvyklostí, jazyka, tradícií a vyhlásila, že nebude prijímať také opatrenia, ktoré by smerovali k asimilácii väčšinovým obyvateľstvom alebo takú asimiláciu podporovali.

⁵ Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7470_metodika-sodb-2021.pdf.

Mimoriadne významným záväzkom vlády SR deklarovanom v programovom vyhlásení je prijatie zákona o postavení národnostných menšín ako jedného z prostriedkov spomalenia asimilácie príslušníkov národnostných menšín a záruky uplatňovania menšinových práv vyplývajúcich z Ústavy SR s cieľom využitia práva zúčastňovať sa na riešení vecí verejných. Ďalej vláda deklarovala možnosť zriadenia Úradu pre národnostné menšiny.

Vo vzťahu k používaniu jazykov národnostných menšín obsahuje programové vyhlásenie viaceré ciele. Okrem uvedeného prijatia zákona je to záväzok zvážiť možnosť rozšírenia pôsobnosti zákona č. 184/1999 Z. z. na vyššie územné celky (ďalej aj ako „VÚC“). V prípade novelizácie príslušného zákona by sa nemalo zabúdať na aplikáciu jazykových práv aj na úrovni tých okresov, ktorých sídla orgánov verejnej správy nie sú v obciach z nariadenia vlády SR, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania SR patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva v znení nariadenia vlády SR č. 534/2011 Z. z. (ďalej len „nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z.“) avšak viaceré obce v týchto okresoch sú v nariadení vlády SR č. 221/1999 Z. z. uvedené. Obyvatelia týchto obcí, príslušníci národnostných menšín, nemajú vzhľadom na aktuálny právny stav možnosť používať jazyk národnostnej menšiny v úradnom styku na úrovni okresov.

S vytváraním podmienok používania jazykov v úradnom styku konkrétne s jeho personálnym zabezpečením veľmi úzko súvisí systém vzdelávania. V otázkach národnostného školstva vláda SR v súlade s programovým vyhlásením kladie dôraz na posilnenie jeho kvality a odborného zázemia, na vytváranie rovnakých príležitostí pre všetkých žiakov s ohľadom na ich materinský jazyk. Pri zabezpečení týchto cieľov vláda plánuje podporovať fungovanie škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, ako aj škôl, kde prevláda národnostná menšina a kde je dopyt po škole s vyučovacím jazykom slovenským. Vláda SR sa zaviazala definovať pojem národnostné školstvo v rámci legislatívy SR a zvýšiť podporu a rozvoj vzdelávania detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám v ich materinskom jazyku. Vláda SR ďalej zabezpečí aktuálne a moderné učebnice a ďalšie učebné materiály na výučbu pre materské, základné a stredné školy s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín s dôrazom na ich dostupnosť pre žiakov a školy.

V tejto súvislosti je tiež dôležité spomenúť, že podľa programového vyhlásenia v rámci kultúry má osobitné postavenie rôznorodá kultúra národnostných menšín. Jej podporou sa zvyšuje kultúrna diverzita regiónov. Vláda SR sa zaviazala implementovať pripravovanú Stratégiu rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín a vytvoriť legislatívny rámec na zabezpečenie rozvoja kultúry príslušníkov národnostných menšín a tiež tzv. nových menšín na území Slovenska. Ďalej vláda prisľúbila zreformovať inštitucionálne zabezpečenie, legislatívne prostredie, ale aj finančné mechanizmy podpory rozvoja kultúry príslušníkov národnostných menšín v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými záväzkami.

Vláda SR sa v programovom vyhlásení taktiež zaviazala citlivo zohľadňovať koexistenciu štátneho jazyka s inými úradnými jazykmi EÚ a jazykmi národnostných menšín pri ich používaní a vyhodnotiť a pripraviť novelu zákona NR SR č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku SR v znení neskorších predpisov tak, aby sa zamedzilo neodôvodneným zásahom do slobody prejavu a práva na šírenie informácií pod zámienkou ochrany štátneho jazyka.

Vláda SR vychádzajúc z priorit programového vyhlásenia schválila 9. septembra 2020 uznesením č. 547/2020 Rámcový plán legislatívnych úloh vlády SR na VIII. volebné obdobie (ďalej len „Rámcový plán“). Na základe návrhu splnomocnenca materiál obsahuje niekoľko konkrétnych opatrení, ktoré budú mať priamy dosah aj na práva príslušníkov národnostných menšín. V súlade so záväzkom vlády SR prijať zákon o postavení národnostných menšín vyplývajúci z programového vyhlásenia bola do Rámcového plánu na 4. štvrtrok 2021 zaradená úloha vypracovať a predložiť na rokovanie Návrh zákona o postavení národnostných menšín.

Na základe vyhlásenia základných výsledkov SODB 2021, ktoré ŠÚ SR zverejní v zmysle § 36 ods. 2 zákona č. 223/2019 Z. z. o SODB 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „zákon č. 223/2019 Z. z.“) najneskôr do 1. januára 2022, si vláda na 1. štvrtrok 2022 stanovila úlohu predložiť návrh nariadenia vlády SR, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z.

Novelu nariadenia vlády SR č. 221/1999 Z. z. predpokladá zákon č. 184/1999 Z. z. podľa § 2 ods. 1 a 7c ods. 2. V súlade s týmito ustanoveniami sa bude novelizovať zoznam obcí nariadenia vlády SR č. 221/1999 Z. z., pričom nastane zmena kvóra pre vznik práva používať jazyk národnostnej menšiny v úradnom styku v obciach, v ktorých občania patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 15 % z aktuálne platných 20 % obyvateľstva, a to na základe vyhlásenia výsledkov SODB 2021.

V súvislosti so záväzkom vlády SR rozšíriť pôsobnosť zákona č. 184/1999 Z. z. na VÚC, ktorý vyplýva z programového vyhlásenia, vláda SR na 1. štvrtrok 2022 taktiež uložila predložiť na rokovanie vlády SR Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/1999 Z. z. Gestorom všetkých troch uvedených úloh je Úrad vlády SR, do ktorého je organizačne začlenený ÚSVNM.

1.2 Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Splnomocnenec sa na základe svojho štatútu spolupodieľa na tvorbe správ o plnení medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín. V rokoch 2019 a 2020 spolupracoval ÚSVNM s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len ako „MZVEZ SR“) na vypracovaní správ a vedení dialógu o implementácii záväzkov vyplývajúcich z ľudskoprávných dohovorov Rady Európy a Organizácie Spojených národov (ďalej len ako „OSN“), ako aj na plnení záväzkov z bilaterálnych medzištátnych dohôd.

V sledovanom období ÚSVNM participoval na 5. kole monitorovania implementácie Rámcového dohovoru, ako aj na 5. kole monitorovania úrovne implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len ako „Charta jazykov“) v SR.

1.2.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín

SR má ako zmluvná strana Rámcového dohovoru záväzok predkladať v pravidelných intervaloch správu o legislatívnych a iných opatreniach prijatých na splnenie záväzkov stanovených v Rámcovom dohovore.

V sledovanom období schválila vláda SR uznesením č. 44/2019 Piatu správu o implementácii Rámcového dohovoru v SR, ktorá bola následne 31. januára 2019 predložená generálnemu tajomníkovi Rady Európy. Po zaslaní správy generálnemu tajomníkovi spravidla nasleduje návšteva trojčlennej delegácie Poradného výboru pre Rámcový dohovor (ďalej len „Poradný výbor“), ktorý pomáha Výboru ministrov Rady Európy (ďalej len „Výbor ministrov“) pri posudzovaní úrovne implementácie Rámcového dohovoru zmluvnými stranami. Návšteva Poradného výboru bola však v sledovanom období z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 odložená na rok 2021. Z tohto dôvodu Poradný výbor zaslal MZVEZ SR sériu otázok týkajúcich sa implementácie Rámcového dohovoru a požiadal o poskytnutie odpovedí na prvú časť otázok členov Poradného výboru. ÚSVNM a ďalšie relevantné rezorty ich vypracovali v termíne do 15. decembra 2020. Po uskutočnení návštevy Poradného výboru tento obvykle vypracuje na základe všetkých dostupných informácií hodnotiacu správu pre Výbor ministrov, ku ktorej bude mať SR možnosť zaslať svoje stanovisko. Monitoring bude formálne ukončený prijatím rezolúcie Výboru ministrov, ktorého súčasťou budú odporúčania na zlepšenie implementácie Rámcového dohovoru. Po formálnom ukončení monitoringu je zvykom uskutočniť na národnej úrovni tzv. follow-up seminár ako formu pokračovania dialógu s Poradným výborom.

V roku 2018 sa skončil mandát zástupcu SR v Poradnom výbore Tomáša Hrustiča ako riadneho člena. Ďalej bol aj na návrh splnomocnenca nominovaný na vnútroštátnej úrovni a následne schválený na medzinárodnej úrovni na výkon tejto funkcie v prípade, že by sa stal riadnym členom Poradného výboru na základe rotácie členov. Počet členov Poradného výboru sa nerovná počtu zmluvných strán Rámcového dohovoru, z toho dôvodu je členstvo v Poradnom výbore rotujúce, a to na základe losovania.

1.2.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

SR ako zmluvná strana Charty jazykov sa zaviazala vytvoriť podmienky na zachovanie a rozvoj regionálnych alebo menšinových jazykov.

V nadväznosti na návštevu Výboru expertov Charty jazykov (ďalej len ako „Výbor expertov“) došlo 22. marca 2019 k prijatiu v poradí piatej Správy Výboru expertov Charty jazykov (ďalej len „Správa Výboru expertov“) a jej následnému predloženiu na pripomienkovanie orgánom SR. Po ukončení pripomienkového procesu a zapracovaní jednotlivých pripomienok bola Správa Výboru expertov následne predložená Výboru ministrov. Výbor ministrov na základe záverov hodnotiacej správy prijal 5. novembra 2019 odporúčania Výboru ministrov, čím došlo k ukončeniu piateho kola monitoringu plnenia záväzkov SR vyplývajúcich z Charty jazykov. Na základe výsledkov piateho monitorovacieho cyklu Výbor expertov odporúča, aby orgány SR zohľadnili všetky pripomienky a odporúčania Výboru expertov, najmä aby:

1. zabezpečili, aby sa jazyky v časti III používali v praxi v oblasti správy bez ohľadu na limity,

2. posilnili úsilie o poskytovanie výučby vo všetkých menšinových jazykoch alebo na všetkých príslušných úrovniach,
3. zlepšili odbornú prípravu učiteľov na vzdelávanie v jazykoch menšín,
4. rozšírili trvanie a frekvenciu verejnoprávnych a súkromných vysielacích médií a v prípade potreby uľahčili vydávanie novín v menšinových jazykoch,
5. naďalej zvyšovali povedomie a podporovali toleranciu v slovenskej spoločnosti ako celku voči menšinovým jazykom a kultúram, ktoré zastupujú.

Splnomocnenec uvedomujúc si dôležitosť plnenia uvedených odporúčaní sleduje ich plnenie tak v rámci svojich kompetencií vyplývajúcich mu zo štatútu, ako aj v rámci VNMES, kde sú informácie o priebehu plnenia záväzkov SR vyplývajúcich z Charty jazykov pravidelne predmetom rokovaní VNMES a RVĽP.

Uznesením vlády SR č. 711 z 11. novembra 2020 bola schválená Správa o priebehu a výsledkoch piateho kola monitorovania úrovne implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v SR, ktorej cieľom je informovať verejnosť o priebehu a výsledkoch piateho kola monitorovania úrovne implementácie Charty jazykov v SR. Týmto uznesením boli dotknutým subjektom uložené nasledovné úlohy:

- B.1. oboznámiť sa s výsledkami piateho kola monitorovania úrovne implementácie Charty jazykov v SR a s odporúčaniami Výboru ministrov, ako aj posúdiť možnosti ich realizácie,
- B.2. v rámci prípravy šiestej implementačnej správy informovať ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR o prijatých opatreniach do 1. septembra 2023,
- B.3. oboznámiť sa a realizovať odporúčania uvedené v Správe Výboru expertov pre okamžité opatrenia,
- B.4. informovať ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR o spôsobe a plnení odporúčaní uvedených v Správe Výboru expertov pre okamžité opatrenia do 1. decembra 2020,
- B.5. zaslať Výboru ministrov informáciu o plnení odporúčaní uvedených v Správe Výboru expertov pre okamžité opatrenia do 1. januára 2021,
- B.6. zaslať Výboru ministrov Šiestu správu o implementácii Charty jazykov v SR do 1. januára 2024.

Informácia o plnení odporúčaní pre okamžité opatrenia bola do Rady Európy postúpená prostredníctvom Stálej misie SR pri RE Štrasburgu 15. decembra 2020.

V roku 2019 sa skončil mandát člena Výboru expertov Charty jazykov prof. JUDr. Alexandra Bröstla, CSc. ako dlhoročného zástupcu SR v tomto orgáne. V roku 2019 bola na návrh splnomocnenca nominovaná na vnútroštátnej úrovni Júlia Vrábľová (Choleva) ako kandidátka na členku Výboru expertov Charty jazykov a následne Výborom ministrov schválená na výkon tejto funkcie. Členovia Výboru expertov sú volení na 6 ročné volebné obdobie s možnosťou opätovného zvolenia.

1.2.3 Ďalšie medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín

Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva a implementácia univerzálnych ľudskoprávných dohovorov

Univerzálne periodické hodnotenie (ďalej aj ako „UPH“) je osobitným mechanizmom Rady OSN pre ľudské práva, ktorý prebieha od roku 2008. Dotknutý štát je v uvedenom univerzálnom procese hodnotený ostatnými členskými štátmi OSN. Cieľom hodnotenia je poskytnúť komplexný a objektívny obraz o stave ľudských práv vo všetkých členských štátoch OSN. Periodicita hodnotenia je stanovená na 4,5-ročné cykly a z hľadiska ľudskoprávnej agendy na národnej úrovni predstavuje UPH kľúčovú udalosť.

Slovenská delegácia vedená štátnym tajomníkom MZVEZ SR sa 28. januára 2019 zúčastnila po tretíkrát na UPH o dodržiavaní ľudských práv v SR, v rámci ktorého boli prijaté odporúčania na zlepšenie stavu ľudských práv v SR. Vláda SR 29. mája 2019 schválila uznesením č. 252 odporúčania tretieho kola univerzálného periodického hodnotenia. V rámci 195 odporúčaní sa 5 priamo týkalo národnostných menšín, kvality ich uplatnenia v rámci verejného života a zachovávanía identity a vytvárania relevantného legislatívneho rámca a 2 odporúčania sa týkali predchádzania rasizmu a intolerancii. Jedným z najdôležitejších odporúčaní tohto druhu je odporúčanie na zabezpečenie používania jazykov menšín v zmysle záväzkov Charty jazykov a Rámcového dohovoru a implementácie záväzkov súvisiacich s národnostnými menšinami podľa Zmluvy o dobrých susedských vzťahov a priateľskej spolupráci medzi Maďarskom a SR (UPR 160/2019). Momentálne relevantné rezorty pripravujú podklady k odpočtu implementácii odporúčaní univerzálného periodického hodnotenia, ktorý by mal byť spracovaný do konca roka 2021.

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

SR v roku 2019 predsedala Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (ďalej len ako „OBSE“). Jednou z troch hlavných priorít predsedníctva SR v OBSE (ďalej len „SK OBSE“) bola podpora efektívneho multilateralizmu. SK OBSE preto podporovalo posilňovanie spolupráce a synergie medzi OBSE a inými medzinárodnými organizáciami. Medzi oblasti takejto synergie patrí aj podpora a ochrana národnostných menšín. Ľudsko-právne štandardy v tejto oblasti sa opierajú o dokumenty OBSE, Rady Európy aj OSN.

Počas SK OBSE sa v apríli 2019 v ukrajinskom Černivci uskutočnilo tematické podujatie venované Bolzanským odporúčaniam k národnostným menšinám v medzištátnych vzťahoch. Podujatie organizoval Úrad Vysokého komisára OBSE pre národnostné menšiny (ďalej len „Úrad Vysokého komisára“) za účasti zástupcov z ministerstiev kultúry, štátnej regionálnej administratívy, národnostných menšín, konzulátov a veľvyslanectiev účastníckych štátov OBSE. Hlavným cieľom podujatia bolo prezentovanie medzinárodných princípov, štandardov, príkladov dobrej praxe a podpora participantov k reflexii hlavných tém týkajúcich sa národnostných menšín, ktoré sa vyskytujú v rámci medzištátnych vzťahov. Za SR sa na podujatí zúčastnili zástupkyne ÚSVNM.

V novembri 2019 si Úrad Vysokého komisára v rámci SK OBSE a v spolupráci so Švédskom pripomenul 20. výročie prijatia Lundských odporúčaní o efektívnej participácii národnostných menšín na verejnom živote (ďalej len „Lundské odporúčania“) organizáciou podujatia pod názvom *Promoting the participation of National Minorities as a Pathway to the Integration of Diverse Societies*. Cieľom konferencie bolo vytvoriť príležitosť na zhodnotenie relevantnosti a stavu implementácie Lundských odporúčaní a diskutovať o spôsoboch podpory a rozvoja participácie národnostných menšín na verejnom živote vrátane niektorých nových kľúčových tematických oblastí, ako je ekonomický sektor. SR zastupoval splnomocnenec. Na konferencii vo svojom referáte podčiarkol, že efektívna participácia národnostných menšín na verejnom živote je neoddeliteľnou súčasťou demokratickej spoločnosti. Účastníci konferencie potvrdili hlavný odkaz Lundských odporúčaní, a to, že účasť národnostných menšín na verejnom živote je rovnako výhodná pre samotné menšiny, ako aj pre štát.

Bilaterálna spolupráca pre záležitosti menšín

Bolzánske odporúčania OBSE k národnostným menšinám v medzištátnych vzťahoch uvádzajú, že podľa medzinárodného práva je rešpektovanie a ochrana menšinových práv zodpovednosťou štátu, v ktorom menšina žije. Zároveň sa v nich konštatuje, že iné štáty môžu mať záujem na prosperite menšinových skupín v zahraničí, najmä tých, s ktorými ich spája etnická, kultúrna, jazyková alebo náboženská identita či spoločné kultúrne dedičstvo. SR v súlade s uvedenými odporúčaniami rozvíja bilaterálnu spoluprácu predovšetkým s Maďarskom a Ukrajinou.

Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín

Bilaterálna spolupráca s Maďarskom sa realizuje na základe Zmluvy o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci podpísanej 19. marca 1995 v Paríži. Dialóg sa vedie aj v rámci zasadnutí Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín (ďalej len ako „Zmiešaná komisia“), v rámci ktorých sú prijímané odporúčania s cieľom zlepšovania kvality, rozvoja a garantovania ochrany práv občanov patriacich k slovenskej národnostnej menšine v Maďarsku a maďarskej národnostnej menšine v SR. Na zasadnutiach sa vyhodnocuje plnenie priebežne realizovaných odporúčaní z predchádzajúcich zasadnutí a strany sa dohodnú na prijatí nových odporúčaní.

V sledovanom období sa 20. februára 2019 uskutočnilo 14. zasadnutie Zmiešanej komisie, ktoré sa konalo v Bratislave. Strany konštatovali strategické partnerstvo v dvojstranných vzťahoch Maďarska a SR a úzku spoluprácu v rámci V4, ktorá má pozitívny vplyv na posilňovanie ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám. Uznesením vlády SR č. 305 z 18. júna 2019 boli schválené nové odporúčania pre slovenskú stranu, ktoré sa týkajú napr. posúdenia možnosti prijatia novej legislatívy v oblasti národnostných práv, uznávania diplomov liečebných pedagógov a logopédov s diplomom z Maďarska a spolupráce s mimovládnyimi organizáciami maďarskej menšiny na Slovensku. Naďalej však ostávajú v platnosti odporúčania, ktoré sa týkajú jazykových práv, napr.: rozvoj odbornej terminológie v menšinových jazykoch, používanie menšinových jazykov v úradnom styku, zabezpečenie

aplikácie platných zákonov upravujúcich používanie menšinových jazykov a odstránenie prekážok vyskytujúcich sa pri ich aplikácii v praxi a iné.

Maďarská strana v januári 2020 indikovala záujem zvolať ďalšie zasadnutie Zmiešanej komisie na jeseň 2020 v Budapešti. V dôsledku šírenia pandémie ochorenia COVID-19 je stretnutie nateraz odložené, nie je vylúčená ani virtuálna forma podujatia.

Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru

Bilaterálna spolupráca s Ukrajinou sa realizuje na základe Zmluvy medzi SR a Ukrajinou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci podpísanej 29. júna 1993 v Kyjeve. Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo, kultúru a vedecké styky (ďalej len ako „Medzivládna komisia“) bola vytvorená na základe iniciatívy ukrajinskej strany v súlade s predmetnou zmluvou uznesením vlády SR č. 362/1994. Medzivládna komisia má od roku 2003 po dohode s ukrajinskou stranou nové pomenovanie: Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

Ostatné 14. zasadnutie Medzivládnej komisie sa uskutočnilo 23. marca 2017 v Bratislave. Záverečný protokol konštatoval konštruktivitu slovensko-ukrajinského dialógu a spoločný záujem na riešení vzdelávacích, kultúrnych a informačných potrieb príslušníkov národnostných menšín. Zasadnutie neidentifikovalo akútne problémy v agende menšinového školstva a kultúry. Ukrajinská strana doposiaľ 15. zasadnutie Medzivládnej komisie nezvolala, a to z dôvodu viacerých okolností (parlamentné voľby, prezidentské voľby, pandémia ochorenia COVID-19).

II. Časť – Práva príslušníkov národnostných menšín v oblasti participácie na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú

2.1 Legislatívne, koncepčné a inštitucionálne rámce

V súlade s Rámcovým dohovorom SR musí vytvárať podmienky potrebné na efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na kultúrnom, spoločenskom a ekonomickom živote, ako aj na verejných záležitostiach, najmä na tých, ktoré sa ich týkajú⁶. Participácia, teda efektívna účasť vyžaduje, aby sa odstraňovali prekážky brániace rovnému prístupu príslušníkov národnostných menšín vo všetkých oblastiach spoločenského života s cieľom vytvárať skutočne rovné príležitosti pre všetkých.⁷ Účinná účasť na správe vecí verejných predstavuje v demokratickom právnom štáte významný nástroj tvorby verejných politík a taktiež hodnotenia procesov, ktorými sa konkrétne opatrenia zavádzajú do praxe. Využitím participatívnych mechanizmov dochádza k prijímaniu kvalifikovanejších rozhodnutí, k efektívnemu riešeniu problémov a súčasne aj k väčšej miere akceptovateľnosti rozhodnutí a opatrení.

⁶ Čl. 15 Rámcového dohovoru.

⁷ Commentary on the Effective Participation of Persons Belonging to National Minorities in Cultural, Social and Economic Life and in Public Affairs Adopted on 27 February 2008; <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800bc7e8>.

Príslušníkom národnostných menšín a etnických skupín priznáva Ústava SR v čl. 34 ods. 2 písm. c) za podmienok ustanovených zákonom právo zúčastňovať sa na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú. Ide o konkretizáciu práva upraveného v čl. 30 Ústavy SR, podľa ktorého majú všetci občania právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Tieto práva zaručujú aj medzinárodné dohovory, ktorými je SR viazaná. Predovšetkým ide o už spomínaný Rámcový dohovor, ktorý má ako medzinárodná zmluva o ľudských právach a základných slobodách v súlade čl. 7 ods. 5 Ústavy SR prednosť pred zákonmi.

V súlade s Výkladovou správou k Rámcovému dohovoru a konkrétne k čl. 15 by zmluvné strany mali vytvoriť podmienky potrebné pre takú participáciu osôb patriacich k národnostným menšinám, aby spoločne a obzvlášť prostredníctvom reprezentatívnych inštitúcií národnostných menšín postupovali pri príprave legislatívnych alebo administratívnych opatrení, ktoré sa ich priamo dotýkajú. Ide predovšetkým o zainteresovanie menšín na príprave, zavádzaní a hodnotení plánov a programov štátneho a regionálneho rozvoja; uskutočňovanie výskumov na zhodnotenie možného dopadu plánovaných rozvojových projektov na tieto osoby; efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni; decentralizované alebo miestne formy správy.⁸

Poradný výbor vydal v roku 2008 *Tematický komentár k Rámcovému dohovoru č. 2*, ktorý sa zaoberá okrem iného aj interpretáciou účinnej resp. efektívnej účasti príslušníkov národnostných menšín, pričom dôraz sa kladie práve na slovo „efektívna“ účasť alebo participácia.⁹ Z uvedeného vyplýva, že je potrebné, aby štát zabezpečoval využívanie participatívnych mechanizmov nielen formálne, ale aj materiálne s dôrazom na ich účel.

Najdôležitejšou oblasťou participácie je efektívna účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni. Všetky formy politickej participácie: zákonodarná moc (NR SR), výkonná moc (vláda SR, prezident SR), regionálna (VÚC) a miestna (mestá a obce) je možné realizovať, či už priamo alebo nepriamo, výlučne prostredníctvom volebného systému, politických strán a politických hnutí. Právny poriadok SR nevyklučuje existenciu tzv. etnických politických strán, ktoré sú zamerané na zastupovanie záujmov určitej národnostnej menšiny alebo viacerých národnostných menšín. Všetky právne predpisy upravujúce volebné právo rešpektujú v plnom rozsahu ustanovenie čl. 30 Ústavy SR, ktorý ustanovuje, že občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám, pričom volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním.

Účasť národnostných menšín na zákonodarnej moci prostredníctvom NR SR však neupravuje a nezabezpečuje žiadny právny predpis. Skutočnosť, že súčasná legislatíva

⁸ Výkladová správa k Rámcovému dohovoru; <https://archiv.vlada.gov.sk/ludskeprava/data/files/4090.pdf>

⁹ Commentary on the Effective Participation of Persons Belonging to National Minorities in Cultural, Social and Economic Life and in Public Affairs Adopted on 27 February; <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800bc7e8>.

umožňuje získať mandát v NR SR len tým politickým stranám, ktoré prekročia hranicu 5 %, limituje možnosti malých strán zastupujúcich prípadne aj príslušníkov národnostných menšín. Od výsledkov volieb do NR SR sa spravidla odvíja aj účasť národnostných menšín na výkonnej moci na Slovensku, keďže príslušníci národnostných menšín môžu byť zvolení za poslancov buď ako kandidáti etnických strán alebo aj ako kandidáti ostatných politických strán.

Na úrovni vlády SR ako vrcholného orgánu výkonnej moci v súčasnosti nie je ustanovený člen vlády, ktorý by bol zodpovedný osobitne za ochranu a podporu postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín. V rámci Úradu vlády SR a MV SR pôsobia splnomocnenci ako poradné orgány vlády SR, a to aj v oblasti národnostných menšín a rómskych komunít. Splnomocnenci vzhľadom na charakter ich právomocí pôsobia sčasti ako konzultačné mechanizmy, sčasti ako zložky výkonnej moci. V sledovanom období došlo k schváleniu zmeny Štatútu Splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity uznesením vlády SR č. 759 z 2. decembra 2020. Predmetné uznesenie ukladá vedúcemu Úradu vlády SR a ministrovi vnútra SR zabezpečiť prechod pôsobnosti Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej len „ÚSVRK“) z Ministerstva vnútra SR (ďalej len ako „MV SR“) na Úrad vlády SR k 1. februáru 2021. Uznesenie bolo uznesením vlády SR č. 60 z 27. januára 2021 zmenené tak, že sa termín prechodu pôsobnosti odložil na 1. jún 2021.

Účasť národnostných menšín v rámci územných samospráv (VÚC a obcí) sa zakladá na rozdielnom princípe ako pri voľbách do NR SR, t. j. nie len na základe politických strán a jedného volebného obvodu, ktorým je celé územie Slovenskej republiky, ale napr. v prípade regionálnych volieb je v rámci každého samosprávneho kraja utvorených niekoľko jednomandátových alebo viacmandátových volebných obvodov, pričom kandidovať môžu aj tzv. nezávislí kandidáti bez toho, aby boli nominovaní na kandidátnu listinu niektorej politickej strany alebo hnutia. Obdobne je upravený aj systém komunálnych volieb, t. j. volieb do orgánov samosprávy miest a obcí.

Orgány územných samospráv vykonávajú určité právomoci aj vo vzťahu k právam príslušníkov národnostných menšín a často zohrávajú najdôležitejšiu rolu v oblasti podpory identity a kultúry národnostných menšín (sú zriaďovateľmi školských a kultúrnych zariadení, podporujú miestnu kultúru a používanie menšinových jazykov). Z tohto hľadiska sú vo výhodnejšom postavení tie obce a VÚC, v ktorých významnú časť obyvateľstva tvoria príslušníci národnostných menšín. Ak však v daných obciach a VÚC tvoria menší podiel, tak ich záujmy a potreby môžu byť prehliadané. Zastúpenie národnostných menšín vo volených orgánoch VÚC korešponduje s úrovňou zastúpenia národnostných menšín na celoštátnej úrovni. Pokiaľ ide o VÚC úplne chýbajú základné mechanizmy konzultačných procesov v otázkach týkajúcich sa národnostných menšín. Možnosti participácie národnostných menšín sú tak limitované, keďže neexistujú špeciálne poradné alebo konzultatívne orgány, ktoré by riešili otázky vzdelávania, jazyka a kultúry národnostných menšín na území daného kraja. V porovnaní s celoštátnou úrovňou politickej participácie majú národnostné menšiny silnejšie zastúpenie na úrovni obcí. To sa týka najmä maďarskej, rusínskej, ukrajinskej a rómskej národnostnej menšiny.

Právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa výhradne národnostnej menšiny je realizované najmä prostredníctvom poradných orgánov na úrovni centrálnych orgánov moci zákonodarnej a výkonnej. V SR plní úlohu reprezentatívnej a konzultačnej inštitúcie VNMES, ktorý je odborným orgánom RVLP – poradného orgánu vlády SR. Bližšie informácie k VNMES a RVLP sú v časti 2.3 na strane 24.

2.2 Účasť na zákonodarnej a výkonnej moci

Formy politickej participácie na úrovni celoštátnej exekutívnej a legislatívnej moci sú pre národnostné menšiny dostupné výlučne prostredníctvom volebného systému, a teda prostredníctvom politických strán a politických hnutí. Pokiaľ ide o zastúpenie národnostných menšín prostredníctvom svojich politických strán v rámci zákonodarnej moci, takéto zastúpenie mala len maďarská národnostná menšina od vzniku SR v NR SR nepretržite do roku 2020.

2.2.1 Účasť na zákonodarnej moci

Vo voľbách v roku 2020 sa do NR SR nedostala žiadna z politických strán, ktoré obhajujú explicitne záujmy príslušníkov národnostných menšín, v dôsledku čoho majú národnostné menšiny v NR SR v súčasnosti zastúpenie len prostredníctvom jednotlivých poslancov a poslankyň, ktorí sa hlásia k inej ako slovenskej národnosti. Možno konštatovať, že aj ich počet aktuálne v zákonodarnom orgáne SR výrazne klesol a neodráža národnostnú štruktúru krajiny. Pre politické strany, ktoré explicitne zastávajú predovšetkým záujmy príslušníkov národnostných menšín je 5%-tná volebná hranica z objektívnych príčin veľmi limitovaná a pre všetky národnostné menšiny okrem maďarskej a rómskej nedosiahnuteľná.¹⁰

Diferencovanosť politickej scény v prípade rómskej národnostnej menšiny, ktorej záujmy zastupuje niekedy viacero politických strán, spôsobuje, že sa doposiaľ žiadnej z nich nepodarilo prekonať prah zvoliteľnosti do zákonodarného orgánu. Ako možnosť pre ďalšie národnostné menšiny, najmä rusínsku, sa javí pôsobenie jej jednotlivých predstaviteľov v rámci politických strán uvedených národnostných menšín, predovšetkým maďarskej. Na kandidátnych listinách takýchto strán sa aktivisti pôsobiaci v rusínskom národnostnom hnutí objavujú pravidelne. V posledných parlamentných voľbách aj v dôsledku rozdrobenosti časti politického spektra venujúcej sa dlhodobo explicitne národnostným menšinám boli nielen predstavitelia rusínskej, ale aj maďarskej a rómskej národnostnej menšiny súčasťou kandidátnych listín viacerých strán, ktoré sa nevenujú primárne národnostným menšinám. V rámci nich tvorili osobitné platformy alebo aspoň do volebných programov priniesli témy týkajúce sa oprávnených záujmov a potrieb národnostných menšín. Podrobný prehľad účasti politických strán zastávajúcich záujmy národnostných menšín na zákonodarnej a výkonnej moci od nežnej revolúcie do súčasnosti je obsahom prílohy č. 1.

¹⁰ Pre posilnenie účasti príslušníkov národnostných menšín vo volených orgánoch Tematický komentár k Rámcovému dohovoru odporúča ako prospešné výnimky z minimálnych požiadaviek, prípadne vyhradené miesta alebo právo veta; s. 5.

V súvislosti s voľbami so zreteľom k právam príslušníkov národnostných menšín je potrebné spomenúť zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje konanie volieb v SR. V obciach podľa nariadenia vlády SR č. 221/1999 sa informácie o mieste a čase konania volieb uvádzajú aj v jazyku národnostnej menšiny. Rovnako musí byť v týchto obciach podľa § 22 ods. 1 a 4 horeuvedeného zákona v jazyku národnostnej menšiny označená aj volebná miestnosť a vo volebnej miestnosti alebo pred vchodom do volebnej miestnosti musia byť vystavené hlasovacie lístky s označením „vzor“ a informácia pre voliča o spôsobe hlasovania uvedená aj jazyku národnostnej menšiny.

Voľby do NR SR v roku 2020

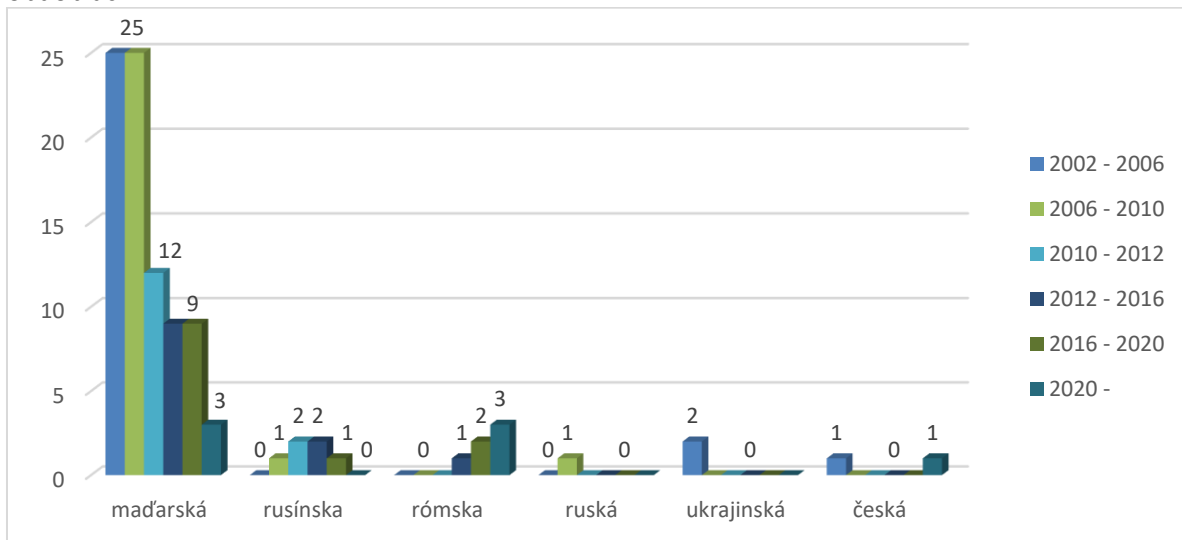
Posledné voľby do NR SR sa konali 29. februára 2020. Pred voľbami prebiehali rokovania o spojení alebo vytvorení spoločnej kandidátnej listiny politických strán, ktoré explicitne zastávajú záujmy príslušníkov národnostných menšín, predovšetkým maďarskej národnostnej menšiny. Rokovania však nevyústili do uzavretia dohody všetkých zúčastnených strán. Magyar Közösségi Összefogás - Maďarská komunitná spolupatričnosť, ktorá vznikla v októbri 2019 ako volebná strana, v rámci ktorej kandidovali členovia pôvodného hnutia Összefogás – Spolupatričnosť spoločne s členmi strán Strana maďarskej komunity – Magyar Közösség Pártja (ďalej aj ako „SMK-MKP“) a Magyar Fórum – Maďarské fórum, získala vo voľbách 3,90 % hlasov, MOST-HÍD 2,05 % hlasov, žiadna strana, ktorá by zastupovala záujmy Rómov, sa volieb nezúčastnila. Po prvýkrát v dejinách SR sa do NR SR nedostala žiadna politická strana, ktorá by sa explicitne hlásila k ochrane potrieb a záujmov príslušníkov národnostných menšín. Počet príslušníkov národnostných menšín, ktorí sa aj v rámci iných poslaneckých klubov hlásia k národnostnej menšine, už počas niekoľkých volebných období postupne klesal. V súčasnosti predstavuje 4,67 % (7 poslancov), čo nie je úmerné k národnostnému zloženiu SR. Pozitívnym trendom je v tejto oblasti len postupný nárast počtu poslancov rómskej národnosti.

Tabuľka č. 1: Prehľad počtu príslušníkov národnostných menšín v NR SR

Národnostná príslušnosť	Volebné obdobie/počet poslancov					
	2002 - 2006	2006 - 2010	2010 - 2012	2012 - 2016	2016 - 2020	2020 -
maďarská	25	25	12	9	9	3
rusínska	0	1	2	2	1	0
rómska	0	0	0	1	2	3
ruská	0	1	0	0	0	0
ukrajinská	2	0	0	0	0	0
česká	1	0	0	0	0	1
poslancov celkovo	150	150	150	150	150	150
percentuálny podiel	18,67 %	18 %	9,33 %	8 %	8 %	4,67 %

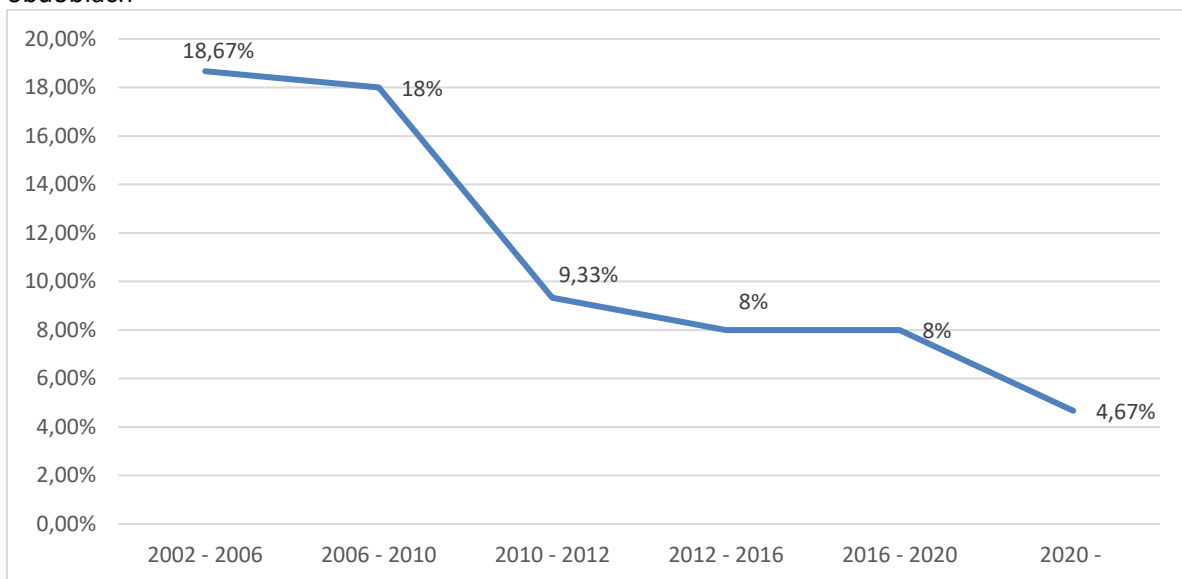
Zdroj: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018, s. 37, <https://www.nrsr.sk/web/>.

Graf č. 1: Prehľad počtu príslušníkov národnostných menšín v NR SR v jednotlivých volebných obdobiach

Zdroj: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018, s. 37, <https://www.nrsr.sk/web/>

Graf č. 2: Prehľad zastúpenia príslušníkov národnostných menšín v NR SR v jednotlivých volebných obdobiach

Zdroj: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018, s. 37, <https://www.nrsr.sk/web/>.

2.2.2 Účasť na výkonnej moci

Vláda SR a poradný orgán vlády SR v oblasti národnostných menšín

Od roku 2012 (vymenovanie vlády Roberta Fica) nebol obsadený post podpredsedu vlády pre ľudské práva a menšiny. Namiesto toho bol zriadený splnomocnenec a jeho úrad a 14. júna 2012 bol za prvého splnomocnenca vymenovaný László A. Nagy. Po jeho odvolaní 12. júna 2013 bola od 1. júla 2013 poverená riadením ÚSVNM Mária Jedličková až do 13. apríla 2016, kedy vláda SR vymenovala dňom 14. apríla 2016 do funkcie splnomocnenca Lászlóa Bukovszkeho.

Prezidentské voľby v roku 2019

Pre SR sú voľby prezidenta vždy mimoriadnou udalosťou. Prezidenta volia občania SR v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov. Právo voliť prezidenta majú občania, ktorí majú právo voliť do NR SR. Kandidátov na prezidenta navrhuje najmenej 15 poslancov NR SR alebo občania, ktorí majú právo voliť do NR SR, a to na základe petície podpísanej najmenej 15 000 občanmi. Návrhy na voľbu sa odovzdávajú predsedovi NR SR najneskôr do 21 dní od vyhlásenia volieb. Za prezidenta možno zvoliť každého občana SR, ktorý je voliteľný za poslanca NR SR a v deň voľby dosiahol vek 40 rokov. Prezident skladá pred NR SR do rúk predsedu Ústavného súdu SR sľub, ktorým sa okrem iného zaväzuje dbať o blaho národnostných menšín a etnických skupín žijúcich v SR.

Predseda NR SR svojím rozhodnutím č. 8/2019 Z. z. z 10. januára 2019 vyhlásil voľby prezidenta SR na 16. marca 2019. Spomedzi kandidátov na prezidenta, ktorí splnili podmienky a ich kandidatúry boli prijaté predsedom NR SR, sa k národnostnej menšine otvorene hlásil Béla Bugár, vtedajší predseda strany MOST-HÍD a József Menyhárt, ktorý v tom čase zastával funkciu predsedu politickej strany SMK-MKP. József Menyhárt sa 19. februára 2019 vzdal kandidatúry.

V prvom kole prezidentských volieb získala Zuzana Čaputová 40,57 % hlasov, Maroš Šefčovič 18,66 % hlasov, Štefan Harabin 14,34 % hlasov, Marian Kotleba 10,39 % hlasov, František Mikloško 5,72 % hlasov, Béla Bugár 3,10 % hlasov a ostatných 9 kandidátov menej ako 3 % (2 z nich sa pred voľbami vzdali kandidatúry). V zmysle Ústavy SR sa následne 30. marca 2019 konalo druhé kolo volieb, v ktorom pri účasti 41,79 % voličov Zuzana Čaputová získala 58,40 % platných hlasov a Maroš Šefčovič 41,59 %. Zuzana Čaputová sa funkcie prezidentky SR ujala počas inaugurácie 15. júna 2019.

Prvá prezidentka v dejinách SR sa rozhodla rešpektujúc a naplňajúc svoj prezidentský sľub zriadiť poradný orgán pre menšiny - Expertný poradný výbor menšín v zložení:

Maďarská menšina:

- Ilona Németh, výtvarníčka, Vysoká škola výtvarných umení;
- Attila Simon, historik, riaditeľ Fórum inštitútu pre výskum menšín;

Rusínska menšina:

- Anna Plišková, riaditeľka Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity v Prešove;
- Peter Medviď, hovorca okrúhleho stola Rusínov Slovenska, člen VNMES;

Rómska menšina:

- Jurina Rusnáková, vedúca Ústavu romologických štúdií Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre;
- Viktor Teru, Rómsky vzdelávací fond, koordinátor pre Slovensko;

Ostatné národnostné menšiny a nové menšiny:

- Elena Gallová Kriglerová, riaditeľka Centra pre výskum etnicity a kultúry.

2.2.3 Účasť na riadení územných samospráv

Základnou úlohou obcí pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Územné samosprávy tak zohrávajú významnú úlohu v každodennom živote obyvateľov. Ich právomoci v oblasti zriaďovania školských a výchovno-vzdelávacích zariadení, kultúrno-osvetových zariadení, zariadení pôsobiacich v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a pod., ale aj v iných oblastiach sa intenzívne dotýkajú aj napĺňania práv národnostných menšín v oblasti školstva, kultúra, používania jazykov národnostných menšín i participácie na sociálnom a hospodárskom živote obce.

Voľby do orgánov samosprávy obcí v roku 2019 a 2020

Posledné voľby do orgánov samosprávy obcí sa konali 10. novembra 2018. Keďže sa v niektorých obciach nepodarilo zvoliť starostu alebo dostatočný počet obecných poslancov, prípadne sa niektoré z týchto postov uvoľnili, v sledovanom období boli trikrát vyhlásené voľby do orgánov samosprávy takýchto obcí. Vo voľbách kandidovali komunálni politici podporovaní viacerými politickými stranami, ktoré mali vo svojom volebnom programe explicitný zámer venovať sa aj ochrane a právam príslušníkov národnostných menšín. Vo voľbách do územných samospráv nie je možné sledovať počty kandidujúcich a zvolených podľa príslušnosti k národnostným menšinám, pretože na rozdiel od volieb do NR SR sa takéto údaje nevyžadujú, a teda nie sú k dispozícii.

Vo voľbách, ktoré boli na 13. apríla 2019 vyhlásené v 42 obciach, boli s podporou strany MOST-HÍD zvolení 3 poslanci (2 v obci Girovce, 1 v obci Piskorovce) a za stranu SMK-MKP 2 poslanci (v obciach Dubno a Perín-Chym) a za žiadnu z uvedených strán neboli zvolení starostovia. Vo voľbách vyhlásených 21. septembra 2019 v 24 obciach boli zvolení 2 poslanci za SMK-MKP (obaja v obci Dubno). Skutočnosť, že kandidát v komunálnych voľbách kandiduje za politický subjekt, ktorý explicitne zastáva záujmy príslušníkov národnostných menšín, nevyhnutne neznamená, že tento kandidát je aj príslušníkom niektorej národnostnej menšiny. Zároveň, ak sa takýto kandidát aj hlási k inej ako slovenskej národnosti, jeho zvolenie nemusí nevyhnutne znamenať, že sa bude zaoberať aj za práva a záujmy príslušníkov ostatných národnostných menšín. Rovnako nie je vylúčené, že kandidát kandidujúci za politický subjekt, ktorý nezastáva explicitne záujmy príslušníkov národnostných menšín, prípadne kandiduje ako tzv. nezávislý kandidát, nemôže byť príslušníkom národnostnej menšiny, resp. že sa neangažuje v prospech práv a záujmov aj príslušníkov národnostných menšín žijúcich v danej obci.

Posledné voľby v sledovanom období boli vyhlásené na 3. októbra 2020 v 48 obciach. V týchto voľbách sa podarilo po 6 rokoch a 11 neúspešne vyhlásených voľbách zvoliť starostku a troch poslancov obce Ondavka¹¹ (všetci MOST-HÍD). V prípade, že by ani tieto voľby neboli úspešné, Ondavka by bola v zmysle súčasného znenia zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom

¹¹ Podľa SODB 2011 mala Ondavka 22 obyvateľov, z toho 9 slovenskej národnosti, 11 rusínskej národnosti a 2 nezistenej.

zriadení ako nefunkčná obec pričlenená k jednej zo susediacich obcí (Becherov alebo Vyšná Polianka). Za MOST-HÍD bola poslankyňa zvolená aj v obci Trávník.

Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019

Predseda NR SR svojím rozhodnutím č. 28/2019 Z. z. z 1. februára 2019 vyhlásil na sobotu 25. mája 2019 voľby do Európskeho parlamentu. Spomedzi všetkých volieb, ktoré sa v SR konajú, voľby do Európskeho parlamentu majú tradične najnižšiu účasť, ktorá v roku 2019 dosiahla 22,74 % voličov. Vo voľbách v roku 2019 získal mandát poslanca Peter Pollák (z hnutia OĽANO), ktorý sa dlhodobo venuje záujmom príslušníkov rómskej národnostnej menšiny. Koalícia PS a SPOLU, ktorá má vo svojom portfóliu aj národnostný program získala 4 mandáty poslancov (Michal Šimečka, Michal Wieszik, Martin Hojsík a Vladimír Bilčík). SMK-MKP a MOST-HÍD na rozdiel od prechádzajúcich volieb, na základe ktorých každú z týchto strán reprezentoval v Európskom parlamente jeden poslanec, mandát nezískali.

2.3 Konzultačné mechanizmy

Konzultačné mechanizmy sú nenahraditeľným prostriedkom pri participácii národnostných menšín na riešení vecí verejných. V tejto súvislosti je však potrebné poznamenať, že tieto mechanizmy nenahrádzajú iné formy participácie. V zmysle Lundských odporúčaní, ktoré vydala OBSE v roku 1999, by mali jednotlivé štáty v zodpovedajúcom inštitucionálnom rámci ustanoviť poradné a konzultatívne orgány, ktoré majú slúžiť ako kanály pre dialóg medzi vládnymi orgánmi a národnostnými menšinami.¹² Konzultatívne orgány by mali mať možnosť predkladať otázky orgánom s rozhodovacími právomocami, pripravovať odporúčania, formulovať legislatívne návrhy a vyjadrovať sa k vládnym rozhodnutiam, ktoré sa ich priamo týkajú.

V SR čiastočne plní úlohu konzultatívneho a poradného orgánu VNMES, ktorý je stálym odborným orgánom RVLP pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a pre oblasť implementácie Charty jazykov v zmysle čl. 7 ods. 4 Charty jazykov a Rámcového dohovoru v zmysle jeho čl. 15. RVLP je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády SR v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a práv seniorov, práv gejev, lesbiab, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti. Členom RVLP je aj splnomocnenec, ktorý je zároveň predsedom VNMES, a podpredseda VNMES, ktorým je vždy člen VNMES z komory národnostných menšín. RVLP je tak prostredníctvom zástupcov VNMES pravidelne informovaná o jeho činnosti, ako aj VNMES o činnosti RVLP. Informácie o zasadnutiach VNMES

¹² <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/30325.pdf>, s. 10.

RVĽP ako aj o prijatých uzneseniach sú súčasťou pravidelnej informácie o zasadnutí RVĽP, ktorá je následne predkladaná na rokovanie vlády SR.

V sledovanom období predložil splnomocnenec na zasadnutie RVĽP viaceré materiály, a to: Návrh legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách, Jazykovú správu a Hodnotiacu správu VNMES o podpore kultúr národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín (ďalej len ako „Hodnotiacia správa VNMES“) za obdobie rokov 2017 – 2018. V období rokov 2019 – 2020 sa konalo 6 zasadnutí RVĽP, na ktorých bolo celkovo prijatých 23 uznesení.

2.3.1 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny

Najvyšším orgánom participácie príslušníkov národnostných menšín na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú, je VNMES, ktorý je stálym odborným orgánom RVĽP. VNMES sa skladá z dvoch komôr, predsedu, podpredsedu, tajomníka a stále prizývaných členov bez hlasovacieho práva. Komora VNMES za národnostné menšiny je zložená z 23 volených členov zastupujúcich 13 národnostných menšín. Komora zástupcov orgánov štátnej správy, ktoré majú v pôsobnosti oblasti týkajúce sa práv príslušníkov národnostných menšín, má 9 členov. Členovia oboch komôr a predseda majú hlasovacie právo. Vo VNMES je zároveň 10 stále prizývaných členov bez hlasovacieho práva. Predsedom VNMES je splnomocnenec. Podpredsedom je člen komory za národnostné menšiny.

VNMES sa zaoberá legislatívnymi a nelegislatívnymi opatreniami vlády alebo štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy a iných subjektov, ktoré sa týkajú práv príslušníkov národnostných menšín – predkladá stanoviská, návrhy, vyjadrenia. Podieľa sa na vypracovaní periodických správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach a právach národnostných menšín (Charta jazykov, Rámcový dohovor). VNMES ďalej v dvojročných intervaloch predkladá na schválenie RVĽP Hodnotiacu správu VNMES.

VNMES má spomedzi ostatných výborov RVĽP špecifické postavenie. Členovia VNMES zastupujúci príslušníkov národnostných menšín sú volení priamo menšinovými organizáciami. VNMES tak možno považovať za volený konzultatívny a poradný orgán národnostných menšín, ktorý rozhoduje o svojich záležitostiach. Riešiť otázky konkrétnej národnostnej menšiny na zasadnutí VNMES bez účasti jej zástupcov nie je možné.

V období rokov 2019 – 2020 sa konali štyri doplňujúce voľby náhradníkov členov VNMES, a to: v roku 2019 – voľby náhradníkov členov VNMES za rómsku a židovskú národnostnú menšinu, v roku 2020 – za rómsku a nemeckú národnostnú menšinu. V roku 2019 sa uskutočnila aj voľba podpredsedu VNMES.

V sledovanom období sa uskutočnilo 7 zasadnutí VNMES, na ktorých bolo prijatých 37 uznesení a jedno zásadné stanovisko. V roku 2019 sa uskutočnili štyri riadne zasadnutia VNMES, na ktorých bolo prijatých 21 uznesení (uznesenia č. 132 – 152) pričom uznesenie č. 148 bolo prijaté procedúrou per rollam. Všetky uvedené uznesenia boli splnené. VNMES sa počas roka 2019 zaoberal napr. činnosťou národnostných múzeí, FPKNM, stavom národnostného vysielania, plnením Akčného plánu, prípravou SODB 2021, prípravou návrhu legislatívneho zámeru zákona, ako aj prípravou Hodnotiacej správy VNMES.

Predmetná Hodnotiaca správa VNMES bola vypracovaná na základe článku 3 písm. f) Štatútu VNMES. Išlo o prvú Hodnotiacu správu VNMES, ktorá bola vypracovaná v súlade s novým Štatútom VNMES, v zmysle ktorého sa zmenila periodicita vypracúvania Hodnotiacich správ VNMES z každoročnej na dvojročnú. Taktiež bol zmenený formát Hodnotiacej správy VNMES, a to z troch samostatných Hodnotiacich správ VNMES na jednu súhrnnú. Cieľom tejto Hodnotiacej správy VNMES bolo zanalyzovať oblasť kultúry, národnostného školstva a používania jazyka jednotlivých národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018 z perspektívy jednotlivých národnostných menšín. Vypracovaním Hodnotiacej správy VNMES bola poverená dočasná pracovná skupina, ktorá bola zložená zo zástupcov a zástupkyň jednotlivých národnostných menšín a štátnej správy. Hodnotiacu správu VNMES po jej vypracovaní schválil VNMES 20. septembra 2019 procedúrou per rollam a následne 30. septembra 2019 aj RVĽP na jej 36. zasadnutí. Vláda SR zobrala Hodnotiacu správu VNMES na vedomie 8. novembra 2019 na 182. schôdzi v rámci materiálu „Informácia o 36. zasadnutí RVĽP“.¹³

Na zasadnutiach VNMES sa prerokúvala aj príprava legislatívneho zámeru zákona, ktorý bol vytvorený pracovnou skupinou zloženou z odborníčov a odborníkov predovšetkým z radov národnostných menšín. VNMES uznesením č. 150 z 5. novembra 2019 na jeho 35. zasadnutí zobral na vedomie návrh legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách, podporil filozofiu predloženého návrhu legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách a zaviazal svojich členov zabezpečiť čo najširšiu informovanosť v organizáciách národnostných menšín a v jednotlivých rezortoch o návrhu legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách. V januári 2020 prijali členovia VNMES na 36. zasadnutí zásadné stanovisko č. 4 k návrhu legislatívneho zámeru zákona, ktorým schválili návrh legislatívneho zámeru zákona, poverili predsedu VNMES na predloženie návrhu legislatívneho zámeru zákona RVĽP a odporučili RVĽP predložiť návrh legislatívneho zámeru zákona vláde SR. Viac o procese schvaľovania návrhu legislatívneho zámeru zákona v podkapitole 1.1.1.

V roku 2020 sa uskutočnili 3 zasadnutia VNMES, na ktorých sa prijalo zásadné stanovisko č. 4 a 16 uznesení (uznesenia č. 153 až 168), z ktorých jedno bolo prijaté procedúrou per rollam. 14 z týchto uznesení, ako aj zásadné stanovisko, bolo splnených. Dve z uznesení, konkrétne uznesenie č. 156 týkajúce sa celého VNMES k Správe za rok 2019 o plnení úloh vyplývajúcich z Akčného plánu a uznesenie č. 159 týkajúce sa celého VNMES k Prioritám štátnej správy reflektujúcim programové vyhlásenie vo vzťahu k príslušníkom národnostných menšín, sa plnia priebežne.

Zasadnutia VNMES uskutočnené v roku 2020 sa predovšetkým zameriavali na plnenie Akčného plánu, stav národnostného vysielania RTVS, prípravu jazykovej správy, ako aj proces schvaľovania návrhu legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách. Členovia VNMES boli ďalej tak ako v roku 2019 aj v roku 2020 pravidelne informovaní o príprave SODB

¹³ Hodnotiaca správa VNMES je dostupná na:
https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7609_hodnotiaca-sprava-vnmes-o-podpore-kultur-narodnosteho-skolstva-a-stave-pouzivania-jazykov-narodnostnych-mensin-2017--2018.pdf.

2021, ako aj o príprave komunikačnej stratégie informačnej kampane ÚSVNM k propagácii sčítania príslušníkov národnostných menšín.

Z dôvodu opatrení v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 nebolo v roku 2020 možné uskutočniť štyri zasadnutia, tak ako to stanovuje Štatút VNMES. Rozhodnutie neuskutočniť štvrté zasadnutie VNMES v roku 2020 bolo prijaté na základe Vyhlášky Úradu verejného zdravotníctva SR, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia a Regionálneho úradu verejného zdravotníctva Bratislava, ako aj Príkazom vedúceho Úradu vlády SR č. 20/2020 k realizácii opatrení prijatých v súvislosti s aktuálnym vývojom šírenia koronavírusu na území SR. Aj v tomto období prebiehala intenzívna komunikácia prostredníctvom sekretariátu VNMES a informačné materiály pripravené v súlade s Plánom práce VNMES boli členom zasielané. Plánované 39. zasadnutie VNMES bolo spojené so 40. a uskutočnené on-line formou začiatkom roka 2021.

V sledovanom období dostávali členovia pravidelné informácie aj o činnosti výborov RVLP, a to konkrétne vo Výbore pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania a vo Výbore pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie, v ktorých má VNMES ako aj ÚSVNM svoje zastúpenie. Navyše od roku 2020 sú členovia VNMES pravidelne informovaní aj o činnosti Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie.

2.4 Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny

Splnomocnenec na základe svojho štatútu plní úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia národnostných menšín. Činnosť splnomocnenca zabezpečuje ÚSVNM, ktorý je organizačne začlenený do organizačnej štruktúry Úradu vlády SR. ÚSVNM je odborným pracoviskom Úradu vlády SR, ktoré plní úlohy v oblasti implementácie národnostnej politiky SR v súlade s právnym rámcem ochrany práv príslušníkov národnostných menšín, ako aj s programovým vyhlásením. Tieto úlohy plní v súčinnosti s kanceláriou generálneho tajomníka služobného úradu (ďalej len ako „kancelária generálneho tajomníka“), ako aj ďalšími spolupracujúcimi organizačnými útvarmi Úradu vlády SR.

Jednou z hlavných úloh splnomocnenca je zabezpečovanie a podpora participácie príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú. V tejto súvislosti splnomocnenec najmä predsedá VNMES, vedie pravidelné konzultácie s príslušníkmi národnostných menšín a s organizáciami národnostných menšín a presadzuje posilnenie účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných. Splnomocnenec a jeho úrad v sledovanom období zabezpečoval prípravu zasadnutí VNMES, v rámci ktorých splnomocnenec otváral zásadné témy týkajúce sa postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín. Členovia VNMES za národnostné menšiny mali zároveň možnosť iniciovať diskusiu k vybraným témam v rámci zasadnutí VNMES.

Splnomocnenec ďalej uskutočnil viacero pracovných stretnutí so zástupcami orgánov štátnej správy, štátnych inštitúcií, relevantných zastupiteľských úradov v SR, ako aj medzinárodných organizácií, ktoré boli zamerané na výmenu informácií a konzultovanie

návrhov na zlepšenie postavenia národnostných menšín a podpory práv príslušníkov národnostných menšín. Mnohých z týchto stretnutí sa okrem splnomocnenca zúčastnili aj zástupcovia národnostných menšín na základe ich nominácie členmi VNMES za národnostné menšiny.

V sledovanom období splnomocnenec naďalej pripomienkoval materiály, ktoré sa týkali postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín. Medzi najvýznamnejšie patria návrh novely zákona NR SR č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve SR v znení neskorších predpisov, pri ktorej si v rámci medzirezortného pripomienkového konania v auguste 2020 splnomocnenec uplatnil 7 zásadných pripomienok, ktorých primárnym cieľom bolo obnovenie právneho stavu existujúceho do roku 2010, podľa ktorého bolo jedinou formou straty štátneho občianstva SR prepustenie zo štátneho zväzku na vlastnú žiadosť. Po akceptácii splnomocnencom navrhovanej pripomienky, by sa štátne občianstvo SR nestrácalo nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva, ale len výslovným prejavom vôle. Pripomienky splnomocnenca však neboli akceptované. Návrh novely zákona bol schválený vládou 24. februára 2021 uznesením vlády SR č. 105. Následne je potrebné návrh novely prerokovať v NR SR. Jedným z ďalších materiálov, ktoré splnomocnenec pripomienkoval bolo aj Opatrenie ŠÚ SR č. 307/2020 Z. z. o poskytnutí dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy pri príprave, priebehu a vykonaní SODB 2021, ktoré vzniknú pri sčítaní obyvateľov, a o odmene niektorých asistentov sčítania, pri ktorom bolo v rámci medzirezortného pripomienkového konania na podnet splnomocnenca upravené znenie § 3 ods. 1 písm. m), keďže z pôvodného znenia predkladaného opatrenia dostatočne jasne nevyplývalo, že do definovaných kategórií oprávnených výdavkov spadajú aj výdavky na informačnú a propagačnú kampaň. Cieľom úpravy bolo dosiahnutie jednoznačnej zrozumiteľnosti pre adresáta.

Splnomocnenec v sledovanom vyvíjal úsilie na posilnenie postavenia národnostných menšín a ochranu ich právaj prostredníctvom zvýšenia povedomia príslušníkov národnostných menšín o dôležitosti získania spoľahlivých údajov o národnostnej štruktúre obyvateľstva SR v rámci SODB 2021. V tejto súvislosti ÚSVNM pripravil a realizoval súbor propagačných a informačných aktivít.

V rámci vlastnej Stratégie komunikácie a propagácie SODB 2021 ÚSVNM pripravil a zverejnil štyri informačné letáky zamerané na výzvu obyvateľom využiť možnosť prihlásenia sa k svojej národnosti vrátane možnosti uviesť ďalšiu národnosť, prihlásenia sa k materinskému jazyku, upozornenie na rozdiel medzi občianstvom a národnosťou, ako aj výstrahu pred možným šírením hoaxov v tejto oblasti. Všetky štyri letáky boli preložené do 11 jazykov národnostných menšín. Zároveň bol pripravený aj materiál *Často kladené otázky*, ktorý bol preložený do 5 jazykov národnostných menšín. Všetky tieto materiály boli poskytnuté na použitie národnostným organizáciám a mestám a obciam, v ktorých žijú príslušníci národnostných menšín. Zároveň splnomocnenec v spolupráci s jeho jazykovou poradnou skupinou zabezpečil preklad informačného letáku, plagátu a inzercie ŠÚ SR, označenia kontaktného miesta, ako aj pripravil titulky k inštruktážnemu videu: Základné informácie SODB 2021 v jazykoch piatich národnostných menšín.

Splnomocnenec okrem uvedených materiálov pripravil aj propagačné video *Sčítanie obyvateľstva – Slovensko je náš domov* v piatich jazykoch národnostných menšín, ako aj videá, v ktorých vystupujú členovia VNMES za jednotlivé národnostné menšiny. Cieľom týchto materiálov bolo podporiť a zásadným spôsobom zvýšiť záujem o sčítanie sa z hľadiska uvedenia národnosti, ďalšej národnosti a materinského jazyka. Uvedené propagačné materiály a materiály ŠÚ SR boli distribuované na obce uvedené v zozname nariadenia vlády SR č. 221/1999 Z. z. a obce, v ktorých bolo na základe posledného sčítania 15 % obyvateľov patriacich k národnostnej menšine. Členovia VNMES boli o aktivitách splnomocnenca v súvislosti s realizáciou SODB 2021 pravidelne informovaní, pričom všetky výstupy boli zároveň zverejnené aj na webovom sídle splnomocnenca, kde si ich mali možnosť záujemcovia stiahnuť.¹⁴

S cieľom zvýšiť úroveň participácie národnostných menšín v SR splnomocnenec s ÚSVNM pripravoval v súčinnosti s pracovnou skupinou návrh legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách, ktorého kľúčovou súčasťou je aj úprava zabezpečenia participácie národnostných menšín na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú. V tejto súvislosti splnomocnenec zorganizoval medzinárodnú konferenciu pod názvom *Legislatívne modely ochrany práv národnostných menšín*, ktorá sa uskutočnila 18. februára 2020 v Bratislave. Konferencia pozostávala z troch panelových diskusií na témy: *Aký zákon potrebuje Slovensko na zabezpečenie plného uplatnenia práv národnostných menšín?*, *Fungujúce modely ochrany práv národnostných menšín v zahraničí* a *Aké sú základné potreby a očakávania národnostných menšín v meniacej sa slovenskej spoločnosti?* Konferencia vytvorila priestor tak na prezentáciu domácich i zahraničných skúseností v tejto oblasti, ako aj na konštruktívnu odbornú diskusiu k nastoleným témam.

Zefektívnenie participácie národnostných menšín zostáva naďalej aktuálnou úlohou v nadväznosti na požiadavky samotných národnostných menšín i na odporúčania monitorovacích mechanizmov dohovorov Rady Európy, ktorých je SR zmluvnou krajinou. V nadväznosti na priority programového vyhlásenia zostáva jednou z aktuálnych úloh transformovať VNMES na úroveň poradného orgánu vlády, prehodnotiť pozíciu splnomocnenca v rámci širšej štruktúry oblasti ľudských práv a zabezpečiť, aby bola otázkam týkajúcim sa ochrany národnostných menšín venovaná pozornosť na vysokej politickej úrovni, teda opätovné zverenie týchto kompetencií priamo ministrovi alebo podpredsedovi vlády, ako aj zabezpečiť efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni vrátane decentralizovanej alebo miestnej formy správy.

¹⁴ Materiály sú dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk//rozmanitost-obohacuje-scitanie-obyvateľov-2021/>.

III. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti kultúry národnostných menšín

3.1 Legislatívne a koncepčné rámce

Ústavnoprávny rámec práv príslušníkov národnostných menšín v oblasti kultúry predstavuje čl. 34 ods. 1 Ústavy SR. Podľa tohto ustanovenia majú občania tvoriaci v SR národnostné menšiny alebo etnické skupiny za podmienok ustanovených zákonom právo na všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie. Práva príslušníkov národnostných menšín v oblasti kultúry zakotvené v čl. 34 ods. 1 sú upravené i v relevantných medzinárodných dohovoroch a dokumentoch. Právo príslušníkov menšín rozvíjať vlastnú kultúru zakotvuje Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach v článku 27 a Rámcový dohovor v článku 5.

V sledovanom období pokračovali práce na Stratégii rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín SR do roku 2030 (ďalej len „Stratégia“). V roku 2019 bola v súčinnosti s ÚSVNM vypracovaná Koncepcia Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín SR do roku 2030 (ďalej len „Koncepcia stratégie“), ktorej cieľom bolo predstaviť obsahové východiská komplexnej stratégie. Koncepcia stratégie bola na rokovanie vlády SR predložená ministerkou kultúry SR bez rozporov a vláda SR ju schválila uznesením vlády SR č. 317 z 25. júna 2019. Predmetné uznesenie zároveň uložilo ministerke kultúry SR zabezpečiť prípravu nelegislatívneho materiálu – Stratégie a predložiť ho na rokovanie vlády SR do 31. decembra 2020.

Koncepcia v časti 6.1 konštatuje, že zachovanie, rozvoj a podpora práv národnostných menšín vo všetkých oblastiach podľa medzinárodných, bilaterálnych a vnútroštátnych právnych záväzkov a rámcov je úlohou fungujúceho demokratického štátu. Podľa koncepcie je na tento účel potrebné vytvoriť komplexný legislatívny rámec na zabezpečenie rozvoja kultúry národnostných menšín a tiež tzv. nových menšín na území Slovenska; reformovať systém podpory národnostných menšín na Slovensku, inštitucionálne zabezpečenie a zdokonaľiť finančné mechanizmy podpory rozvoja kultúry národnostných menšín. Koncepcia taktiež vymenúva rôzne opatrenia, ktorých realizácia by mohla prispieť k napĺňaniu týchto cieľov. Zaraďuje sem:

- Prípravu zákona, ktorý podrobnejšie upraví výkon práv národnostných menšín podľa čl. 34 Ústavy SR;
- Prípravu zákona o ochrane a podpore zachovania a rozvoja kultúry národnostných menšín v SR na základe Rámcového dohovoru a Charty jazykov;
- Zabezpečenie nerušeného fungovania profesionálnych divadiel, hudobných inštitúcií a umeleckých telies národnostných menšín na Slovensku a podporu vzniku nových profesionálnych kultúrnych inštitúcií z finančného, organizačného aj legislatívneho hľadiska;

- Zriadenie Centra súčasnej národnostnej kultúry (prezentácia, výskum, metodické centrum, príp. sídlo FPKNM a profesionálnych národnostných súborov, atď.), t. j. zabezpečenie organizačného a finančného rámca vzniku centra;
- Zriadenie metodického centra (prípadne aj s regionálnymi pracoviskami) pre oblasť kultúry národnostných menšín,;
- Doplnenie systému štatistického zisťovania o tému kultúry národnostných menšín a získavanie relevantných údajov pre tvorbu a následnú realizáciu strategických dokumentov týkajúcich sa podpory a rozvoja kultúry národnostných menšín na Slovensku;
- Stabilizáciu, rozvíjanie (napr. vysielacieho času), skvalitnenie a dobudovanie verejnoprávneho vysielania RTVS pre národnostné menšiny;
- Zohľadňovanie rozvoja kultúry národnostných menšín v plánoch samosprávnych krajov, okresov, miest a obcí;
- Rozvoj nezriaďovanej a nezávislej scény kultúry národnostných menšín v samosprávnych krajoch, mestách a obciach;
- Zabezpečenie legislatívnej úpravy v oblasti rozvoja regionálneho a miestneho vysielania (aj súkromných) médií pre národnostné menšiny;
- Prispievanie ku kultúrnej a sociálnej inklúzii menšín s dôrazom na systematické udržiavanie a rozvoj menšinovej identity, podstatnej pre kultúrnu diverzitu.¹⁵

Oblasť menšinovej kultúry je významnou témou aj v programovom vyhlásení, konkrétne v časti *Kultúra menšín, kultúra pre všetkých*, kde vláda SR konštatuje, že v rámci kultúry má osobitné postavenie rôznorodá kultúra národnostných menšín. Vláda sa v tomto dokumente zaviazala implementovať pripravovanú Stratégiu, vytvoriť legislatívny rámec na zabezpečenie rozvoja kultúry príslušníkov národnostných menšín a tiež tzv. nových menšín na území Slovenska a uskutočniť reformu inštitucionálneho zabezpečenia, legislatívneho prostredia, ale aj finančných mechanizmov, ktoré slúžia na podporu rozvoja kultúry príslušníkov národnostných menšín na Slovensku v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými záväzkami. Za základný nástroj finančnej podpory neštátnej kultúry národnostných menšín vláda SR aj naďalej považuje FPKNM.

Vláda SR sa ďalej v rámci programového vyhlásenia zaviazala:

- zabezpečiť v rámci možností rozpočtu verejnej správy fungovanie profesionálnych divadiel, hudobných inštitúcií a umeleckých telies národnostných menšín a podľa rozpočtových možností podporiť vznik nových profesionálnych kultúrnych inštitúcií, v spolupráci s miestnou a územnou samosprávou;
- rozvíjať verejnoprávne národnostné vysielanie RTVS a stimulovať regionálne a lokálne vysielanie aj iných vysielateľov pre príslušníkov národnostných menšín;
- podporovať rozvoj nezriaďovanej a nezávislej scény kultúry národnostných menšín v samosprávnych krajoch, mestách a obciach;

¹⁵ Konceptia stratégie dostupná online: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23978/1>.

- prispievať ku kultúrnej a sociálnej inklúzii nielen národnostných menšín s dôrazom na systematické udržiavanie a rozvoj akejkoľvek menšinovej identity podstatnej pre kultúrnu diverzitu;
- vytvárať aktívnu spoluprácu medzi rezortmi kultúry a školstva v oblasti vzdelávania.

Vláda SR zároveň v súlade s programovým vyhlásením zabezpečí, aby sa napĺňalo ústavné právo prístupu ku kultúrnemu bohatstvu pre každého občana SR. Zavedie preto účinné nástroje na sprístupnenie kultúry všetkým skupinám občanov s cieľom zvýšiť vzdelanosť, kultúrnu gramotnosť a kritické myslenie obyvateľstva, ako aj participáciu na kultúre pre všetky skupiny obyvateľstva vrátane národnostných menšín a iných znevýhodnených skupín.¹⁶

Vláda SR sa taktiež v rámci programového vyhlásenia zaviazala vytvárať pre príslušníkov národnostných menšín možnosti na zachovávanie ich kultúrnych zvyklostí, jazyka, tradícií a stanovila si zákaz prijímania takých opatrení, ktoré by smerovali k asimilácii väčšinovým obyvateľstvom alebo takú asimiláciu podporovali.¹⁷

3.2 Inštitucionálne zabezpečenie kultúry národnostných menšín

Inštitucionálne zabezpečenie rozvoja kultúry národnostných menšín zabezpečuje štát, regionálne samosprávy, obce a národnostné organizácie, zväzy a pod. V tejto oblasti sa v rámci Ministerstva kultúry SR (ďalej aj ako „MK SR“) inštitucionálne zabezpečenie v sledovanom období zmenilo vznikom Sekcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín k 1. februáru 2019. Sekcia sa skladala z odboru kultúry národnostných menšín a z odboru rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, ktorého pracovníci pôsobili v každom samosprávnom kraji a súčasťou bola aj koordinátorka pre najmenej rozvinuté okresy Slovenska. Sekcia zanikla ešte v roku 2019. Od roku 2020 je kultúra národnostných menšín v rámci MK SR zabezpečená v rámci odboru prierezových politík, kde okrem referátu štátneho jazyka a referátu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí pôsobí aj referát kultúry národnostných menšín v súčasnosti s dvoma internými zamestnancami a externým spolupracovníkom. V nadväznosti na uvedené VNMEŠ prijal uznesenie č. 160 z 28. júla 2020, ktorým vyslovil obavy v súvislosti s prebiehajúcimi zmenami inštitucionálneho zabezpečenia kultúry národnostných menšín v rámci organizačnej štruktúry MK SR a žiadal primerané inštitucionálne zabezpečenie kultúry národnostných menšín v rámci organizačnej štruktúry MK SR.

Jedným z najdôležitejších nástrojov podpory kultúry národnostných menšín je FPKNM. FPKNM je zriadený zákonom č. 138/2017 Z. z. o FPKNM (ďalej len „zákon č. 138/2017 Z. z.“) ako nezávislá verejnoprávna inštitúcia, ktorej poslaním je podporovať a stimulovať kultúru národnostných menšín v oblasti kultúrnych a vedeckých aktivít národnostných menšín, najmä vytváraním podporných mechanizmov pre tvorbu a šírenie kultúrnych a vedeckých hodnôt. Realizáciou svojho poslania FPKNM prispieva k uskutočňovaniu kultúrnej politiky SR a EÚ v oblasti podpory rozvoja národnostných menšín.

¹⁶ Programové vyhlásenie, s. 118.

¹⁷ Tamtiež, s. 18.

Rozhodovacie procesy FPKNM sú nezávislé od ústredných orgánov štátnej správy, o pridelovaní prostriedkov rozhodujú volení zástupcovia národnostných menšín. V súlade so zákonom č. 138/2017 Z. z. MK SR poskytuje zo štátneho rozpočtu v rámci schválených limitov na príslušné rozpočtové obdobie (jeden kalendárny rok) podľa zákona o štátnom rozpočte príspevok do FPKNM najmenej vo výške 8 000 000 Eur. Sumu finančných prostriedkov určených na podpornú činnosť rozdelí FPKNM medzi odborné rady v pomere určenom § 7 ods. 4 zákona č. 138/2017 Z. z. MK SR je oprávnené si vyhradiť, že najviac 20 % z príspevku do FPKNM bude prednostne použitých na podporu priorít určených MK SR (viac o podpornej činnosti FPKNM je v podkapitole č. 3.8.1).

3.2.1 Kultúrno-osvetové zariadenia

Kultúrno-osvetová činnosť je činnosť, ktorá svojím pôsobením prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k utváraniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov SR a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrnotvornej hodnoty spoločnosti. V súlade so zákonom č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti (ďalej len „zákon č. 189/2015 Z. z.“) MK SR vykonáva štátnu správu na úseku kultúrno-osvetovej činnosti a zriaďuje Národné osvetové centrum (ďalej aj ako „NOC“) so sídlom v Bratislave a Slovenskú ústrednú hvezdáreň so sídlom v Hurbanove. Kultúrno-osvetové zariadenie môže zriaďovať aj samosprávny kraj alebo obec, pričom zriaďovateľ alebo zakladateľ kultúrno-osvetového zariadenia určuje kultúrno-osvetovú činnosť zariadenia, jeho odborné zameranie a územnú pôsobnosť a kontroluje jeho činnosť. MK SR taktiež určuje strategické a koncepčné smery rozvoja kultúrno-osvetovej činnosti.

Národné osvetové centrum

V sledovanom období uskutočnilo Národné osvetové centrum (ďalej aj „NOC“) tieto aktivity:

- Odborný seminár Podpora a ochrana ľudských práv v oblasti kultúry (Košice, 13. júna 2019), na ktorom zazneli dve odborné prednášky:
 - Kultúra a vzdelávanie vo vylúčených komunitách – príklady dobrej praxe, Metodicko-pedagogické centrum v Prešove;
 - Odbúravanie predsudkov a stereotypov vo vzťahu k Rómom, Ústav rómskych štúdií Prešovskej univerzity v Prešove;
- Príspevok v odbornom časopise Sociálna prevencia: Len to nevzdať a pokračovať. Dobré skúsenosti s neformálnym vzdelávaním a výchovou mladých Rómov.

V rámci digitalizácie kultúrneho dedičstva Slovenska NOC realizovalo projekty *Centrálne aplikačná infraštruktúra a registratúra a Harmonizácia informačných systémov*, ktoré vytvorili centrálny systém pre všetky inštitúcie v rezorte kultúry a ktorých výsledkom sú centrálny registre kultúrnych objektov a centrálny portál kultúrneho dedičstva Slovakiana. Ďalším realizovaným projektom bola *Digitalizácia a multimediálne prezentačné produkty Národného osvetového centra*, v rámci ktorého vznikli digitálne filmové, textové, grafické, fotografické objekty a tiež Virtuálna exkurzia, ktoré na portáli Slovakiana komplexnou formou prezentujú

kultúrne dedičstvo Slovenska. Súčasťou kultúrneho dedičstva Slovenska sú aj kultúry národnostných menšín. Na portáli Slovakiana sú dostupné viaceré virtuálne výstavy spojené s kultúrou a dedičstvom národnostných menšín na Slovensku, napr. výstava venovaná Ferdinandovi Katonovi, maďarskému rodákovi zo Spišskej Novej Vsi a majstrovi krajinomalieb¹⁸, Arnoldovi Petrovi Weisz-Kubínčanovi, výtvarníkovi so židovskými koreňmi¹⁹, regiónom (Gemery²⁰), mestám (napr. Dunajská Streda²¹) alebo sakrálnym pamiatkam (drevené chrámy v Uličskom Krivom²², v Ladomirovej²³, synagóga v Prešove²⁴), ktoré vytvárali a v ktorých žijú aj príslušníci národnostných menšín.

Postupové súťaže

Medzi činnosť NOC patrí aj zabezpečovanie postupových súťaží a prehliadok. Kultúra národnostných menšín môže byť v rámci nich prezentovaná napr. na súťaži *Šaffova ostroha* (Celoštátna postupová súťaž a prehliadka sólistov tanečníkov v ľudovom tanci), *Vidiečanova Habovka* (celošťátna postupová súťaž a prehliadka hudobného folklóru detí a dospelých), *Nositelia tradícií* (celošťátna postupová súťaž a prehliadka folklórnych skupín, ktorá je vrcholným podujatím svojho druhu na Slovensku a koná sa raz za 4 roky – naposledy v roku 2018) alebo *Jazykom tanca* (predtým Tancuj, tancuj – celošťátna postupová súťaž a prehliadka choreografií folklórnych kolektívov a je vrcholným podujatím svojho druhu na Slovensku). Súťaží ako *Strunobranie* (celošťátna postupová súťaž a prehliadka neprofesionálnych hudobných skupín a sólistov) je možné zúčastniť sa len v slovenskom jazyku. Občianske združenie Romano kher – Rómsky dom v spolupráci s NOC v roku 2019 vyhlásilo 11. ročník výtvarno-literárnej súťaže pre žiakov základných škôl, základných umeleckých škôl a deti z detských domovov *Farebný svet – Coloriskeri luma 2019*.

Súťažou v prednese poézie a prózy v maďarskom jazyku s celošťátnou pôsobnosťou je *Tompa Mihály Országos Verseny* (Republiková súťaž Mihálya Tompu) organizovaná Republikovou radou Csemadoku a inými kultúrnymi združeniami Maďarov na Slovensku. Tento subjekt vyhlasuje aj celoslovenskú prehliadku zhudobnenej národnostnej poézie *Celoslovenský festival zhudobnených veršov*. Gemersko-malohontské osvetové stredisko organizuje v spolupráci s Oblastným výborom Csemadoku *Celoslovenskú výtvarnú súťaž Istvána Ferenczyho* pre základné a stredné školy s vyučovacím jazykom maďarským z celého Slovenska, ale aj mimo územia SR. MŠVVŠ SR každoročne vyhlasuje súťaž v prednese poézie a prózy v slovenskom jazyku pre žiakov základných a stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským *Dobré slovo*.

Literárnou súťažou, ktorá sa zameriava na umelecký prednes rusínskej poézie, prózy, vlastnej tvorby, malých scénických foriem, duchovný prednes (biblických príbehov) a ľudové

¹⁸ <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/21214>

¹⁹ <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/21209>

²⁰ <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/20437>

²¹ <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/20419>

²² <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/20278>

²³ <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/20098>

²⁴ <https://www.slovakiana.sk/virtualne-vystavy/20251>

rozprávanie je *Duchnovičov Prešov*. Vyhlasovateľom súťaže je MŠVVŠ SR, hlavným organizátorom celoslovenského podujatia je Rusínska obroda na Slovensku a organizátormi okresných kôl sú príslušné osvetové strediská. Žiaci sa v rusínskom jazyku môžu zúčastniť aj spevákovej súťaže *Spevy môjho rodu*, ktorú organizuje Rusínska obroda na Slovensku, Vihorlatské múzeum v Humennom, Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni a Matica slovenská v spolupráci s mestami Humenné a Medzilaborce. *Makovická struna* je postupová súťaž spevákov rusínskych a ukrajinských ľudových piesní, ktorej celoštátne kolo sa organizuje v Bardejove. Hlavným organizátorom podujatia je Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenska.

3.2.2 Ostatné organizácie zriadené MK SR

Hudobné centrum

V sledovanom období Hudobné centrum zorganizovalo výchovný koncert pod názvom *Bartók a Drevený princ* (hudobný program pre deti 1. stupňa základných škôl, ktorý je našťudovaný okrem slovenského jazyka i v maďarskom a nemeckom jazyku) a výchovný koncert v rómskom jazyku pod názvom *Džal mange pal tute* (Ide mi o Teba).

Ústredie ľudovej umeleckej výroby

Ústredie ľudovej umeleckej výbory dlhodobo spolupracuje s výrobcami z rôznych národnostných menšín napr. pri výrobe zo šúpolia (maďarská národnostná menšina) alebo výrobe obrázkov zo slamy (rusínska národnostná menšina).

Literárne informačné centrum

V sledovanom období prebiehala spolupráca s Rómskym literárnym klubom²⁵. Deti z rómskej komunity predviedli hudobno-literárnu adaptáciu slovenských povestí Zuzany Kuglerovej v slovenčine a ich rodnom jazyku. Detský súbor *Bidovčatáz Bidoviec* dostal od Literárneho informačného centra aj zásielku kníh literatúry pre deti a mládež. Spolupráca s rómskymi komunitami na východnom Slovensku prebieha už štvrtý rok a kontinuita tejto spolupráce bude pokračovať. Literárne informačné centrum darovalo rómskym komunitám štedré zásielky časopisov a kníh na rozvoj čítania a propagáciu slovenskej literatúry a na budovanie rómskych čitateľských klubov.

3.2.3 Kultúrno-osvetové zariadenia zriaďované samosprávnymi krajinami

Príslušníkom národnostných menšín sa vo svojej činnosti venujú kultúrno-osvetové zariadenia uvedené v tabuľke č. 2, podrobný prehľad týchto aktivít je v prílohe č. 2. Organizácia podujatí uvedených kultúrno-osvetových zariadení bola v roku 2020 obmedzená pandemiou ochorenia COVID-19. Napriek zavedeným opatreniam sa podarilo niektoré podujatia zorganizovať, najmä

²⁵ Rómsky literárny klub (ROLIK) je spoločenstvo autorov poézie a prózy, ktorí čerpajú inšpiráciu pre svoju tvorbu zo života Rómov. ROLIK vznikol v roku 2009 v Banskej Bystrici na podnet Asociácie rómskych iniciatív. Cieľom klubu je prezentovať literárnu tvorbu Rómov a o Rómoch.

v obdobiach kedy boli opatrenia menej prísne. Realizácia mnohých však musela byť preložená alebo zrušená úplne. Medzi takéto podujatia patrila pripravovaná okresná súťaž v speve mladých rómskych talentov *Zlatý rómsky slávik*, ktoré muselo Hornozemplínske osvetové stredisko z dôvodu epidémie zrušiť. Niektoré kultúrno-osvetové zariadenia sa vzniknutej situácii prispôbili organizovaním podujatí v online priestore. Napríklad Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni zorganizovalo multikultúrny online program *Vianoce v Ľubovnianskom regióne*, na ktorom sa zúčastnili folklórne kolektívy *Litmaňivka*, *Šambriňci a Kečera* (Rusíni), *Mladý marmon* (karpatskí Nemci), *Plavčanka* (Šarišania). Podujatie bolo vysielané prostredníctvom internetu a sociálnych sieti Facebook a YouTube 25. decembra 2020. Galantské osvetové stredisko organizovalo výstavy prostredníctvom virtuálnych prezentácií.

Tabuľka č. 2: Kultúrno-osvetové zariadenia, ktoré sa vo svojich aktivitách venujú príslušníkom národnostných menšín alebo prezentujú ich kultúru

zriaďovateľ /samosprávny kraj	Kultúrno-osvetové zariadenie	Národnostné menšiny, pre príslušníkov ktorých boli realizované podujatia, alebo kultúry ktorých sa týkali (počet podujatí, pokiaľ je známy)
Bansko-bystrický	Novohradské osvetové stredisko v Lučenci	maďarská (8)
	Gemersko-malohontské osvetové stredisko v Rimavskej Sobote	maďarská, rómska (12)
	Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko vo Veľkom Krtíši	maďarská (18)
	Pohronské osvetové stredisko v Žiari nad Hronom	rómska (4)
	Podpolianske osvetové stredisko vo Zvolene	rómska (1)
Košícký	Kultúrne centrum Medzibodrožia a Použia v Kráľovskom Chlmci	maďarská, rómska (8)
	Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria v Moldave nad Bodvou	maďarská, rómska (4)
	Kultúrne centrum Abova v Bidovciach	rómska (2)
	Gemerské osvetové stredisko v Rožňave	maďarská, rómska, rusínska (6)
	Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi	rusínska, ukrajinská (2)
	Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove	(2)
Nitriansky	Krajské osvetové stredisko v Nitre	maďarská (2)
	Regionálne osvetové stredisko v Komárne	maďarská (4)
Prešovský	Podtatranské osvetové stredisko v Poprade	rusínska, poľská, rómska(4+)
	Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove	rusínska, ukrajinská, rómska (5)
	Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku	rómska, rusínska, ukrajinská (52)
	Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni	rusínska, ukrajinská, nemecká, goralská, poľská (30)
	Hornozemplínske osvetové stredisko vo Vranove nad Topľou	rómska, rusínska (9)
Trenčiansky	Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi	nemecká, židovská (3)
Trnavský	Galantské osvetové stredisko	maďarská, rómska, židovská (3+)
	Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede	maďarská, rómska (4+)
Žilinský	Krajské kultúrne stredisko v Žiline	rómska (1)
	Turčianske kultúrne stredisko v Martine	ruská (1)
Zdroj: Samosprávne kraje.		

3.2.4 Hvezdárne

Krajská hvezdáreň a planetárium v Žiari nad Hronom, ktorej zriaďovateľom je Banskobystrický samosprávny kraj, ponúka pri návšteve Hvezdárne v Rimavskej Sobote pre žiakov a študentov základných a stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským prednášky v rámci exkurzií na požiadanie v maďarskom jazyku, rovnako pre účastníkov vedomostných súťaží. Tekovská hvezdáreň v Leviciach, ktorej zriaďovateľom je Nitriansky samosprávny kraj, veľmi úspešne propaguje astronómiu a príbuzné vedy prostredníctvom prenosného planetária Starlab. Venuje sa vzdelávaniu detí a mládeže už od predškolského veku. Tieto aktivity realizujú aj

v maďarskom jazyku. Hvezdáreň organizuje výtvarné a umelecké súťaže na tému *vesmír*, v ktorých autori (žiaci základných škôl) môžu vyjadriť svoje vnímanie tejto fascinujúcej oblasti, ďalej vzdelávacie programy, pri ktorých sa využívajú možnosti digitálneho planetária na zobrazenie oblohy a objektov vo vesmíre. Spomínané aktivity v súvislosti s digitálnym planetáriom organizuje aj výhradne pre žiakov maďarskej a rómskej národnosti. Hvezdáreň v Partizánskom, ktorej zriaďovateľom je Trenčiansky samosprávny kraj, je so špecifickým obsahom svojej činnosti otvorená pre príslušníkov rôznych národností. V sledovanom období spolupracovala s občianskym združením, ktoré sa vo svojej činnosti zameriava na rómsku mládež. Tej bola venovaná aktivita zameraná na vzdelávanie a popularizáciu astronomických vied spojená s praktickým pozorovaním Slnka.

3.2.5 Maďarský osvetový inštitút na Slovensku

Okrem kultúrno-osvetových zariadení zriadených ústredným orgánom štátnej správy, samosprávnym krajom alebo obcou vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť aj organizácie pôsobiace nad rámec zákona č. 189/2015 Z. z., a to odborné inštitúcie národnostných organizácií, napr. Maďarský osvetový inštitút na Slovensku, ktorý je v zriaďovateľskej pôsobnosti a vykonáva činnosť v úzkej spolupráci s Republikovou radou Csemadoku. Inštitút organizuje napr. súťaž v prednese poézie a prózy v maďarskom jazyku s celoštátnou pôsobnosťou *Tompa Mihály Országos Verseny* (Republiková súťaž Mihálya Tompu) alebo detskú umeleckú súťaž *Duna Menti Tavasz* (Podunajská jar), tábor ľudovej hudby pre deti a mládež, odborné sústreďenia pre vedúcich speváckych skupín a citarových súborov a podobne.

3.3 Knižnice

Knižnicu v súlade so zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. v znení neskorších predpisov ako právnickú osobu podľa osobitného predpisu môže zriadiť ústredný orgán štátnej správy, samosprávny kraj alebo obec. V súlade s § 12 tohto zákona v obciach, kde žijú občania patriaci k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, je verejná knižnica povinná zohľadniť túto skutočnosť pri doplňovaní a budovaní knižničného fondu. Regionálna knižnica, ktorú zriaďuje samosprávny kraj, pôsobí na území viacerých obcí a okrem iného zabezpečuje na základe zmluvných vzťahov doplňovanie knižničných fondov obecných knižníc.

Tabuľka č. 3: Zoznam regionálnych knižníc, ktoré majú pri budovaní knižničného fondu a pri poskytovaní metodologickej pomoci a poradenských služieb obecným knižniciam, mestským knižniciam, školským knižniciam, špeciálnym knižniciam a ich zriaďovateľom zohľadniť, že v obciach v rámci regiónov v ich pôsobnosti žijú občania patriaci k národnostnej menšine (tvoria buď 5 % alebo aspoň 500 obyvateľov aspoň niektorej obce).

Názov knižnice (okresy, v ktorých poskytuje metodickú pomoc)	Národnostná menšina
Malokarpatská knižnica v Pezinku (Bratislava I-V, Malacky, Pezinok, Senec)	maďarská, chorvátska, česká, nemecká,
Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici (Banská Bystrica, Brezno)	rómska, nemecká, česká
Knižnica Jána Kollára v Kremnici (Banská Štiavnica, Žarnovica, Žiar nad Hronom)	nemecká, rómska
Knižnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote (Rimavská Sobota, Revúca)	maďarská, rómska, nemecká
Hontiansko-novohradská knižnica A. H. Škultétyho vo Veľkom Krtíši (Veľký Krtíš)	maďarská, rómska
Krajská knižnica Ľudovíta Štúra vo Zvolene (Zvolen, Detva, Krupina)	rómska
Novohradská knižnica v Lučenci (Lučenec, Poltár)	maďarská, rómska, nemecká,
Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach (Košice I-IV, Košice-okolie)	maďarská, rómska, nemecká,
Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave (okres Rožňava)	maďarská, rómska
Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického v Michalovciach (Michalovce, Sobrance)	maďarská, rómska, rusínska
Zemplínska knižnica v Trebišove (Trebišov)	maďarská, rómska
Spišská knižnica v Spišskej Novej Vsi (Spišská Nová Ves, Gelnica)	rómska, rusínska, nemecká,
Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch, Anton Bernolák Könyvtár Érsekújvár (Nové Zámky)	maďarská, rómska,
Knižnica Józsefa Szinyeioho v Komárne, Szinyei József Könyvtár Komárom (Komárno)	maďarská, rómska
Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre (Nitra, Šaľa a Zlaté Moravce)	maďarská, rómska
Tekovská knižnica v Leviciach (Levice)	maďarská, rómska
Tribečská knižnica v Topoľčanoch (Topoľčany)	nemecká
Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou (Vranov nad Topľou)	rómska, rusínska,
Knižnica Ján Henkela v Levoči (Levoča)	rusínska
Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove (Prešov, Sabinov)	rómska, rusínska, ukrajinská
Ľubovnianska knižnica (Stará Ľubovňa)	rusínska, rómska, nemecká
Okresná knižnica Dávida Gutgesela (Bardejov)	rusínska, rómska
Podduklianska knižnica vo Svidníku (Svidník, Stropkov)	rusínska, rómska
Podtatranská knižnica v Poprade (Poprad, Kežmarok)	rómska
Vihorlatská knižnica v Humennom (Humenné, Snina, Medzilaborce)	ukrajinská, rusínska, rómska
Hornonitrianska knižnica v Prievidzi (Prievidza, Partizánske)	nemecká
Považská knižnica v Považskej Bystrici (Považská Bystrica, Púchov)	
Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne (Trenčín, Nové Mesto nad Váhom, Bánovce nad Bebravou a Myjava)	
Galantská knižnica (Galanta)	maďarská
Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave (Trnava, Hlohovec a Piešťany)	maďarská, rómska
Záhorská knižnica v Senici (Senica a Skalica)	rómska, moravská
Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede (Dunajská Streda)	maďarská, rómska, česká
Krajská knižnica v Žiline (Žilina a Bytča)	
Kysucká knižnica v Čadci (Čadca a Kysucké Nové Mesto)	
Liptovská knižnica Gašpara Fejérpataky Belopotockého v Liptovskom Mikuláši (Liptovský Mikuláš a Ružomberok)	rómska, nemecká
Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne (Dolný Kubín, Námestovo a Tvrdošín)	
Turčianska knižnica v Martine (Martin a Turčianske Teplice)	nemecká, česká
Zdroj: výsledky SODB 2011, zriaďovacie listiny knižníc	

MK SR za rok 2019 eviduje spolu 1667 knižníc, z toho 1 421 verejných knižníc a ich pobočiek (v tomto počte sú zahrnuté regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou, regionálne, mestské a obecné knižnice), 8 vedeckých knižníc a 248 špeciálnych knižníc a ich pobočiek.²⁶ Zväz maďarských knihovníkov na Slovensku (Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete) v roku 2019 uskutočnil výskum, ktorý zmapoval a zhodnotil situáciu knižníc v obciach s maďarskou väčšinou.²⁷ Pri určovaní, o ktoré obce ide, sa výskumníci opierali o údaje zistené v rámci SODB 2011. Výskum sa zameril na verejné knižnice (obecné, mestské), knižnice múzeí, špeciálne knižnice a knižnice škôl s vyučovacím jazykom maďarským v 363 obciach, ktoré mali podľa sčítania viac ako 50 % obyvateľov maďarskej národnosti. Predmetom výskumu boli aj knižnice v 25 obciach a mestských častiach, v ktorých počet obyvateľov maďarskej národnosti tvoril minimálne 1 000 osôb. Výskum priniesol zistenia, že v 197 obciach sa nachádza aspoň jedna knižnica, 56 obcí nemá funkčnú, len stagnujúcu knižnicu, čo znamená, že disponuje knižničným fondom, ale knižnica je pasívna, nemá knihovníka a neposkytuje aktívne služby. V 108 obciach nie je knižnica, čo je 27,84 % skúmaných obcí. Takmer polovicu fungujúcich knižníc (48,1 %) tvoria obecné knižnice (148), 41,6 % tvoria školské knižnice (128). Mestských knižníc je 14, regionálnych 8 a knižníc múzeí je 5, krajské knižnice sú 2, nezaradené – iné knižnice – výskum spracoval 3. Jazykové zloženie knižničného fondu nevedeli presne kvantifikovať všetky knižnice, najmä tie, ktoré nepoužívajú knižničný informačný systém (93,24 % obecných knižníc a 94,53 % školských knižníc), ho vedeli určiť len odhadom. Fondy skúmaných knižníc obsahujú v priemere 49,79 % kníh v maďarskom jazyku. Najväčší pomer dosahujú obecné knižnice (74 %), školské knižnice (75 %) a iné knižnice (86,50 %).

²⁶ Ročný výkaz o knižnici za rok 2019. Dostupné online: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/12/KULT10-01_kniznice_sumar_SR_2019.pdf.

²⁷ Výskumná správa je dostupná online: http://www.szmke.sk/assets/docs/research_report_sk.pdf.

Tabuľka č. 4: Údaje o knižničných jednotkách v maďarskom jazyku v knižniciach v obciach s podielom obyvateľov maďarskej národnosti vyšším než 50 % alebo s ich absolútnym počtom vyšším než 1000

okres	obce s fungujúcou knižnicou	počet obyvateľov maďarskej národnosti v daných obciach	knižničné jednotky spolu	knižničné jednotky v maďarskom jazyku	počet knižničných jednotiek na jedného obyvateľa maďarskej národnosti	podiel knižničných jednotiek v maďarskom jazyku v rámci knižničného fondu
Bratislava I-V	2	3386	270688	17432	5	6,44%
Dunajská Streda	39	75384	589937	451255	6	76,49%
Galanta	15	28009	273634	149384	5	54,59%
Košice II + Košice-okolie	6	6890	526114	74586	11	14,18%
Komárno	27	58270	476271	303440	5	63,71%
Lučenec	9	9664	67530	40897	4	60,56%
Levice	19	19871	160447	99631	5	62,10%
Michalovce	2	6128	20249	15319	2	75,65%
Nitra	1	1443	219246	4385	3	2,00%
Nové Zámky	27	40587	426939	202740	5	47,49%
Revúca	2	4874	32058	16286	3	50,80%
Rimavská Sobota	6	9990	167059	45434	5	27,20%
Rožňava	12	10381	180047	61975	6	34,42%
Šaľa	9	15951	141550	116377	7	82,22%
Senec	3	3973	63249	20351	5	32,18%
Trebišov	7	12958	72646	35587	3	48,99%
Veľký Krtíš	11	5159	41361	27818	5	67,26%

Zdroj: Výskumná správa projektu Knižnice obcí s maďarskou väčšinou na Slovensku.

Pokiaľ ide o aktivity zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín troch knižníc v pôsobnosti MK SR, teda Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, Štátnej vedeckej knižnice v Prešove (a jej odborného pracoviska Dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry) a Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach v sledovanom období, ako aj niektorých knižníc v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, ich prehľad je v prílohe č. 3.

Tabuľka č. 5: Zoznam regionálnych knižníc, ktoré organizujú aktivity určené pre príslušníkov národnostných menšín alebo rozširujú svoj knižničný fond o knihy v jazykoch národnostných menšín podľa informácií poskytnutých ich zriaďovateľmi

Názov knižnice	Národnostná menšina
Malokarpatská knižnica v Pezinku	metodická pomoc: maďarská, rómska
Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici	česká
Knižnica Jána Kollára v Kremnici	rómska
Knižnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote	maďarská, rómska
Hontiansko-novohradská knižnica A. H. Škultétyho vo Veľkom Krtíši	maďarská, rómska
Krajská knižnica Ľudovíta Štúra vo Zvolene	česká
Novohradská knižnica v Lučenci	maďarská, rómska
Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach	spolupráca s knižnicami a inštitúciami v Maďarsku
Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave	maďarská
Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického v Michalovciach	rómska, česká
Zemplínska knižnica v Trebišove	rómska
Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch, Anton Bernolák Könyvtár Érsekújvár	maďarská
Knižnica Józsefa Szinyeioho v Komárne, Szinyei József Könyvtár Komárom	maďarská
Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre	rómska
Tekovská knižnica v Leviciach	rómska
Tribečská knižnica v Topoľčanoch	rómska
Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou	rómska,
Ľubovnianska knižnica	rómska, česká, rusínska
Okresná knižnica Dávida Gutgesela	rusínska, rómska
Podtatranská knižnica v Poprade	poľská,
Vihorlatská knižnica v Humennom	rusínska, rómska, ukrajinská
Galantská knižnica	maďarská
Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave	maďarská
Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede	maďarská
Krajská knižnica v Žiline	poľská, česká
Liptovská knižnica Gašpara Fejérpataky - Belopotockého v Liptovskom Mikuláši	poľská, česká
Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne	poľská, česká
Turčianska knižnica v Martine	poľská, česká
Zdroj: Samosprávne kraje.	

V súlade so zákonom č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov vydávanie periodických publikácií, neperiodických publikácií a výroba rozmnoženín audiovizuálnych diel v iných jazykoch ako v štátnom jazyku nie je obmedzená pri dodržaní ustanovení uvedeného zákona a osobitných predpisov. Zo zákona teda vyplýva, že všetky publikácie vydané na území SR vrátane publikácií vydaných v jazykoch národnostných menšín majú byť dostupné v Slovenskej národnej knižnici. Okrem toho by mala tlač s regionálnou pôsobnosťou (aj v jazyku národnostnej menšiny) byť odovzdaná tiež príslušným regionálnym knižniciam.

Tabuľka č. 6: Počet neperiodických publikácií vydaných v jazykoch národnostných menšín a subjektmi národnostných menšín v roku 2019

jazyk národnostnej menšiny	počet titulov	počet výtlačkov	subjekt národnostnej menšiny	počet titulov	počet výtlačkov
bulharský			bulharská	1	2
český	164	188 436	česká		
hebrejský			židovská	3	2 655
chorvátsky	9	13 090	chorvátska	1	500
maďarský	379	325 828	maďarská	95	54 475
nemecký	31	16 644	nemecká	1	300
poľský	4	850	poľská	2	12
rómsky			rómska	21	2 838
rusínsky	15	3 121	rusínska	11	3 800
ruský	22	24 135	ruská		
srbský			srbská	1	400
ukrajinský	5	572	ukrajinská	4	900
iný	2	101	iná/multikultúrna	6	2380

Zdroj: Ročný výkaz o neperiodických publikáciách za rok 2019; Ročný výkaz o kultúre národnostných menšín za rok 2019 (<https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2019/>); MK SR.

3.4 Divadlá

3.4.1 Profesionálne národnostné divadlá a umelecké súbory

V SR pôsobí päť národnostných profesionálnych umeleckých telies, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov: Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove, Divadlo Romathan v Košiciach, Divadlo Thália Színház v Košiciach, Jókaiho divadlo v Komárne a Poddukelský umelecký ľudový súbor v Prešove (hudobno-tanečný umelecký súbor) a jedno národnostné profesionálne umelecké teleso, ktoré je v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR – Tanečné divadlo Ifjú Szivek. Ich činnosť sa týka primárne národnostnej kultúry.

Tabuľka č. 7: Prehľad o financovaní, počte predstavení a počte premiér národnostných divadiel

divadlo	predstavenia		premiéry		transfer od zriaďovateľa (v Eurách)		finančné prostriedky vynaložené na činnosť (v Eurách)	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Divadlo Thália Színház	117	22	4	1	792 087,88	771 329	1 890 312,18	1 710 453,71
Divadlo Romathan	87	11	3	3	503 512	523 826	555 525	530 826
Jókaiho divadlo v Komárne	135	49	5	3	1 231 130	1.153 538,1	1 723 380,34	1 446 625,97
Divadlo Alexandra Duchnoviča	122	51	4	3	647 204	689 250	720 585,46	728 786,19
PULS	90	22	1	1 ²⁸	735 690,46	731 240,65	883 996,04	838 192,81
Ifjú Szivek	83	1	15	2 ²⁹	1 933 746	1 207 894	1 028 365	1 207 894

Zdroj: Výročné správy divadiel, MK SR, samosprávne kraje, PULS

²⁸ Premiéra muzikálu Jesus Christ Super Star v spolupráci s Divadlom Jonáša Záborského.

²⁹ Z dôvodu pandémie sa neuskutočnili 2 ďalšie premiéry.

Tanečné divadlo Ifjú Szivek

V roku 2019 sa Tanečné divadlo Ifjú Szivek (ďalej aj „TDISZ“) zúčastnilo na medzinárodnom festivale *World Folk Festival Palma de Mallorca*. Na Slovensku sa TDISZ zúčastnilo na 2 významných folklórnych festivaloch, a to vo Východnej a v Želiezovciach. Zúčastnilo sa aj stretnutia milovníkov autentického folklóru v Sedmohradsku v Rumunsku. V roku 2019 malo premiéru predstavenie *Allegro Molto Barbaro*.

V roku 2020 oslávilo Tanečné divadlo Ifjú Szivek 20. výročie založenia. V dôsledku pandémie a obmedzujúcich opatrení sa žiaľ väčšina plánovaných udalostí v súvislosti s výročím, tak ako aj väčšina ostatných divadelných podujatí zrušila, resp. posunula na ďalší rok. Tanečné divadlo Ifjú Szivek dostalo aj v roku 2020 pozvanie na najväčší medzinárodný festival súčasného divadla vo Francúzsku, Festival Off d'Avignon. Po úspešných dvoch sezónach v roku 2016 a 2017, keď predstavenie *Finetuning* získalo aj ocenenie Prix Tournesol, v roku 2020 bolo v tanečnom divadle Golovine naprogramovaných 18 predstavení inscenácie *Allegro Molto Barbaro*. Pozvanie sa posúva na rok 2021. V roku 2020 malo TDISZ 2 premiéry *Galaprogram TDISZ 20* a *Giouco Piano – Traditional String Quartet* (hudobný koncert online). V roku TDISZ vydalo platňu *Giouco Piano*. Kvôli pandémie ochorenia COVID-19 sa neuskutočnili 2 premiéry: *Autentika* a *Povinné odporúčanie*.

Kvôli pandemickej situácii a zatvoreniu divadiel v jej dôsledku klesol počet divákov TDISZ. Zatiaľ čo v roku 2019, kedy bolo možné organizovať vystúpenia počas celého roka, si vystúpenia TDISZ pozrelo 28 101 divákov, v roku 2021 to bolo 1 606 divákov. TDISZ sa vzniknutej situácii prispôbilo organizáciou dvoch online predstavení, a to *Sedemdesiatsedem verbunkov* (23. decembra 2020) a *Kukučie vajíčko / Kakukktójás* (30. decembra 2020).³⁰

Poddukelský umelecký ľudový súbor v Prešove

V roku 2019 Poddukelský umelecký ľudový súbor (ďalej aj „PUĽS“) organizoval vystúpenia v rusínskych obciach za podpory FPKNM vystúpenia s rusínskou tematikou mimo rusínskych regiónov v rámci celého Slovenska za účelom spropagovania rusínskej kultúry, vystúpenia s reprezentačným programom, ktorý obsahuje časti venované menšinám a etnikám - rusínske, ukrajinské, goralské, židovské, ruské, moldavské. V roku 2019 mal PUĽS premiéru

³⁰ Aktuálna situácia pandémie ochorenia COVID-19 zasiahla aj do procesu rekonštrukcie budovy TDISZ. Pôvodný termín ukončenia a odovzdania zrekonštruovanej budovy bol stanovený na 16. marca 2021. Spoločnosť, ktorá budovu rekonštruuje listom informovalo TDISZ, že práce musí na určitý čas prerušiť od 16. decembra 2020 z dôvodu vzniku mimoriadnej situácie. Došlo aj k navýšeniu rozsahu prác o 3 mesiace. Predbežný termín ukončenia rekonštrukcie vychádza na 15. november 2021. Aktuálne predstavuje najväčšiu výzvu finančné zabezpečenie “naviac prác” vzniknutých počas rekonštrukcie. Pri predbežnom monitoringu budovy vo fáze projektovania žiaľ nebolo odhaliteľných niekoľko závažných problémov. Reálny stav objektu sa ukázal až po vystáhaní pracovníkov divadla, po odkrytí podláh a stropov. Odhalilo sa viacero havarijných stavov, finančné krytie odstránenia havarijných stavov do pôvodného rozpočtu rekonštrukcie zahrnuté nebolo. Napriek tomu, že na odstránenie spomínaných havarijných stavov prijalo tanečné divadlo koncom roka 2020 financie v hodnote 252 000 Eur, najväčšou výzvou organizácie je aktuálne finančné zabezpečenie dokončenia rekonštrukcie, ktorá ale nemôže ísť na úkor hlavnej, umeleckej činnosti. Pandémia značne obmedzila možnosti vykonávania hlavnej činnosti tanečného divadla, ktorého finančné dopady na príjmy organizácie sú značné.

predstavenia *Nesmrtelný tanečník*, ktoré obsahuje z veľkej časti rusínske piesne, ale napr. aj rómske.

V roku 2020 PULS pokračoval vo vystúpeniach v rusínskych obciach organizovaných za podpory FPKNM, vystúpeniach s reprezentačným programom, ktorý obsahuje časti venované menšinám a etnikám - rusínske, ukrajinské, goralské, židovské, ruské, moldavské a nahrával CD *Nesmrtelný tanečník*, ktoré obsahuje z veľkej časti rusínske piesne, ale napr. aj rómske.

Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove

V roku 2019 Divadlo Alexandra Duchnoviča (ďalej aj „DAD“) uviedol 3 premiérové predstavenia v rusínskom jazyku – *Perníková chalúpka* (rozprávka, 29. marca 2019), *Pieskovisko* (17. máj 2019) a *Známy neznámy* (18. októbra 2019). V ukrajinskom jazyku mala 6. decembra 2019 premiéru hra *Ostali hlupákmi*. DAD odohral v roku 2019 celkovo 122 predstavení. Pod činnosť DAD sa v roku 2020 podpísala pandémia ochorenia COVID-19 a opatrenia, ktoré boli prijaté proti šíreniu tohto ochorenia, v dôsledku ktorých odohralo len 51 predstavení. Napriek tomu DAD naštudoval a odohral 3 nové divadelné hry – v rusínskom jazyku *Detektor lži* (premiéra 18. septembra 2020) a *Aj múdry schybí* (14. októbra 2020) a v ukrajinskom jazyku *Mirandolina* (18. decembra 2020).

Divadlo Thália Színház v Košiciach

V roku 2019 divadlo odohralo 4 premiérové predstavenia: *Teror* (1. marca 2019), *Ženské lži* (18. apríla 2019), *Dobrodružstvo* (10. októbra 2019) a *Dnes už nikam nejdeš* (12. decembra 2019). Celkový počet repríz a ostatných predstavení a aktivít: 117, z toho 72 na území Košického samosprávneho kraja, 27 mimo jeho územia a 18 predstavení v zahraničí. V rámci Jubilejného Thália festivalu 50 2019 divadlo odohralo 4 predstavenia ako hosťujúci divadelný súbor, z toho 2 na území SR a 2 v Maďarsku. V roku 2020, poznačenom pandémiou ochorenia COVID-19, divadlo odohralo 1 premiérové predstavenie (*Prípady mladého Nosztyho s Marikou Tóthovou* 20. februára 2020). Celkový počet repríz a ostatných predstavení a aktivít bol 22, z toho 16 na území Košického samosprávneho kraja, 3 mimo neho a 3 v zahraničí.

Divadlo Romathan

V roku 2019 odohralo Divadlo Romathan 3 premiérové predstavenia – *Jakubove dobrodružstvá* (3. mája 2019), *Úsmevné príbehy Rómov* (27. júna 2019) a *Rómske krvavé husle* (9. decembra 2019). Okrem toho 17. októbra 2019 odohralo koncert s názvom *Divadlo Romathan a Štátna filharmónia Košice pod jednou strechou*. Celkový počet repríz a ostatných predstavení a aktivít divadla bol v roku 2019 87, z toho 80 predstavení na území Košického samosprávneho kraja, 5 predstavení mimo jeho územia a 2 v zahraničí.

V rok 2020 boli napriek pandémii odohraté 3 premiérové predstavenia – *Mŕtve mesto* (24. septembra 2019), *Chytrý Moribundus* (7. decembra 2020 - online) a koncert *Zabudnuté melódie Rómov* (17. decembra 2019). Celkový počet repríz a ostatných predstavení a aktivít divadla bol 11, z toho 8 na území Košického samosprávneho kraja, 3 mimo neho a v zahraničí v tomto roku nevystúpilo.

V oblasti koncepčných materiálov menšinovej národnostnej kultúry Košického samosprávneho kraja je rozpracovaný rozvojový zámer Divadla Romathan s cieľom komplexného riešenia podmienok pre rozvoj a šírenie autentického rómskeho umenia (i mimo divadelného) tzv. Romano kher.

Jókaiho divadlo v Komárne

V roku 2019 Jókaiho divadlo v Komárne (ďalej aj ako „JDK“) odohralo 135 predstavení z vlastného repertoáru. Hostujúce súbory odohrali v JDK 33 predstavení. JDK v roku 2019 naštudovalo 5 nových predstavení - *Úplní cudzinci* (premiéra 8. februára 2019), *Cabaret* (29. marca 2019), *Sklenená topánka* (7. júna 2019), *Glembayovci* (11. október 2019) a *Čarodejník z krajiny Oz* (7. decembra 2019).

V roku 2020 odohralo vzhľadom na pandemickú situáciu 49 predstavení z vlastného repertoáru a 37 predstavení odohrali hostujúce súbory. Divadlo malo v roku 2020 3 premiéry - *Chrobák v hlave* (31. januára 2020), *Miluj sa, nebojuj* (18. septembra 2020) a *Hamlet* (22. septembra 2020). Divadlo pokračovalo v predstaveniach v online podobe.

3.4.2 Ostatné divadlá

Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja

Divadlo Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene zaradilo v roku 2020 na online podujatie *Noc divadiel* autorský program *Noc so svetlom pre každého* zameraný na vzájomné obohacovanie s inakosťou v kultúre. O rómskej kultúre, umeleckej spolupráci s rómskymi deťmi a mládežou, prínosoch a benefitoch vzájomného prepájania a pod. v rámci neho rozprávali hostia dlhodobo sa venujúci týmto témam v praxi. Divadlo Štúdio tanca v Banskej Bystrici viedlo v rámci výjazdového predstavenia v Detve tanečný workshop pre rómske deti z miestneho tanečného súboru *Romka* v spolupráci s domácim kultúrnym centrom Arteska. Taktiež v roku 2020 zorganizovalo v rámci live stream detského tanečného predstavenia *Číra radosť* verejnú finančnú zbierku pre OZ cesta von, ktoré sa venuje deťom v marginalizovaných rómskych komunitách.

Slovenský ľudový umelecký kolektív

Vo svojom aktuálnom repertoári Slovenský ľudový umelecký kolektív (ďalej len „SĽUK“) uvádza aj tanečné a hudobné čísla, ktoré sú umeleckým spracovaním tradičnej ľudovej kultúry národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na Slovensku, a to konkrétne *Ženský čardáš z obcí Bídovce, Žirany a Moldava nad Bodvou* (maďarské a rómske tance), *Zbujnici v žinčici* (tanec podhaľanských goralov), *Beťare* (mládenecké tance Rusínov) a *Temna nocka byla* (rusínske piesne). V ponuke SĽUK je aj CD z vianočného koncertu ľudovej hudby *Vinšujeme vám*, ktoré je venované vianočnej hudbe národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na Slovensku (Rusíni, Poliaci, Maďari, Nemci, Chorváti). V roku 2020 v rámci budovania fondu tradičnej ľudovej kultúry SĽUK sprístupnil návštevníkom asi 50 piesní Rómov z Komárna a Hurbanova.

Divadelný ústav Bratislava

V rámci projektu bola v roku 2019 uvedená monodráma rómskeho herca Františka Baloga - *Róm z perinky* v produkcii Divadla Actor pod vežou Košice dňa 16. októbra 2019. Divadelný ústav v roku 2020 pripravil vydanie jednej zo svojich najvýznamnejších publikácií *Dejiny slovenského divadla II.*, pritom sa v rámci časti *Činohra* venuje histórii aj národnostných divadiel a v rámci časti *Tanec* histórii národnostných folklórnych súborov. Divadlá národnostných menšín sú pravidelne predstavované v mesačníku *kød– konkrétne o divadle*, ktorý vydáva Divadelný ústav. Divadelný ústav zabezpečuje zber štatistických údajov o divadlách národnostných menšín.

3.5 Múzeá a galérie

3.5.1 Múzeá s celoštátnou pôsobnosťou

V oblasti ochrany kultúry národnostných menšín a etnických skupín predstavujúcej hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo národností žijúcich v SR majú nezastupiteľné miesto múzeá kultúr národnostných menšín so svojou systematickou vedecko-výskumnou, dokumentačnou, zbierkotvornou a expozičnou činnosťou.

Súčasťou Slovenského národného múzea (ďalej len „SNM“) sú tieto múzeá národnostných a etnických menšín ako samostatné špecializované organizačné zložky:

- SNM – Múzeum židovskej kultúry (v Bratislave);
- SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov (v Bratislave);
- SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku (v Bratislave);
- SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku (v Bratislave);
- SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry (vo Svidníku);
- SNM – Múzeum rusínskej kultúry (v Prešove);
- SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku (súčasť SNM v Martine);
- SNM – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku (súčasť SNM v Martine).

Podrobný prehľad aktivít múzeí národnostných menšín a etnických skupín (akvizičná činnosť, vedecko-výskumná činnosť, stále expozície, dočasné výstavy, edičná činnosť, kultúrno-vzdelávacia činnosť a návštevnosť) poskytujú výročné správy týchto múzeí.

Osobitne je potrebné spomenúť Výskum kultúry národnostných menšín spojený s projektom spoločnej výstavy národnostných múzeí pripravovaným na rok 2021 (s výhľadom do roku 2022). Odborným garantom projektu je SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku. Scenár spoločnej výstavy múzeí národnostných menšín sa nazýva *Ja + Ty = My Storočia na spoločnej ceste*, ktorý je predložený na schválenie komisii zástupcov všetkých múzeí národnostných menšín a externých odborníkov.

SNM – Múzeum židovskej kultúry

SNM – Múzeum židovskej kultúry sa začalo formovať na pôde Historického múzea SNM ako Oddelenie židovskej kultúry a samostatným špecializovaným múzeom SNM s celoštátnou pôsobnosťou sa stalo v roku 1994. Poslaním múzea je uchovávať a propagovať židovskú

kultúru a umenie na Slovensku. Činnosť múzea je zameraná na prezentáciu duchovnej a hmotnej židovskej kultúry a dokumentáciu holokaustu na Slovensku. Jeho snahou je zachrániť pred zničením, zabudnutím alebo vývozom do zahraničia trojrozmerné judaiká alebo dokumenty.

Z propagačného hľadiska boli v prvom polroku 2019 zaujímavé podujatia súvisiace s kladením vencov a pietnou spomienkou na prvý transport mladých slovenských žien a dievčat z Popradu do koncentračného tábora Auschwitz. Podujatiam bola venovaná pozornosť vo všetkých mediálnych oblastiach (tlač, televízia, rozhlas a internet). Do podujatia *Noc múzeí a galérií*, ktoré sa uskutočnilo 18. mája 2019, sa zapojili viaceré múzeá SNM, spomedzi nich aj Múzeum židovskej kultúry v Bratislave. Z výstav, ktoré múzeum otváralo v prvom polroku sa v médiách pomerne veľkej pozornosti tešila výstava *Biblie z knižnice Múzea židovskej kultúry* a najmä šachový svet oslovila výstava o šachovom géniovi Richardovi Rétim, ktorú múzeum v Bratislave otvorilo 6. júna 2019.

Múzeum poskytlo 13 lektorátov, na ktorých sa zúčastnilo dohromady 175 návštevníkov a jedno kultúrne podujatie – vernisáž výstavy, ktorej sa zúčastnilo 45 osôb. Do kultúrno-vzdelávacej činnosti a propagácie múzea sú zahrnuté aj podcasty, blogy, videá pre online propagáciu a prezentáciu na sociálnych sieťach (Facebook a Instagram) prostredníctvom rubriek *Kalendárium osobností* a *Predmet mesiaca*.

Múzeum holokaustu v Seredi

Tragické obdobie riešenia židovskej otázky na Slovensku počas druhej svetovej vojny pripomína Múzeum holokaustu v Seredi, ktoré vzniklo v priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora v Seredi. Od svojho otvorenia 26. januára 2016 stárou expozíciou aj tematickými výstavami dobovými dokumentmi, fotografiami a predmetmi múzeum pripomína obdobie prenasledovania Židov na území Slovenska. Poslaním múzea je priblížiť život Židov na území Slovenska a pomôcť nadobudnúť základné vedomosti o židovskej komunite so zreteľom na obdobie holokaustu. Múzeum je tiež pamätníkom všetkým zavraždeným Židom zo Slovenska, pričom len samotným táborom v Seredi prešlo v období od roku 1941 do roku 1945 približne 16 000 Židov, z ktorých väčšina bola zavraždená počas holokaustu.

V roku 2019 Múzeum holokaustu v Seredi uskutočnilo nasledujúce výstavy: *Sobibor, Tanečná kozmopolitka Alica Pastorová – Flachová, Jaroslav Žiak – Projekt s názvom Hrdinovia, Vedem – časopis chlapcov terezínskeho geta* a *Genocída Rómov v období druhej svetovej vojny*. Múzeum židovskej kultúry otvorilo vo februári 2020 barak č. 2 v Múzeu holokaustu v Seredi, čím bolo toto múzeum expozíčne dokončené. V roku 2020 múzeum usporiadalo tieto výstavy: *Holokaust: likvidácia, oslobodenie, záchrana, Svedectvá preživších, Protižidovská propaganda na stránkach dobovej tlače slovenského štátu (1938 – 1945)* a *Rasová diagnóza: Cigán, Nacistická genocída Sintov a Rómov a dlhý boj o uznanie*.

SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov

Múzeum kultúry karpatských Nemcov sa od svojho založenia 1. januára 1997 ako špecializované múzeum SNM zameriava na zhromažďovanie, ochranu, odborné spracovanie a prezentáciu dokladov hmotnej a duchovnej kultúry karpatských Nemcov, ako aj na čo najobjektívnejšie spracovanie ich dejín a kultúry. Svoje expozitúry má v Nitrianskom Pravne a Handlovej. Súčasťou múzea je aj dokumentačné a informačné centrum, ktoré sa špecializuje na problematiku dejín a kultúry karpatských Nemcov.

Súčasná expozícia Dejín a kultúry karpatských Nemcov bola realizovaná pred 15 rokmi. Obsahová náplň expozície reflektuje vtedajší stav poznania dejín a kultúry karpatských Nemcov, ako aj zbierkový fond vytvorený v prvých rokoch existencie múzea. Expozícia bola priebežne dopĺňaná novozískanými predmetmi, avšak výsledky viacročného historického, etnografického, jazykovedného a umeleckohistorického výskumu nebolo možné do pôvodnej expozície zakomponovať na požadovanej úrovni. Tieto nové výsledky a nové pohľady je nevyhnutné v expozícii spracovať do nových trojjazyčných textov (slovensky, nemecky, anglicky).

Múzeum kultúry karpatských Nemcov sa v roku 2019 zapojilo do projektu *Noc múzeí a galérií* aj premietaním dokumentárnych filmov o dejinách a kultúre karpatských Nemcov. Film *Cesty medi* dokumentuje význam baníctva na území Slovenska, pôsobenie a úlohu Fuggerovskej rodiny v rozvoji baníctva a obchodu. V sídle múzea v Sunyalovej kúrii na Žižkovej ulici v Bratislave od januára 2020 prebieha výstava *Premeny Zuckermanďla*. Vedeckovýskumná činnosť múzea sa v rokoch 2019 – 2020 realizovala v týchto troch projektoch: *Karpatskí Nemci v dejinách a kultúre Slovenska*, *Politický život karpatských Nemcov* a *Demografia karpatských Nemcov*.

Dom Karpatskonemeckého spolku v Handlovej

Stála expozícia *Dejiny a kultúra Handlovej* ponúka možnosť oboznámiť sa s históriou osídlenia, tradíciou baníctva a remesiel, ako aj s množstvom predmetov prezentujúcich tradičnú hmotnú, duchovnú a umeleckú kultúru nemeckého etnika v Handlovej.

SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku je špecializované múzeum SNM s celoštátnou pôsobnosťou, ktoré sa zameriava na dejiny a kultúru Maďarov na Slovensku. Poslaním múzea je cieľavedomé získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok a fondov dokladajúcich dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry Maďarov na Slovensku. Múzeum sídli v priestoroch obnovenej Brämerovej kúrie na Žižkovej ulici v Bratislave. Vysunuté expozície má múzeum v Kaštieli Imre Madácha v Dolnej Strehovej a v Pamätnom dome Kálmána Mikszátha v Sklabinej. V spolupráci s Maďarským spoločenským a kultúrnym zväzom na Slovensku (Mestský výbor Csemadok Košice) Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku vytvorilo a zabezpečilo prevádzku *Pamätnej výstavy Sándora Máraiho (Márai Sándor Emlékkiállítás)* v bytovom dome na Mäsiarskej ulici v Košiciach, kde Sándor Márai, jeden z najčítanejších spisovateľov Európy, prežil svoje detstvo.

V Pamätnej výstave Sándora Máraia bola v roku 2020 sprístupnená múzejno-pedagogická časť, ktorá slúži na realizovanie doplnkových vzdelávacích aktivít pre deti a mládež. Pamätná výstava Sándora Máraia, ktorá bola otvorená v roku 2019 a Čítareň Lajosa Grendela (Grendel Lajos Olvasóterem) v roku 2020, sú vybavené digitálnymi médiami, umožňujúcimi lepšiu dostupnosť k prezentovaným informáciám. V rámci výskumnej činnosti Lajosa Grendela boli zozbierané a digitalizované fotografie zo života spisovateľa, vytvoril sa zoznam jeho publikačnej činnosti. Expozície sú obohatené o filmy, ktoré sa pravidelne premietajú.

Výstupy z výskumnej činnosti múzea sa využívajú najmä v jeho výstavnej a edičnej činnosti. V 2. polroku 2020 bola otvorená pamätná výstava s názvom *VOX HUMANA* o živote a tvorbe spisovateľa Zoltána Fábryho, ktorá bude putovať po celom Slovensku. K tejto výstave bol vydaný aj bulletin o živote spisovateľa a natočený bol dokumentárny film. Expozícia *Jedlo, nápoje, sny... (Étel, ital, álom...)* prezentuje ľudovú kultúru Maďarov žijúcich na Slovensku prostredníctvom významných hmotných a duchovných pamiatok z oblastí tradičného hospodárstva, domácich remesiel, domácich prác, bytovej kultúry, odievania, ľudového umenia a zvykoslovia z obdobia od polovice 19. storočia po súčasnosť. Témy sú znázornené prostredníctvom múzejných zbierkových predmetov, ktoré sú doplnené fotografiami zo 40. a 50. rokov 20. storočia.

Múzeum každoročne realizuje výstavu detských výtvarných prác, ktoré sú zapojené do celoslovenskej výtvarnej súťaže Károlya Harmosa. Vyhodnotenie prác a otvorenie výstavy sa spája s kultúrnym podujatím v priestoroch Múzea kultúry Maďarov na Slovensku. Múzeum v spolupráci s občianskym združením Tradície a hodnoty v rámci kultúrno-vzdelávacej činnosti pravidelne usporadúva besedy s názvom *Salón múzea* na rôzne témy historického, umeleckého, či kultúrno-spoločenského druhu v súvislosti s maďarskou menšinou na Slovensku.

V roku 2020 múzeum prvýkrát sprístupnilo výstavu maľby a grafiky výtvarnej umelkyne Júlie Vajda pomocou virtuálnej galérie na online platformách. Všetky výstavy a podujatia sú prezentované aj v slovenskom jazyku. Prehliadka expozičie v Kaštieli Imreho Madácha v Dolnej Strehovej je možná aj pomocou hlasového sprievodcu v 4 jazykoch (slovenský, maďarský, anglický, nemecký), Pamätná výstava Sándora Máraia v Košiciach je taktiež prístupná so sprievodcom vo viac ako 4 jazykoch. Múzeum sa každoročne zapája do podujatia *Viac ako sused* v rámci *Dní maďarskej kultúry* (hlavný organizátor podujatia je Maďarský inštitút v Bratislave), ktorého cieľom je priblíženie a popularizácia maďarskej kultúry pre slovenské obyvateľstvo.

SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku je dokumentačným, vedeckovýskumným a metodickým pracoviskom zameraným na dejiny a kultúru Chorvátov na Slovensku od ich príchodu na územie dnešného Slovenska až po súčasnosť. Múzeum zhromažďuje, ochraňuje, odborne spracováva a prezentuje hmotné doklady súvisiace s jeho profiláciou. Múzeum sprístupňuje tri expozičie. Dve sa nachádzajú v hlavnej budove múzea a tretia, *Dejiny a kultúra*

Chorvátov v Devínskej Novej Vsi, sa nachádza vo vedľajšej budove s názvom *Múzeum starej Devínskej*, ktorú zrekonštruovala mestská časť na účely múzea.

Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku predstavilo v roku 2019 verejnosti problematiku vysťahovalectva z pohľadu Slovákov, ktorí sa približne od začiatku 18. storočia usádzali na juhu bývalého Uhorska. Výstava *Rodina Pejačević a kultúrno-historické vzťahy Chorvátov a Slovákov* pripomenula okrúhle výročie, keď v roku 2019 uplynulo 140 rokov od založenia obce Markovac Našický Slovákami. V rokoch 2019 – 2020 sa uskutočnilo viacero spoločenských podujatí, napríklad *Noc múzeí a galérií* (18. mája 2019), *Festival chorvátskej kultúry* (22. – 23. júna 2019) a 31. festival chorvátskej kultúry *Dobrodošli* (13. júla 2019). V letných mesiacoch 2019 – 2020 prebiehal cyklus koncertov *Letný podvečer s komornou hudbou*. Publikačnú činnosť múzea reprezentuje kniha *Barvy chorvátské Moravy*, ktorá vyšla v spolupráci autorov so Sdružením občanů chorvátské národnosti v ČR a predstavená bola na rovnomennej výstave, ktorá trvala od júna do augusta 2019.

SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry

Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku sa s celoštátnou pôsobnosťou v oblasti výskumu, dokumentácie a kultúrno-výchovného využitia pamiatok materiálnej a duchovnej kultúry ukrajinskej menšiny systematicky podieľa na organizovaní a realizácii rôznych vedeckovýskumných úloh, ale aj konferencií a ďalších podujatí. Múzeum spolupracuje na riešení syntetizujúcich prác a mnohých medzinárodných projektov predovšetkým v oblasti bádania v oblasti tradičnej ľudovej kultúry v Karpatoch a priľahlých oblastiach. Venuje sa dokumentácii základných etáp kultúrno-historického a sociálno-ekonomického vývoja Ukrajincov na Slovensku. Má tri expozície: *Hlavná kultúrno-historická expozícia*, *Národopisná expozícia v prírode – skanzen* a *Umelecko-historická expozícia – Galéria Dezidera Millyho* vo Svidníku. V roku 2020 pripravilo múzeum celoročné podujatie s názvom *2021 Rok Dezidera Millyho v SNM – Múzeu ukrajinskej kultúry*.

Múzeum prispieva podpore ukrajinskej kultúry tiež organizovaním mnohých kultúrnych podujatí ako napríklad *Novoročné tradície v skanzene* (pri príležitosti starého nového roka podľa juliánskeho kalendára spojené s tradičnou zabíjačkou a ochutnávkou zabíjačkových špecialít), *Osobnosť cestovného ruchu Prešovského samosprávneho kraja* (udelenie ocenenia Mgr. Michalovi Hudákovi), *Večer s jubilantkami* (stretnutie s kultúrnym programom venované aktívnym predstaviteľkám kultúrneho života Ukrajincov na Slovensku Anne Vaňkovej a Oľge Uramove), *Stratené drevené cerkvi severovýchodného Slovenska* (prezentácia dvojjazyčnej slovensko-ukrajinskej odbornopopulárnej publikácie o už neexistujúcich drevených chrámoch), *Koncert v záhrade* (koncert filmovej hudby zoskupenia Big Band Orchestra Júliusa Selčan), *V galérii trochu inak* (koncert sólistu Deutsche Oper am Rhein v Düsseldorfe Richarda Švedu a jeho manželky Zuzany v klavírnom sprievode Júlie Grejtákovej), *Víkendy remesiel*, (tradičné víkendové dni remesiel približujúce históriu a súčasnosť spracovania, kovov, dreva, medu, bylín a tkáčskeho remesla), *Deň ľudových tradícií a Pirohy 2020* (tradične pri príležitosti Dní európskeho kultúrneho dedičstva spolu s medzinárodnou súťažou vo varení pirohov), *Noc múzeí a galérií* (z dôvodu pandémie COVID-

19 sa obľúbené celoeurópske podujatie uskutočnilo v náhradnom termíne a vo virtuálnom formáte).

V oblasti edičnej činnosti múzea boli vydané drobné tlače (pozvánky a plagáty) k výstavám: *Čaro vianočných ozdôb, Z krosna do Krosna* (10. Medzinárodné bienále umeleckej ľanovej tkaniny), *Kraslice 2019, Serhij Stepanov, Z brehov Vorskly* (Ozveny svetov dárnych predkov), *Rozvoj remeselných zručností, Festivalových 65* (1955-2019), *Dary Karpát z múzejných fondov* a k týmto kultúrnym podujatiam: *Novoročné tradície v skanzene, Medzi Karpatmi a Tatrami, Maľujeme kraslice, Otvorenie sezóny v skanzene, Noc múzeí a galérií, Huncútsky deň, 65. Slávnosti kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska – Svidník 2019, Víkendy remesiel, Deň ľudových tradícií a Pirohy 2019, Makovický spevec, Marko Lukič Kropivnyckyj: Ostali hlupákmi, Adventný koncert hudby, piesní a kolied*. Na základe dlhoročného folklórno-etnografického výskumu v Inštitúte umenia folkloristiky a etnológie M. T. Ryľskoho Národnej akadémie vied v Kyjeve vyšla monografia bývalého pracovníka múzea PhDr. Jozefa Varchola: *Výročné a rodinné obrady Ukrajincov Slovenska*.

SNM – Múzeum rusínskej kultúry

Múzeum rusínskej kultúry v Prešove na základe prieskumu a vedeckého výskumu zhromažďuje, ochraňuje, profesionálne spracováva, sprístupňuje verejnosti a zhodnocuje dôkazy o hmotnej a duchovnej existencii a aktivitách rusínskeho obyvateľstva. Zameriava sa na múzejnú dokumentáciu vývoja vedy, kultúry, umenia a techniky na území Slovenska, ako aj na fakty o rusínskom obyvateľstve žijúcom v zahraničí (vystáholectvo v minulosti a súčasnosti), čo znamená, že sa formuje ako jedno z medzinárodných konzultačných centier v priestore kompaktno osídlenom Rusínmi.

V roku 2019 Múzeum rusínskej kultúry v Prešove organizovalo viacero podujatí: Prezentácia publikácie *Pastusi a gazdivstvo: rusínsky obyčaji zo Spiša, Medailón Mgr. Gabriela Beskyda*, ktorý sa konal pri príležitosti jeho 90. narodenín (17. 9. 2019), *Škola rusínskeho jazyka Ľuby Kráľovej, Ateliér národnej ľudovej tvorivosti Eleny Sotákovej, Ateliér poznávania histórie Rusínov v rámci dramatických hier Jaroslavy Sisákovej, Medailón rusínskej osobnosti Hanky Servickej*, speváčky ľudových - rusínskych a šarišských piesní a duchovných piesní (10. 10. 2019), *Medailón Múzeum obci a Obec múzeu* - prezentácia histórie a súčasnosti 4 obcí medzilaboreckého okresu: Radvaň nad Laborcom, Volica, Zbudská Belá, Valentovce (12. 11. 2019), *Vianoce* – v duchovnej poézii Jozefa Kudzeja a FS Záruba z Ňagova (17. 12. 2019).

Múzeum aj napriek prijatým hygienickým opatreniam v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 v 2. polroku 2020 realizovalo niekoľko výstav. Zväčša to boli výstavy prezentujúce rusínskych výtvarníkov, napr. výstava *Rieka času* venovaná životu a tvorbe Štefana Hapáka. Výstava Vladimíra Ganaja pod názvom *Vzťahy* prezentovala tvorbu mladého umelca. Výstava *Ilko Sova z Bajusova*, ktorá vznikla v spolupráci so známym prešovským výtvarníkom – autorom Fedorom Vicom ponúkla návštevníkom obrazový seriál kresleného humoru a rusínskeho slova vo vtipných situáciách ujka Ilku. Ďalšie podujatia organizované v roku 2020: *Dejiny Rusínov na Slovensku* (stála výstava sprístupnená 30. decembra 2013 bola

pretvorená na expozíciu, ktorá pozostáva z častí: *Dejiny Rusínov na Slovensku na plagátoch, Valalská chyža...takto žili Rusíni, Chlieb duše* – výstava bohoslužobných artefaktov gréckokatolíckej cirkvi; *Drevené kostolíky Ladislava Cidyly* (miniatury drevených sakrálnych stavieb zo severovýchodu Slovenska), *Upevni, Bože-* z dejín pravoslávnej cirkvi na Slovensku do roku 1948, *Medailón rusínskej osobnosti – Vasil' Turok* (pri príležitosti nedožitých 80. narodenín významnej osobnosti Rusínov po roku 1989, zakladateľa Rusínskej obrody na Slovensku, dramaturga DAD), autorské čítanie v súvislosti s vydaním básnickej zbierky *Srna v neraji* Daniely Kapraľovej (16. 1. 2020), Autorský večer jazzového klaviristu a skladateľa Pavla Morochoviča s názvom *Jazz v múzeu* (30. 1. 2020), *Medailón Anny Poráčovej, rod. Šuťákovej*, ktorá je známou speváčkou rusínskych, šarišských ľudových a duchovných piesní, laureátka *Makovickej struny* (21. 2. 2020), *Rusíni v éteri ... už 90 rokov* (kultúrne podujatie s programom venovaným začiatkom rozhlasového vysielania pre Rusínov na Podkarpatskej Rusi a v prešovskom regióne), *Medailón osobnosti – Štefan Hapák* (významný pedagóg, umelec a umenovedec, ktorý zasvätil celý svoj život kultúre a vzdelávaniu).

V sledovanom období múzeum pripravilo ďalšie výstavy: *Štvrtstoročie spolu Československo a Podkarpatská Rus, Veľká noc u Rusínov, Život na rusínskej dedine v tvorbe insitného maliara Michala Sirika, Starina – Voda viery, Štefan Hapák – Rieka času*, výber z tvorby akademického maliara, *Vladimír Ganaj – VZŤAHY*, výstava mladého prešovského výtvarníka.

SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

Múzeum kultúry Rómov na Slovensku je špecializovanou zložkou SNM v Martine s celoslovenskou pôsobnosťou. Od roku 2004 je dokumentačným a vedecko-výskumným múzejným pracoviskom, ktoré v rámci profilácie múzea kladie dôraz na metodicko-odbornú, kultúrno-výchovnú a akvizičnú činnosť. Prezentuje rómsku kultúru a informuje o jej špecifikách. V súčasnosti sídli v areáli múzea v prírode v Múzeu slovenskej dediny v Jahodníckych hájoch.

SNM – Múzeá v Martine, pod ktoré patrí aj Múzeum rómskej kultúry v skanzene, uskutočnili generálne opravy šindľových krytín na objektoch ľudovej architektúry v Múzeu slovenskej dediny. Objekty ľudového staviteľstva boli súčasťou rekonštrukčných prác zameraných na opravu šindľových striech v skanzene spolufinancovaných z prostriedkov EÚ. V roku 2020 bola odovzdaná predposledná monitorovacia správa.

V roku 2019 sa vo výstavnej oblasti zamerali na prezentáciu života a diela 25 rómskych osobností, ktoré významným spôsobom prispeli ku kultúrnemu a spoločenskému rozvoju Slovenska. K pôvodným portrétom pribudli v roku 2019 štyri nové medailóny a v súčasnosti sa pracuje na ďalších. Premiéra výstavy *Galéria rómskych osobností* sa konala v apríli 2019 pri príležitosti Svetového dňa Rómov vo výstavných priestoroch SNM – Múzeí v Martine a repríza v priestoroch Základnej školy s materskou školou v Markušovciach, v obci s jednou z najpočetnejších rómskych komunít na Slovensku. Súčasťou výstavného projektu boli rôzne edukačné a prednáškové aktivity. Výstava *Spomienky v nás* prezentovala prácu rómskych

rezbárov, zastúpenú v zbierkach múzea. Bola sprístupnená pri príležitosti 17. ročníka podujatia *Te prindžaras amen/Spoznajme sa 2019*.

Edukačné aktivity realizované v roku 2019 sa okrem tradičnej ponuky obsahovo viazali najmä k výstave *Galéria rómskych osobností*. V prípade špecializovaných aktivít išlo o realizáciu detského denného letného tábora pre deti z vylúčených komunít názvom *Amare tradíciji*. Na podujatí *Te prindžaras amen/Spoznajme sa 2019* sa prezentovali napríklad ľudová hudba Paľáčovci z Hrochote, ľudová hudba Pokošovci, jeden z najväčších a najdlhšie pôsobiacich rómskych súborov na Slovensku – súbor Romka z Detvy, detský rómsky súbor Slniečko z Poltára, rómsky súbor Terňi vodi z Kežmarku, odkiaľ sa tiež predstavili mladí rómski drevovýrobcovia či študentky textilnej výroby, čerpajúce z odevných tradícií skupín Rómov žijúcich v minulosti na Slovensku. Súčasťou podujatia boli aj rôzne workshopy, tvorivé dielne, premietanie dokumentárnych filmov prezentujúcich život Rómov na Slovensku alebo odborné lektorské prednášky v priestoroch expozície Múzea kultúry Rómov na Slovensku.

SNM – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

Múzeum kultúry Čechov na Slovensku je najmladšou stálou expozíciou SNM v Martine, ktorá približuje osobitné životné prostredie a dielo manželov PhDr. Anny Horákovej-Gašparíkovej, správkyne osobného archívu T. G. Masaryka a akademika Jiřího Horáka, významných osobností dokumentujúcich tradície vzťahu Čechov a Slovákov. Príležitostnými výstavami múzeum systematicky mapuje život a dielo významných českých osobností vo vzťahu k Slovensku aj spôsob života českej menšiny u nás.

V roku 2019 pripravilo Múzeum kultúry Čechov na Slovensku výstavu *Zveľaďujme!*, ktorá bola výstupom z vedeckovýskumnej úlohy *Význam českého fenoménu pre hospodársky rozvoj Slovenska na príklade činnosti Štátneho ústavu pre zveľaďovanie živností* ukončenej v roku 2017. Táto výstava bola vzhľadom k rozsahu inštalovaná v inej zložke SNM v Martine – v Múzeu Andreja Kmeťa. Výstava bola zaujímavým príspevkom k hospodárskym dejinám Slovenska a zároveň prvou relatívne komplexnou prezentáciou tzv. Šippichovej zbierky, daru Ministerstva obchodu SNM. Druhá z realizovaných výstav bola zapožičaná Múzeom chorvátskej kultúry, pretože jej obsahom bolo priblíženie života a diela jednej z českých osobností pôsobiacich na Slovensku – etnografa Antonína Václavíka.

V oblasti kultúrno prezentačných aktivít Múzeum kultúry Čechov na Slovensku významne spolupracovalo so subjektmi združujúcimi členov českej komunity a ich priaznivcov, v spolupráci s ktorými pripravilo úspešné programy prezentujúce hodnoty českej kultúry širokej verejnosti. Múzeum sa taktiež podieľalo na obsahovom a organizačnom zabezpečení konferencie realizovanej v spolupráci so Slovenskou živnostenskou komorou ako sprievodné podujatie výstavy *Zveľaďujme!*

Tabuľka č. 8: Zoznam národných kultúrnych pamiatok národnostných múzeí v správe SNM

Názov	Múzeum	Účtovná hodnota	Zaradené
Budova Múzea kultúry karpatských Nemcov, Žižkova 14, Bratislava	Múzeum kultúry karpatských Nemcov	240 747,71	12/1997
Pamätný dom K. Miksátha, Sklabiná	Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	14 060,78	12/2003
Kaštieľ I. Madácha, Dolná Strehová	Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	275 188,18	12/2003
Budova Múzea židovskej kultúry, Zsigrayova kúria Židovská 17, Bratislava	Múzeum židovskej kultúry	950 095,40	8/2008
Štávba – sklady MŽK, Sereď	Múzeum židovskej kultúry	216 966,25	10/2009
Hlavná expozičná budova	Múzeum ukrajinskej kultúry	300 690,20	12/1969
Zdroj: MK SR			

Uzatvorenie SNM z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 v roku 2020 v štyroch etapách (12. marca – 12. mája; 24. októbra – 17. novembra; 6. – 14. decembra; 19. – 31. decembra 2020) a celkové zníženie mobility obyvateľstva výrazne ovplyvnili návštevnosť všetkých expozícií a výstav SNM. Aj po otvorení múzeí, no v dôsledku toho, že bol stanovený maximálny počet návštevníkov expozícií a na výstave, bola návštevnosť podstatne nižšia. Týkalo sa to najmä mesiacov máj, jún, september a október, keď múzeá navštevujú školské skupiny. Návštevnosť múzeí negatívne ovplyvnila aj skutočnosť, že kvôli koeficientu na počet návštevníkov v múzeu boli zrušené všetky doplnujúce aktivity, ako sú prednášky, vernisáže, derniéry, lektorské výklady apod. K prudkému nárastu návštevnosti došlo počas prázdninových mesiacov, keď boli najmä hrady, zámky a múzeá v prírode atakované zvýšeným počtom návštevníkov, no to nestačilo na vyrovnanie prepadu návštevnosti počas celého roka. Prepad návštevnosti je v priamej úmere voči prepadu príjmov zo vstupného. Príjmy poklesli o 50 percent, čo malo negatívny dopad na viaceré činnosti v múzeu.

Tabuľka č. 9: Porovnanie tržieb zo vstupného za roky 2020 a 2019

Názov múzea	2019	2020	Pokles / nárast
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	0	0	0
Múzeum židovskej kultúry (vrátane Múzea holokaustu v Sereďi)	69 867,37	20 336,00	-49 531,37
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	32 062,10	5 717,40	-26 344,70
Múzeum ukrajinskej kultúry	19 345,72	27 739,06	8 393,34
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	402,16	288,46	-113,70
Múzeum kultúry Rómov na Slovensku ³¹	1 466,50	100,00	-1 366,50
Múzeum kultúry Čechov na Slovensku	263,00	180,00	-83,00
Múzeum rusínskej kultúry	510,50	595,00	84,50
Zdroj: Výročné správy SNM			

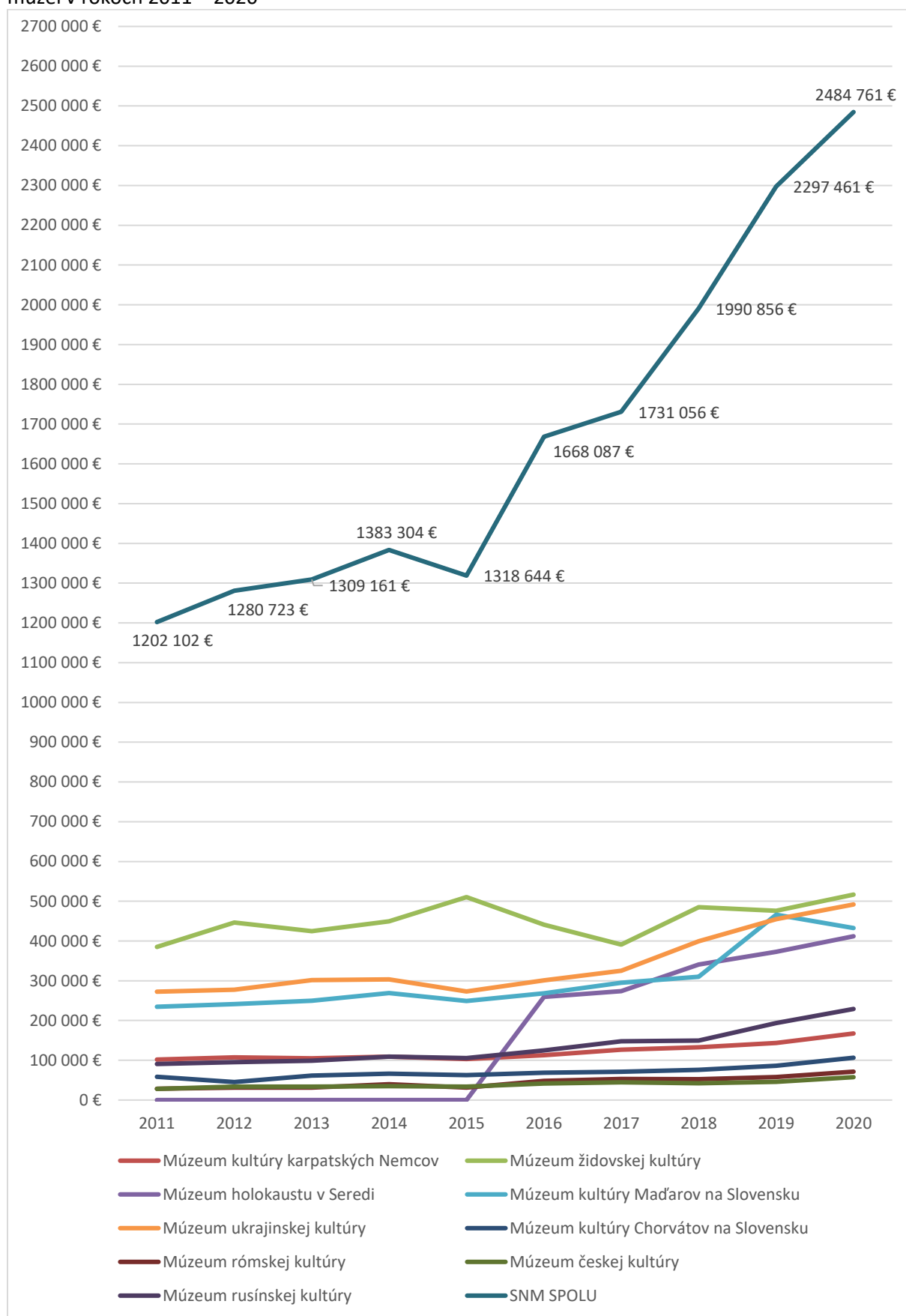
³¹ Múzeum kultúry Rómov na Slovensku sa nachádza v areáli Múzea slovenskej dediny v Martine. Nie je možné predávať vstupenky výlučne do Múzea kultúry Rómov na Slovensku, ale je možné zakúpiť ich len v rámci vstupeniek do Múzea Slovenskej dediny. Metodika zisťovania návštevnosti Múzea kultúry Rómov na Slovensku sa v roku 2014 zmenila a údaje o návštevnosti od tohto obdobia obsahujú výlučne návštevnosť špeciálnych podujatí organizovaných týmto národnostným múzeom.

Tabuľka č. 10: Prehľad financovania organizačných zložiek SNM – špecializovaných tzv. národnostných múzeí v rokoch 2011 – 2020 (uvedené sumy predstavujú bežné výdavky bez prioritných projektov a kapitálových výdavkov vrátane financií zaplatených za kultúrne poukazy).³²

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	101 833	107 530	104 783	109 283	103 282	113 091	126 920	132 546	143 655	167 410
Múzeum židovskej kultúry	385 127	446 441	424 880	449 363	510 209	441 289	391 184	485 205	475 972	516 695
Múzeum holokaustu v Seredi	0	0	0	0	0	259 176	273 956	340 731	372 840	411 904
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	234 614	241 198	249 640	269 074	249 318	268 204	295 219	310 320	466 067	432 311
Múzeum ukrajinskej kultúry	272 561	277 484	301 652	303 278	273 165	300 752	325 198	399 398	455 132	491 915
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	58 718	45 268	61 501	66 044	62 448	68 694	70 895	75 838	86 471	106 391
Múzeum rómskej kultúry	28 419	31 629	31 629	39 613	31 533	48 372	53 096	52 715	57 835	71 443
Múzeum českej kultúry	28 117	33 861	33 861	35 241	33 540	41 767	44 524	42 231	46 054	57 611
Múzeum rusínskej kultúry	90 702	95 300	99 202	109 394	105 583	124 726	148 047	149 854	193 435	229 081
Zdroj: MK SR.										

³² V rozpočte Múzea kultúry Maďarov na SR sú zahrnuté kapitálové finančné prostriedky vo výške 361 000 Eur na prefinancovanie cezhraničného projektu Madách a obnovu parku pri kaštieli v Dolnej Strehovej, ktoré po refundácií budú vrátené. Nad rámec cezhraničnej spolupráce na obnovu parku múzeum získalo 20 000 Eur a 33 352 Eur na obnovu výstavných priestorov a expozícií na Žižkovej ul. v Bratislave. V rozpočte Múzea ukrajinskej kultúry sú zahrnuté kapitálové finančné prostriedky vo výške 52 830 Eur na vysporiadanie pozemkov pri skanzene vo Svidníku. Ďalej múzeum získalo spolu 130 000 Eur na opravu strechy sídelnej budovy a objektov skanzenu. Múzeum kultúry karpatských Nemcov získalo 8 500 Eur na obnovu výstavných priestorov a expozície na Žižkovej ul. v Bratislave. Na nákup zbierkových predmetov získali menšinové múzeá v 2018 sumu 95 000 Eur, väčšina financií bola použitá na nákup zbierkových predmetov pre Múzeum holokaustu v Seredi.

Graf č. 3: Prehľad financovania organizačných zložiek SNM – špecializovaných tzv. národnostných múzeí v rokoch 2011 – 2020

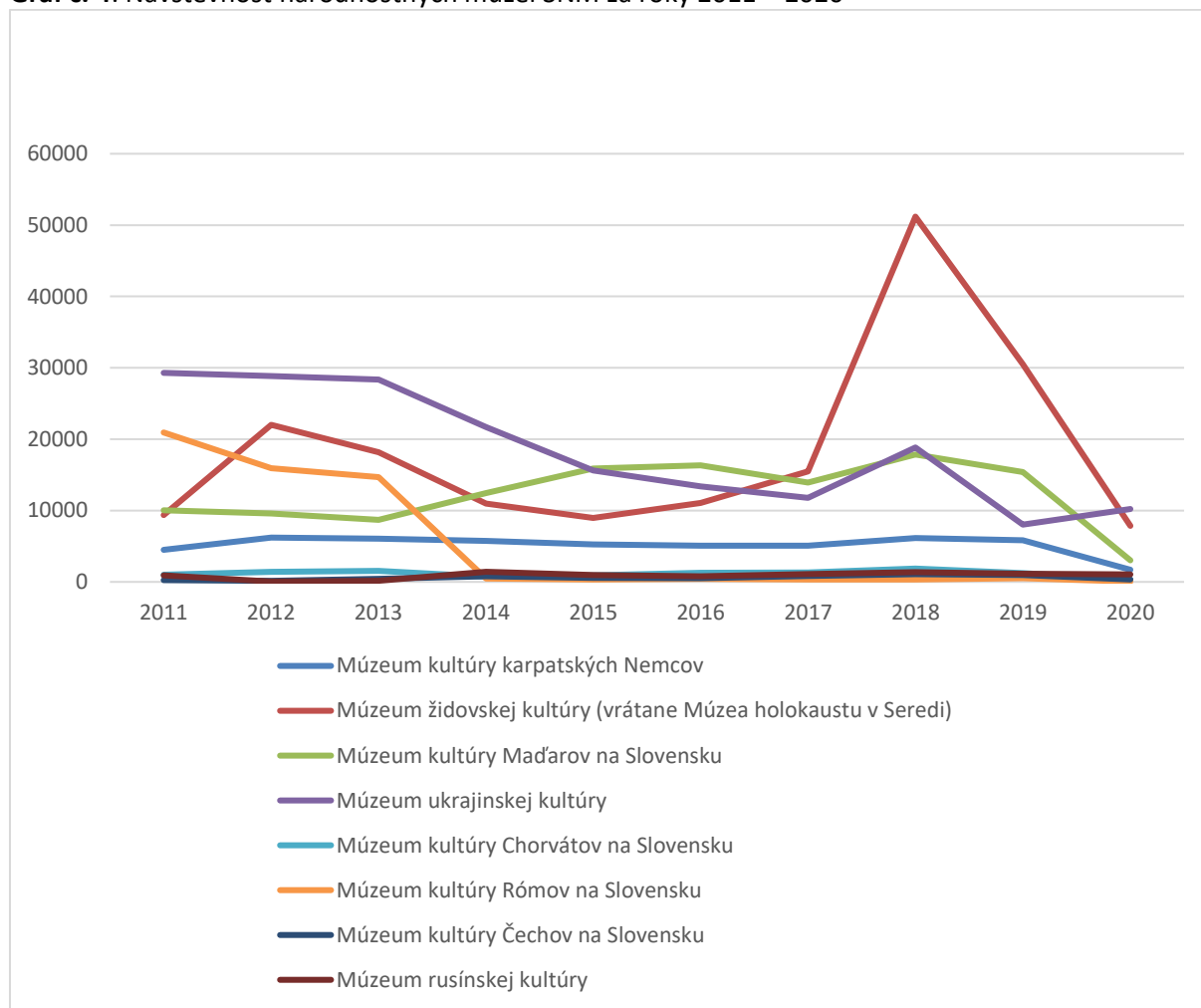
Zdroj: MK SR.

Tabuľka č. 11: Návštevnosť národnostných múzeí SNM za roky 2011 – 2020

Názov múzea	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	4 497	6 206	6 036	5 742	5 237	5 068	5 079	6 124	5 829	1 702
Múzeum židovskej kultúry (vrátane Múzea holokaustu v Seredí)	9 347	21 996	18 166	10 963	8 943	11 072	15 505	51 190	30 519	7 848
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	10 043	9 592	8 711	12 436	15 888	16 312	13 914	17 852	15 397	3 019
Múzeum ukrajinskej kultúry	29 291	28 855	28 363	21 701	15 617	13 382	11 779	18 830	8 023	10 193
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	989	1 420	1 533	738	910	1 289	1 326	1 866	1 225	321
Múzeum kultúry Rómov na Slovensku ³³	20 936	15 948	14 700	468	333	417	325	345	524	48
Múzeum kultúry Čechov na Slovensku	256	144	431	780	537	523	833	1 080	940	343
Múzeum rusínskej kultúry	922	49	148	1 416	946	787	1 108	1 346	1 123	1 048
Zdroj: Výročné správy SNM za roky 2011 – 2020, Správy o činnosti a hospodárení za roky 2015 – 2020, informácie z MK SR.										

³³ Múzeum kultúry Rómov na Slovensku sa nachádza v areáli Múzea slovenskej dediny v Martine. Nie je možné predávať vstupenky výlučne do Múzea kultúry Rómov na Slovensku, ale je možné zakúpiť ich len v rámci vstupeniek do Múzea Slovenskej dediny. Metodika zisťovania návštevnosti Múzea kultúry Rómov na Slovensku sa v roku 2014 zmenila a údaje o návštevnosti od tohto obdobia obsahujú výlučne návštevnosť špeciálnych podujatí organizovaných týmto národnostným múzeom.

Graf č. 4: Návštevnosť národnostných múzeí SNM za roky 2011 – 2020

Zdroj: Výročné správy SNM za roky 2011 – 2020, Správy o činnosti a hospodárení za roky 2015 – 2020, informácie z MK SR.

Múzeum Slovenského národného povstania

Múzeum Slovenského národného povstania je špecializované múzeum s archívom osobitného významu zachytávajúce vývoj slovenskej spoločnosti v rokoch 1938 – 1945 s akcentom na dokumentáciu protifašistického národno-oslobodzovacieho boja a Slovenského národného povstania. Múzeum má celoslovenskú pôsobnosť s medzinárodným dosahom, v rámci ktorej vykonáva odbornú-metodickú, koordinačnú a poradenskú funkciu.

V sledovanom období sa konala každoročná pietna spomienka pri príležitosti Pamätného dňa rómskeho holokaustu, ktorého organizátorom bolo občianske združenie In minorita. V roku 2020 sa konalo celoštátne spomienkové stretnutie (16. ročník) a jeho organizátorom bolo MV SR, ÚSVRK spolu s občianskym združením In minorita. Slávnostné príhovory predniesli najvyšší štátni predstavitelia SR. Prezidentka SR 28. júla 2020 položila veniec k pamätnému kameňu rómskemu holokaustu v Pietnej sieni Múzea SNP.

Múzeum SNP v spolupráci s Občianskym združením CULT – EK pripravilo počas roka 2019 6 umelecko-vzdelávacích podujatí o histórii rómskej kultúry, o jej významných osobnostiach a animozitách súčasnej spoločnosti. V apríli 2020 mal program pokračovať

v dvoch mestách, ale pre pandémiu ochorenia COVID-19 sa podujatia neuskutočnili. Plánuje sa v nich preto pokračovať, ak to situácia dovoľí, v školskom roku 2020/2021. 18. septembra 2020 sa v Záhrade Chavivy Rejkovej v areáli Múzea SNP uskutočnilo spomienkové stretnutie pri príležitosti Pamätného dňa obetí holokaustu a rasového násillia. Pri tejto príležitosti bola odhalená už v poradí deviata a desiata pamätná tabuľa s menami obetí rasového prenasledovania v rokoch 1939 -- 1945 v banskobystriickom regi6ne.

3.5.2 Regionálne a miestne múzeá a galérie

Regionálne alebo miestne múzeá zriaďujú VÚC, mestá a obce, alebo ich zakladajú iné právnické osoby. V sledovanom období sa národnostným menšinám venovali predovšetkým tieto múzeá:

- v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja
 - Novohradské múzeum a galéria Lučenec
 - Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote
 - Stredoslovenská galéria v Banskej Bystrici
- v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja
 - Tribečské múzeum v Topolčanoch
 - Tekovské múzeum v Leviciach
 - Podunajské múzeum v Komárne
 - Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch
- v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja
 - Šarišské múzeum v Bardejove
 - Vihorlatské múzeum v Humennom
 - Tatranská galéria v Poprade
 - Šarišská galéria v Prešove
 - Ľubovnianske múzeum - hrad v Starej Ľubovni
 - Krajské múzeum v Prešove
- ostatné múzeá a galérie
 - Hradné múzeum vo Fiľakove
 - Vlastivedné múzeum v Galante
 - Mestské múzeum Lučenec
 - Mestské múzeum Senec
 - Hontianske múzeum a galéria Ľ. Simonyiho v Šahách
 - Mestské múzeum Šurany
 - Mestské múzeum a Pamätná izba Franza Schuberta v Źeliezovciach
 - Źitnoostrovské múzeum v Dunajskej Strede
 - Źidovské komunitné múzeum

Pokiaľ ide o aktivity zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín uvedených múzeí v sledovanom období, ich obsahly prehľad je v prílohe č. 4.

3.6 Médiá

3.6.1 Televízne a rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny

Rozhlas a televízia Slovenska

Legislatívny a inštitucionálny rámec národnostného vysielania sa v sledovanom období na území SR nemenil. Právnym rámcom národnostného vysielania sú okrem všeobecne platných právnych predpisov zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska (ďalej len „zákon o RTVS“) a zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii. Zákon o RTVS predpisuje vysielateľovi zo zákona vysielanie národnostných programov, a to v § 5 ods. 1 písmená b) a g), v ktorých predpisuje pre rozhlasové vysielanie samostatnú programovú službu a pre národnostné vysielanie ako celok samostatnú organizačnú jednotku. Predpisuje ďalej vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území SR v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva SR. Zákon o vysielaní a retransmisii v uvedenom období zahŕňal vo svojom § 28a aj povinnosť národnostného vysielania dodržiavať pomer slovenskej hudobnej tvorby v rozsahu 35 % z celkového vysielacieho času medzi 06:00-24:00 hod. Táto povinnosť bola 24. novembra 2020 zrušená novelou zákona č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov s platnosťou od 1. januára 2021.

Inštitucionálny rámec

Výroba a vysielanie národnostných programov RTVS prebieha v štyroch organizačných zložkách:

1. Rádio Patria – Redakcia maďarského vysielania (ďalej aj „RMV“);
2. Rádio Patria – Redakcia národnostného vysielania Košice (ďalej aj „NEV“);
3. Redakcia národnostného vysielania STV Bratislava;
4. Redakcia národnostného vysielania STV Košice.

Tieto štyri zložky patria personálne pod dve jednotky na úrovni sekcie, a to Sekciu národnostného vysielania a Štúdio RTVS Košice. Metodicky zastrešuje tieto štyri zložky Sekcia národnostného vysielania, ktorej riaditeľ je priamo podriadený generálnemu riaditeľovi RTVS. Dramaturgia a tvorba programovej štruktúry pre rozhlasové vysielanie sú úplne samostatné, v prípade maďarského vysielania na samostatných frekvenciách programovej služby, v prípade národnostného vysielania je program Rádia Patria oddelenou, samostatnou súčasťou Rádia Regina, so samostatnou dramaturgiou. Dramaturgia a programová štruktúra televízneho vysielania je súčasťou programovej služby Dvojka, zaradenie programov je závislé na programovej štruktúre Dvojky, obsahovo je vysielanie samostatné. Všetky štyri zložky národnostného vysielania majú samostatný programový rozpočet. Vo všetkých oblastiach činnosti využíva národnostné vysielanie kompletnú podporu RTVS – budova, štúdiá, technické vybavenie, personálna agenda, sociálna agenda, ekonomická agenda, logistika výroby.

Zabezpečenie terestriálneho a digitálneho vysielania zastrešuje RTVS. Sekcia národnostného vysielania je schopná v rámci celej inštitúcie pracovať s pomerne nízkymi vstupnými nákladmi. Celkové náklady na vysielanie sa však nedajú presne vyčíslieť. Pri vyčíslení nákladov vysielania a výroby sa v správach pre regulačné orgány uvádzajú za národnostné vysielanie len programové náklady.

Personálne zabezpečenie je v prípade Rádia Patria na prijateľnej úrovni (RMV 17 programových pracovníkov, NEV 9 programových pracovníkov, ku ktorým sa pridáva cca 45-50 stálych externých spolupracovníkov). Personálne zabezpečenie televíznych programov je kombináciou dramaturgie a redakcie prostredníctvom troch zamestnancov v Bratislave a troch zamestnancov v Košiciach, samotné programové prvky sú však zabezpečované rozsiahlou externou infraštruktúrou, ktorej rozsah presahuje 100 externistov. V prípade rozhlasového vysielania je stav prijateľný, no nie ideálny, v prípade televízneho vysielania je stav nízky a bude sa zvyšovať v závislosti od postupného zvyšovania podielu národnostných programov.

Dosah vysielania je rôznorodý – samostatné frekvencie maďarského vysielania síce zabezpečujú od roku 2019 pokrytie celého územia obývaného cieľovou skupinou, približne 40 % poslucháčov však má príjem len prostredníctvom stredných vln a novšie aj DAB+. Napriek tejto ohraničujúcej okolnosti je dnes maďarské vysielanie dominantným mediálnym obsahom pre maďarskú národnosť na Slovensku s priemerným dosahom 130 – 154 000 poslucháčov. Je možné povedať, že približne každý druhý dospelý Maďar na Slovensku počúva pravidelne Rádio Patria (a to minimálne s týždennou pravidelnosťou).

Ostatné obsahy národnostného vysielania majú prostredníctvom DVBT terestriálneho okruhu RTVS stopercentné pokrytie a prostredníctvom FM frekvencií Rádia Regina tiež stopercentné pokrytie. V prípade málopočetných národností však nie je možné presne merať dosah. V slotoch, v ktorých vysiela národnostné vysielanie, sa dosah v sledovanom období zdvojnásobil. V televíznom vysielaní je dosah závislý od diváckych návykov. Vzhľadom na to, že ide o menšinový žánr na aj tak menšinovo nastavenej programovej službe Dvojka, je dosah v rozmedzí 17 – 30 000 divákov.

Rozhlasové vysielanie RTVS

V rozhlasovom vysielaní sa redakcie dlhodobo a úspešne snažia priblížiť sa plnoformátovému rozhlasovému vysielaniu. V maďarskom vysielaní bol tento stav dosiahnutý už v predchádzajúcich rokoch, v národnostnom vysielaní je to proces, ktorý prebiehal aj v sledovanom období. Z Bratislavy vysiela RTVS denne 12 hodín v jazyku maďarskom, ročne 15 hodín v jazykoch chorvátskom, srbskom a bulharskom, z Košíc týždenne 16,5 hodiny v jazykoch nemeckom, ukrajinskom, rusínskom, rómskom, poľskom a českom.

Je nutné poznamenať, že v období konsolidácie financovania verejnej služby, v období do roku 2018, absentovala a minimalizovala sa výroba tzv. veľkých drahých literárno-dramatických formátov. Zmena nastala v roku 2019, kde boli v dodatku *Zmluvy so štátom* pridelené dodatočné prostriedky, začalo sa s výrobou rozhlasových hier a čítaných kníh v maďarskom jazyku (odvysielaných ich bolo vyše 50 hodín v obidvoch rokoch).

V národnostnom vysielaní sa uzavreli zmluvy na rozhlasové hry a čítané knihy koncom roka 2020, kvôli čomu ich zaradenie bude možné až od roku 2021. Pre obidve redakcie národnostného vysielania je však dominantná informačná funkcia verejnej služby doplnená kvalitným programom z oblasti jazyka, kultúry a školstva, ako nosných obsahov národnostnej tematiky.

Televízne vysielanie RTVS

V televíznom vysielaní dominujú vďaka malej časovej dotácii informačné a magazínové žánre. S časovou dotáciou pol hodiny sa vyrábajú národnostné magazíny: *Maďarský magazín* – 40-krát ročne, *Rómsky magazín* – 35-krát ročne, *Rusínsky magazín* – 20-krát ročne, *Ukrajinský magazín* – 10-krát ročne, *Národnostné magazíny* – 40-krát ročne (v rozdelení podľa podielu na základe ostatného sčítania ľudu). Okrem magazínov sa pripravujú *Správy-Hírek* v maďarskom jazyku v priemernej dĺžke 6 minút 200-krát ročne, viacjazyčné *Národnostné správy* dotáciou 10 minút 40-krát ročne a diskusný formát *Tvárou v tvár* 26 minút 40-krát ročne. K týmto cyklickým reláciám sú priradované ďalšie ad hoc programy a diela z tvorby RTVS alebo od nezávislých producentov. V roku 2019 boli cyklické relácie doplnené dokumentárnym filmom Petra Scheinera o komárňanskej židovskej komunite (nezávislá tvorba), zábavným magazínovým formátom *Laboda* (8 dielov ako pilotné programy), výrobou dokumentárneho filmu *Krásna Hôrka – 7 rokov po* (vlastná tvorba RTVS), výrobou ôsmich dielov portrétov o mimoriadne nadaných deťoch *Keď budem veľký* (vlastná produkcia RTVS) a výrobou dokumentárneho filmu *Rómovia a November* (vlastná tvorba RTVS).

V roku 2020 boli v reakcii na podmienky pandémie doplnené cyklické relácie o programy *Domáca škola* – pre deti so sťaženým prístupom k diaľkovému vyučovaniu (15 dielov, vlastná produkcia RTVS), *Tumenca khere – učte sa s nami*, rómska domáca škola pre deti (12 dielov vlastná produkcia RTVS), výroba dokumentárneho cyklu *Práve tu* (18 dielov o miestach viazaných na najvýznamnejších dejateľov) a výroba magazínového cyklu *Laboda* – (15 dielov, vlastná tvorba RTVS). Uvedenými formátmi bol v roku 2020 v neplánovaných výrobách zvýšený podiel národnostného vysielania o jednu tretinu.

Financovanie národnostných programov sa viaže k žánrom. V rozhlasovom vysielaní sú programové náklady približne 8 % z celkových programových nákladov, kým v televíznom vysielaní sú to približne 2 % výrobných nákladov. V televíznej výrobe je táto suma daná skutočnosťou, že národnostné formáty sú informačné, a teda menej finančne náročné. V prípade výroby dokumentaristiky, prípadne ostatných žánrov (aj hraných) sa finančná náročnosť zvýši. Rozpočty formátov pre národnostné vysielanie sú podobné ako u väčšinových programov toho istého žánru.

Nové médiá

Okrem rozhlasového a televízneho vysielania poskytuje RTVS obsahy pre národnostné menšiny aj na webe. Okrem archívu SRO a STV, kam sa umiestňujú všetky programy pre národnostné menšiny, ktorých licenčné práva patria RTVS (je to dominantná časť programov, keďže vznikajú ako televízna a rozhlasová prvovýroba), vznikli v roku 2020 podcasty

z najdôležitejších publicistických tém národnostného vysielania. Rádio Patria ako i národnostné redakcie STV v Bratislave a Košiciach komunikujú svoje obsahy prostredníctvom sociálnych médií na vlastnej platforme (Facebook, Twitter, Instagram). Poskytovanie obsahov prostredníctvom internetu je najobširnejšia časť novej *Koncepcie národnostného vysielania RTVS*, a teda v roku 2021 počítala RTVS s vytvorením plnohodnotného spravodajského portálu aj v jazykoch národnostných menšín.

Problémy, nedostatky a ich riešenie

Manažment RTVS a Rada RTVS dlhodobo upozorňuje na nedostatočné množstvo televíznych programov pre národnostné menšiny. Zároveň upozorňuje na skutočnosť, že riešenie tohto stavu si vyžaduje systémové riešenie vysielania vo verejnom záujme, a to ako v legislatíve tak aj v systémovej a dostatočnom financovaní. Tieto problémy sú predmetom všetkých Výročných správ RTVS predložených na rokovanie NR SR.³⁴

Na základe niekoľkoročných skúseností požiadala Rada RTVS manažment o vypracovanie *Komplexnej správy o stave a rozvoji národnostného vysielania RTVS* (ďalej len „Komplexná správa RTVS“). Materiál bol Radou schválený 20. augusta 2020 a obsahuje:

- komplexnú analýzu programov pre národnosti;
- vývoj redakcií a vývoj programovej služby od založenia RTVS ako inštitúcie;
- komplexný prehľad o personálnom, technickom a finančnom zabezpečení;
- opis problémov, vyplývajúcich z nejednoznačnej legislatívy a neriešenia komplexného a systémového financovania vysielania vo verejnej službe;
- návrhy na zlepšenie stavu.

Na základe Komplexnej správy RTVS dostal generálny riaditeľ RTVS úlohu od Rady RTVS na vypracovanie novej Koncepcie národnostného vysielania RTVS. Do predmetnej koncepcie boli zakomponované pripomienky členov pracovnej skupiny VNMES, bola Rada RTVS predložená a následne v novembri 2020 schválená. Na jej základe vznikla správa pre Výbor pre kultúru a médiá NR SR. Nová koncepcia obsahuje:

- 3 fázy zvyšovania časovej dotácie rozhlasového vysielania, vrátane zabezpečenia dostupnosti rozšírením vysielania prostredníctvom DAB+;
- 3 fázy zvyšovania podielu programov v televíznom vysielaní, vrátane definovania, čo RTVS je schopná urobiť z vlastných zdrojov a kedy je potrebná súčinnosť exekutívy a zákonodarstva;
- potrebu a projekt založenia samostatnej webovej platformy pre národnostné menšiny v SR, vrátane plnohodnotného spravodajského webu, podcastového vysielania a určených kanálov na šírenie programov vo verejnej službe aj v audiovizuálnej podobe na webe;
- zapracované pripomienky národnostných organizácií k obsahu národnostného vysielania;

³⁴ Napr. Výročná správa o činnosti a hospodárení RTVS za rok 2019. Dostupné online: https://www.rtvs.sk/media/a542/file/item/sk/0002/rtvs_vyroczna_sprava_2019_iii.oKxt.PDF.

- v prvej fáze, z vlastných síl RTVS, založenie spravodajského webu a zdvojnásobenie časovej dotácie televízneho vysielania v roku 2021;
- v druhej fáze rozšírenie rozhlasového vysielania časovou dotáciou pre všetky národnosti prostredníctvom samostatnej siete DAB+ a ďalšie rozšírenie televíznych obsahov o 50 %, založenie plnohodnotného spravodajského webu v rómskom jazyku;
- v ostatných fázach navýšenie programov na úrovni samostatného programového slotu na základe požiadaviek Zákona o RTVS v televíznom vysielaní.

Všetky kroky od druhej fázy sú podmienené krokmi exekutívy a zákonodarného zboru, na čo ako Komplexná správa RTVS tak aj Konceptia RTVS poukazuje.

V rámci členských krajín Európskej vysielacej únie (EBU) má RTVS nasledujúce unikátne obsahy:

- plnohodnotné a plnoformátové rozhlasové vysielanie v maďarskom jazyku bez networkových a preberaných programov;
- denné rozhlasové vysielanie pre Rómov v rómskom jazyku;
- rómske vysielanie s dominanciou rómskeho jazyka v televíznom vysielaní (unikát);
- rusínske vysielanie v rozhlase a televízii – v rozhlase na dennej báze v televízii na dvojtýždennej – výlučne v rusínskom jazyku;
- fungovanie a existencia samostatnej organizačnej zložky na úrovni N-1 pre národnostné menšiny so samostatným manažmentom, samostatným rozpočtom, samostatnou dramaturgiou.³⁵

3.6.2 Rozhlasové a televízne vysielanie súkromných rádii a televízií

Régió TV

Régió TV je prvá televízia v maďarskom jazyku s dosahom na celom Slovensku, ktorá zabezpečuje vysielanie pre tu žijúcu maďarskú menšinu. Prináša v nej pravidelné vysielanie o udalostiach a dianí v živote maďarskej národnostnej menšiny z Podkarpatskej kotliny. Jej cieľom je, aby občania maďarskej národnosti v regióne mohli byť informovaní vo vlastnom jazyku o všetkých udalostiach a podujatiach, ktoré sa ich týkajú. Jej vysielanie pokrýva čoraz väčšie územie a televízia sa snaží o jeho ďalšie rozširovanie. Aktuálne má možnosť sledovať vysielanie Régió TV viac ako 350 000 divákov, hlavne *maďarsky hovoriaceho vidieku*.

Majiteľ licencie získanej v roku 2016 je spoločnosť Kábel Telekom s. r. o. so sídlom v Lučenci. Výrobu programov zabezpečujú spoločnosti TV LocAll s. r. o a TV LocAll Media s. r. o. so sídlom vo Fiľakove. Príprava programov sa zabezpečuje vo vlastnom modernom štúdiu vo Fiľakove a v Rimavskej Sobotě.

Vysielanie funguje nepretržite od roku 2017, v pracovných dňoch bežia nonstop trojhodinové bloky aktualít, spravodajstva, krátkych filmov, video a textovej reklamy a besied,

³⁵ Toto unikátne postavenie v EBU nemôže byť porovnateľné s oveľa vyššou mierou vysielania v Katalánsku (Katalánsko je spolková krajina a jej médiá nemôžu byť považované za menšinové), ani s vysielaním verejného vysielateľa v Južnom Tirolsku, kde je viacnárrodnostné zloženie obyvateľstva riešené autonómnym dekrétom regiónu so samostatnou – i keď nie celoplošnou – zákonodarnou a exekutívnou mocou.

počas soboty a nedele sú vysielané reprízy týždňového vysielania. Nové alebo dôležité informácie z celého územia Slovenska televízia prináša každý deň. V tomto roku plánuje spustiť aj rómsky magazín, ak sa jej podarí získať financie na jeho výrobu.

Rádio rusyn FM

Rádio rusyn FM úspešne odštartovalo svoje vysielanie 3. decembra 2012. Začalo vysielat' s jedným hodinovým blokom, ktorý sa opakoval každý deň v týždni. Okrem bloku relácii tvorili vysielanie iba piesne. Následne sa postupne obohacoval program. Od roku 2018 začali v rádiu pribúdať formáty relácií z ďalších krajín, kde žijú Rusíni, postupne zo srbskej Vojvodiny, poľskej Lemkoviny, ukrajinského Podkarpattia a od konca roka 2020 aj relácia z USA. Rádio vysielá 24 hodín denne 7 dní v týždni. Zameriava sa prevažne na rusínsky repertoár piesní od kapiel zo Slovenska, ale aj zo zahraničia. Podľa žánru kapiel je vytvorených niekoľko hudobných blokov – s cimbalovými hudbami, modernými kapelami a alternatívnymi zoskupeniami. Okrem piesní tvoria programovú štruktúru zábavné, diskusné, kultúrno-spoločenské a spravodajské relácie. Veľkú škálu relácií dopĺňajú čítanie poézie a prózy, rozprávky, záznamy z liturgie, či duchovné slovo. Rádio každoročne zvyšuje pomer hovoreného slova oproti hudbe. Zakladateľom a súčasným riaditeľom rádia je Peter Štefaňák.

Z pohľadu hesla „Rádio pre všetkých Rusínov sveta“, by médium malo byť médium Rusínov všetkých vekových kategórií na celom svete. Hlavným cieľom rusyn FM je šíriť osvetu medzi Rusínmi a prebudiť v nich záujem o vlastnú kultúru i jazyk. Internetový priestor, v ktorom rusyn FM pôsobí, sa ukázal ako ideálne miesto i nástroj na pritiahnutie mladých ľudí z rusínskymi koreňmi, no aj ľudí, ktorí žijú v nerusínskych regiónoch a nemajú príležitosť počuť svoj rodný jazyk.

Rádio rusyn FM sa už za dva roky existencie medzi internetovými médiami dostalo do veľmi dobrých čísel a dokázalo si ich udržať až do súčasnosti. Rádio v roku 2020 zaznamenalo viac ako 50 % medziročný rast počtu poslucháčov.

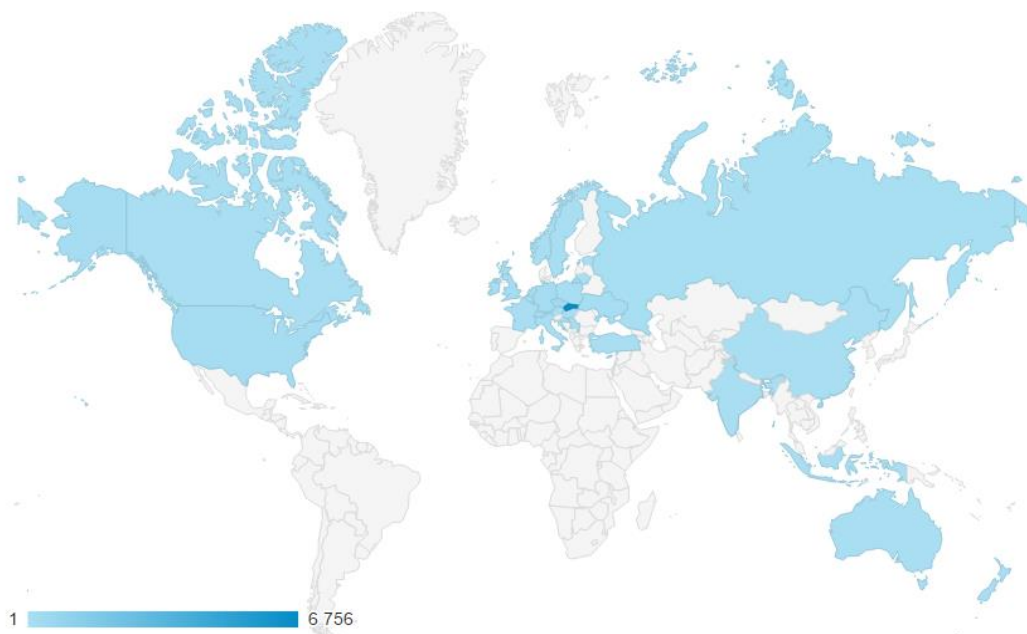
Okrem aplikácie radia.sk je rádio registrované ešte v aplikácii TapinRadio. Má svoje vlastné webové stránky www.rusyn.fm a je možné počúvať ho zo streamu v dvoch kvalitách. Okrem toho sa dá stiahnuť rovnako v dvoch kvalitách playlist pre spustenie v hudobných prehrávačoch. Rádio má svoje vlastné aplikácie na iOS a Androide. V roku 2020 prešli aplikácie novými nastaveniami s možnosťou prístupu k archívu. Rádio je možné počúvať aj cez aplikáciu TuneIN radio a cez káblovú televíziu ANTIK TV. V roku 2020 začalo prinášať už nielen záznamy, ale aj priame prenosy z liturgii vďaka internému programovaniu vhodného softvéru a internetovému pokrytiu chrámov.

Vďaka výraznej socializácii dnešnej doby rádio naďalej rozvíja stránku pre fanúšikov na Facebooku, kde narástol počet fanúšikov už na 7 800 (medziročný nárast o približne 1 000), čo je vzhľadom na absenciu platených kampaní a reklamy ukazovateľ úspechu rádia. Samostatné konto má rádio už aj na sieti Instagram. Od februára 2015 prišlo s novou stránkou www.rusyn.fm, nakoľko bola zakúpená nová doména a premenil sa celý dizajn stránky, ktorý sa každý rok upravuje. V roku 2020 sa vylepšoval dizajn prehrávača.

Rádio je registrované na SOZA, spolupracuje s lemkovským rádiom lem.fm, rádiom Novi Sad z Vojvodiny a národnostným vysielaním RTVS. V roku 2019 sa aktívne zapojilo do aktivít spojených s vyhláseným *Rokom rusínskej dediny*. Od roku 2020 aktívne participuje rádio na kampani pred SODB 2021.

Na základe štatistík návštevnosti stránky je možné odhadnúť, že rádio mesačne počúva viac ako 20 000 ľudí. Rádio vyvíja a programuje vlastné systémy sledovania počúvanosti. Z postupnej prevahy mladšej generácie začína mať stále silnejšie zastúpenie aj veková kategória nad 55 rokov. Rádio je počúvané z viac ako 30 krajín sveta a dennodenne prináša premiérové programy, čím ostáva v kontakte a interakcii s poslucháčom. V rádiu pracuje momentálne 16 ľudí, ktorí vykonávajú prácu redaktorov, moderátorov, administrátora sociálnych sietí, programátora, jazykových korektorov, správcu webu a technického či hudobného redaktora.

Obrázok č. 1: Krajiny odkiaľ je počúvané rádio rusyn FM (pozn. modrá farba)

Napriek uvedeným úspechom rádio od svojho vzniku čelí mnohým technickým, personálnym a finančným problémom. Aj napriek tomu, že existuje verejnoprávna televízia a rozhlas, v ktorých je priestor aj pre rusínske vysielanie, vysielanie internetového rádia má svoje miesto a opodstatnenie. Vďaka podpore FPKNM rádio môže fungovať, avšak o dotácie sa musí uchádzať každoročne a peniaze sú na jeho účet pripísané až najskôr v druhej polovici roka, čo nie je ideálne pre zabezpečenie celoročného vysielania. V rádiu pracuje 16 ľudí, z ktorých každý vysiela len niekoľko relácií vzhľadom na svoje kapacity popri úväzku v práci. Rádio si nedokáže vytvoriť priestor na komerčnú inzerciu, nakoľko pre inzerentov je zaujímavejšie rádio vysielajúce terestriálne. Rádio je tak odkázané na dary sponzorov alebo financovanie vedením rádia z vlastných prostriedkov.

Ostatné rádiá

V súvislosti s vysielaním určeným pre národnostné menšiny, alebo vysielaním o národnostných menšinách, je možné spomenúť aj Rádio LUMEN, v ktorom bol spustený projekt rómskeho magazínu. V rokoch 2018 – 2020 odvysielalo Rádio LUMEN aj vďaka podpore FPKNM magazín s názvom Rómovia – misia možná, ktorú moderovali mladí Rómovia. Relácia bola vysielaná v dvojtýždňových intervaloch počas dvoch rokov. Magazín Umeleckého centra F6 o rómskej misii na Slovensku ponúkal informácie o náboženskom a kultúrnom živote rómskej národnostnej menšiny, svedectvá, evanjelizačnú hudbu, ako aj príklady dobrej praxe sociálnej zmeny v rómskych komunitách. Spolu bolo odvysielaných 40 relácií. Za projekt Rómovia – misia možná získalo v septembri 2019 Rádio LUMEN ocenenie za najlepšiu rozhlasovú iniciatívu, na stretnutí kresťanských rádii Európy CERC v portugalskom Lisabone. Archív relácií je možné vypočítať si online v archíve Rádia LUMEN.³⁶ Uvedenému projektu predchádzala spolupráca Gréckokatolíckej rómskej misie s televíziou LUX, ktorá v rokoch 2016 – 2018 nahrala a zverejnila 25 svedectiev o rómsko-slovenských priateľstvách a 20 svedectiev o zmene života Rómov po ich konverzii.

Regionálne náboženské vysielanie v maďarskom jazyku zabezpečovalo od roku 2012 Mária Rádió Mirjam o. z., a to najskôr prostredníctvom internetového vysielania Mária Rádió v Maďarsku. V roku 2019 bola na Slovensku založená spoločnosť MIRJAM s. r. o., ktorá získala licenciu na vysielanie programovej služby MIRJAM RÁDIO na frekvenciách v Dunajskej Strede a Leviciach. Cieľom maďarskej verzie Rádia Mária, ktoré vzniklo v roku 1983 v milánskej diecéze v Taliansku a pobočky má v súčasnosti takmer po celom svete, je vysielanie pre každú rodinu, v ktorej sa pestuje maďarský jazyk a hlásanie evanjelia. Rádio nevysiela reklamu, funguje na báze dobrovoľníckej služby a žije z darov poslucháčov.

3.6.3 Vydávanie periodickej tlače národnostných menšín

Ústava SR v článku 34 zaručuje občanom tvoriacim v SR národnostné menšiny alebo etnické skupiny aj právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku. SR sa taktiež ratifikáciou Rámcového dohovoru v článku 9 zaviazala uznať, že právo na slobodu prejavu každej osoby patriacej k národnostnej menšine zahŕňa slobodu názoru a slobodu prijímať a oznamovať informácie a myšlienky v jazyku menšiny bez zasahovania štátnych úradov a bez ohľadu na hranice a že v rámci svojho právneho poriadku zabezpečí, aby osoby patriace k národnostným menšinám neboli diskriminované v prístupe k médiám. SR sa ďalej zaviazala, že nebude robiť prekážky osobám patriacim k národnostným menšinám pri zriaďovaní a využívaní tlačových médií.

Podľa zákona č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) periodická tlač sú noviny, časopisy alebo iná tlač, vydávaná pod rovnakým názvom, s rovnakým obsahovým zameraním a v jednotnej grafickej úprave, najmenej dvakrát v kalendárnom roku. MK SR v súlade s § 11 uvedeného zákona eviduje periodickú tlač zápisom do zoznamu, zmenou zápisu v zozname a výmazom

³⁶ <https://cutt.ly/YbPuQlp>

zápisu zo zoznamu. Zoznam je verejne prístupná evidencia periodickej tlače vydávanej na území SR. O zápis periodickej tlače do zoznamu požiada písomne osoba, ktorá mieni vydávať periodickú tlač alebo vydavateľ periodickej tlače najneskôr v deň začiatku vydávania periodickej tlače, pričom žiadosť obsahuje aj jazyk vydávania periodickej tlače.

Tabuľka č. 12: Periodické publikácie vydávané v jazykoch národnostných menšín podľa periodicity³⁷

jazyk národnostnej menšiny	počet titulov	denníky	týždenníky	dvojtýždenníky	mesačníky
bulharský	1				
český/ slovenský a český	6/27		0/1		1/10
hebrejský ³⁸					
chorvátsky	1				
maďarský/ maďarský a slovenský	41/67	1/0	5/1	0/2	18/24
nemecký	3				1
poľský	1				1
rómsky/ rómsky a slovenský	0/1				
rusínsky/ rusínsky a slovenský*	3/5			0/2	0/2
Ruský/ ruský a slovenský*	1/1				0/1
ukrajinský/ ukrajinský a slovenský*	3/1			1/0	1/1
* prípadne aj iný jazyk					
Zdroj: Zoznam periodickej tlače (https://www.culture.gov.sk/pertlac/modul/tlac).					

Čoraz dôležitejšími sa na šírenie informácií stávajú webové spravodajské portály. Všetky denníky vrátane jediného printového denníka v SR vydávaného v jazyku národnostnej menšiny (*Új Szó*) majú webové portály, ktorých obsah každodenne prináša nové správy, čoraz častejšie aj vo forme podcastov. Medzi spravodajské portály, ktorých obsah nevychádza v tlačenej podobe, patria *ma7.sk*, *parameter.sk*, *bumm.sk*, *felvidek.ma*, *hirek.sk*, *korkep.sk*, a iné v maďarskom jazyku, *romana.tv* – webový portál v slovenskom jazyku pri Televízií Romana zameraný na spravodajstvo zo sveta Rómov, podobne zameraný *gipsytv.eu* fungujúci pri *Gipsy Television* v slovenskom jazyku, alebo webový portál rádia *rusyn.fm* vychádzajúci v rusínskom jazyku. Legislatíva SR zatiaľ neodráža tento stav. Doposiaľ nebol prijatý zákon, ktorý by špecificky upravoval webové spravodajské portály a nie je stanovený orgán verejnej moci, ktorý by viedol evidenciu týchto portálov.

3.7 Veda a výskum

Fórum inštitút pre výskum menšín

Fórum inštitút pre výskum menšín (ďalej len „inštitút“) bol založený nadáciami Fórum a Katedra v roku 1996 v Dunajskej Strede. V súčasnosti funguje ako verejná nezisková mimovládna a servisná organizácia v Šamoríne a Komárne. Poslaním inštitútu je odborný výskum národnostných menšín žijúcich na Slovensku, dokumentácia ich dejín, kultúry,

³⁷ Tabuľka neobsahuje vedecké časopisy vychádzajúce vo svetových jazykoch, prípadne vo viacerých jazykoch vrátane českého jazyka, ktoré sa primárne nezameriavajú na príslušníkov národnostných menšín.

³⁸ Židovská náboženská obec v Komárne vydáva mesačník *Spravodajca - Hitközségi Híradó* v slovenskom a maďarskom jazyku - <https://kehreg.com/hitkozsegi-hirado-spravodaj/>.

písomností a iných súvisiacich pamiatok. Inštitút má 7 oddelení: Oddelenie sociológie a demografie, Výskumné centrum európskej etnológie (Komárno), Oddelenie historického výskumu, Gramma – jazykové oddelenie, Bibliotheca Hungarica – knižnica a archív, Archív Maďarov na Slovensku, Centrum digitalizácie a internetových databáz a Oddelenie publikačnej činnosti. V inštitúte pracuje 14 výskumných pracovníkov, 8 knihovníkov, dokumentaristov, prekladateľov a informatikov a 4 administratívnych pracovníkov.

V roku 2019 zamestnanci inštitútu realizovali 16 projektov (Zber a bibliografické spracovanie knižničného materiálu v knižnici *Bibliotheca Hungarica*, Spracovanie zbierky novín a časopisov, Budovanie fondu pozostalostí, Vplyv uplynulých 100 rokov na zemepisné názvy a na používanie priestoru v Rudnej (1. časť dvojročného projektu), Zmeny pohrebnej kultúry v obciach Silica, Silická Brezová a kompletné dokumentovanie cintorínov v Štúrove – I. časť dvojročného výskumu, Dokumenty k dejinám maďarskej menšiny v Československu 1918-1992, Nežná revolúcia v roku 1989 na južnom Slovensku, Osudy sôch na južnom Slovensku, Spomienky na obdobie bez domoviny. Maďarská menšina v Československu v rokoch 1945 až 1948 – Oral history, Spracovávanie archívu Csemadok-u (1976-1989), Národná identita Maďarov na Slovensku – kvalitatívny sociologický výskum, Közélet 2019, Hodnotové orientácie Maďarov na Slovensku, Maďarské dokumenty Nežnej revolúcie, 100 rokov v 100 minútach II., Az első lépés – dokumentárny film, 30 perc). Bohatá bola aj publikačná činnosť inštitútu (4 monografie, ročenka *Acta Ethnologica Danubiana*, 4 čísla časopisu Fórum *Társadalomtudományi Szemle*, 40 ďalších publikačných výstupov). Pri organizovaní 5 konferencií v roku 2019 (*Slovensko-maďarské vzťahy včera a dnes, Nové štátne hranice (1918/1920) a ich dôsledky v Karpatskej kotline, Maďarská politická reprezentácia od roku 1989 po súčasnosť, Musaeum Hungaricum XVI., Večný budovateľ – Spomienková konferencia na počesť Károlya Tótha*) inštitút spolupracoval s Maďarskou akadémiou vied, Inštitútom pre menšinové práva a Medzinárodným inštitútom pre regionalizmus (INTEREG) v Mníchove, Univerzitou J. Selyeho v Komárne, Výskumným centrom európskej etnológie v Komárne a Vysokou školou Ferenc Rákócziho v Berehove.

V roku 2020 boli zamestnanci inštitútu, ale aj externí spoluriešitelia, realizátormi 16 projektov (Zber a bibliografické spracovanie knižničného materiálu v knižnici Bibliotheca Hungarica, Spracovanie zbierky novín a časopisov, Tridsať rokov histórie na stránkach miestnej tlače, *Ivágó, Turecká, Hodža-rabina, Esztéka...* Vplyv uplynulých 100 rokov na používanie priestoru a na zemepisné názvy v Rudnej, Zmeny pohrebnej kultúry v obciach Silica a Silická Brezová a komplexné dokumentovanie cintorínov v Štúrove – II. časť projektu, Formy kolektivizácie – prípady na Podunajsku, Trianon 2020 – výstava, Kassától Košicéig. Historický výskum a digitalizovanie vzácneho prameňa k dejinám Maďarov na Slovensku, Otázka slovanského koridoru a parížska mierová konferencia v roku 1919, Národnostné a náboženské zloženie obyvateľstva Slovenska podľa obcí na základe údajov zo sčítania obyvateľstva z roku 1950, Prelomové historické udalosti a osobnosti očami Maďarov na Slovensku, Spracovanie sociologických pramenných materiálov o Maďaroch na Slovensku – I. časť, Digitalizácia kultúrneho dedičstva maďarskej menšiny na Slovensku, Fotobanka celoštátnych podujatí z obdobia rokov 1950 – 1990, Správa a údržba webových stránok Fórum inštitútu pre výskum

menšín, Rozšírenie maďarskej Databanky sídelných a územných jednotiek na Slovensku), vydali 6 monografií, ročenku a 4 čísla vyššie uvedeného časopisu a 21 ďalších publikačných výstupov. V roku 2020 inštitút usporiadal medzinárodnú vedeckú konferenciu *Kol'ki budeme? (Sčítanie obyvateľstva 2021)*.

Dokumentačné stredisko holokaustu

Občianske združenie Dokumentačné stredisko holokaustu (ďalej aj „DSH“) je pridruženou organizáciou Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR (ďalej aj „ÚZŽNO“). Vo svojej súčasnej podobe vzniklo v roku 2005. Činnosť DSH je zameraná na bádanie o holokauste, šírenie poznatkov o tomto historickom období, ako aj o židovskej národnostnej menšine, jej mieste v spoločnosti Slovenska v 20. a 21. storočí ako aj o javoch súvisiacich s touto problematikou (antisemitizmus, xenofóbia, intolerancia a rasizmus). DSH má 4 pracovníkov. Jeho úlohami a cieľmi sú výskum a dokumentácia, vzdelávanie a konzultačná činnosť, publikačná činnosť, adekvátne formy pripomínania, networking odborníkov a aktivistov a spolupráca s verejnosťou a médiami. Okrem historického výskumu vydáva publikácie, vzdeláva o holokauste.³⁹

3.8 Podpora kultúry národnostných menšín

3.8.1 Fond na podporu kultúry národnostných menšín

V roku 2019 MK SR určilo tieto priority: podpora miestnej a regionálnej kultúry národnostných menšín a príprava a realizácia projektov k *Roku slovenského divadla (rok 2020) – národnostné menšinové divadlá ako súčasť slovenského divadelníctva*. V roku 2020 to bola podpora *Roku slovenského divadla – národnostné menšinové divadlá ako súčasť slovenského divadelníctva*.

Priority podpornej činnosti pre celú štruktúru podpornej činnosti určuje aj Správna rada FPKNM. V roku 2019 to bola podpora aktivít k *výročiu Nežnej revolúcie roku 1989 a Mesto kultúry Banská Štiavnica – aktivity v oblasti kultúry národnostných menšín* a v roku 2020 *Mesto kultúry Nové Zámky v roku 2020 – aktivity v oblasti kultúry národnostných menšín a prípravy na sčítanie obyvateľstva v roku 2021* (najmä spoločenské kampane, výskum, vzdelávacie aktivity). Priority štruktúry podpornej činnosti môžu stanoviť aj odborné rady FPKNM. V roku 2019 túto možnosť využili odborné rady pre českú, rómsku a maďarskú národnostnú menšinu⁴⁰, v roku 2020 odborné rady pre maďarskú a rómsku národnostnú menšinu.⁴¹

³⁹ Informácie o publikáciách sú dostupné: <http://www.holokaust.sk/published> .

⁴⁰ Viac informácií je dostupných online:

<https://kultminor.sk/attachments/article/475/%C5%A0TRUKT%C3%9ARA%20PODPORNEJ%20%C4%8CINNOSTI%20FPKNM%20rok%202019.pdf> s. 6-7.

⁴¹ Viac informácií je dostupných online:

<https://kultminor.sk/attachments/article/475/%C5%A0TRUKT%C3%9ARA%20PODPORNEJ%20%C4%8CINNOSTI%20FPKNM%20na%20rok%202020.pdf> s. 6-7.

V rámci dotačného roka 2019 bolo FPKNM vyhlásených celkovo šesť výziev⁴² na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie alebo štipendia.⁴³ V roku 2019 bolo na základe výziev na FPKNM prijatých 2 086 žiadostí v celkovej požadovanej sume 20 380 758 Eur. V zmysle § 17 zákona o FPKNM prešli všetky projekty predpísanou kontrolou. Podmienke úplnosti zodpovedalo 1 899 žiadostí a boli postúpené odborným radám na posúdenie. Odborné rady celkovo odporučili na podporu 1440 projektov (z toho 70 štipendií) v celkovej sume 7 573 920,60 Eur. V prípade 12 projektov odstúpili žiadatelia od realizácie projektov. Zo strany FPKNM nebolo podpísaných celkovo 17 zmlúv pri ktorých nedošlo zo strany prijímateľov k doručeniu vecne a finančne správnej dokumentácie. Celkovo tak FPKNM v roku 2019 uzavrel s prijímateľmi 1 411 zmlúv v celkovej sume 7 422 899,60 Eur.

Tabuľka č. 13: Prehľad podpory projektov podľa národnostných menšín za rok 2019

Národnostná menšina	Počet hodnotených projektov	Počet podporených projektov	Počet odstúpení od realizácie	Počet uzatvorených zmlúv	Počet neuzatvorených zmlúv	Celkovo vyplatená suma v Eur
bulharská	31	23	1	22	0	84 365,00
česká	55	47	0	45	2	221 752,00
chorvátska	10	10	0	10	0	76 000,00
maďarská	1044	808	3	794	11	3 951 461,00
moravská	10	10	0	10	0	106 400,00
nemecká	16	15	0	15	0	136 780,00
poľská	32	29	0	29	0	109 363,00
rómska	325	230	5	222	3	1 658 694,60
rusínska	149	130	3	127	0	484 700,00
ruská	35	25	0	25	0	83 600,00
srbská	20	15	0	15	0	53 200,00
ukrajinská	34	31	0	31	0	152 000,00
židovská	38	26	0	26	0	83 600,00
interkultúrny dialóg a porozumenie	100	41	0	40	1	220 984,00
SPOLU	1899	1440	12	1411	17	7 422 899,60

Zdroj: FPKNM

Z regionálneho hľadiska bolo najviac podporených žiadostí v Trnavskom kraji, za ktorým nasledoval Nitriansky kraj a Bratislavský kraj. Najmenej žiadostí bolo podporených v Žilinskom kraji a v Trenčianskom kraji.

⁴² Znenie výziev je dostupné online: <https://kultminor.sk/sk/moznosti-podpory/vyzvy-2019>.

⁴³ Štruktúra podpornej činnosti FPKNM na rok 2019 je dostupná online: <https://kultminor.sk/attachments/article/475/%C5%A0TRUKT%C3%9ARA%20PODPORNEJ%20C4%8CINNOSTI%20FPKNM%20rok%202019.pdf>

Tabuľka č. 14: Celkový počet podporených/nepodporených žiadostí z regionálneho hľadiska

Žiadosti	BB	BA	KE	NR	PO	TN	TT	ZA	SPOLU
podporené	201	253	206	283	175	21	285	16	1440
nepodporené	60	87	60	86	51	7	101	7	459
SPOLU	261	340	266	369	226	28	386	23	1899

Zdroj: FPKNM

V rámci dotačného roka 2020 bolo vyhlásených celkovo sedem výziev⁴⁴ na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie a/alebo štipendia. Ako siedma bola vyhlásená *Mimoriadna výzva č. 1/2020 na riešenie dôsledkov krízovej situácie* (ďalej len „Mimoriadna výzva č. 1/2020“).⁴⁵ V roku 2020 bolo na základe výziev (Výzva č. 1. – 6.) na FPKNM prijatých 2 119 žiadostí v celkovej požadovanej sume 20 256 963 Eur. V zmysle § 17 zákona o fonde prešli všetky projekty predpísanou kontrolou. Podmienke úplnosti zodpovedalo 1 950 žiadostí a boli postúpené odborným radám na posúdenie. Odborné rady celkovo odporučili na podporu 1 467 projektov v celkovej sume 7 970 740 Eur. V prípade 68 projektov odstúpili žiadatelia od realizácie projektov. Zo strany FPKNM nebolo podpísaných celkovo 38 zmlúv pri ktorých nedošlo zo strany prijímateľov k doručeniu vecne a finančne správnej dokumentácie. Celkovo tak FPKNM v roku 2020 uzavrel s prijímateľmi 1 348 zmlúv v celkovej sume 7 501 499 Eur.

Tabuľka č. 15: Prehľad podpory projektov podľa národnostných menšín za rok 2020

Národnostná menšina	Počet hodnotených projektov	Počet podporených projektov	Počet odstúpení od realizácie	Počet uzatvorených zmlúv	Počet zmlúv nepodpísaných FPKNM v roku 2020	Celkovo vyplatená suma v Eur v roku 2020	Počet uzatvorených zmlúv v roku 2021
bulharská	28	22	0	20	0	70 889,00	2
česká	62	49	0	44	0	229 826,00	0
chorvátska	10	10	0	10	0	76 093,00	0
maďarská	1048	791	42	736	13	4 106 723,00	0
moravská	11	11	0	11	0	106 838,00	0
nemecká	15	14	3	11	0	99 544,00	0
poľská	35	25	0	24	1	103 100,00	0
rómska	365	270	7	244	13	1 682 384,00	6
rusínska	170	142	11	126	5	455 951,00	0
ruská	26	23	0	23	0	85 607,00	0
srbská	13	10	0	5	5	24 039,00	0
ukrajinská	39	35	1	34	0	155 284,00	0
židovská	31	21	0	21	0	83 600,00	0
interkultúrny dialóg a porozumenie	97	44	4	39	1	221 621,00	0
SPOLU	1950	1467	68	1348	38	7 501 499,00	8

Zdroj: FPKNM

⁴⁴ Znenie výziev je dostupné online: <https://kultminor.sk/sk/moznosti-podpory/vyzvy-2020> .

⁴⁵ Štruktúra podpornej činnosti FPKNM na rok 2020 je dostupná online: <https://kultminor.sk/attachments/article/475/%C5%A0TRUKT%C3%9ARA%20PODPORNEJ%20C4%8CINNOSTI%20FPKNM%20na%20rok%202020.pdf> .

Z regionálneho hľadiska bolo najviac podporených žiadostí v Nitrianskom kraji, za ktorým nasledoval Trnavský kraj a Bratislavský kraj. Najmenej žiadostí bolo podporených v Trenčianskom kraji a v Žilinskom kraji.

Tabuľka č. 16: Celkový počet podporených/nepodporených žiadostí z regionálneho hľadiska

Žiadosti	BB	BA	KE	NR	PO	TN	TT	ZA	SPOLU
podporené	194	258	214	282	206	18	273	22	1467
nepodporené	72	67	75	92	61	4	102	10	483
SPOLU	266	325	289	374	267	22	375	32	1950

Zdroj: FPKNM.

Mimoriadna výzva č. 1/2020 bola vyhlásená pre všetkých trinásť národnostných menšín na predkladanie žiadostí o poskytnutie štipendia v podprogramoch divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia a v podprograme podpory zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám. Oprávnení žiadatelia mohli požiadať o štipendium na 1 až 5 mesiacov. Celkový objem finančných prostriedkov bol 475 000 Eur. V rámci Mimoriadnej výzvy č. 1/2020 bolo na FPKNM prijatých 236 žiadostí v celkovej požadovanej sume 1 194 648 Eur. Podmienke úplnosti zodpovedalo 218 žiadostí a boli postúpené odborným radám na posúdenie. Odborné rady celkovo odporučili na podporu 161 projektov v celkovej sume 448 812 Eur.

Tabuľka č. 17: Prehľad podpory projektov podľa národnostných menšín v rámci Mimoriadnej výzvy č. 1/2020 v roku 2020

Národnostná menšina	Počet hodnotených projektov	Počet podporených projektov	Celkovo vyplatená suma v Eur	Podiel vyplatenej sumy pre národnostnú menšinu z celkovej vyplatenej sumy
bulharská	2	2	4 368,00	0,97 %
česká	5	4	13 104,00	2,92 %
chorvátska	1	1	2 184,00	0,49 %
maďarská	119	79	251 160,00	55,96 %
moravská	1	1	5 460,00	1,22 %
nemecká	4	4	7 644,00	1,70 %
poľská	1	1	4 368,00	0,97 %
rómska	55	45	105 924,00	23,60 %
rusínska	15	13	29 484,00	6,57 %
ruská	2	2	4 368,00	0,97 %
srbská	4	3	3 276,00	0,73 %
ukrajinská	1	1	4 368,00	0,97 %
židovská	4	1	2 184,00	0,49 %
interkultúrny dialóg a porozumenie	4	4	10 920,00	2,43 %
SPOLU	218	161	448 812,00	100 %

Zdroj: FPKNM.

3.8.2 Iné dotačné programy

Dotačný systém Ministerstva kultúry SR

V rámci podpory projektov v oblasti kultúry zameraných na predchádzanie diskriminácie a sociálneho vylúčenia detí a mládeže žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách prostredníctvom dotačného systému MK SR programu Kultúry znevýhodnených skupín, prioritná oblasť kultúra marginalizovaných rómskych komunit, bolo v roku 2019 podporených 17 projektov v celkovej výške 55 100 Eur. V roku 2020 bolo podporených 15 projektov v celkovej výške 83 200 Eur. Ide o podporu kultúrnych aktivít s dôrazom na interaktívne zapájanie znevýhodnených skupín detí a mládeže /detí a mládeže žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách/ - najmä tvorivé dielne). Zámerom je rozvíjať ich motorické, tvorivé a intelektuálne schopnosti s cieľom podporiť ich začlenenie sa do spoločnosti. Podporené boli aj neformálno-vzdelávacie a významné kultúrno-spoločenské aktivity v predmetnej oblasti - výskumy, kreatívne podujatia (*Krehké spomienky – Sanore myšľi*), oral history (*Príbehy 20. storočia*), i spoločenské aktivity (*Roma Spirit, Festival rómskeho gospelu* a pod.).

Tabuľka č. 18: Zoznam cieľových skupín podporených prostredníctvom dotačného systému MK SR programu kultúra znevýhodnených skupín kultúra marginalizovaných rómskych komunit

Žiadateľ	Projekt	Schválená dotácia
NOVÉ SVETLO	Cestovatelia v čase	5 000
VRUTOCKI	Festival tvorivých dielní: 140. výročie narodenia M. R. Štefánika „Úspešný život“	4 000
Komunitné centrum Rómov	Marginalizované deti a mládež obec Roštár	8 000
Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT	Romani SUV	5 000
Domov v rodine	MAĽOVANÁ ŠKOLA	1 000
ANNOGALLERY	Srdce dokorán (interaktívne workshopy)	3 000
Mestská časť Košice-Džungľa	Farby života: výtvarné tvorivé dielne pre rómske deti a mládež	2 300
Obnovme Gemer, n.o.	Obnovme rómske pamäti Gemera	4 000
EUROSIA	Raz, dva, tree (interaktívne workshopy)	2 900
AMARE ČHAVE	Heme kamav! (Aj ja chcem!)	5 000
Združenie Art Aktivista	Prázdniny v osade #2	4 000
Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC)	Roma Spirit 2020	15 000
POST BELLUM SK	Dokumentujeme príbehy 20. storočia - rómska menšina	11 000
Mládež element Budúcnosti, n. o.	Festival Rómskeho Gospelu	5 000
Mládež element Budúcnosti, n. o.	Hudba, ktorá otvára dvere	8 000
Spolu		83 200
Zdroj: MK SR.		

Dotačný systém Ministerstva spravodlivosti SR

Ministerstvo spravodlivosti SR (ďalej len „MS SR“) každoročne zabezpečuje chod dotačnej schémy v oblasti ľudských práv na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. V roku 2019 bolo celkovo podporených 48 projektov,

v roku 2020 43 projektov. V oboch rokoch predstavovala alokácia vyčlenená na realizáciu projektov sumu 769 500 Eur. Medzi projekty zamerané na podporu národnostných menšín v sledovanom období možno uviesť programy uvedené v tabuľke.

Tabuľka č. 19: Zoznam relevantných projektov podporených prostredníctvom dotačného systému MS SR

Žiadateľ	Projekt	Schválená dotácia
Rok 2019		
OZ Združenie rómskych detí a mládeže	Odmietnime rasizmus a antisemitizmus	11 050
Univerzita J. Selyeho	Majorita a minorita a ich súžitie III. „Čo vieme o sebe?“	17 100
DUEL - PRESS s. r. o.	Új Szó Akadémia 2019 – Základné ľudské práva	17 000
In minorita	Pripomínanie rómskeho holocaustu – Ma bisteren!	12 500
Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)	Šport ako cesta z geta	20 000
Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC)	Roma Spirit – 10 rokov dobrej praxe	15 000
PARADYSIO	Arteterapia – rozprávkami proti xenofóbii a rasizmu	15 000
ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj	Budujeme nádej na Luníku IX.	30 000
EDAH o. z.	Svedectvá preživších holokaust – stretnutie generácií	25 000
SPOLU		162 650
Rok 2020		
Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC)	Roma Spirit 2020	5 000
Združenie FEMAN	"MACIKY 2020" Festival hudby, tanca, čítania a umenia vo svete nevidiacich detí a mládeže z marginalizovaných skupín	14 000
Univerzita J. Selyeho	Majorita a minorita a ich súžitie IV.	25 000
Galantské osvetové stredisko	Tragédia v dejinách Rómov – Rómsky holokaust	5 000
EDAH o. z.	Podpora vzdelávania v oblasti výučby o holokauste	15 000
Rómske Srdcia – Romane Jile	Spolu všetci	7 113
Centrum pre výskum etnicity a kultúry	(Ne)spojená krajina: monitorovanie menšinovej politiky na Slovensku	20 552
Mládež ulice	Podpora ľudí ohrozených radikalizáciou a extrémizmom: EXIT	25 000
SPOLU		116 665
Zdroj: MS SR.		

Podpora kultúry národnostných menšín na úrovni vyšších územných celkov

V oblasti podpory kultúry národnostných menšín plnia úlohy aj VÚC, a to prostredníctvom poskytovania dotácií, o ktoré mohli žiadať aj organizácie zameriavajúce sa na národnostné menšiny. ÚSVNM sa so žiadosťou o zaslanie informácií o dotáciách v oblasti kultúry národnostných menšín na všetky VÚC. Na základe výzvy boli ÚSVNM zaslané údaje

o poskytovaní dotácií od Bratislavského (tabuľka č. 20) a Nitrianskeho samosprávneho kraja (tabuľka č. 21), a to v uvedenej štruktúre.

Tabuľka č. 20: Relevantné projekty podporené Bratislavskou regionálnou dotačnou schémou

2019
HLAVA XXLL, Združenie pre rozvoj kultúry a integrácie telesne postihnutých – Gypsy Jazz Festival 2019 (festival džezovej hudby s etnickými prvkami, vyzdvihuje prínos rómskych džezových umelcov v hudobnom svete a na Slovensku podpora multikulturality)
European Media Centre – Gypsy Fest – World Roma Festival (svetový rómsky festival, menšinová iniciatíva prispieva k rozvoju a upevneniu identity národnostnej menšiny a pozitívne ju propaguje)
Nadácia Milana Šimečku - [fjúžn] – festival nových menšín (podpora interkultúrnej výmeny medzi majoritou a komunitami cudzincov, zvyšovanie informovanosti a povedomia o migrantoch a nových menšinách v spoločnosti)
Curatorial Studies Institute – Potulná galéria nomadSPACE (umenie upozorňujúce na problematiku extrémizmu, xenofóbie, rasizmu a akcentom na rómsku komunitu).
2020
Andrea Kutlíková – ART talk (diskusie o menšinových témach a problémoch v spoločnosti, zvýšenie tolerancie voči menšinám prostredníctvom umenia)
Divé maky – Galaprogram Divých makov (multižánrová prehliadka rómskej kultúry a umenia)
Neinvestičný fond židovského kultúrneho dedičstva – Menorah – Poklady židovského múzea v Prešove II (výskum a prezentácia kultúrneho dedičstva židovskej komunity na Slovensku)
Post Bellum SK – Výstava k 75. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny (výstava v mestách Bratislavského kraja s tematikou antisemitizmu)
Zdroj: Bratislavský samosprávny kraj.

Tabuľka č. 21: Podpora kultúry národnostných menšín Nitrianskeho samosprávneho kraja

Subjekty	Rok 2019		Rok 2020	
	Počet subjektov	Pridelená suma v €	Počet subjektov	Pridelená suma v €
Občianske združenia národnostných menšín	50	54 800	50	47 760
Občianske združenia rómskych komunit	4	2 500	2	2 900
Csemadoky	24	23 330	17	30 210
Iné (cirkevné organizácie, školy)	19	14 440	7	13 540
SPOLU	97	95 070	101	94 410
Zdroj: Nitriansky samosprávny kraj.				

IV. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín

4.1 Legislatívne a koncepčné rámce

Právo na výchovu a vzdelávanie garantuje občanom SR patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám Ústava SR v článku 34 ods. 2, ktorým sa zaručuje za podmienok ustanovených zákonom okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na vzdelanie v ich jazyku. K zabezpečeniu tohto práva sa SR zaviazala aj ratifikáciou Rámcového dohovoru a Charty jazykov. Tieto práva upravuje predovšetkým zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov⁴⁶. Ďalšími zákonmi upravujúcimi príslušnú oblasť sú: zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov⁴⁷; zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov; zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Deti a žiaci patriaci k národnostným menšinám a etnickým skupinám majú v súlade so školským zákonom právo na osvojenie si štátneho jazyka, ako aj právo na výchovu a vzdelanie v jazyku národnostnej menšiny. Vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín sa uskutočňuje v školách a triedach s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo v školách a triedach, v ktorých je jedným z vyučovacích predmetov jazyk národnostnej menšiny a vyučovacím jazykom ostatných vyučovacích predmetov je štátny jazyk.

Súčasťou výchovy a vzdelávania v základných školách a stredných školách s iným vyučovacím jazykom ako je štátny jazyk je aj povinný vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra v rozsahu vyučovania potrebného na jeho osvojenie. V školách a v triedach s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny sa môžu niektoré predmety vyučovať v jazyku národnostnej menšiny, najmä výtvarná výchova, hudobná výchova a telesná výchova. Vzdelanie dosiahnuté v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo v školách s vyučovaním jazykov národnostných menšín je rovnocenné so vzdelaním získaným v školách s vyučovacím jazykom slovenským. Výchovno-vzdelávací proces v školách s vyučovacím

⁴⁶ Tento zákon bol v sledovanom období novelizovaný celkovo sedemkrát, pričom iba jedna z noviel sa týkala aj národnostných menšín. Pre viac informácií o zmene pozri časť 1.1, s. 4 tejto správy. Zároveň sa v súčasnosti pripravuje rozsiahla novela tohto právneho predpisu. Návrh zákona bol predmetom medzirezortného pripomienkového konania od 19. januára 2021 do 8. februára 2021. Celkovo bolo uplatnených 1 119 pripomienok, z toho 713 zásadných. Splnomocnenec si uplatnil 11 pripomienok, z toho 10 zásadných. Vzhľadom na veľký počet pripomienok bol návrh po vyhodnotení medzirezortného pripomienkového konania zaradený a opätovné medzirezortné pripomienkové konanie a to od 9. marca 2021 do 17. marca 2021. V rámci tohto pripomienkového konania bolo celkovo vznesených 631 pripomienok, z toho 434 zásadných. Splnomocnenec si uplatnil 8 zásadných pripomienok. Väčšina pripomienok splnomocnenca bola uplatnená s cieľom, aby zákon svojimi ustanoveniami odrážal špecifiká a potreby národnostného školstva. V súčasnosti prebieha vyhodnotenie medzirezortného pripomienkového konania.

⁴⁷ Tento zákon bol v sledovanom období novelizovaný celkovo šesťkrát, pričom iba 1 z noviel sa týkala aj národnostných menšín. Pre viac informácií o zmene pozri časť 1.1, s. 3 tejto správy.

jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostných menšín sa uskutočňuje v súlade so štátnymi vzdelávacími programami pre jednotlivé stupne vzdelávania.

K najvýznamnejším koncepčným dokumentom aj v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín patrí programové vyhlásenie, ktoré v roku 2020 práve v tejto oblasti stanovilo viacero dôležitých priorít. V súlade s týmto dokumentom vláda SR v otázkach národnostného školstva kladie dôraz na zvýšenie jeho kvality a odborného zázemia, taktiež dbá na vytváranie rovnakých príležitostí pre všetkých žiakov s ohľadom na ich materinský jazyk. V časti *Národnostné školstvo* sa vláda SR zaviazala podporiť fungovanie škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, ako aj škôl, kde prevláda národnostná menšina a kde je dopyt po škole s vyučovacím jazykom slovenským. Vláda SR prijala záväzok legislatívne definovať pojem národnostné školstvo a zvýšiť podporu a rozvoj vzdelávania detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám v ich materinskom jazyku. Taktiež sa zaviazala zabezpečiť aktuálne a moderné učebnice a učebné materiály na výučbu pre materské, základné a stredné školy s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín s dôrazom na ich dostupnosť pre žiakov a školy. Vláda SR sa zaviazala podporovať pedagogických zamestnancov a škôl vo využívaní digitálnych technológií v procese výučby, zabezpečeniu úpravy v metodike výučby slovenského jazyka na školách s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín a rozvoj didaktiky slovenského jazyka ako druhého jazyka. Zároveň vláda SR zabezpečí skvalitnenie odbornej prípravy, kontinuálneho vzdelávania a osobného rozvoja pedagógov a odborných zamestnancov vyučujúcich na školách s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostných menšín s dôrazom na princípy inkluzívneho vzdelávania, interkultúrneho a interetnického dialógu, vrátane prípravy kvalifikovaných učiteľov maďarského, rómskeho a rusínskeho jazyka, ako základného predpokladu pre zabezpečenie možnosti kontinuálneho vzdelávania v jazyku národnostných menšín. Vláda SR taktiež prisľúbila uskutočnenie analýzy postavenie malotriednych škôl, ktoré prispievajú k zachovaniu menšinovej identity príslušníkov národnostných menšín.⁴⁸

4.2 Inštitucionálne zabezpečenie

Zabezpečovanie výchovno-vzdelávacieho procesu príslušníkov národnostných menšín zastrešuje MŠVVŠ SR, konkrétne Sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania. Kľúčové úlohy a kompetencie v oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu príslušníkov národnostných menšín zabezpečujú aj Štátny pedagogický ústav (ďalej len ako „ŠPÚ“), Štátny inštitút odborného vzdelávania, Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (ďalej len ako „NÚCEM“), Štátna školská inšpekcia (ďalej len ako „ŠŠI“), IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, ako aj Metodicko-pedagogické centrum (ďalej len ako „MPC“), ktoré sa ďalej delí na generálne riaditeľstvo, tri regionálne a šesť detašovaných pracovísk, z ktorých sú pre národnostné menšiny dôležité najmä detašované pracovisko MPC Košice (ďalej len „DP MPC Košice“) a regionálne pracovisko MPC Prešov (ďalej len „RP MPC Prešov“).

⁴⁸ Programové vyhlásenie, s. 74.

Úlohy v oblasti zabezpečenia výchovno-vzdelávacieho procesu príslušníkov národnostných menšín plnia aj orgány územnej samosprávy a orgány miestnej štátnej správy (okresné úrady v sídle kraja), ktoré majú predovšetkým kompetencie v oblasti zriaďovania a zrušovania škôl, zabezpečovania priestorov ako aj materiálo-technické zabezpečovania výchovno-vzdelávacieho procesu.

Dôležitým orgánom pre oblasť vzdelávania príslušníkov národnostných menšín je aj Rada ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR pre národnostné školstvo (ďalej len „Rada ministra“), ktorá je poradným, iniciatívnym a odborným orgánom ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR pre oblasť výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín a implementáciu článku 7 ods. 4 a článku 8 Charty jazykov. S účinnosťou od 14. októbra 2020 bol Príkazom ministra č. 57/2020 novelizovaný Štatút Rady ministra, ktorým sa rozšírilo členstvo Rady ministra o zástupcu z ÚSVNM a zástupcu z ÚSVRK. Pred zmenou štatútu sa uskutočnili 3. zasadnutia tohto orgánu, ktoré sa zameriavali na informácie o akreditácii nového študijného programu Prešovskej univerzity v Prešove – *rómsky jazyk, literatúra a realie* a Rámcové učebné plány pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny. Po zmene štatútu sa neuskutočnilo žiadne zasadnutie Rady ministra.

4.3 Obsahové zabezpečenie

Školy a školské zariadenia uskutočňujú proces výchovy a vzdelávania na základe výchovno-vzdelávacích programov. MŠVVŠ SR vydáva štátne vzdelávacie programy, ktoré vymedzujú povinný obsah výchovy a vzdelávania v školách na získanie kľúčových kompetencií. Štátne vzdelávacie programy vymedzujú vzdelávacie štandardy a rámcové učebné plány (ďalej len ako „RUP“).

V rokoch 2019 – 2020 v obsahovom zabezpečení výchovy a vzdelávania nastali nasledovné zmeny:

- MŠVVŠ SR schválilo 30. novembra 2019 dva dodatky k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre základné školy (ďalej aj ako „ŠVP pre ZŠ“), v ktorých sa vyučuje v jazyku národnostných menšín:
 - Dodatok č. 4 schválený pod číslom 2019/11788:5-C1620 upravuje RUP pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšín s platnosťou od 1. septembra 2020 začínajúc 1. až 3. ročníkom. Dodatok upravuje RUP s prihliadnutím na možnosť výberu prvého cudzieho jazyka v primárnom vzdelávaní;
 - Dodatok č. 5 schválený pod číslom 2019/11788:6-C1620 upravuje RUP pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny s platnosťou od 1. septembra 2020 začínajúc 1. až 3. ročníkom. Dodatok upravuje RUP s prihliadnutím na možnosť výberu prvého cudzieho jazyka v primárnom vzdelávaní;
- MŠVVŠ SR schválilo 26. mája 2020 pod číslom 2020/10884:1-C1620 Dodatok č. 6 k štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie – 1. stupeň základnej školy Dodatok k vzdelávacím štandardom pre vyučovacie predmety vlastiveda a

hudobná výchova v školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny – 1. stupeň základnej školy s účinnosťou od 1. septembra 2020;

- MŠVVŠ SR schválilo Dodatok č. 7 Opatrenia na odstránenie alebo minimalizáciu dôsledkov mimoriadneho prerušenia školského vyučovania v školách v školskom roku 2019/2020 a na zosúladenie znenia štátnych vzdelávacích programov so znením školského zákona zo dňa 29. júna 2020 ako súčasť ŠVP pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, vyučovacím jazykom a vyučovaním jazyka národnostnej menšiny s platnosťou od 1. septembra 2020. Jeho cieľom je zohľadniť potreby žiakov v súvislosti s prerušením školského vyučovania v súvislosti s mimoriadnou situáciou najmä úpravou vzdelávacích štandardov a učebných osnov školských vzdelávacích programov. V rámci dokumentu je obsah vzdelávania na prvom a druhom stupni ZŠ rozdelený na tri ucelené časti vzdelávacieho programu – cykly, pričom druhý cyklus združuje posledný ročník prvého stupňa ZŠ a začiatkový ročník druhého stupňa ZŠ. Upravené ciele a obsah vzdelávania vymedzujú povinný obsah výchovy a vzdelávania v základných školách. Sú vzdelávacími štandardmi na osvojenie si vedomostí, zručností a schopností, ktoré majú žiaci získať, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu. Vo vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia – Jazyk a literatúra – upravené ciele a obsah vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov* boli vypracované vzdelávacie štandardy pre nasledujúce vyučovacie predmety, a to pre všetky tri cykly vzdelávania:
 - slovenský jazyk a slovenská literatúra;
 - maďarský jazyk a literatúra;
 - nemecký jazyk a literatúra;
 - rómsky jazyk a literatúra;
 - rusínsky jazyk a literatúra;
 - ruský jazyk a literatúra;
 - ukrajinský jazyk a literatúra.
- S účinnosťou od 1. septembra 2021 začínajúc prvým ročníkom MŠVVŠ SR schválilo 23 dodatkov štátnych vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie a prípravu, ktoré obsahujú RUP pre jednotlivé skupiny odborov vzdelávania a jednotlivé stupne vzdelávania, ktoré poskytujú stredné odborné školy. RUP sú vypracované pre školy a triedy s vyučovacím jazykom slovenským a pre školy a triedy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny. Zároveň boli upravené aj RUP pre stredné odborné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny. V triedach s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia* predmet jazyk národnostnej menšiny a literatúra s minimálnou dotáciou 1 hodina týždenne;
- MŠVVŠ SR schválilo 30. augusta 2019 Vzdelávací štandard učebného predmetu rusínsky jazyk a literatúra pre vyššie stredné vzdelanie pre školy s vyučovacím

jazykom rusínskym a s vyučovaním rusínskeho jazyka, s účinnosťou od 1. septembra 2019.

V záujme zefektívnenia práce v národnostnom školstve boli v období rokov 2019 – 2020 pripravené viaceré metodické materiály:

- ŠPÚ vypracoval obsah vzdelávania v ZŠ počas mimoriadneho prerušenia vyučovania v školách – Metodické usmernenie k obsahu a organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu v základných školách a v základných školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami⁴⁹ platné od 16. novembra 2020 Kapitola 2.3.4. obsahuje Rozvrh pre dištančnú formu vzdelávania pre školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny;
- MŠVVŠ SR 2019-2020 zabezpečilo odborné terminologické slovníky/glosáre školskej terminológie⁵⁰ so snahou zjednodušiť, uľahčiť a zefektívniť prácu odbornej verejnosti v školstve pri používaní odbornej terminológie v jazyku národnostnej menšiny, konkrétne: slovensko-maďarský, slovensko-rómsky, slovensko-rusínsky, slovensko-ukrajinský a slovensko-nemecký slovník;
- ŠPÚ vytvoril na pomoc pedagogickým a odborným zamestnancom regionálneho školstva metodický portál⁵¹, na ktorom sa nachádzajú metodické podnety, obsahové zamerania voliteľných predmetov, či výstupy z projektov ŠPÚ;
- MŠVVŠ SR zriadilo na svojom webovom sídle stránku *Národnostné školstvo*⁵². Na tejto stránke zverejňuje informácie, ktoré sa viažu na výchovu a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín. Ide o dokumenty a materiály, ktoré poskytujú pomoc školám a ich zriaďovateľom, ako aj ďalšie užitočné informačné zdroje. V súčasnosti stránka obsahuje preklad do maďarského, rómskeho a rusínskeho jazyka.

4.4 Vzdelávanie v jazykoch národnostných menšín

Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín sa uskutočňuje v materských školách, základných školách, stredných školách, špeciálnych školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny alebo vyučovaním jazyka bulharskej, maďarskej, nemeckej, rómskej, rusínskej, ruskej a ukrajinskej národnostnej menšiny. Zriaďovateľom škôl môže byť obec, samosprávny kraj, okresný úrad v sídle kraja, štátom uznaná cirkev alebo náboženská spoločnosť alebo iná právnická alebo fyzická osoba.

⁴⁹ Metodické usmernenie je dostupné na: https://ucimenadialku.sk/usmernenia/otvorenie-skolskeho-roka-2020-2021/Metodicke_usmernenie_ZS_16-11-2020.pdf.

⁵⁰ Odborné terminologické slovníky/glosáre sú dostupné na: <https://www.minedu.sk/odborna-terminologia-pre-narodnostne-skolstvo/>.

⁵¹ Metodický portál ŠPÚ je dostupný na: <https://www.statpedu.sk/sk/metodicky-portal/>.

⁵² Stránka „Národnostné školstvo“ je dostupná na: <https://www.minedu.sk/narodnostne-skolstvo/>.

A. Materské školy

K 15. septembru 2020 bolo v SR zaradených do siete škôl a školských zariadení spolu 3042 materských škôl (2 754 štátnych, 189 súkromných a 99 cirkevných), z toho 357 (11,74 %) s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, a to konkrétne s jazykom bulharským, maďarským, nemeckým, rusínskym a ukrajínskym.

Tabuľka č. 22: Počet materských škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet škôl	Percentuálny podiel
bulharský	1	0,03 %
maďarský	278	9,14 %
nemecký	1	0,03 %
rusínsky	3	0,10 %
slovensko-maďarský	72	2,37 %
ukrajinský	2	0,07 %
SPOLU	357	11,74 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva materské školy.

B. Základné školy

V sieti škôl a školských zariadení bolo k 15. septembru 2020 celkovo zaradených 2 069 základných škôl, z toho 1 886 štátnych, 116 cirkevných a 67 súkromných s celkovým počtom 24 250 tried. V rámci siete základných škôl bolo k 15. septembru 2020 zriadených celkom 249 (12,03 %) základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským, nemeckým, rusínskym, ukrajínskym, ruským a bulharským z celkového počtu základných škôl.

Tabuľka č. 23: Počet základných škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet škôl	Percentuálny podiel
bulharský	1	0,05 %
maďarský	216	10,44 %
nemecký	2	0,10 %
rusínsky	1	0,05 %
slovensko-maďarský	26	1,26 %
slovensko-rusínsky	1	0,05 %
ukrajinský	1	0,05 %
ruský	1	0,05 %
SPOLU	249	12,03 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva základné školy.

Základné školy s vyučovacím jazykom maďarským navštevovalo:

- v štátnych školách 27 778 žiakov z toho 13 185 žiakov v ročníkoch 0–4 a 14 593 žiakov v ročníkoch 5–9;
- v cirkevných školách 1 507 žiakov z toho 696 žiakov v ročníkoch 0–4 a 811 žiakov v ročníkoch 5–9.

Základné školy s vyučovacím jazykom nemeckým navštevovalo:

- v štátnych školách 27 žiakov v ročníkoch 0-4;
- v súkromných školách 128 žiakov v ročníkoch 0-4.

Základné školy s vyučovacím jazykom bulharským navštevovalo:

- v súkromných školách celkovo 69 žiakov z toho 44 v ročníkoch 0-4 a 25 žiakov v ročníkoch 5-9.

Základné školy s vyučovacím jazykom rusínskym navštevovalo:

- v štátnych školách celkovo 67 žiakov z toho 34 žiakov v ročníkoch 0-4 a 33 žiakov v ročníkoch 5-9.

Základné školy s vyučovacím jazykom ukrajinským navštevovalo:

- v štátnych školách celkovo 143 žiakov z toho 68 žiakov v ročníkoch 0-4 a 75 žiakov v ročníkoch 5-9.

Základné školy s vyučovacím jazykom ruským navštevovalo:

- v súkromných školách 35 žiakov v ročníkoch 0-4.

Tabuľka č. 24: Počet žiakov v základných školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín v období rokov 2016 – 2020

	maďarský	nemecký	ukrajinský	bulharský	rusínsky	ruský	spolu
2016	29 077	164	168	76	0	0	29 485
2017	29 236	157	171	84	53	6	29 584
2018	29 399	166	141	84	62	10	29 862
2019	29 264	168	148	83	60	25	29 748
2020	29 285	155	143	69	67	35	29 754

Zdroj: Štatistická ročenka školstva základné školy.

C. Stredné školy

K 15. septembru 2020 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 437 stredných odborných škôl (z toho 335 štátnych, 83 súkromných a 19 cirkevných). Z uvedeného počtu stredných odborných škôl bolo zriadených 37 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, z toho 23 s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 14 s vyučovacím jazykom maďarským. Súčasne bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených 233 gymnázií (z toho 144 štátnych, 38 súkromných, 51 cirkevných). Z uvedeného počtu gymnázií bolo 25 gymnázií s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

Tabuľka č. 25: Počet stredných odborných škôl v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet škôl	Percentuálny podiel
maďarský	14	3,20 %
slovensko-maďarský	23	5,26 %
SPOLU	37	8,47 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva stredné odborné školy.

Tabuľka č. 26: Počet gymnázií v SR podľa vyučovacieho jazyka národnostných menšín

Vyučovací jazyk	Počet škôl	Percentuálny podiel
maďarský	16	6,87 %
slovensko-maďarský	6	2,58 %
ukrajinský	1	0,43 %
nemecký	1	0,43 %
bulharský	1	0,43 %
SPOLU	25	10,73 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva gymnáziá.

Na Slovensku naďalej neexistuje žiadna stredná škola s vyučovacím jazykom rómskym a rusínskym. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že výučba rómskeho jazyka v rámci povinnej voľiteľnej predmetu prebieha v Súkromnom gymnáziu Zefyrína J. Mallu v Kremnici. Vzhľadom na to, že sa k rómskej národnosti v Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2011 (ďalej len „SODB 2011“) prihlásilo 105 738 obyvateľov SR (rómsky jazyk ako svoj materinský uviedlo 122 518) a k rusínskej národnosti 33 482 obyvateľov SR (rusínsky jazyk za svoj materinský označilo 55 469 ľudí), je potreba zriadenia takýchto škôl evidentná.

D. Vysoké školy

Vysoké školy sa na základe zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov delia na verejné, štátne, súkromné a zahraničné. V akademickom roku 2020/2021 k 31. októbru 2020 poskytovalo vysokoškolské vzdelávanie 34 vysokých škôl, z toho 20 verejných vysokých škôl, 3 štátne vysoké školy a 10 súkromných vysokých škôl spolu na 128 fakultách.

Na katedrách, inštitútoch a ústavoch vysokých škôl je možné absolvovať vysokoškolské predmety, v rámci ktorých prebieha výučba viacerých jazykov národnostných menšín (maďarského, nemeckého, ruského, ukrajinského, rusínskeho, rómskeho, srbského, chorvátskeho, bulharského a poľského):

- Univerzita Komenského v Bratislave (Katedra maďarského jazyka a literatúry, Katedra germanistiky, nederlandistiky a škandinavistiky, Katedra rusistiky a východoeurópskych štúdií, Katedra slovanských filológií v rámci Filozofickej fakulty a Katedra nemeckého jazyka a literatúry v rámci Pedagogickej fakulty);
- Prešovská univerzita v Prešove (Inštitút rusistiky, Inštitút ukrajinistiky, Inštitút germanistiky v rámci Filozofickej fakulty a v rámci Centra jazykov a kultúr národnostných menšín Ústav maďarského jazyka a kultúry, Ústav rusínskeho jazyka a kultúry a Ústav rómskych štúdií);
- Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave (Katedra rusistiky, Katedra germanistiky v rámci Filozofickej Fakulty);
- Katolícka univerzita v Ružomberku (Katedra germanistiky v rámci Filozofickej fakulty);
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre (Katedra germanistiky, Katedra rusistiky na Filozofickej fakulte a Ústav maďarskej jazykovedy a literárnej vedy a Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr na Fakulte stredoeurópskych štúdií);
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici (Katedra germanistiky, Katedra slovanských jazykov v rámci Filozofickej fakulty).

Jedinou samostatnou verejnou vysokou školou na Slovensku, na ktorej prebieha výučba primárne v jazyku národnostnej menšiny – v maďarskom jazyku, je Univerzita J. Selyeho v Komárne. To znamená, že završuje kontinuálnu výchovu a vzdelávanie v tomto jazyku od materskej školy až po vysokú školu.

4.5 Aktivity v oblasti výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach

V sledovanom období bolo realizovaných viacero aktivít týkajúcich sa pozdvihnutia vzdelávania a výchovy príslušníkov národnostných menšín. Viaceré z nich súviseli aj s plnením úloh z Akčného plánu, konkrétne s operačným cieľom 3 *Účinnnejšie zohľadnenie špecifík výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám*, ktorého gestorom je MŠVVŠ.

V období prerušenia vyučovania v školách z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 spustil ŠPÚ aktivity podporujúce dištančné vzdelávanie detí z vylúčených rómskych lokalít. ŠPÚ v spolupráci s odborníkmi vypracoval niekoľko pracovných zošitov pre žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a s vyučovacím jazykom maďarským z vylúčených rómskych lokalít.⁵³ Zošity sú vypracované samostatne pre žiakov prvého a druhého stupňa základných škôl. Pracovné zošity boli vydané pod názvom *Zápisník na každý deň* a majú pomôcť žiakom a žiačkam v precvičovaní a upevňovaní učiva počas prerušenia vyučovania v školách z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19. Snahou je zabezpečiť prístup všetkých žiakov a žiačok ku vzdelávaniu aj za sťažených podmienok počas pandémie ochorenia COVID-19. Osobitnú pozornosť si vyžadujú žiaci a žiačky, ktorí vyrastajú vo vylúčených rómskych lokalitách. Tieto deti často nemajú prístup k internetovému pripojeniu a technickému vybaveniu, ktoré je potrebné na zapojenie sa do dištančného vzdelávania. Zároveň, podmienky ich domáceho prostredia môžu predstavovať významnú prekážku pri ich napredovaní vo vzdelávaní počas prerušenia prezenčnej výučby v školách. Vzhľadom na vývoj epidemiologickej situácie sú tieto pracovné zošity stále aktuálne.

ŠPÚ ďalej v rámci dokumentu Systémový model tvorby kurikulárnych dokumentov vrátane procesu ich periodickej inovácie riešil v sledovanom období proces obnovy a inovácie kurikulárnych dokumentov pre vyučovacie predmety – slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra, rómsky jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, rusínsky jazyk a literatúra, nemecký jazyk a literatúra, ruský jazyk a literatúra na všetkých typoch a stupňoch vzdelávania. Cieľom tejto úlohy pre rok 2020 bolo vypracovanie odbornej štúdie, ktorá zahŕňala analýzu RUP s komplexným vymedzením rozsahu jednotlivých vzdelávacích oblastí a predmetov na základe aktuálneho stavu všeobecného vzdelávania v SR. Odborná štúdia bude slúžiť ako východisko k možným úpravám RUP pre školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a s vyučovaním jazyka národnostných menšín.

V súvislosti s plnením aktivity č. 4 operačného cieľa 3 Akčného plánu *Posilnenie vzdelávacích programov pre pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov škôl a školských zariadení v oblasti vzdelávania osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, inkluzívneho vzdelávania, interkultúrneho a interetnického dialógu* poskytovalo MPC v rokoch 2019 – 2020 kontinuálne vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov (ďalej aj ako „PZ“) a odborných zamestnancov (ďalej aj ako „OZ“) regionálneho

⁵³ Pracovné zošity sú dostupné na <https://www.statpedu.sk/sk/distančne-vzdelavanie/distančne-vzdelavanie-ziakov-z-vylucenych-romskych-lokalit/> a <https://ucimenadialku.sk/ro>.

školsťva prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov (ďalej aj ako „AVP“) v súlade so zákonom č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a od 1. septembra 2019 vzdelávanie v profesijnom rozvoji v súlade so zákonom č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhláškou MŠVVŠ SR č. 361/2019 Z. z. o vzdelávaní v profesijnom rozvoji.

V rámci kontinuálneho vzdelávania sa v roku 2019 do AVP s uvedenou problematikou vrátane AVP realizovaných v rámci udržateľnosti národných projektov Vzdelávanie pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít (MRK1) a Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy (MRK2) a AVP v rámci národného projektu *Škola otvorená* všetkým zapojilo celkovo 2 522 PZ a OZ.

4.5.1 Aktivity detašovaného pracoviska MPC Košice

V sledovanom období DP MPC Košice naďalej pokračovalo v zabezpečovaní kontinuálneho vzdelávania aj v jazyku národnostných menšín, ktoré bolo prevažne určené pre učiteľov MŠ, ZŠ a SŠ s vyučovacím jazykom maďarským z Košického samosprávneho kraja. DP MPC Košice v oblasti národnostného vzdelávania spolupracuje s detašovaným pracoviskom MPC Komárno pričom organizuje metodické dni, workshopy a odborné semináre reflektujúce požiadavky učiteľov a zabezpečuje vzdelávanie pre školské kolektívy, ako aj konzultácie pre učiteľov v maďarskom jazyku v rámci prvej a druhej atestácie. Konzultácie boli zamerané na riešenie problémových situácií v edukačnom procese, na eliminovanie rozličných problémov prostredníctvom inovatívnych metód, štruktúru atestačného portfólia a iné. Pre vychovávateľov a učiteľov MŠ, ZŠ, SŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny boli vytvorené skupiny v rámci aktualizáčnych programov. Vzdelávanie bolo realizované v jazyku národnostných menšín. Spoločne so ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny Kráľovský Chlmec a Spojenou školou Zoltána Fábryho s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny v Rožňave usporiadalo DP MPC Košice metodický deň pre učiteľov. Zároveň od marca 2020 boli vytvorené webináre pre učiteľov MŠ, ZŠ, SŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny v maďarskom jazyku. Pre učiteľov výtvarných predmetov z národnostného školstva bola vytvorená webová stránka s prezentáciou článkov metodického charakteru na tému *Rozvíjanie vizuálnej gramotnosti*.

Okrem vzdelávania OZ a PZ vyučujúcich v maďarskom jazyku organizovalo DP MPC Košice v rámci spolupráce so Spolkovým úradom pre zahraničné školstvo v Nemecku vzdelávanie pre učiteľov nemeckého jazyka zapojených do programu *nemecký jazykový diplom*.

4.5.2 Aktivity regionálneho pracoviska MPC Prešov

V roku 2019 regionálne pracovisko MPC Prešov (ďalej len ako „RP MPC Prešov“) zabezpečovalo vzdelávanie národnostných menšín s dôrazom na učiteľov s vyučovacím jazykom rusínskym. Všetky aktivity spojené s jednotlivými identifikovanými potrebami a

špecifikami edukácie Rusínov priamo vychádzali z ustanovení strategického rámca najaktuálnejšej *Koncepcie rozvoja výučby rusínskeho jazyka v MŠ, ZŠ a SŠ v SR*. V oblasti spolupráce s rusínskou komunitou strategický rámec spomínanej koncepcie definoval potrebu vytvorenia a zostavenia odborného slovensko-rusínskeho slovníka pedagogických termínov pre rusínsku školskú učebnú prax.

V oblasti profesijného rozvoja učiteľov rusínskeho jazyka a literatúry realizovalo MPC vzdelávanie v AVP a neakreditovaných vzdelávacích programoch. V rámci AVP bolo realizované vzdelávanie v dvoch aktualizovaných vzdelávacích programoch:

- Rusínsky jazyk a jeho vyučovanie na ZŠ a SŠ (číslo akreditácie 1434/2014-KV, 2 vzdelávacie skupiny – spolu 36 uchádzačov a zároveň úspešných absolventov, 42 hodín prezenčne/18 dištančne);
- Rozvoj profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov v oblasti poznávania rusínskej národnostnej menšiny (číslo akreditácie 1782/2018-KV, jedna vzdelávacia skupina – spolu 23 uchádzačov, z toho 16 absolventov, 11 hodín prezenčne/9 dištančne).

V rámci neakreditovaných foriem vzdelávania RP MPC Prešov participovalo na organizovaní odborného seminára pre učiteľov rusínskeho jazyka pod názvom *Vybrané reálie z histórie a jazyka Rusínov*. Uvedený seminár sa konal 26. septembra 2019 v priestoroch RP MPC v Prešove a bol organizovaný v spolupráci s OZ Kolysočka – Kolíska.

V roku 2020 RP MPC Prešov spolu s DP MPC Košice reagovalo na spoločenskú situáciu spôsobenú pandemiou ochorenia COVID-19 prechodom vzdelávania z prezenčnej formy do online priestoru. Táto skutočnosť však neovplyvnila rozmanitosť činností, ktoré RP MPC Prešov/DP MPC Košice realizovali. Svoju činnosť zamerali hlavne na aktivity vo vzťahu k profesijnému rozvoju pedagogických zamestnancov v školách s vyučovacím jazykom rusínskym a s vyučovaním rusínskeho jazyka, a to konkrétne:

- realizácia online neakreditovaných vzdelávacích podujatí (6 webinárov a 1 odborný seminár, 43 účastníkov) s tematikou vyučovania rusínskeho jazyka;
- príprava vzdelávacích zdrojov pre účastníkov príprava vzdelávacích programov vo forme powerpointových prezentácií a textových dokumentov s odporúčaniami pre pedagogickú prax, ponúknuté na nepretržité prehliadanie a stiahnutie v systéme Moodle;
- spracovanie Analýzy úrovne vzdelávaním nadobudnutých kompetencií pedagogických zamestnancov a ich aplikácia v praxi v rusínskom jazyku a literatúre v Pedagogických rozhľadoch č. 5/2020 a v rusínskych odborných periodikách;
- v rámci projektu TEACHERS bolo v mesiaci júl 2020 zriadené samostatné učiteľské fórum pre učiteľov zo škôl s vyučovacím jazykom rusínskym, resp. zo škôl s vyučovaním rusínskeho jazyka, spracovanie rámcového návrhu na koncipovanie programu inovačného vzdelávania s tematikou vzdelávania národnostných menšín;
- priebežná poradenská činnosť pre segment rusínskeho národnostného školstva.

4.5.3 Aktivity Rómskeho vzdelávacieho centra Prešov

V rámci RP MPC Prešov pôsobí aj ROCEPO, ktoré má zároveň celoslovenskú pôsobnosť. V roku 2019 ROCEPO realizovalo pre PZ a OZ vzdelávanie v AVP zameraných najmä na metódy a formy práce podporujúce rozvoj kritického myslenia u žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, aplikáciu metód aktívneho učenia sa detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia s dôrazom na rozvíjanie psychomotorických schopností a zručností, globálne vzdelávanie a jeho aplikáciu v edukačnom procese, multikultúrnu výchovu, vytváranie priaznivého edukačného prostredia a odbúravanie predsudkov poznávaním žiakov z marginalizovaných komunít a pod. Vzdelávanie bolo realizované podľa nasledovných AVP:

- Multikultúrnou výchovou proti predsudkom a rasizmu;
- Aplikácia metód aktívneho učenia sa detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia s dôrazom na rozvíjanie psychomotorických schopností a zručností;
- Prehlbovanie kompetencií učiteľov riadiť činnosti v triede a viesť žiakov v procesoch učenia sa;
- Kontrolná činnosť v práci vedúceho pedagogického zamestnanca;
- Poznávaním žiakov z marginalizovaných rómskych komunít k vytváraniu priaznivého edukačného prostredia a odbúravaniu predsudkov;
- Pokusy z prírodovedy na I. stupni základnej školy;
- Prírodné vedy.

V roku 2020 ROCEPO organizovalo viaceré odborné aktivity:

- 24 webinárov – 360 účastníkov;
- Fórum pre pedagogických asistentov – 15 účastníkov;
- Fórum pre vychovávateľov pracujúcich so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia – 16 účastníkov;
- funkčné vzdelávanie – 82 hodín (prezenčne a online);
- aktualizácie vzdelávania – 20 hodín;
- ukončovanie funkčného vzdelávania – 8 skúšobných komisií;
- uvádzanie PZ – 2 PZ;
- tvorba krátkych metodických inšpirácií (ďalej len „KMI“) – 21 KMI, súbor 21 pracovných listov a katalógu KMI na domáce učenie sa detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia bez online pripojenia;
- vytvorenie 8 programov vzdelávania;
- tvorba 2 kvízov k téme (pre ZŠ a SŠ) – *Pamätníky rómskeho holokaustu na Slovensku* v rámci spolupráce so Štátnou vedeckou knižnicou v Prešove a Dokumentačno-informačným centrom rómskej kultúry;
- bulletin o činnosti ROCEPO;
- spracovávanie fokus rozhovorov zameraných na zisťovanie zavádzania prvkov inklúzie v školách so zvýšeným počtom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (analýza výsledkov fokus rozhovorov 4 škôl západoslovenského regiónu)

a 4 škôl stredoslovenského regiónu, realizácia a spracovávanie fokus rozhovorov zo 4 škôl východoslovenského regiónu).

V sledovanom období zároveň pribudli viaceré AVP, medzi najvýznamnejšie patria:

- a) AVP pre MPC ako poskytovateľa vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov:
 - päť programov kontinuálneho vzdelávania pre pedagogických a odborných zamestnancov pôsobiacich v školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny (4 maďarský jazyk, 1 ukrajinský jazyk);
 - jeden program kontinuálneho vzdelávania týkajúci sa rusínskej menšiny *Rusínske realie a možnosti ich zaradenia do školského vzdelávacieho programu na základnej škole*.
- b) Pre poskytovateľa UKF v Nitre bol AVP *Základy rómskeho jazyka pre pedagogických zamestnancov škôl*.

V rámci plnenia aktivity č. 5 operačného cieľa 3 Akčného plánu: *Tvorba učebného materiálu so zameraním na históriu a kultúru národnostných menšín v SR* vypracoval ŠPÚ v spolupráci s odborníkmi publikáciu s názvom *Národnostné menšiny – zoznámme sa*. Publikácia je doplnkovým učebným materiálom pre učiteľov v základných školách a treba zdôrazniť, že nemá charakter učebnice. Zámerom publikácie je v stručnom rozsahu predstaviť zdokumentované dejinné súvislosti života národnostných menšín na Slovensku, formou a jazykom primeraným veku prijímateľov. Publikácia zahŕňa národnostné menšiny: bulharskú, českú a moravskú, chorvátsku, maďarskú, nemeckú, poľskú, ruskú, rusínsku, rómsku, srbskú, ukrajinskú a židovskú. Publikácia je dostupná medzi učebnými textami. Doposiaľ sa vytlačilo 2 700 ks tejto publikácie a podľa adresára z CVTI SR bola táto publikácia distribuovaná poštou do 2 280 škôl. Na základe požiadavky z MŠVVŠ SR bola publikácia preložená aj do maďarského jazyka.⁵⁴

4.6 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín

Významnú úlohu v oblasti podpory skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín zastáva *Národný projekt Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským* (ďalej len „Národný projekt“), ktorý MPC realizuje v spolupráci s ŠPÚ, NÚCEM a ŠŠI. Národný projekt je zameraný na zvýšenie kvality vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským a na sledovanie realizácie inovovaného štátneho vzdelávacieho programu (praktické uplatnenie pedagogiky orientovanej na žiaka, podpora individuálneho učenia sa, tvorba inkluzívneho prostredia vo vyučovaní, efektívne a účelné využívanie informačno-komunikačných technológií). Trvanie Národného projektu je plánované do roku 2021. Aktivity za MPC v rámci Národného projektu za obdobie rokov 2019

⁵⁴ Publikácia je dostupná na: <https://www.statpedu.sk/sk/publikacna-cinnost/ucebne-texty/>.

– 2020 obsahujú evaluačné správy Národného projektu, konkrétne IV. evaluačná správa a V. evaluačná správa.

V rámci Národného projektu sa v sledovanom období pokračovalo v tvorbe jednotlivých kapitol Metodického modelu vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry (ďalej len ako „SJSL“), ktorý vychádza z Koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským na roky 2018 – 2021. Finálna verzia metodického modelu bude vypracovaná podľa schváleného harmonogramu v závere projektu. V zmysle zápisnice z workshopu 27. augusta 2020 sa mali realizovať hospitácie vyučovacích hodín až od druhej polovice novembra 2020 s tou zmenou, že kým na 2. stupni ZŠ sa mali naďalej uskutočňovať sledovania, v triedach 1. stupňa ZŠ sa sledovania plánovali vykonávať až v dvojmesačných intervaloch. V školskom roku 2020/2021 sa malo realizovať sledovanie vyučovacieho procesu v 1., 2., 3. a 4. ročníku primárneho stupňa vzdelávania a v 5., 6., 7., 8. a 9. ročníku nižšieho stredného vzdelávania vybraných škôl v mesiacoch október a december 2020. Z dôvodu 2. vlny pandémie ochorenia COVID-19 napokon v školskom roku 2020/2021 nebolo realizované ani jedno sledovanie vyučovacieho procesu. Výskumní a vývojoví zamestnanci ŠPÚ s vyučujúcimi konzultovali podľa potreby telefonicky alebo online.

V zmysle Národného projektu sa v sledovanom období pokračovalo v tvorbe *Metodických listov zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry pre učiteľov 9. ročníka ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny*. Do augusta 2020 sa vypracovali vzorové ročné plány a metodické listy podľa zložiek vyučovacieho predmetu pre učiteľa vyučujúceho SJSL v 9. ročníku ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, ktoré boli v tlačenej aj elektronickej podobe odovzdané školám 24. augusta 2020:

- vzorový ročný plán učiteľa vyučujúceho SJSL v 9. ročníku ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny – integrovaná zložka komunikácia a sloh a jazyková komunikácia;
- vzorový ročný plán učiteľa vyučujúceho SJSL v 9. ročníku ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny – literárna komunikácia.

Pre 9. ročník ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny bolo vypracovaných 16 metodických listov SJSL z integrovanej zložky komunikácia a sloh a jazyková komunikácia a 16 príloh. Z dôvodu dlhodobej absencie učebnice slovenského jazyka pre 9. ročník základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským bolo potrebné vytvoriť najprv študijný materiál v súlade so vzdelávacím štandardom s vhodnými východiskovými textami, úlohami a gramatickým učivom a následne sa tvorili metodické listy. Ďalej bolo vypracovaných 20 metodických listov SJSL z literárnej komunikácie. Každý metodický list obsahuje aj pracovný list. V súčasnosti sa spracúvajú pripomienky učiteľov vyučujúcich SJSL v sledovaných školách, upravujú vzorové ročné plány pre všetky ročníky ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a metodické listy pre 1. stupeň základnej školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny. V ďalšej etape budú vyhodnotené pripomienky učiteľov vyučujúcich SJSL a na základe výsledkov sledovania edukačného procesu budú upravené a doplnené metodické materiály.

V. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti používania jazykov národnostných menšín

5.1 Legislatívne a koncepčné rámce

Ústava SR v čl. 34 zaručuje občanom tvoriacim v SR národnostné menšiny právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku a za podmienok ustanoveným zákonom právo používať ich jazyk v úradnom styku. Legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v zmysle Ústavy SR tvorí najmä zákon č. 184/1999 Z. z. Tento zákon upravuje práva občanov SR, ktorí patria k národnostným menšinám, používať jazyk národnostnej menšiny a ustanovuje práva a povinnosti v oblasti používania jazyka menšiny v úradnom styku a v ďalších oblastiach pre orgány verejnej správy a ďalšie subjekty. Danú oblasť upravuje okrem zákona č. 184/1999 Z. z. celý rad ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov⁵⁵.

Vykonávacími predpismi k zákonu č. 184/1999 Z. z. sú:

- nariadenie vlády SR č. 535/2011 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 184/1999 Z. z. (ďalej len „nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z.“). Toto nariadenie upravuje podrobnosti informovania občanov o možnosti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku a ustanovuje formálne náležitosti dvojazyčných úradných dokumentov;
- nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z.

V oblasti jazykových práv národnostných menšín sa vláda SR v programovom vyhlásení zaviazala citlivo zohľadňovať koexistenciu štátneho jazyka s inými úradnými jazykmi EÚ a jazykmi národnostných menšín. A taktiež zvážiť možnosť rozšírenia pôsobnosti zákona č. 184/1999 Z. z. na VÚC, čo by sa napríklad vo vzťahu k maďarskej národnostnej menšine týkalo dvoch VÚC (Trnavského a Nitrianskeho)⁵⁶. Vo vzťahu k rómskej národnostnej menšine sa vláda zaviazala posilňovať rómsku kultúrnu identitu a taktiež rómsky jazyk.⁵⁷

SR je v oblasti ochrany jazykových práv národnostných menšín taktiež viazaná medzinárodnými zmluvami. Medzi najdôležitejšie patria Rámcový dohovor a Charta jazykov. Charta jazykov je rámcovou mnohostrannou medzinárodnou zmluvou kultúrnej povahy. Je vytvorená na ochranu a podporu regionálnych a menšinových jazykov ako ohrozeného aspektu európskeho kultúrneho dedičstva. Z toho dôvodu neobsahuje len antidiskriminačnú klauzulu týkajúcu sa používania týchto jazykov, ale stanovuje aj opatrenia, ktoré otvárajú možnosť aktívnej podpory regionálnych a menšinových jazykov: cieľom je zabezpečiť, pokiaľ je to možné, používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti vzdelávania a médií a potvrdiť ich používanie v súdnej a úradnej sfére, sociálnom a ekonomickom živote a v kultúrnych aktivitách. Týmto smerom sa dosiahne, ak je to potrebné, kompenzácia

⁵⁵ Pozri napr. Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012 a nasledujúce. Pre viac informácií o zmenách, ktoré v danej oblasti nastali v sledovanom období pozri časť 1.1, s. 3 tejto správy.

⁵⁶ Programové vyhlásenie, s. 18.

⁵⁷ Tamtiež, s. 19.

nevýhodných podmienok v minulosti a spomínané jazyky budú zachované a rozvíjané ako živý aspekt európskej kultúrnej identity.⁵⁸

Garantom aktivít súvisiacich s procesom monitoringu Charty jazykov je MZVEZ SR. VNMES je stálym odborným orgánom RVLP pre oblasť implementácie Charty jazykov zmysle čl. 7 ods. 4 Charty jazykov⁵⁹. SR ako zmluvná strana Charty jazykov v trojročných intervaloch predkladá implementačné správy o plnení záväzkov, ktoré posudzuje nezávislý Výbor expertov.⁶⁰ V spolupráci s MZVEZ SR ÚSVNM pripravuje zverejnenie jazykových mutácií príručiek (tzv. Language Guides) pre národnostné menšiny na webovom sídle Charty jazykov.

5.2 Odborná a metodická pomoc pri používaní jazykov národnostných menšín

Úrad vlády SR poskytuje v zmysle § 7a ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z. odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy, ako aj organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov a pri vykonávaní tohto zákona v zmysle § 7b ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z. prerokúva správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín. V súlade s Organizačným poriadkom Úradu vlády SR ÚSVNM spolupracuje s kanceláriou generálneho tajomníka pri vybavovaní podaní podľa zákona č. 184/1999 Z. z. a pri poskytovaní odbornej a metodickej pomoci orgánom verejnej správy a organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní ustanovení tohto zákona.

Na vypracovanie metodických usmernení a stanovísk k podnetom podaným podľa § 7b zákona č. 184/1999 Z. z. Úrad vlády SR zriadil Odbornú komisiu pre aplikáciu zákona č. 184/1999 Z. z. (ďalej len „odborná komisia“), ktorá je stálym poradným orgánom generálneho tajomníka. Na odbornú komisiu v sledovanom období nebol postúpený žiadny podnet. V sledovanom období teda nebolo s súvislosťou s porušením zákona vedené správne konanie. Informácie o riešení podnetov doručené v súvislosti s možným porušením zákona č. 184/1999 Z. z. sú uvedené nižšie. V období rokov 2017 – 2018 sa odborná komisia zaoberala Metodickým usmernením k zákonu č. 184/1999 Z. z., ktoré vypracoval ÚSVNM. V sledovanom období bol tento materiál zverejnený na webovom sídle splnomocnenca postupne v slovenskom, maďarskom, rómskom, rusínskom, ukrajinskom a nemeckom jazyku.⁶¹ Predmetné preklady boli zabezpečené poradnými jazykovými skupinami splnomocnenca.

V zmysle uznesenia vlády SR č. 10/2019 z 9. januára 2019 k Správe o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2017 – 2018 splnomocnenec zriadil medzirezortnú pracovnú skupinu na vypracovanie podkladov k aplikácii § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z. Na základe podkladov pracovnej skupiny splnomocnenec vydal Usmernenie k aplikácii § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z.⁶² V zmysle uvedeného uznesenia splnomocnenec vydal taktiež Metodické usmernenie k zabezpečeniu jazykového

⁵⁸ Výkladová správa k Charte jazykov, čl. 10. Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7244_vykladova-spava.pdf.

⁵⁹ Pozri: Čl. 2, ods. 1 Štatútu VNMES.

⁶⁰ Pre viac informácií o Charte jazykov pozri časť 1.2.2 tejto správy.

⁶¹ Dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk//metodicke-usbmernenie-k-zakonu/>.

⁶² Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7750_usbmernenie-k-aplikacii-%C2%A7-4-ods-6-zakona-o-pouzivani-jazykov-narodnostnych-mensin.pdf.

kompetenčného vzdelávania zameraného na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania jazyka národnostných menšín pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise.⁶³

Splnomocnenec a jeho úrad v sledovanom období poskytoval odbornú a metodickú pomoc na základe žiadosti 18 subjektom, a to orgánom verejnej správy a právnickým osobám. Žiadosti orgánov verejnej správy sa vo väčšine prípadov týkali označovania budov v jazykoch národnostných menšín, zabezpečovania dvojjazyčných úradných formulárov, povinného zverejnenia informácie o možnostiach používania jazyka menšiny v úradnom styku, ako aj uvádzania správnej jazykovej podoby priezviska príslušníkov národnostných menšín. Metodická pomoc poskytovaná právnickým osobám sa týkala predovšetkým usmernenia v súvislosti s aplikáciou § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z., v súlade s ktorým sa v obciach s národnostnou menšinou informácie, nápisy a oznamy týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR uvádzajú na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny.

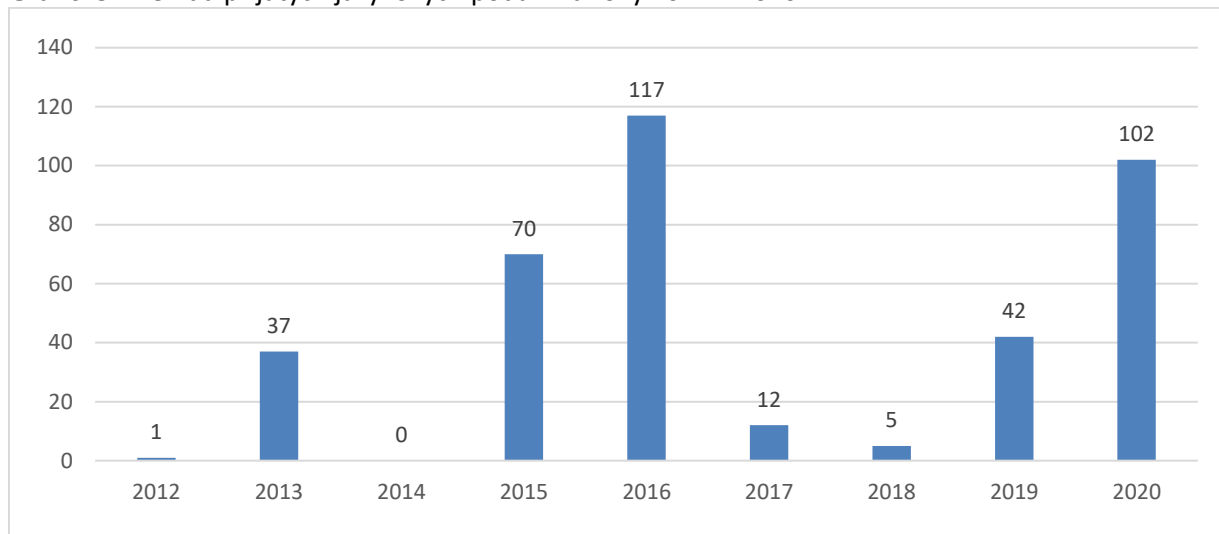
Počet prijatých podaní od občanov podľa zákona č. 184/1999 Z. z. v sledovanom období značne vzrástol. Väčšina podaní sa týkala porušenia § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z., teda neuvedenia informácií týkajúcich sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku^{3aa} aj v jazyku menšiny. Tri podnety sa týkali porušenia § 2 ods. 5 zákona č. 184/1999 Z. z., v zmysle ktorého sa rodný list, sobášny list, úmrtný list, povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia vydávajú v menšinovej obci dvojjazyčne, a to v štátnom jazyku a v jazyku menšiny. V tejto súvislosti vydal Krajský súd v Nitre rozhodnutie o odopretí práva žalobkyne na vydanie úplného dvojjazyčného rodného listu Matričným úradom mesta Nové Zámky.⁶⁴

V roku 2019 splnomocnenec a jeho úrad v spolupráci s kanceláriou generálneho tajomníka vybavoval celkovo 42 jazykových podaní týkajúcich sa možného porušenia ustanovení zákona č. 184/1999 Z. z. (5 podaní od právnických osôb³⁷ od fyzických osôb). V roku 2020 to bolo 102 podaní (všetky od fyzických osôb). V sledovanom období sa podarilo vybaviť 93 jazykových podaní, pričom ďalších 51 je v procese riešenia. Pri viacerých prebieha fáza odstraňovania nedostatkov. ÚSVNM v sledovanom období dokončil vybavenie hromadného podania z roku 2016, ktoré zahŕňalo 117 podnetov.

⁶³ Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7733_metodicke-usmernenie-k-zabezpeceniu-jazykoveho-kompetencneho-vzdelavania.pdf .

⁶⁴ Viac informácií o uznesení Krajského súdu v Nitre z 22. júla 2020 sp. zn. 23Sa/90/2019, ktoré sa týka problematiky vydávania dvojjazyčných matričných výpisov, je dostupných v Správe o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2019 – 2020 na s. 8-9. Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/share/svnm/spravy-a-koncepcne-materialy/sprava_o_pouzivani_jazykov_narodnostnych_mensin_2019-2020.pdf .

Graf č. 5: Prehľad prijatých jazykových podaní za roky 2012 – 2020

Zdroj: Úrad vlády SR.

ÚSVNM naďalej zabezpečoval činnosť poradných jazykových skupín, ktoré s cieľom podpory zlepšovania podmienok používania jazykov národnostných menšín v praxi pripravovali preklady legislatívnych textov, formulárov, metodologických materiálov k aplikácií zákona č. 184/1999 Z. z. (vrátane metodického usmernenia k zákonu č. 184/1999 Z. z.), ako aj prekladov informácií týkajúcich sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR, a to aj v súvislosti so zabezpečením informovanosti o opatreniach súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19 (viac informácií je v časti 5.4).

5.3 Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2019 – 2020

V súlade s 7a ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. Úrad vlády SR predkladá vláde SR raz za dva roky správu o stave používania jazykov menšín na území SR. V sledovanom období vláda SR schválila uznesením č. 10/2019 z 9. januára 2019 Správu o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2017 – 2018. Predmetným uznesením uložila vedúcemu Úradu vlády SR a splnomocnencovi v bodoch B.1. až B.3. do 31. decembra 2019 viaceru úloh:

- zriadiť medzirezortnú pracovnú skupinu na vypracovanie podkladov k aplikácii § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z.;
- vypracovať metodické usmernenie k zabezpečeniu kompetenčného vzdelávania zameraného na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania jazyka národnostných menšín pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise;
- zriadiť medzirezortnú pracovnú skupinu pre koordináciu vydávania dvojjazyčných formulárov v pôsobnosti obcí a orgánov štátnej správy.

V bode B.4 vláda SR uložila podpredsedovi vlády a ministrovi financií SR, podpredsedníčke vlády a ministerke pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, podpredsedovi vlády pre investície a informatizáciu SR, ministerke vnútra SR, ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ministerke zdravotníctva SR, ministrovi dopravy a výstavby SR, ministrovi obrany

SR, ministromi spravodlivosti SR a splnomocnencovi vlády SR pre rómske komunity prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov uvedených v prílohe č. 10 správy a priebežne vyhodnocovať ich plnenie v rámci svojej pôsobnosti v termíne do 31. decembra 2019.

Splnomocnenec v súlade s úlohou B.1. zriadil Medzirezortnú pracovnú skupinu na vypracovanie podkladov k aplikácii § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z., ktorá vytvorila Usmernenie k aplikácii § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z.⁶⁵ Metodické usmernenie vymedzuje povinnosti povinných subjektov a poskytuje odbornú a metodickú pomoc prostredníctvom súhrnných informácií a odporúčaní s cieľom zabezpečiť jednotnú aplikáciu uvedeného ustanovenia pre a) orgány verejnej správy (miestne orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby zriadené územnou samosprávou); b) právnické osoby; c) fyzické osoby podnikateľov; d) organizačné zložky bezpečnostných a záchranných zborov.

V zmysle úlohy B.2 splnomocnenec v spolupráci s Úradom vlády SR a MV SR vypracoval Metodické usmernenie k zabezpečeniu kompetenčného vzdelávania zameraného na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania jazyka národnostných menšín pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise.⁶⁶

V súlade s úlohou B.3. splnomocnenec zriadil Medzirezortnú pracovnú skupinu pre koordináciu vydávania dvojjazyčných formulárov v pôsobnosti obcí a orgánov štátnej správy zloženú zo zástupcov Úradu vlády SR, ÚSVNM, Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, Ministerstva vnútra SR, Ministerstva dopravy a výstavby SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Ministerstva financií SR. Úlohou pracovnej skupiny bolo vytypovať relevantné formuláre vo vecnej pôsobnosti jednotlivých rezortov, vypracovať analýzu právneho stavu v uvedených oblastiach a prijať potrebné opatrenia.

V nadväznosti na prijatie správy vládou SR sa splnomocnenec listom obrátil na orgány územnej samosprávy a zodpovedné rezorty s výzvou na odstránenie nedostatkov identifikovaných v Správe o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2017 – 2018 a zaslanie odpočtu k plneniu tejto úlohy. Splnomocnenec zorganizoval sériu stretnutí s predstaviteľmi zodpovedných rezortov, samosprávnych krajov a obcí, ktorých predmetom bolo ich oboznamovanie s povinnosťami vyplývajúcimi zo zákona č. 184/1999 Z. z. a možnosťami pre používanie jazykov národnostných menšín vyplývajúcimi z tohto zákona. Uvedené aktivity sa do istej miery premietli aj do výsledkov najnovšej Jazykovej správy.

V minulom roku ÚSVNM uskutočnil rozsiahly dotazníkový prieskum v súvislosti s prípravou ďalšej v poradí už piatej Jazykovej správy. Uvedenú správu vláda SR schválila 13. januára 2021 uznesením č. 24/2021.⁶⁷ Rozsahom doposiaľ najrozsiahlejšia správa

⁶⁵ Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7750_usmernenie-k-aplikacii-%C2%A7-4-ods-6-zakona-o-pouzivani-jazykov-narodnostnych-mensin.pdf .

⁶⁶ Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7733_metodicke-usmernenie-k-zabezpeceniu-jazykoveho-kompetencneho-vzdelavania.pdf .

⁶⁷ Správa je dostupná na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/share/svnm/spravy-a-koncepcne-materialy/sprava_o_pouzivani_jazykov_narodnostnych_mensin_2019-2020.pdf .

vychádza z doposiaľ najpodrobnejšieho dotazníkového prieskumu používania jazykov národnostných menšín, do ktorého bolo zapojených 772 respondentov (637 obcí;⁶⁸ 6 samosprávnych krajov, 89 orgánov štátnej správy,⁶⁹ 6 okresných riaditeľstiev Hasičského a záchranného zboru, 6 organizačných zložiek Ozbrojených síl SR – vojenských jednotiek a 1 organizačná zložka Zboru väzenskej a justičnej stráže – Ústav na výkon trestu odňatia slobody).

Súčasťou správy bol sumár vnútroštátneho legislatívneho a inštitucionálneho rámca používania jazykov národnostných menšín s dôrazom na zmeny, ktoré sa v uvedenej oblasti udiali v sledovanom období, medzinárodnoprávneho rámca používania jazykov národnostných menšín a používanie jazykov národnostných menšín orgánmi verejnej správy a organizačnými zložkami Hasičského a záchranného zboru, ozbrojených bezpečnostných zborov, ozbrojených síl SR a iných ozbrojených zborov. Správa poskytuje porovnanie rozsahu aplikácie zákona č. 184/1999 Z. z. v časových radoch, čo umožňuje hlbšiu analýzu faktorov ovplyvňujúcich používanie jazykov národnostných menšín a po prvýkrát sa pokúsila aj o analýzu nákladov na aplikáciu tohto zákona. Prieskum smeroval k identifikácii tých oblastí, v ktorých sa vyskytujú nedostatky pri používaní jazykov národnostných menšín v aplikačnej praxi.

Jazyková správa mapovala u všetkých sledovaných subjektov tri kategórie jazykových práv vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z.:

- a) jazykové práva, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržanie je správnym deliktom podľa § 7b zákona č. 184/1999 Z. z.;
- b) jazykové práva, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržanie nie je správnym deliktom podľa zákona č. 184/1999 Z. z.;
- c) jazykové práva, ktorých uplatňovanie stanovuje zákon č. 184/1999 Z. z. ako možnosť.

Súčasťou správy bola aj samostatná príloha č. 10, ktorá obsahovala zoznam a počet konkrétnych nedostatkov v používaní zákona č. 184/1999 Z. z. identifikovaných na základe dotazníkového prieskumu.

Z porovnania výsledkov prieskumov v časových radoch vyplynulo:

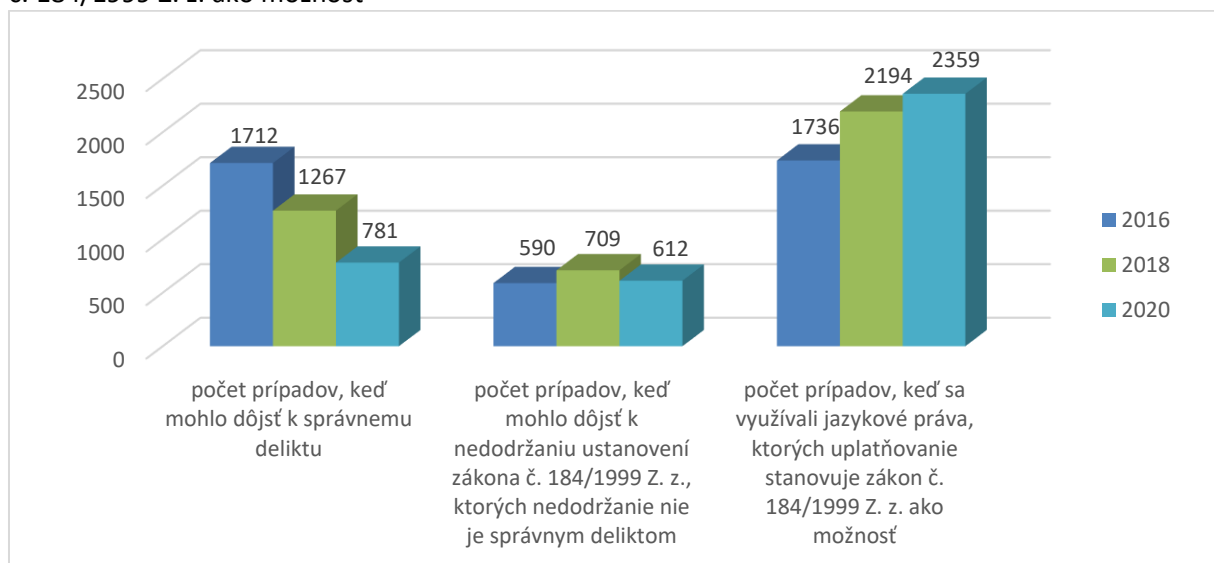
- postupné zlepšovanie stavu aplikácie zákona č. 184/1999 Z. z. a znižovanie tak prípadov, keď mohlo dôjsť k správne deliktu:
 - v roku 2016: 1 712 prípadov;
 - v roku 2018: 1 267 prípadov;
 - v roku 2020: 781 prípadov.
- postupné znižovanie prípadov, keď mohlo dôjsť k nedodržaniu ustanovení zákona č. 184/1999 Z. z., ktorých nedodržanie nie je správnym deliktom:
 - v roku 2016: 590 prípadov;
 - v roku 2018: 709 prípadov;
 - v roku 2020: 612 prípadov.

⁶⁸ Z toho 507 obcí s obyvateľstvom patriacim k maďarskej, 56 k rusínskej, 50 k rómskej, 6 k ukrajinskej, 1 k nemeckej národnostnej menšine, ako aj o 18 obcí s obyvateľstvom patriacim k dvom národnostným menšinám (k rusínskej a k ukrajinskej 11, k maďarskej a k rómskej 5, k ukrajinskej a k rómskej 1 a k rusínskej a k rómskej 1).

⁶⁹ V uvedenom počte je zahrnutých aj 27 okresných riaditeľstiev PZ, ktorým napokon dotazníky neboli doručené.

- naopak postupné zvyšovanie počtu prípadov, keď sa využívali jazykové práva, ktorých uplatňovanie stanovuje zákon č. 184/1999 Z. z. ako možnosť:
 - v roku 2016 využívali: v 1 736 prípadoch; čiastočne využívali v 698 prípadoch a nevyužívali v 2 440 prípadoch;
 - v roku 2018 sa využívali: v 2 194 prípadoch; čiastočne sa využívali v 1 053 prípadoch a nevyužívali v 2 611 prípadoch;
 - v roku 2020 sa využívali: v 2 359 prípadoch; čiastočne v 1 096 prípadoch a neboli využité v 2 294 prípadoch.

Graf č. 6: Prehľad počtu prípadov, keď mohlo dôjsť k správne deliktu, počtu prípadov, keď mohlo dôjsť k nedodržaniu ustanovení zákona č. 184/1999 Z. z., ktorých nedodržanie nie je správne deliktom a počtu prípadov, keď sa využívali jazykové práva, ktorých uplatňovanie stanovuje zákon č. 184/1999 Z. z. ako možnosť

Zdroj: Úrad vlády SR.

Z vyššie uvedených údajov vyplynulo, že cieľavedomé a sústavné úsilie vynaložené v oblasti zlepšenia aplikačnej praxe používania jazykov národnostných menšín prinieslo hmatateľné výsledky, ktoré sa odzrkadlili vo výsledkoch prieskumu. Viditeľné zlepšenie aplikácie zákona č. 184/1999 Z. z. je zrejmé najmä u obcí s maďarskou, rusínskou a rómskou národnostnou menšinou. V obciach s ukrajinskou národnostnou menšinou nenastali väčšie zmeny a v obci s nemeckou národnostnou menšinou sa situácia mierne zhoršila. Štátna správa zlepšila oproti predchádzajúcim obdobiam aplikáciu zákona č. 184/1999 Z. z. vo všetkých oblastiach v obciach s maďarskou, ako aj rusínskou národnostnou menšinou. Jazyky národnostných menšín boli vo všeobecnosti používané vo väčšej miere v úradnom styku orgánov štátnej správy a zlepšilo sa aj informovanie verejnosti a uvádzanie dvojjazyčných nápisov a oznamov.

Oproti minulému prieskumu vzrástol počet obcí, ktoré hodnotili vytváranie podmienok ako problémové a klesol počet obcí, ktoré ho označili za bezproblémové (viac ako polovica obcí a orgánov štátnej správy ho hodnotila ako bezproblémové, 12 % obcí a orgánov štátnej správy ako problémové a 30 % čiastočne problémové). Naopak, viac orgánov štátnej správy hodnotilo vytváranie podmienok ako bezproblémové a menej ako problémové. Ako najväčšie

prekážky aplikácie zákona č. 184/1999 Z. z. respondenti označili nedostatočné množstvo finančných prostriedkov, nedostatočnú odbornú podporu a nedostatočný počet kvalifikovaných zamestnancov. Napriek tomu, že 162 obcí a 9 orgánov štátnej správy uviedlo ako príčinu nevyhovujúceho stavu nedostatok finančných prostriedkov, väčšina predmetných subjektov nevedela vyčíslieť výšku finančných prostriedkov, ktoré by boli potrebné na plnú aplikáciu ustanovení uvedeného zákona.

Napriek zlepšeniu aplikácie zákona č. 184/1999 Z. z. v tejto oblasti stále zostávajú mnohé výzvy. Používanie jazykov národnostných menšín by zlepšilo prihliadanie na jazykové kompetencie uchádzačov pri prijímaní do zamestnania, podpora rozvoja jazykového kompetenčného vzdelávania zamestnancov zameraného na zlepšenie ovládania odbornej terminológie v jazykoch národnostných menšín a zriadenie kompenzačného fondu, z ktorého by mohli orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy a územnou samosprávou zriadené právnické osoby čerpať finančné prostriedky na krytie nákladov spojených s plnením povinností, ktoré im ukladá zákon č. 184/1999 Z. z. (povinnosti umiestňovať dvojjazyčné až trojjazyčné tabule, zverejňovať viacjazyčné oznamy, poskytovať, spracúvať a prekladať dvojjazyčné formuláre, verejné listiny a iné úradné dokumenty). V súvislosti s prechodom výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci do elektronickej podoby v zmysle zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) je kľúčovým prvkom úradného styku ústredný portál verejnej správy. Čoraz naliehavejšou sa stáva otázka dostupnosti dvojjazyčných elektronických formulárov a elektronickej úradnej komunikácie vo všeobecnosti.

Na základe záverov správy, ktorú vláda SR schválila uznesením č. 24/2021, boli uložené viaceré úlohy členom vlády SR. Vedúcemu Úradu vlády SR a splnomocnencovi vláda SR uložila vypracovať a vydať Metodické usmernenie Úradu vlády SR k podrobnostiam používania jazykov národnostných menšín v SR, vypracovať a vydať Metodické usmernenie Úradu vlády SR k spôsobu finančného zabezpečenia plnenia úloh vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z. orgánmi verejnej správy a vypracovať a vydať Metodické usmernenie k zabezpečeniu plnenia úloh vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z. v podmienkach VÚC. Ministri pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ministri vnútra SR, ministri práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ministri zdravotníctva SR a ministerka spravodlivosti SR vláda SR uložila rozšíriť existujúce kompetenčné vzdelávanie zamerané na zlepšenie úrovne ovládania jazyka národnostných menšín pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise a zabezpečiť jeho dostupnosť v orgánoch verejnej správy v rámci svojej pôsobnosti; podpredsedovi vlády a ministri financií SR, ministri pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, podpredsedníčke vlády a ministerke investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, ministri vnútra SR, ministri práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ministri zdravotníctva SR a ministri obrany SR prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov uvedených v prílohe č. 10 správy a priebežne vyhodnocovať ich plnenie v rámci svojej pôsobnosti.

5.4 Podpora zlepšovania aplikačnej praxe dodržiavania práv na používanie jazykov národnostných menšín

Splnomocnenec v sledovanom období naďalej pokračoval v úsilí zlepšiť aplikačnú prax zákona o používaní jazykov národnostných menšín. V tejto súvislosti uskutočnil viacero pracovných stretnutí zameraných na výmenu informácií a konzultovanie návrhov na zlepšenie aplikačnej praxe dodržiavania jazykových práv menšín.

Splnomocnenec uskutočnil sériu rokovaní s orgánmi štátnej správy, samosprávy, ako aj štátnymi podnikmi a inými právnickými osobami, ako napr. Štátny ústav pre kontrolu liečiv, Železnice SR, Slovenská pošta a. s., či Národná banka Slovenska. Výsledkom rokovaní s uvedenými subjektmi je zlepšenie aplikačnej praxe uvádzania informácií týkajúcich sa ohrozenia života a zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny, ako aj využite možnosti uvádzania informácií určených pre verejnosť v jazyku národnostnej menšiny, teda vizuálna dvojjazyčnosť v obciach, ktoré sú uvedené v nariadení vlády SR č. 221/1999.

Jednou z dôležitých aktivít splnomocnenca v tejto oblasti bola aj séria rokovaní s predstaviteľmi VÚC, miest a obcí, ktorých cieľom bolo odstránenie nedostatkov identifikovaných v Jazykovej správe za obdobie rokov 2017 – 2018. Tie sa týkali predovšetkým nevydávania matričných listín či úradných formulárov v jazyku národnostnej menšiny, ako aj nemožnosti občanov, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, komunikovať v ústnom a písomnom styku v jazyku národnostnej menšiny.

V rámci zlepšenia podmienok používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku inicioval ÚSVNM uskutočnenie kompetenčného jazykového vzdelávania zamestnancov okresných úradov v maďarskom a rusínskom jazyku, ktoré bolo zabezpečené v súčinnosti s MV SR (Centrom vzdelávania a psychológie sekcie personálnych a sociálnych činností a osobného úradu MV SR) a v spolupráci s Fakultou stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Katedrou maďarského jazyka a literatúry a s Centrom jazykov a kultúr národnostných menšín Prešovskej univerzity v Prešove, Ústavom rusínskeho jazyka a kultúry. Školenia sa celkovo zúčastnilo 67 zamestnancov okresných úradov.

Zároveň v rámci plnenia odporúčaní Charty jazykov, ktorá ustanovuje, že zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy, ktoré sa dotýkajú osôb používajúcich tieto jazyky je sprístupnenie základných legislatívnych predpisov v jazykoch národnostných menšín. Poradná jazyková skupina splnomocnenca pozostávajúca z piatich samostatných podskupín pre päť jazykov pripravovala aj v tomto období preklady najdôležitejších právnych noriem, ktoré sa týkajú menšinových práv. V spolupráci s MS SR boli tieto zverejnené v sekcii Právne predpisy v jazyku národnostných menšín na právnom a informačnom portáli SLOV-LEX.⁷⁰ Celkovo je na uvedenom portáli zverejnených 16 maďarských, 15 rómskych, 11 rusínskych, 9 ukrajinských a 8 nemeckých prekladov zákonov.

⁷⁰ Právne predpisy v jazykoch národnostných menšín sú dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy-v-jazyku-narodnostnych-mensin> .

Poradná jazyková skupina splnomocnenca v sledovanom období okrem prekladov právnych noriem zabezpečovala aj preklady ďalších textov, ktoré sa týkali predovšetkým informácií súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19. Splnomocnenec po vypuknutí pandémie ochorenia COVID-19 iniciatívne a intenzívne pracoval na zlepšení informovanosti príslušníkov národnostných menšín prostredníctvom zabezpečovania prekladov základných informácií a pokynov súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19 do maďarského, rómskeho, rusínskeho, ukrajinského a nemeckého jazyka. V spolupráci s Úradom verejného zdravotníctva boli tieto preklady zverejnené na webových sídlach príslušných regionálnych úradov, ako aj na webovom sídle splnomocnenca a webovom portáli <https://korona.gov.sk/>⁷¹ a zaslané krízovým štábom všetkých relevantných okresných úradov. Splnomocnenec súčasne adresne vyzýval orgány verejnej správy a nimi zriadené právnické osoby, ako aj iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov, aby v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z. zverejňovali všetky informácie, nápisy a oznamy v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 aj v jazykoch národnostných menšín.

⁷¹ Základné informácie a pokyny súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19 v maďarskom, rómskom, rusínskom, ukrajinskom a nemeckom jazyku sú dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk//covid-19/> a <https://korona.gov.sk/>.

Závery a odporúčania

Predkladaná Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2019 – 2020 obsahuje hodnotenie plnenia kľúčových oblastí práv príslušníkov národnostných menšín. Správa sa zameriava na oblasť vnútroštátnych a medzinárodných záväzkov SR, participácie, kultúry, výchovy a vzdelávania a používania jazykov národnostných menšín. Materiál obsahuje relevantné údaje a informácie, ktoré sa priamo týkajú predmetnej oblasti. Ďalšie doplňujúce informácie sú súčasťou príloh tejto správy.

Materiál informuje o jednotlivých nástrojoch a politikách (legislatívnych, koncepčných a inštitucionálnych), ktoré mali v predmetných oblastiach priamy vplyv na postavenie a práva príslušníkov národnostných menšín. Materiál taktiež poskytuje podrobný prehľad kvantitatívnych ukazovateľov, ktoré komplexne dopĺňajú analyzované oblasti. Na základe zhodnotenia dostupných informácií a údajov možno sumarizovať tieto závery a navrhnúť nasledovné odporúčania:

- V oblasti vnútroštátnych záväzkov bolo významným prijatie predovšetkým programového vyhlásenia. Tento dokument bol po prvýkrát preložený aj do maďarského jazyka. Správa mapuje z programového vyhlásenia vyplývajúce zámery a ciele pre nadchádzajúce obdobie v predmetných oblastiach napĺňania práv príslušníkov národnostných menšín. Kľúčový záväzok predstavuje zámer vlády SR vytvárať príslušníkom národnostných menšín možnosti na zachovávanie ich kultúrnych zvyklostí, jazyka, tradícií a v tomto zmysle prijať zákon o postavení národnostných menšín, ako jeden z prostriedkov spomalenia asimilácie príslušníkov národnostných menšín a záruky uplatňovania menšinových práv vyplývajúcich z Ústavy SR. Zákon by mal upravovať postavenie národnostných menšín a dôsledne aplikovať a precizovať ich práva garantované Ústavou SR. V nadväznosti na úspešné zavŕšenie Akčného plánu ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020 bude potrebné vypracovať a prijať aktualizáciu Akčného plánu na roky 2021 – 2025 s konkrétnymi úlohami, realizáciou ktorých sa zabezpečia podmienky pre efektívnejšie naplnenie práv národnostných menšín.
- V oblasti medzinárodných záväzkov SR sa javí ako potrebná efektívnejšia koordinácia implementácie jednotlivých odporúčaní Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín, Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, ako aj Univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva a bilaterálnych záväzkov na úrovni jednotlivých rezortov. So zreteľom na skutočnosť, že tieto odporúčania sa týkajú aplikácie dobrovoľných záväzkov SR, by mali dotknuté rezorty venovať implementácii úloh vyplývajúcich z odporúčaní zodpovedajúcu pozornosť.
- V oblasti kultúry pokračovala príprava Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín SR do roku 2030, ktorej súčasťou bude aj akčný plán s konkrétnymi opatreniami v oblasti miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín na nasledujúce obdobie. V rámci inštitucionálneho zabezpečenia došlo k zriadeniu Sekcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín MK SR, jej následnému zániku a oslabeniu zabezpečenia tejto oblasti len v rámci referátu odboru

prierezových politík. Na oblasť kultúry sa v roku 2020 mimoriadne výrazne podpísala pandémia ochorenia COVID-19 a dopad opatrení prijatých na zabránenie v jej šírení, ktoré zabránili realizácii väčšiny podujatí v roku 2020. Na druhej strane vzniknutá situácia viedla k hľadaniu nových foriem prezentácie, najmä k intenzívnejšiemu prieniku kultúry do digitálneho priestoru, a tým jej sprístupnenie na neobmedzenú diaľku, v neobmedzenom počte a v ľubovoľnom čase záujemcov, čo v niektorých prípadoch viedlo k vyššej účasti na podujatí v porovnaní s jeho konaním bez internetového prenosu. Zachovanie aj virtuálnej formy prezentácie kultúry národnostných menšín môže aj v budúcnosti pomôcť jej intenzívnejšiemu šíreniu tak medzi príslušníkmi národnostných menšín vzdialenými od sídiel predmetných inštitúcií, ako aj medzi zvyškom verejnosti. Vzdialenosť a v prípade možnosti titulkovania ani jazyk podujatia už nebudú predstavovať prekážky. Schopnosť prispôbiť sa vzniknutej situácii do určitej miery reflektuje životaschopnosť jednotlivých inštitúcií, i keď v oblasti kultúry nie je možné plne nahradiť fyzickú účasť návštevníka vo výstavnom priestore, resp. diváka na podujatí. Výpadok príjmov, ktorý sa pridal k dlhodobému podfinancovaniu oblasti kultúry, bude s určitou citelnosťou aj v nasledujúcom období. Jedným z nástrojov zmierňovania negatívnych dopadov krízy na kultúrnu obec sa prostredníctvom novely zákona stala podpora Fondu na podporu kultúry národnostných menšín, ktorý na tento účel v rámci mimoriadnej výzvy č. 1/2020 alokoval 475 000 Eur. V oblasti národnostnej kultúry je zo strany štátu potrebné posilniť inštitucionálne zabezpečenie a mechanizmy odbornej a metodologickej pomoci na všetkých úrovniach.

- Významný podiel podpory kultúry národnostných menšín majú vo svojej gescii vyššie územné celky tak ako zriaďovatelia množstva kultúrnych inštitúcií a zariadení, ako aj poskytovatelia dotácií v oblasti podpory regionálnej kultúry. Bolo by v tejto súvislosti žiaduce, aby v regiónoch, v ktorých žijú národnostné menšiny, boli jasnejšie definované úlohy predmetných organizácií a zariadení s primeraným personálnym zabezpečením, a to aj vo vzťahu k uspokojovaniu menšinových kultúrnych potrieb. Preto je potrebné, aby vyššie územné celky v oblasti podpory kultúry vypracovali samostatné stratégie ochrany a rozvoja menšinovej kultúry a do ich tvorby zapojili aj menšinové organizácie, resp. zástupcov národnostných menšín.
- V oblasti národnostného školstva došlo v sledovanom období k viacerým zmenám, ku ktorým patrí rozšírenie aj práva na úhradu cestovných nákladov na dopravu žiaka z obce jeho trvalého pobytu do najbližšej školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny aj o dochádzanie do materskej školy. Pozitívnym krokom v tejto oblasti bolo taktiež zavedenie povinnosti obce pri určovaní školského obvodu základnej školy zohľadniť okrem iného aj záujem obyvateľov obce s trvalým bydliskom v obci o vzdelávanie v štátnom jazyku a v jazyku národnostných menšín na území obce. V sledovanom období bola oblasť školstva značne ovplyvnená pandémiou ochorenia COVID-19. Mnoho žiakov zostalo odkázaných na vzdelávanie dištančnou formou štúdia, čo spôsobilo problémy predovšetkým žiakom bez alebo so slabým technickým vybavením. Do tejto skupiny žiakov patria predovšetkým žiaci z marginalizovaných rómskych komunít, medzi ktorých patria aj žiaci zo základných škôl s

vyučovacím jazykom maďarským, ktorí mali z dôvodu pandemických opatrení výrazne sťažené podmienky na vzdelávanie sa. V oblasti národnostného školstva však naďalej chýba primeraná legislatívna úprava, čo zostáva výzvou aj pre ďalšie obdobie. Rovnako zostáva aktuálna úloha posilniť proces zohľadňovania špecifik výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vychádzajúcich z rozdielnych podmienok a požiadaviek vrátane vzdelávania v ich materinskom jazyku.

- Inštitucionálne formy participácie národnostných menšín na nezmenili ani po vzniku novej vlády SR po voľbách vo februári 2020. Avšak po prvý krát od vzniku SR sa stalo, že v NR SR nie je zastúpená ani jedna politická strana, ktorá by reprezentovala záujmy národnostných menšín. Odhliadnuc od týchto skutočností v oblasti participačných mechanizmov k najvýznamnejším posunom patrí vypracovanie legislatívneho zámeru zákona o národnostných menšinách v súčinnosti s Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny, s odborníkmi z radov národnostných menšín a zástupcami renomovaných národnostných organizácií. Zároveň sa začalo s prípravou samotného textu zákona, ktorého prijatie je jednou z priorít programového vyhlásenia. Splnomocnencom zriadená pracovná skupina participatívnym spôsobom za účasti odborníkov z radov menšín pripravuje podklady, ktoré sa stanú predmetom širokej diskusie nie len na pôde Výboru, ale aj v národnostných organizáciách a odborných fórach. Prioritou v tejto oblasti bude, aby sa v rámci tvorby zákona o postavení národnostných menšín naplnili všetky možnosti a formy participačných mechanizmov a platforiem v zmysle Ústavy SR a Rámcového dohovoru na ochranu práv národnostných menšín.
- Pokiaľ ide o používanie jazyka národnostných menšín, je potrebné vyzdvihnúť činnosť poradnej jazykovej skupiny splnomocnenca v súvislosti s pravidelným zabezpečovaním prekladov dôležitých informácií týkajúcich sa pandémie ochorenia COVID-19 do piatich jazykov národnostných menšín a ich následným zverejňovaním, čím sa zabezpečila informovanosť príslušníkov národnostných menšín o tejto pandémii. V sledovanom období sa ešte viac zintenzívnilo zapájanie sa do procesov tvorby legislatívnych a nelegislatívnych opatrení súvisiacich s používaním jazykov národnostných menšín, ako aj poskytovania metodickéj pomoci v tejto oblasti. Aj v dôsledku mimoriadnej angažovanosti v oblasti jazykových práv nastalo zlepšenie aktuálneho stavu v oblasti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku predovšetkým v prípade maďarského a rusínskeho jazyka. Aj napriek týmto skutočnostiam bude treba venovať zvýšenú pozornosť koordinácii aplikácie jazykových práv príslušníkov národnostných menšín v ďalších oblastiach (oblasti digitalizácie verejnej správy, v dopravnom označovaní, v súkromnom sektore atď.).
- V nadväznosti na výsledky správy možno konštatovať, že naďalej pretrvávajú výzvy vo viacerých oblastiach. Okrem vyriešenia nedostatku finančných prostriedkov, ktoré ako jeden z najväznejších dôvodov aktuálneho stavu označujú tie orgány a inštitúcie, ktoré majú konkrétne oblasti vo svojej gescii, je dôležitá podpora jazykového kompetenčného vzdelávania zamestnancov týchto orgánov a ďalšia odborná podpora. V súčasnosti, keď sa

aj výkon štátnej moci presúva do elektronickej podoby, je dôležité také nastavenie ústredného portálu verejnej správy a obdobných systémov a aplikácií, ktoré umožnia a podporia uplatňovanie jazykových práv aj v rámci elektronickeho úradného styku. Zároveň je potrebné konštatovať, že doposiaľ nie sú v plnej miere naplnené vnútroštátne, ale ani medzinárodné záväzky v praxi. Rovnako pretrvávajú rezervy vo využívaní dočasných vyrovnávacích opatrení vo vzťahu k dosiahnutiu reálnej rovnosti príležitostí príslušníkov národnostných menšín.

Zoznam skratiek

Akčný plán – Akčný plán ochrany osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020

AVP – akreditované vzdelávacie programy

DAD – Divadlo Alexandra Duchnoviča

DP MPC Košice – detašované pracovisko Metodicko-pedagogického centra Košice

EÚ – Európska únia

FPKNM – Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Hodnotiaca správa VNMES – Hodnotiaca správa Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny o podpore kultúr národnostných menšín, o stave národnostného školstva a o používaní jazykov národnostných menšín

Charta jazykov – Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

Jazyková správa – Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2019 – 2020

JDK – Jókaiho divadlo v Komárne

kancelária generálneho tajomníka – kancelária generálneho tajomníka služobného úradu

KMI – krátke metodické inšpirácie

Koncepcia stratégie – Koncepcia Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín do roku 2030

Lundské odporúčania – Lundské odporúčania o efektívnej participácii národnostných menšín na verejnom živote

Medzivládna komisia – Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo, kultúru a vedecké styky

MK SR – Ministerstvo kultúry SR

MPC – Metodicko-pedagogické centrum

MS SR – Ministerstvo spravodlivosti SR

MŠVVŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

MV SR – Ministerstvo vnútra SR

MZVEZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

NAP SODB 2021 – Národný akčný plán Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 – 2020

nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z. – nariadenie vlády SR, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania SR patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva v znení nariadenia vlády SR č. 534/2011 Z. z.

NOC – Národné osvetové centrum

NR SR – Národná rada SR

NÚCEM – Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania

OBSE – Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

odborná komisia – Odborná komisia pre aplikáciu zákona č. 184/1999 Z. z.

OSN – Organizácia Spojených národov

poradná jazyková skupina splnomocnenca – poradná skupina splnomocnenca pre zabezpečenie zosúladenia praxe s platným zákonom o používaní jazykov národnostných menšín

Poradný výbor – Poradný výbor pre Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín
programové vyhlásenie – Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2020 – 2024

PUĽS – Poddukelský umelecký ľudový súbor

Rada ministra – Rada ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pre národnostné školstvo

Rámcový dohovor – Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín

Rámcový plán – Rámcový plán legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na VIII. volebné obdobie

RP MPC Prešov – regionálne pracovisko MPC Prešov

RUP – rámcové učebné plány

RVĽP – Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

SK OBSE – predsedníctvo SR v Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

SNM – Slovenské národné múzeum

SODB 2011 – Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

SODB 2021 – Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021

splnomocnenec – splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny

správa – Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2019 – 2020

SR – Slovenská republika

Stratégia – Stratégia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín do roku 2030

ŠPÚ – Štátny pedagogický ústav

ŠŠI – Štátna školská inšpekcia

ŠÚ SR – Štatistický úrad SR

TDISZ – Tanečné divadlo Ifjú Szivek

UPH – Univerzálne periodické hodnotenie (z angl. Universal Periodic Review)

Úrad vlády SR – Úrad vlády Slovenskej republiky

Úrad Vysokého komisára – Úrad Vysokého komisára OBSE pre národnostné menšiny

Ústava SR – Ústava Slovenskej republiky

ÚSVNM – Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny

ÚSVRK – Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

VNMES – Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny

Výbor expertov – Výbor expertov Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov

Výbor ministrov – Výbor ministrov Rady Európy

VÚC – vyšší územný celok

zákon č. 184/1999 Z. z. – zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov

Zmiešaná komisia – Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Prehľad účasti politických strán zastávajúcich záujmy národnostných menšín na zákonodarnej a výkonnej moci od nežnej revolúcie do súčasnosti

Príloha č. 2: Aktivity kultúrno-osvetových zariadení, ktoré sa vo svojich aktivitách venujú príslušníkom národnostných menšín alebo prezentujú ich kultúru

Príloha č. 3: Aktivity knižníc zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín

Príloha č. 4: Aktivity múzeí zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín

Príloha č. 1: Prehľad účasti politických strán zastávajúcich záujmy národnostných menšín na zákonodarnej a výkonnej moci od nežnej revolúcie do súčasnosti

Účasť na zákonodarnej moci

Už v prvých demokratických voľbách po roku 1989, a teda vo voľbách do Slovenskej národnej rady (ďalej len „SNR“) v roku 1990, sa o priazeň voličov uchádzala politická strana Spolužitie, alebo s úplným názvom Együttélés – Spolužitie – Wspólnota – Soužití, ktorá pred týmito voľbami vytvorila koalíciu s politickou stranou Maďarské kresťansko-demokratické hnutie (ďalej aj „MKDH“). Politická strana spolužitie sa prezentovala ako politická strana národnostných menšín, väčšina jej členov bola maďarskej národnosti. Koalícia získala 8,66 % hlasov a 14 mandátov v SNR a stala sa piatym najsilnejším zoskupením v parlamente. S 0,73 % hlasov sa do SNR nedostala Demokratická únia Rómov Slovenska (ďalej len „DÚRS“).⁷² Vo voľbách do SNR v roku 1992 opäť kandidovala koalícia MKDH a Spolužitie, ktorej sa so 7,42 % hlasov podarilo získať 14 mandátov v SNR a zostala piatym najsilnejším zoskupením v NR SR.⁷³

Hranicu zvoliteľnosti v roku 1992 neprekonali Maďarská občianska strana (ďalej len „MOS“) s 2,29 % hlasov a Rómska občianska iniciatíva s 0,59 % hlasov.⁷⁴ Pred voľbami do NR SR v roku 1994 vytvorilo Spolužitie volebnú koalíciu maďarských politických strán, ktorú tentoraz okrem Spolužitia a MKDH tvorila aj MOS. Koalícia mala oficiálny názov Maďarská koalícia. Koalícia získala 10,18 % hlasov a 17 mandátov v NR SR. Rómska občianska iniciatíva v SR sa s 0,67 % hlasov opäť nedostala do NR SR. Spolužitie zaniklo v júni 1998 zlúčením s ďalšími dvomi maďarskými politickými stranami – MKDH a MOS. Novovytvorená strana dostala názov Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja.

V parlamentných voľbách v roku 1998 získala Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja 9,12 % hlasov, čo jej prinieslo 15 mandátov v NR SR a podarilo sa jej stať sa súčasťou vládnej koalície. Maďarské ľudové hnutie za zmierenie a prosperitu – Magyar Népi Mozgalom a Megbékélésértés a Jólétért sa s 0,19 % hlasov do NR SR nedostalo. Politická strana Rómov vo voľbách v roku 1998 nekandidovala. Vo voľbách do NR SR v roku 2002 sa Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja podarilo získať 11,16 % hlasov a 20 mandátov v NR SR a opäť sa stala súčasťou vládnej koalície. V týchto parlamentných voľbách prvýkrát kandidovali dve politické strany zastávajúce záujmy Rómov – Politické hnutie Rómov na Slovensku – ROMA, ktoré získalo 0,21 % hlasov a Rómska občianska iniciatíva SR so ziskom 0,29 %. Žiadna z nich sa teda do NR SR nedostala. Voľby v roku 2006 priniesli Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja doposiaľ najvyšší podiel hlasov, 11,68 %, no so svojimi 20 mandátmi bola v tomto volebnom období súčasťou opozície. Strana Rómov v týchto voľbách nekandidovala.

V roku 2009 vznikla strana MOST-HÍD, ktorá vo voľbách v roku 2010 so ziskom 8,12 % získala 14 mandátov v NR SR a stala sa súčasťou vládnej koalície, zatiaľ čo Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja so ziskom 4,33 % zostala tesne pred bránami parlamentu. Strana rómskej koalície – SRK sa so ziskom 0,27 % hlasov taktiež nedostala do NR SR. Vo

⁷² Zároveň s voľbami do SNR sa v roku 1990 konali aj voľby do Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia, v rámci ktorých koalícia Spolužitie – MKDH s 8,58 % hlasov získala 5 mandátov a vo voľbách do Snemovne národov Federálneho zhromaždenia s 8,49 % 7 mandátov.

⁷³ SNR od 1. októbra 1992 vystupuje ako NR SR.

⁷⁴ Voľby prebiehali súčasne aj do dvoch komôr federálneho parlamentu. Vo voľbách do Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia Maďarské kresťansko-demokratické hnutie a Együttélés – Spolužitie – Wspólnota – Soužití so ziskom 7,37 % získalo 5 mandátov, vo voľbách do Snemovne národov Federálneho zhromaždenia so 7,39 % 7 kresiel.

voľbách 2012 MOST-HÍD získal 6,89 % hlasov a s 13 mandátmi v parlamente pôsobil počas volebného obdobia v opozícii. SMK-MKP⁷⁵ sa so 4,28 % hlasov opäť nedostala do parlamentu. Strana Rómskej únie na Slovensku získala 0,11 % hlasov. Vo voľbách v roku 2016 získal MOST-HÍD 6,50 % hlasov a s 11 mandátmi sa stal súčasťou vládnej koalície. Maďarská kresťanskodemokratická aliancia – Magyar Kereszténydemokrata Szövetség (ďalej len „MKDA-MKDSZ“) získala 0,09 % hlasov a SMK-MKP 4,04 % hlasov.

Posledné voľby do NR SR sa konali 29. februára 2020. Magyar Közösségi Összefogás – Maďarská komunitná spolupatričnosť, ktorá vznikla v októbri 2019 ako volebná strana, v rámci ktorej kandidovali členovia pôvodného hnutia Összefogás – Spolupatričnosť spoločne s členmi strán SMK-MKP a Magyar Fórum – Maďarské fórum, získala vo voľbách 3,90 % hlasov, MOST-HÍD 2,05 % hlasov, žiadna strana, ktorá by zastupovala záujmy Rómov, sa volieb nezúčastnila. Po prvýkrát v dejinách SR sa do NR SR nedostala žiadna politická strana, ktorá by sa explicitne hlásila k ochrane potrieb a záujmov príslušníkov národnostných menšín.

Účasť na výkonnej moci

Pokiaľ ide o zhodnotenie obdobia od vzniku SR z pohľadu najvýznamnejšej formy participácie príslušníkov národnostných menšín na veciach, ktoré sa ich týkajú, teda ich účasti na výkonnej moci štátu, možno zhrnúť nasledovné skutočnosti. Spomedzi politických strán explicitne sa hlásiacich k ochrane záujmov príslušníkov národnostných menšín sa do vlády SR prvýkrát od vzniku SR dostala Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja 30. októbra 1998 a v koalícii so Slovenskou demokratickou koalíciou, Stranou demokratickej ľavice a Stranou občianskeho porozumenia v nej pôsobila do 15. októbra 2002. Funkciu podpredsedu vlády SR pre ľudské a menšinové práva a regionálny rozvoj v tomto období zastával Pál Csáky, post ministra životného prostredia László Miklós (od 12. augusta 1999 bol súčasne ministrom dopravy, pôšt a telekomunikácií) a post ministra výstavby a regionálneho rozvoja István Harna.

Druhý krát sa Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja dostala do vlády SR 16. októbra 2002 a spolu so Slovenskou demokratickou a kresťanskou úniou (od 21. januára 2006 Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana, ďalej len „SDKÚ-DS“), Kresťanskodemokratickým hnutím (ďalej len „KDH“) a Alianciou nového občana v nej pôsobila do 4. júla 2006. Podpredsedom vlády SR pre európske záležitosti, ľudské práva a menšiny bol opäť Pál Csáky, ministrom pôdohospodárstva Zsolt Simon, ministrom výstavby László Gyurovzsky, ministrom životného prostredia László Miklós a ministrom školstva (od 8. februára 2006) László Szigeti.

Strana MOST-HÍD bola založená 7. júna 2009. MOST-HÍD bol v období 2010 – 2020 jedinou parlamentnou stranou explicitne sa hlásiacou k ochrane záujmov príslušníkov národnostných menšín. Po voľbách v roku 2010 vstúpil MOST-HÍD do vlády SR spolu s SDKÚ-DS, Slobodou a Solidaritou (ďalej len „SaS“) a KDH. Podpredsedom vlády SR pre ľudské práva a menšiny bol počas pôsobenia tejto vlády SR Rudolf Chmel, ministrom poľnohospodárstva a rozvoja vidieka SR Zsolt Simon a ministrom životného prostredia SR József Nagy.

Vo volebnom období 2016 – 2020 sa MOST-HÍD 23. marca 2016 stal súčasťou vlády SR v rámci koalície so stranou SMER - SD, SNS a #SIEŤ.⁷⁶ Podpredsedníčkou vlády SR a ministerkou

⁷⁵ Strana maďarskej koalície v októbri 2012 sa premenovala na Magyar Közösség Pártja – Strana Maďarskej Komunity.

⁷⁶ Po mimoriadnom sneme strany #SIEŤ v auguste 2016 stranu opustili 5 poslanci, ktorí vstúpili do poslaneckého klubu strany MOST-HÍD, v dôsledku čoho po demisii jediného ministra strany #SIEŤ bol tento post

spravodlivosti bola do 22. marca 2018 Lucia Žitňanská, potom Gábor Gál, ministrom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR (od 31. augusta 2016) Árpád Érsek a ministrom životného prostredia SR László Sólymos, ktorý sa 22. marca 2018 stal tiež podpredsedom vlády SR. Po voľbách v roku 2020 sa do NR SR nedostala žiadna politická strana explicitne sa hlásiaca k ochrane záujmov príslušníkov národnostných menšín, a teda nie je možná účasť takejto politickej strany na exekutive.

Tabuľka č. 1: Prehľad vládnych koalícií od vzniku SR	
Funkčné obdobie	Zloženie vlády SR
24. 06. 1992 – 15. 03. 1994	HZDS, SNS
15. 03. 1994 – 13. 12. 1994	DÚ, KDH, SDĽ
13. 12. 1994 – 30. 10. 1998	HZDS, RSS (NAD), ZRS, SNS
30. 10. 1998 – 15. 10. 2002	SDK, SDĽ, SMK, SOP
16. 10. 2002 – 04. 07. 2006	SDKÚ (SDKÚ-DS), SMK, KDH, ANO
04. 07. 2006 – 08. 07. 2010	SMER - SD, SNS, ĽS - HZDS
08. 07. 2010 – 04. 04. 2012	SDKÚ (SDKÚ-DS), SaS, KDH, MOST-HÍD
04. 04. 2012 – 23. 03. 2016	SMER - SD
23. 03. 2016 – 20. 03. 2020	SMER - SD, SNS, MOST-HÍD, (#SIEŤ)
21. 03. 2020 –	OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OĽANO), SME RODINA, SaS, Za ľudí

obsadený stranou MOST-HÍD a 1. septembra 2016 bola podpísaná nová koalíčná dohoda predsedami strán SMER-SD, MOST – HÍD a SNS bez strany #SIEŤ.

Príloha č. 2: Aktivity kultúrno-osvetových zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, ktoré sa vo svojich aktivitách venujú príslušníkom národnostných menšín alebo prezentujú ich kultúru

Tabuľka č. 1: Aktivity kultúrno-osvetových zariadení zriaďovaných samosprávnymi krajmi

zriaďovateľ	Kultúrno-osvetové zariadenie	podujatie
Bansko-bystrický samosprávny kraj	Novohradské osvetové stredisko v Lučenci	Okresná súťaž v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu (2019, 2020)
		Kultúrne dni Józsefa Kármána (2019, 2020) – hlavný organizátor – Základná organizácia Csemadoku v Lučenci
		Poipeľský umelecký festival (2019)
		Palócky ľudovoumelecký tábor (2019)
		Znejúca pieseň (2019)
		Okresná oslava pri príležitosti 70. výročia založenia Csemadoku (2019)
	Gemersko-malohontské osvetové stredisko v Rimavskej Sobote	Okresná súťaž v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu (2019, 2020)
		Detský folklórny festival (2019)
		Festival Cinka Panny (2019)
		Dobré slovo (2019)
		Výtvarná súťaž Istvána Ferenczyho (2019, 2020)
		Kultúrne slávnosti gemerských Maďarov (2019)
		Kultúrne dni Desző Győryho (2019)
		Život v pohybe (2019)
		Aj ja to dokážem (2019, 2020)
	Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko vo Veľkom Krtíši	Okresná súťaž v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu (2019)
		Astra (2019, 2020) – celoštátna súťaž spevákov maďarských piesní
		Juniáles (2019 – 2020)
		Správa z minulosti (2019) – multižánrový festival tradičnej a súčasnej kultúry
		Festival mladých talentov (2019)
		Po stopách literárnych tvorcov (2019)
		Remeselnícky tábor (2019)
		Pamätný deň Kálmána Mikszáltha (2019, 2020) – spomienka na spisovateľa, novinára a politika
		Pamätný deň udalostí roku 1848/49 (2019, 2020)
		Pamätný deň Lajosa Kubányiho (2019) – spomienka na maliara
		Pamätný deň Bálinta Balassiho (2019) – spomienka na renesančného básnika
		Pamätný deň Zsélyi Nagy Lajos (2019) – výročie narodenia básnika
		Pamätný deň Gula Krúdyho (2019) – spomienka na dramatika
		Pamätný deň Imre Madácha (2019) – výročie úmrtia spisovateľa a novinára
	Pohronské osvetové stredisko v Žiari nad Hronom	Zimné zvykoslovie (2020) – výroba multimediálneho nosiča o vianočných zvykoch z regiónu a tvorivé dielne
		Mozaika detských práv a povinností (2019) - beseda pre deti rómskej národnosti
		Polícia známa neznáma (2019, 2020) . regionálna výtvarná súťaž
	Podpolianske osvetové stredisko vo Zvolene	Rómska zručnosť v hline a dreve (2020) . výstava diel rómskych detí
Košický samo-	Kultúrne centrum Medzibodrožia	XVII. Tokajský festival (2019) - medzinárodné multižánrové podujatie v duchu tradície a folklóru; festival prispieva k zblíženiu sa európskych národov prostredníctvom kultúry a umenia

správny kraj	a Použia v Kráľovskom Chlmcí	IX. Svätomartinský festival a jarmok domácich produktov Libagaliba (2019)
		IV. Mulatos Romale – krajský rómsky festival sa pripravoval s cieľom prezentácie nevšednosti a charakteristického temperamentu rómskej kultúry v spolupráci s ostatnými kultúrnymi organizáciami kraja (2019)
		Farebný svet malých čiernych očí – výtvarná súťaž spojená s výstavou (2019, 2020)
		Deň maďarskej kultúry (2020)
		In memoriam Gyüre Lajos – súťaž v prednese poézie a prózy (2019)
		Virtuálne prezentácie – spomienky na známe literárne osobnosti Medzibodrožia – László Dobos a Elemér Török (2019)
	Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria v Moldave nad Bodvou	Vászonrafel! – zážitkové maľovanie s profesionálnymi lektormi s cieľom vytvoriť priestor na prezentáciu maďarskej národnostnej kultúry; (2019)
		Elveszettörköségünk – hudobný tábor (2019, 2020)
		Medzinárodné stretnutie Betlehenských pastierov - oživené zvyky a tradície v kultúre národnostných menšín (2019)
	Kultúrne centrum Abova v Bidovciach	Krásny život – denné tvorivé aktivity pre rómske deti v učebno-výcvikovom zariadení TUKE v Herľanoch (2019)
		Thanperdal Roma – denný tábor pre deti z rómskych osád – kaštieľ v Nižnej Kamenici (2020)
	Gemerské osvetové stredisko v Rožňave	II. ročník Celoslovenskej konferencie maďarských remeselníkov na Slovensku v spolupráci s Hagymányok Háza Hálózat – Slovensko a Združením gemerských remeselníkov Krásnohorská Dlhá Lúka – výmena skúseností, uchovávanie a obnova tradičných remesiel (2019)
		XII. Ročník - Medzinárodný festival paličkovanej čipky „Paličkovanie, csipkeverés, koronki“ (2019)
Folklorne večery fašiangové zvyky z južného Gemera aj v rusínskom nárečí (2019)		
Deň maďarskej kultúry o. i. aj s premietaním filmu podľa námetu Sándora Máraia Eszterhagyatéka (2020)		
Inšpirujúce kultúrne dedičstvo – začiatok realizácie projektu Interreg/ViaCarpatia na podporu cezhraničnej spolupráce v oblasti remeselníctva a menšinovej kultúry v spolupráci s Palócföldi Népiiparművészek Egyesülete Kozard HU (2020)		
On-line aktivity v r. 2020 – napr.: Gemer tancuje (výučba maďarského a rómskeho čardáša); Recepty typických jedál z maďarskej národnostnej kuchyne v obciach Gemera; Pastierske tance zo Silickej Brezovej atď.		
Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi	Hospodi pomiluj – prehliadka cirkevných speváckych zborov východného obradu (2019)	
	Makovická struna – prehliadka rusínsko-ukrajinských piesní (2019)	
Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove	Aktivity v oblasti astronómie pre deti v národnostne miešaných obciach v rámci regiónu – Vesmír očami detí, Čo vieš o hviezdach; multimediálne prednášky – Noc pod oblohou (2019, 2020)	
Nitriansky samosprávny kraj	Krajské osvetové stredisko v Nitre	Znie pieseň Podzoboria - medzinárodný folklórny festival (2019, 2020)
	Regionálne osvetové stredisko v Komárne	súťažné prehliadky detských a mládežníckych speváckych zborov v maďarskom jazyku Kde bolo, tam bolo .../ Hol volt, hol nem volt ... - výstava výtvarných prác (2019, 2020)
Prešovský samosprávny kraj	Podtatranské osvetové stredisko v Poprade	Zamagurské folklórne slávnosti v Červenom Kláštore - vyhlasovateľom je NOC Bratislava, realizátorom je POS Poprad (2019)
		zber výtvarných prác pre výtvarnú celoslovenskú súťaž: Rómska paleta (2019, 2020)
	Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove	Vianočná hviezdička - prehliadka v speve vianočných piesní v podaní detí a dospelých jednotlivcov a skupín v spolupráci s Múzeom ukrajinskej kultúry (2019) Tvorivé dielne pre rómskych žiakov (2019)

Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku	Tradičná kultúra Rómov – pobytový tábor pre deti a rodičov (2019)
	Rómsky festival – 2 dňové folklórne podujatie v obci Stročin spojené so sprievodným programom – tvorivými dielňami (2019)
	Tvorivé dielne pre Rómov v obciach Nižný Mirošov, Kečkovce, Nižná a Vyšná Olšava, Bukovce, Nižný Komárnik(2019, 2020)
	Kultúrne tradície Rómov – jednodňové folklórne podujatie v obci Kečkovce (2019)
	Remeselné tradície – tvorivé dielne v obci Nižný Komárnik (2019)
	Vzdelávacie podujatia z oblasti sociálnej prevencie takmer na všetkých školách v okrese Svidník a Stropkov (2019)
	Spevy môjho rodu, regionálna prehliadka spevákov ľudových piesní (2019)
	Rusínske folklórne festivaly v obciach Olšavka, Nižná a Vyšná Olšava, Lomné, Kurimka, Cernina, Vyšný Mirošov, Vápeník, Svidnička, Kružlová (2019)
	Rusínsky folklórny festival v meste Svidník - 5- dňový multižánrový festival (2019, 2020)
	Betlehemský večer - tradičné vianočné podujatie s detskými účinkujúcimi (2019, 2020)
	Medzi dvoma horami – celovečerný program v podaní DFS Makovička a FS Makovica (2019)
	Slávnosti kultúry Rusínov-Ukrajincov SR vo Svidníku (2019, 2020)
	Makovická struna – regionálna súťažná prehliadka spevákov ľudových piesní (2019)
	Týždenný pobytový tábor pre rómske deti a rodičov (2020)
	Tradície predkov – pobytové 5 dňové podujatie zamerané na kultúrne tradície v obci Vápeník
Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni	Spevy môjho rodu - regionálne výbery pre celoslovenskú súťaž interpretov rusínskej ľudovej piesne (2019, 2020)
	Duchnovičov Prešov - okresná súťaž v recitácii v rusínskom jazyku (2019, 2020)
	Československý svet v Karpatoch - prezentácia knižnej publikácie prezentujúcej historickú Podkarpatskú Rus (2019)
	Makovická struna - regionálna súťaž spevákov rusínskych a ukrajinských ľudových piesní (2019, 2020)
	Festival folklóru Rusínov-Ukrajincov Slovenska (2019, 2020)
	Dni nemeckej kultúry – kultúry spišských Nemcov (2019)
	Holose, holose - súťažná prehliadka rusínskych speváckych skupín (2019)
	XV. Svetový kongres Rusínov (2019)
	Výstava výtvarných diel rusínskych výtvarníkov – súčasť Svetového kongresu Rusínov (2019)
	Celonárodné oslavy Dňa Rusínov na Slovensku (2019)
	Slávnosti kultúry Rusínov-Lemkow - národnostné podujatie spájajúce Rusínov zo slovenskej i poľskej strany (2019)
	Rusínska vatra v Malom Lipníku – festival rusínskej kultúry (2019)
	Lackovský košík - podujatie prezentujúce poľskú a goralskú kultúru (2019, 2020)
	Spoznávajú a uchovávajú tradície svojich predkov - podujatie rusínskej kultúry v obci Jarabina (2019)
	Slávnosti poľsko-goralskej kultúry v Starej Ľubovni (2019)
	Všetci sme tu doma - multinárodnostný kultúrny program organizovaný v rámci Ľubovnianskeho jarmoku (2019)
	Zem zasľúbená - koncert folklórneho súboru Ruthenia z Bratislavy (2019)
	Okresná prehliadka duchovnej piesne - podujatie na ktorom sa prezentujú spevácke cirkevné zbory a folklórne skupiny z celého regiónu (2019)

		Výstava Poznaj svoj kraj - fotografická výstava z primárneho výskumu a dokumentácie krojov obcí ľubovnianskeho regiónu (2019, 2020)
		Primárny výskum Poznaj svoj kraj (2019, 2020)
		Prezentácia publikácie Drotári - autobiografického románu Ivana Ivanoviča Kindju (2020)
		Seminár o ľudovej piesni - celoslovenský seminár každoročne organizovaný v inom regióne Slovenska v spolupráci so Spolkom hudobného folklóru z Bratislavy, z ktorého bol vytvorený aj zborník (2020)
		Vianoce v Ľubovnianskom regióne - multikultúrny online program vytvorený v spolupráci s regionálnou Ľubovnianskou mediálnou spoločnosťou. Podujatia sa zúčastnili folklórne kolektívy Litmaňivka, Šambriňci a Kečera (Rusíni), Mladý marmon (karpatskí Nemci), Plavčanka (Šarišania). Podujatie bolo vysielané prostredníctvom internetu a sociálnych sietí facebook a YouTube 25. decembra – počas Vianočných sviatkov (2020)
		Krájanie jablka - príprava Zborníka poézie národnostných autorov (2020)
	Hornozemplínske osvetové stredisko vo Vranove nad Topľou	Veľkonočné tvorivé dielne - maľovanie kraslíc a výroba veľkonočných dekorácií s rómskymi deťmi (2019)
		Vianočné dielne - výroba vianočných ozdôb a dekorácií s deťmi (2019)
		Detský výtvarný Vranov - v rámci súťaže sa prezentovala rómska výtvarná a remeselná tvorba (2019, 2020)
		Slávnosti remesiel - prezentácia rómskej remeselnej výroby spojená s tvorivými dielňami (2019)
		Šaffova ostroha (2019)
		Hornozemplínske folklórne slávnosti (2019)
		EtnoFest (2019)
		Deň PSK – Deň otvorených dverí HZOS – škola tanca pre rómske deti (2019)
Trenčiansky samosprávny kraj	Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi	Súzvuky – festival speváckych skupín spolkov Karpatských Nemcov (2019, 2020)
		Koncert hudobnej skupiny Presburger Klezmer Band prezentujúcej tradičnú židovskú hudbu (2019)
Trnavský samosprávny kraj	Galantské osvetové stredisko	Týždeň židovskej kultúry - spomienkové podujatie zamerané na prezentáciu židovského kultúrneho dedičstva (2020)
		Zlaté struny citary – festival súborov a sólistov v hre na citare z Trnavského kraja (2019)
		Kodályova Galanta 2019 - festival detského zborového spevu
	Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede	Medzinárodný deň Rómov – prehliadka rómskych talentov (2019), ktorého súčasťou bolo vyhodnotenie a vernisáž okresnej výtvarnej súťaže Coloriskeriluma
		Bihariho slávnosti - festival s galaprogramom na počesť slávneho cigánskeho primáša Jánosa Bihariho (2019, 2020)
Žilinský samosprávny kraj	Krajské kultúrne stredisko v Žiline	Medzinárodný deň Rómov, kultúrne podujatie – motivačné hudobné vystúpenie mladého rómskeho klaviristu z Helpy Stanislava Harvana (2019)
	Turčianske kultúrne stredisko v Martine	Ruský literárny večer – V slnečných lúčoch rodného jazyka (2019)

Tabuľka č. 2: Aktivity kultúrno-osvetových zariadení zriaďovaných samosprávnymi krajmi

zriaďovateľ	Kultúrno-osvetové zariadenie	podujatie
Bansko-bystrický samosprávny kraj	Novohradské osvetové stredisko v Lučenci	Okresná súťaž v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu (2019, 2020)
		Kultúrne dni Józsefa Kármána (2019, 2020) – hlavný organizátor – Základná organizácia Csemadoku v Lučenci
		Poipeľský umelecký festival (2019)
		Palócky ľudovomelecký tábor (2019)
		Znejúca pieseň (2019)
		Okresná oslava pri príležitosti 70. výročia založenia Csemadoku (2019)
	Gemersko-malohontské osvetové stredisko v Rimavskej Sobote	Okresná súťaž v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu (2019, 2020)
		Detský folklórny festival (2019)
		Festival Cinka Panny (2019)
		Dobré slovo (2019)
		Výtvarná súťaž Istvána Ferenczyho (2019, 2020)
		Kultúrne slávnosti gemerských Maďarov (2019)
		Kultúrne dni Desző Győryho (2019)
		Život v pohybe (2019)
		Aj ja to dokážem (2019, 2020)
	Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko vo Veľkom Krtíši	Okresná súťaž v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu (2019)
		Astra (2019, 2020) – celoštátna súťaž spevákov maďarských piesní
		Juniáles (2019 – 2020)
		Správa z minulosti (2019) – multizánrový festival tradičnej a súčasnej kultúry
		Festival mladých talentov (2019)
		Po stopách literárnych tvorcov (2019)
		Remeselnícky tábor (2019)
		Pamätný deň Kálmána Mikszáltha (2019, 2020) – spomienka na spisovateľa, novinára a politika
		Pamätný deň udalostí roku 1848/49 (2019, 2020)
		Pamätný deň Lajosa Kubányiho (2019) – spomienka na maliara

		Pamätný deň Bálinta Balassiho (2019) – spomienka na renesančného básnika
		Pamätný deň Zsélyi Nagy Lajos (2019) – výročie narodenia básnika
		Pamätný deň Gula Krúdyho (2019) – spomienka na dramatika
		Pamätný deň Imre Madácha (2019) – výročie úmrtia spisovateľa a novinára
	Pohronské osvetové stredisko v Žiari nad Hronom	Zimné zvykoslovie (2020) – výroba multimediálneho nosiča o vianočných zvykoch z regiónu a tvorivé dielne
		Mozaika detských práv a povinností (2019) - beseda pre deti rómskej národnosti
		Polícia známa neznáma (2019, 2020) . regionálna výtvarná súťaž
	Podpolianske osvetové stredisko vo Zvolene	Rómska zručnosť v hline a dreve (2020) . výstava diel rómskych detí
Košický samosprávny kraj	Kultúrne centrum Medzibodrožia a Použia v Kráľovskom Chlmcí	XVII. Tokajský festival (2019) - medzinárodné multižánrové podujatie v duchu tradície a folklóru; festival prispieva k zblíženiu sa európskych národov prostredníctvom kultúry a umenia
		IX. Svätomartinský festival a jarmok domácich produktov Libagaliba (2019)
		IV. Mulatos Romale – krajský rómsky festival sa pripravoval s cieľom prezentácie nevšednosti a charakteristického temperamentu rómskej kultúry v spolupráci s ostatnými kultúrnymi organizáciami kraja (2019)
		Farebný svet malých čiernych očí – výtvarná súťaž spojená s výstavou (2019, 2020)
		Deň maďarskej kultúry (2020)
		In memoriam Gyüre Lajos – súťaž v prednese poézie a prózy (2019)
		Virtuálne prezentácie – spomienky na známe literárne osobnosti Medzibodrožia – László Dobos a Elemér Török (2019)
	Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria v Moldave nad Bodvou	Vászonra fel! – zážitkové maľovanie s profesionálnymi lektormi s cieľom vytvoriť priestor na prezentáciu maďarskej národnostnej kultúry; (2019)
		Elvezett örköségünk – hudobný tábor (2019, 2020)
		Medzinárodné stretnutie Betlehenských pastierov - oživené zvyky a tradície v kultúre národnostných menšín (2019)
	Kultúrne centrum Abova v Bidovciach	Krásny život – denné tvorivé aktivity pre rómske deti v učebno-výcvikovom zariadení TUKE v Herľanoch (2019)
		Than perdal Roma – denný tábor pre deti z rómskych osád – kaštieľ v Nižnej Kamenici (2020)
	Gemerské osvetové stredisko v Rožňave	II. ročník Celoslovenskej konferencie maďarských remeselníkov na Slovensku v spolupráci s Hagymányok Háza Hálózat – Slovensko a Združením gemerských remeselníkov Krásnohorská Dlhá Lúka – výmena skúseností, uchovávanie a obnova tradičných remesiel (2019)

		XII. Ročník - Medzinárodný festival paličkovanej čipky „Paličkovanie, csipkeverés, koronki“ (2019)
		Folklórne večery fašiangové zvyky z južného Gemera aj v rusínskom nárečí (2019)
		Deň maďarskej kultúry o. i. aj s premietaním filmu podľa námetu Sándora Máraia Eszter hagyatéka (2020)
		Inšpirujúce kultúrne dedičstvo – začiatok realizácie projektu Interreg/Via Carpatia na podporu cezhraničnej spolupráce v oblasti remeselníctva a menšinovej kultúry v spolupráci s Palócföldi Népi Iparművészek Egyesülete Kozard HU (2020)
		On-line aktivity v r. 2020 – napr.: Gemer tancuje (výučba maďarského a rómskeho čardáša); Recepty typických jedál z maďarskej národnostnej kuchyne v obciach Gemera; Pastierske tance zo Silickej Brezovej atď.
	Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi	Hospodi pomiluj – prehliadka cirkevných speváckych zborov východného obradu (2019)
		Makovická struna – prehliadka rusínsko-ukrajinských piesní (2019)
	Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove	Aktivity v oblasti astronómie pre deti v národnostne miešaných obciach v rámci regiónu – Vesmír očami detí, Čo vieš o hviezdach; multimediálne prednášky – Noc pod oblohou (2019, 2020)
Nitriansky samosprávny kraj	Krajské osvetové stredisko v Nitre	Znie pieseň Podzoboria - medzinárodný folklórny festival (2019, 2020)
	Regionálne osvetové stredisko v Komárne	súťažné prehliadky detských a mládežníckych speváckych zborov v maďarskom jazyku
		Kde bolo, tam bolo .../ Hol volt, hol nem volt ... - výstava výtvarných prác (2019, 2020)
Prešovský samosprávny kraj	Podtatranské osvetové stredisko v Poprade	Zamagurské folklórne slávnosti v Červenom Kláštore - vyhlasovateľom je NOC Bratislava, realizátorom je POS Poprad (2019)
		zber výtvarných prác pre výtvarnú celoslovenskú súťaž: Rómska paleta (2019, 2020)
	Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove	Vianočná hviezdička - prehliadka v speve vianočných piesní v podaní detí a dospelých jednotlivcov a skupín v spolupráci s Múzeom ukrajinskej kultúry (2019)
		Tvorivé dielne pre rómskych žiakov (2019)
	Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku	Tradičná kultúra Rómov – pobytový tábor pre deti a rodičov (2019)
		Rómsky festival – 2 dňové folklórne podujatie v obci Stročín spojené so sprievodným programom – tvorivými dielňami (2019)
		Tvorivé dielne pre Rómov v obciach Nižný Mirošov, Kečkovce, Nižná a Vyšná Olšava, Bukovce, Nižný Komárnik (2019, 2020)
		Kultúrne tradície Rómov – jednodňové folklórne podujatie v obci Kečkovce (2019)

	Remeselné tradície – tvorivé dielne v obci Nižný Komárnik (2019)
	Vzdelávacie podujatia z oblasti sociálnej prevencie takmer na všetkých školách v okrese Svidník a Stropkov (2019)
	Spevy môjho rodu, regionálna prehliadka spevákov ľudových piesní (2019)
	Rusínske folklórne festivaly v obciach Olšavka, Nižná a Vyšná Olšava, Lomné, Kurimka, Cernina, Vyšný Mirošov, Vápeník, Svidníčka, Kružľová (2019)
	Rusínsky folklórny festival v meste Svidník - 5- dňový multižánrový festival (2019, 2020)
	Betlehemský večer - tradičné vianočné podujatie s detskými účinkujúcimi (2019, 2020)
	Medzi dvoma horami – celovečerný program v podaní DFS Makovička a FS Makovica (2019)
	Slávnosti kultúry Rusínov-Ukrajincov SR vo Svidníku (2019, 2020)
	Makovická struna – regionálna súťažná prehliadka spevákov ľudových piesní (2019)
	Týždenný pobytový tábor pre rómske deti a rodičov (2020)
	Tradície predkov – pobytové 5 dňové podujatie zamerané na kultúrne tradície v obci Vápeník
Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni	Spevy môjho rodu - regionálne výbery pre celoslovenskú súťaž interpretov rusínskej ľudovej piesne (2019, 2020)
	Duchnovičov Prešov - okresná súťaž v recitácii v rusínskom jazyku (2019, 2020)
	Československý svet v Karpatoch - prezentácia knižnej publikácie prezentujúcej historickú Podkarpatskú Rus (2019)
	Makovická struna - regionálna súťaž spevákov rusínskych a ukrajinských ľudových piesní (2019, 2020)
	Festival folklóru Rusínov-Ukrajincov Slovenska (2019, 2020)
	Dni nemeckej kultúry – kultúry spišských Nemcov (2019)
	Holose, holose - súťažná prehliadka rusínskych speváckych skupín (2019)
	XV. Svetový kongres Rusínov (2019)
	Výstava výtvarných diel rusínskych výtvarníkov – súčasť Svetového kongresu Rusínov (2019)
	Celonárodné oslavy Dňa Rusínov na Slovensku (2019)
	Slávnosti kultúry Rusínov-Lemkow - národnostné podujatie spájajúce Rusínov zo slovenskej i poľskej strany (2019)
	Rusínska vatra v Malom Lipníku – festival rusínskej kultúry (2019)

		Lackovský košík - podujatie prezentujúce poľskú a goralskú kultúru (2019, 2020)
		Spoznávaj a uchovávaj tradície svojich predkov - podujatie rusínskej kultúry v obci Jarabina (2019)
		Slávnosti poľsko-goralskej kultúry v Starej Ľubovni (2019)
		Všetci sme tu doma - multinárodnostný kultúrny program organizovaný v rámci Ľubovnianskeho jarmoku (2019)
		Zem zaslúbená - koncert folklórneho súboru Ruthenia z Bratislavy (2019)
		Okresná prehliadka duchovnej piesne - podujatie na ktorom sa prezentujú spevácke cirkevné zbory a folklórne skupiny z celého regiónu (2019)
		Výstava Poznaj svoj kroj - fotografická výstava z primárneho výskumu a dokumentácie krojov obcí Ľubovnianskeho regiónu (2019, 2020)
		Primárny výskum Poznaj svoj kroj (2019, 2020)
		Prezentácia publikácie Drotári - autobiografického románu Ivana Ivanoviča Kindju (2020)
		Seminár o ľudovej piesni - celoslovenský seminár každoročne organizovaný v inom regióne Slovenska v spolupráci so Spolkom hudobného folklóru z Bratislavy, z ktorého bol vytvorený aj zborník (2020)
		Vianoce v Ľubovnianskom regióne - multikultúrny online program vytvorený v spolupráci s regionálnou Ľubovnianskou mediálnou spoločnosťou. Podujatia sa zúčastnili folklórne kolektívy Litmaňivka, Šambriňci a Kečera (Rusíni), Mladý marmon (karpatskí Nemci), Plavčanka (Šarišania). Podujatie bolo vysielané prostredníctvom internetu a sociálnych sietí Facebook a YouTube 25. decembra – počas Vianočných sviatkov (2020)
		Krájanie jablka - príprava Zborníka poézie národnostných autorov (2020)
	Hornozemplínske osvetové stredisko vo Vranove nad Topľou	Veľkonočné tvorivé dielne - maľovanie kraslíc a výroba veľkonočných dekorácií s rómskymi deťmi (2019)
		Vianočné dielne - výroba vianočných ozdôb a dekorácií s deťmi (2019)
		Detský výtvarný Vranov - v rámci súťaže sa prezentovala rómska výtvarná a remeselná tvorba (2019, 2020)
		Slávnosti remesiel - prezentácia rómskej remeselnej výroby spojená s tvorivými dielňami (2019)
		Šaffova ostroha (2019)
		Hornozemplínske folklórne slávnosti (2019)
		EtnoFest (2019)
		Deň PSK – Deň otvorených dverí HZOS – škola tanca pre rómske deti (2019)
Trenčiansky	Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi	Súzvuky – festival speváckych skupín spolkov Karpatských Nemcov (2019, 2020)

samo- správny kraj		Koncert hudobnej skupiny Presburger Klezmer Band prezentujúcej tradičnú židovskú hudbu (2019)
Trnavský samo- správny kraj	Galantské osvetové stredisko	Týždeň židovskej kultúry - spomienkové podujatie zamerané na prezentáciu židovského kultúrneho dedičstva (2020)
		Zlaté struny citary – festival súborov a sólistov v hre na citare z Trnavského kraja (2019)
		Kodályova Galanta 2019 - festival detského zborového spevu
	Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede	Medzinárodný deň Rómov – prehliadka rómskych talentov (2019), ktorého súčasťou bolo vyhodnotenie a vernisáž okresnej výtvarnej súťaže Coloriskeri luma
		Bihariho slávnosti - festival s galaprogramom na počesť slávneho cigánskeho primáša Jánosa Bihariho (2019, 2020)
Žilinský samo- správny kraj	Krajské kultúrne stredisko v Žiline	Medzinárodný deň Rómov, kultúrne podujatie – motivačné hudobné vystúpenie mladého rómskeho klaviristu z Helpy Stanislava Harvana (2019)
	Turčianske kultúrne stredisko v Martine	Ruský literárny večer – V slnečných lúčoch rodného jazyka (2019)

Tabuľka č. 3: Kultúrno-osvetové zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, ktoré sa vo svojich aktivitách venujú príslušníkom národnostných menšín alebo prezentujú ich kultúru

zriaďovateľ /samosprávny kraj	Kultúrno-osvetové zariadenie	Národnostné menšiny, pre príslušníkov ktorých boli realizované podujatia, alebo kultúry ktorých sa týkali (počet podujatí, pokiaľ je známy)
Bansko-bystrický	Novohradské osvetové stredisko v Lučenci	maďarská (8)
	Gemersko-malohontské osvetové stredisko v Rimavskej Sobote	maďarská, rómska (12)
	Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko vo Veľkom Krtíši	maďarská (18)
	Pohronské osvetové stredisko v Žiari nad Hronom	rómska (4)
	Podpolianske osvetové stredisko vo Zvolene	rómska (1)
Košický	Kultúrne centrum Medzibodrožia a Použia v Kráľovskom Chlmci	maďarská, rómska (8)
	Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria v Moldave nad Bodvou	maďarská, rómska (4)
	Kultúrne centrum Abova v Bidovciach	rómska (2)
	Gemerské osvetové stredisko v Rožňave	maďarská, rómska, rusínska (6)
	Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi	rusínska, ukrajinská (2)
	Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove	(2)
Nitriansky	Krajské osvetové stredisko v Nitre	maďarská (2)
	Regionálne osvetové stredisko v Komárne	maďarská (4)
Prešovský	Podtatranské osvetové stredisko v Poprade	rusínska, poľská, rómska(4+)
	Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove	rusínska, ukrajinská, rómska (5)
	Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku	rómska, rusínska, ukrajinská (52)
	Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni	rusínska, ukrajinská, nemecká, goralská, poľská (30)
	Hornozemplínske osvetové stredisko vo Vranove nad Topľou	rómska, rusínska (9)
Trenčian-sky	Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi	nemecká, židovská (3)
Trnavský	Galantské osvetové stredisko	maďarská, rómska, židovská (3+)
	Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede	maďarská, rómska (4+)
Žilinský	Krajské kultúrne stredisko v Žiline	rómska (1)
	Turčianske kultúrne stredisko v Martine	ruská (1)

Zdroj: Samosprávne kraje.

Príloha č. 3: Aktivity knižníc zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Činnosť Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici (ďalej len „ŠVKBB“) v oblasti aktivít spolupráce s národnostnými menšinami a podpory ich kultúry sa v ŠVKBB zameriavala v roku 2019 najmä na spoluprácu s občianskymi združeniami a spolkami, ktorých predmetom činnosti je rozvíjať a sprístupňovať kultúru národnostných menšín:

- spolupráca s bulharskou národnostnou menšinou – s občianskym združením Raduana – dom národov pri príprave vernisáže výstavy bulharského fotografa Jordana Kolarova *Bulharsko – známe neznáme* a klavírneho koncertu, v ktorom účinkovali mladé bulharské klaviristky Petia Christova a Lili Bogdanova (22. 5. 2019);
- spolupráca s ruskou národnostnou menšinou s občianskym združením Molodaja Rossijana 2. medzinárodnej vedeckej konferencii *Ruská kultúra v súčasnom svete (filológia, kulturológia, translatológia)*, ktorá sa uskutočnila v priestoroch ŠVK BB (14. – 15. 2. 2019);
- 3. medzinárodná vedecká konferencia *Ruská kultúra v súčasnom svete (filológia, kulturológia, translatológia)*, ktorá sa uskutočnila v priestoroch ŠVK BB v spolupráci s ruskou národnostnou menšinou, s občianskym združením Mladá Rossija a Filozofickou fakultou Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (25.6.2020);
- Populárno-vzdelávacie podujatie – *koncert Lary Abou Hamdan*, ktorý sa uskutočnil na Nádvorí Márie Terézie, pripravila Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici – Centrum slovanských štúdií. Podujatie prezentovalo tvorbu Sýrčanky žijúcej na Slovensku, ktorá tvorí hudbu a píše texty po anglicky, po arabsky a po slovensky (12.8.2020).

V roku 2020 bol dopĺňovaný knižničný fond dokumentmi týkajúcimi sa problematiky národnostných menšín, sprístupňovali sa periodické a neperiodické publikácie v jazykoch národnostných menšín v printovej alebo elektronickej podobe. Sprístupnené boli periodiká v maďarskom, nemeckom, rusínskom, ukrajinskom, ruskom, poľskom a rómskom jazyku.

Štátna vedecká knižnica v Košiciach

V sledovaných obdobiach knižnica realizovala nasledujúce výstavy a podujatia:

- výstava *Divadlo a divadelné spoločnosti v Košiciach v rokoch 1900 – 1926* na stránkach umeleckého týždenníka Kassai Színházi Ujság zapožičaná a inštalovaná v priestoroch Divadelného múzea v Miškolci (január – február 2019);
- premietanie filmu *Smutné jazyky* o osudoch Karpatských Nemcov na Slovensku počas *Týždňa slovenských knižníc 2019* za účasti producentky a režisérky Anny Gruskovej a predstaviteľov tejto národnostnej menšiny, akcia organizovaná v spolupráci s Goetheho inštitútom v Bratislave (6. marec 2019);
- poskytnutie priestorov a informačno-technických zariadení pre účastníkov sérií šiestich podujatí zameraných na rozvoj základných počítačových zručností detí a mládeže zo sociálne znevýhodnenej rómskej komunity (november – december 2019);
- výstava *Divadlo a divadelné spoločnosti v Košiciach v rokoch 1900 – 1926* na stránkach umeleckého týždenníka Kassai Színházi Ujság zapožičaná a inštalovaná v priestoroch divadla Thália pri príležitosti jeho 50. výročia (december 2019);

- výstava plagátov s tematikou integrácie cudzincov v spolupráci s ETP Slovensko (stála výstava od roku 2020);
- putovná viacjazyčná výstava *Košická bohéma na stránkach Kassai Szinbázi Ujság 1911-1923* (prezentuje kultúrny prínos maďarskej menšiny v Košiciach, sprístupnená v divadle Thália Košice (január – marec 2020);
- novinársky krúžok pre rómske deti v spolupráci s ETP Slovensko (trikrát v mesiacoch január – február 2020);
- letná STEM akadémia pre rómske deti – práca s Lego robotmi v spolupráci s ETP Slovensko v spolupráci s ETP Slovensko (trikrát v mesiacoch január – február 2020).

Štátna vedecká knižnica v Prešove

Odborným pracoviskom Štátnej vedeckej knižnice v Prešove je Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry (ďalej len „DICRK“), ktorým sa rozšírilo portfólio činností knižnice o rozmer a aktivity zamerané na dokumentáciu, mapovanie a budovanie databázy digitálnych objektov z oblasti rómskej kultúry na Slovensku.

- spracovanie 81 digitálnych kultúrnych objektov v kategóriách video, foto, sken sprístupnených na stránke www.portalsvk.sk (2019);
- 2 zrealizované výstavy (2019);
- 6 realizovaných besied (2019);
- v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove pripravili odborné podujatie s medzinárodnou účasťou na tému Kultúra Rómov v digitálnom prostredí (november 2019).

Podľa kontraktu, ktorý má Štátna vedecká knižnica v Prešove uzatvorený s Ministerstvom kultúry SR, má DICRK v rámci udržateľnosti projektu v Operačnom programe Informatizácia spoločnosti – PO2 za úlohu:

- zabezpečiť tvorbu minimálne 120 digitálnych kultúrnych objektov (DKO) v členení podľa typov kultúrnych objektov nasledovne: 30 videoobjektov, 30 audioobjektov, 40 fotografií, 20 skenov 2D objektov;
- realizovať minimálne 3 podujatia k významným udalostiam spojených s rómskou kultúrou a životom rómskeho etnika;
- zaznamenať minimálne 15 nových spomienkových rozprávání;
- zrealizovať 2 virtuálne prehliadky.

Pravidelne organizované podujatia

DICRK od roku 2015 realizuje pravidelné podujatia v rámci projektu *Živé knihy*. Obsah podujatí je zameraný na významné dni – *Svetový deň Rómov* (apríl), *Spomienka na obeť rómskeho holokaustu* (september), *Svetový deň rómskeho jazyka* (november).

V súvislosti s opatreniami MK SR a ÚVZ SR v období marec – jún 2020 nerealizovali žiadne podujatia pre verejnosť. Pri uvoľňovaní protiepidemiologických opatrení podujatie k Svetovému dňu Rómov, ktoré mali realizovať v mesiaci apríl, uskutočnili 8.7.2020, ale bez účasti verejnosti. Spracované podujatie bolo širokej verejnosti prezentované online prostredníctvom sociálnej siete – FB stránky Štátnej vedeckej knižnice v Prešove 27. augusta 2020.

Univerzitná knižnica v Bratislave

Univerzitná knižnica v Bratislave (UKB) je najstaršia a najväčšia vedecká knižnica v Slovenskej republike. Vznikla v roku 1919 ako Knižnica Univerzity Komenského. Súbežne so svojím akademickým poslaním plnila do roku 1954 funkciu národnej knižnice. Už v roku svojho vzniku získala právo na povinný výtlačok kníh a periodík z územia Slovenska. Od roku 1954 je samostatnou vedeckou knižnicou slúžiacou širokej verejnosti. Ponechala si však názov Univerzitná knižnica, pretože vyjadruje jej históriu, širokú profiláciu fondu i používateľského zázemia; pod týmto názvom sa stala známou v zahraničí. Univerzitná knižnica v Bratislave je štátna rozpočtová organizácia zapojená príjmami a výdavkami na rozpočet prostredníctvom kapitoly Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, ktoré je jej zriaďovateľom. Z klasickej knižnice sa postupne pretvorila na modernú knižnično-informačnú inštitúciu.

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- v spolupráci s organizáciou Romanokher – Rómsky dom usporiadala súťaž *Farebný svet – Coloriskeri luma 2019* (19.6.2019);
- pre študentov pridružených škôl UNESCO zorganizovalo IDS UNESCO v spolupráci s Dokumentačným strediskom holokaustu prednášku *My a oni? Holokaust na Slovensku 1938 – 1945*, zameranú na vzťahy Židov a Slovákov v rokoch 1938 – 1945 v súvislosti so vznikom antisemitizmu a holokaustu na Slovensku (25. januára 2020).

Banskobystrický samosprávny kraj

Spomedzi knižníc, ktoré zriaďuje Banskobystrický samosprávny kraj, pôsobia na národnostne zmiešanom území Knižnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote a Novohradská knižnica v Lučenci. Podujatia pre národnostné menšiny sú organizované pre širokú verejnosť, najmä pre deti materských a základných škôl a študentov stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.

Novohradská knižnica v Lučenci

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Spoločnosť priateľov slova* – podujatia venované osobnostiam spojeným s mestom Lučenec, témami boli Lučenecký almanach, nové knihy, úspechy spisovateľiek v minulom storočí a iné. Podujatie bolo realizované v maďarskom jazyku (2019, 2020);
- *Tivadar Csontváry Kosztka v Novohrade* – prednáška o maliarovi a lekárnikovi pri príležitosti 100. výročia úmrtia. Podujatie určené pre študentov stredných škôl a žiakov 8. a 9. ročníka základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským prebiehalo v maďarskom jazyku (2019);
- Zážitkové čítanie pre žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským na rôzne témy: *Zimné príbehy, Fašiangové rozprávky, Čas radosti veselosti, Z rozprávky do rozprávky, Rôzne podoby lásky, čítanie so spisovateľkami (K. Balúchová, G. Futová), Rozprávky o snehuliakoch* a iné. Podujatie prebiehalo v slovenskom a maďarskom jazyku (2019, 2020);
- Zážitkové čítanie pre rómske deti – zážitkové čítanie pre deti zo Špeciálnej základnej školy (prevažne rómske deti) na rôzne poučné a veselé témy: *Polepetko, Fašiangové rozprávky, čítanie z kníh Gabiky Futovej, Tešíme sa na prázdniny, Ako Hermína išla na bál, Zimné príbehy, Opice z našej police, Mačky vo vreci* a iné. Podujatie prebiehalo v slovenskom jazyku (2019, 2020);

- *Tvorivé dielničky* (2019) – tvorivé dielničky na rôzne zaujímavé témy pre žiakov Špeciálnej základnej školy;
- *Ako išlo vajce na vandrovku* (2019) – dramatizácia rozprávky spojená so spätnou väzbou v podaní študentov Strednej odbornej školy pedagogickej pre žiakov Špeciálnej základnej školy (prevažne rómske deti);
- *Listujeme v dobovej tlači Lučenca* – čítanie zo starej tlače spojené s rozprávaním historika a divadelníka o rôznych zaujímavých témach a informáciách. Podujatie bolo realizované v maďarskom jazyku na facebookovej stránke knižnice (2020);
- *Rozprávka nielen na dobrú noc* – čítanie rozprávok pre najmenších, ako napríklad rozprávka *O škaredom káčatku* v podaní divadelníka Štefana Csáka z Divadla J. Kármána. Podujatie bolo realizované v maďarskom jazyku na facebookovej stránke knižnice (2020).

Knížnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Ako sa efektívne učiť* – prednáška a brainstorming psychologičky Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (2019);
- *Čo odkázal Hrebenda* – prednáška pri príležitosti *Marca – mesiaca knihy* o historickom vývoji kníh ako nositeľov múdrosti a o knižniciach, ich poslaní a poskytovaných službách pre študentov stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Potulky hlavným námestím* – odborná prednáška a exkurzia na hlavnom námestí v Rimavskej Sobote pre 5. ročník základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Pavol Dobšinský a deň ľudovej rozprávky* – rozprávanie o slovenskom rozprávkarovi spojené s kvízom pre 3. ročník základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Rozvoj a posilňovanie vzájomných vzťahov v triede* – prednáška psychologičky Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie pre žiakov 7. ročníka základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019, 2020);
- *Zlatá krajina* – literárna prehliadka autorských prác žiakov základných škôl a osemročných gymnázií mesta a okresu Rimavská Sobota samostatne lektorované v maďarskom jazyku (2019, 2020);
- *Slovensko – krajina plná tajomstiev: Vodné dobrodružstvá* – zážitkové čítanie pre žiakov 3. ročníka základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Chráňme si prírodu* – podujatie pre žiakov 5. ročníka základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Les ukrytý v knihe* – cyklus podujatí o prírode pre 1. stupeň základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Vitajte v knižnici* – podujatie o knižnici a knihách, informačná príprava pre základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Ján Botto – básnik slovenského literárneho romantizmu* – literárna hodina o regionálnom básnikovi pre žiakov základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2019);
- *Ako ďalej?* – life koučing spisovateľky Evy Bolemantovej pre študentov gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským (2019);

- *Historické budovy nášho mesta* – prednáška a beseda o historických budovách v Rimavskej Sobote pre študentov strednej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2020);
- *Vándormeseíró* – bábkové predstavenie Ádáma Badina pre žiakov prvého stupňa základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským (2020);
- *Informačná výchova – o knižnici, o jej službách a možnostiach využitia pre študentov strednej s vyučovacím jazykom maďarským* (2020).

Hontiansko-novohradská knižnica vo Veľkom Krtíši

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Marec mesiac knihy* – beseda o významne čítania a kníh doplnená literárnym kvízom rómskych žiakov zo Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Krtíši (2019);
- *Regionálni spisovatelia* – netradičná vyučovacia hodina literárnej výchovy v knižnici pre rómskych žiakov zo Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Krtíši (2019);
- *Ako vzniká kniha* – infromatická príprava o vzniku, výrobe a význame kníh pre rómskych žiakov zo Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Krtíši (2019);
- *Regionálne osobnosti* – netradičná vyučovacia hodina regionálnej výchovy v knižnici pre rómskych žiakov zo Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Krtíši (2019);
- *Komiks* – netradičná vyučovacia hodina literárnej výchovy v knižnici doplnená tvorivou dielňou zameranou na výrobu vlastného komiksu pre rómskych žiakov zo Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Krtíši (2019).

Krajská knižnica vo Zvolene

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *15. ročník týždňa česko-slovenskej vzájomnosti* v spolupráci s Českým spolkom vo Zvolene a spoločnosťou Bona Fide Praha (2019);
- *Česká literatúra pre deti* – výstava českých kníh z fondu knižnice pre deti a mládež (2019);
- *Hadilov pisár* – prezentácia knihy Jiřího Tepera spojená s besedou, autorským čítaním a výstavou ilustrácií Pavla Hrachy (2019);
- *Tajomný svet ilustrácií* – vernisáž výstavy z tvorby českých ilustrátorov detských kníh (2019);
- *A smútok je preč* – prezentácia detských kníh spisovateľky Marky Míkovej spojená s divadelným predstavením Bajky (2019);
- *Bruško, bruško, kto v tebe býva?* (Bříško, bříško, kdo v tobě bydlí?) – prezentácia dvojjazyčnej knihy autorky M. Peškovej a ilustrátorky Ivy Dražskej spojenej s autorským čítaním, besedou a výstavou ilustrácií (2019);
- *Pohádky sú rozprávky* – dramatizované čítanie z kníh českých autorov v origináli a v slovenských prekladoch (2019);
- *Roches a Bžunda* – dramatizované čítanie spojené s prezentáciou spisovateľky Marky Míkovej a ilustrátora Juraja Horvátha (2020);
- *O zajíčkovi a lišce* – bábkové predstavenie pre najmenších zahral spolok Loutky v nemocnici (2020);
- *Jak se vítá maminka* – z knihy Michala Viewerga *Krátké pohádky pro unavené rodiče* (2020);

- *Staré říkanky české* – příběhy starých českých pověstí úsmevně zveršoval Jiří Teper a doplňují ich ilustrácie Jiřího Wintera - Neprakty (2020);
- *Hudobný pozdrav do Zvolena* – účinkovali Krystyna Sklaická a Libor Heřman (2020);
- online Festival českej a slovenskej tvorby pre deti vo Zvolene v spolupráci so spoločnosťou Bona Fide Praha – 9 online videozáznamov vystúpení je sprístupnených na YouTube.

Knižnica Jána Kollára v Kremnici

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Informačná výchova – informačná výchova v knižnici na zvýšenie čitateľskej a informačnej gramotnosti pre študentov súkromného gymnázia Zefyrýna Jimenézu Mallu v Kremnici* (2020).

Bratislavský samosprávny kraj

Regionálna metódička Malokarpatskej knižnice v Pezinku sleduje situáciu týkajúcu sa národnostných menšín v obecných a mestských knižniciach Bratislavského samosprávneho kraja a monitoruje aktivity a projekty zamerané na národnostné menšiny (knižničný fond, besedy s autormi, kreatívne dielne, podujatia pre deti a mládež, školské aj mimoškolské činnosti škôl a tried s vyučovacím jazykom maďarským, či aktivity, projekty a podujatia podporujúce integráciu rómskeho obyvateľstva – najmä detí).

Košický samosprávny kraj

Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- literárne hodiny;
- Knihy rozhovorov.

Zemplínska knižnica v Trebišove

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- hlasné čítania a prezentácie o autoroch;
- *Týždeň vo farbách dúhy – Poznajme sa navzájom*;
- *Jazykové pexeso*;
- zážitkové čítania s porozumením pre rómske deti.

Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického v Michalovciach

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín v spolupráci s Českým spolkom v Michalovciach:

- Ženy v českej literatúre;
- Česká národná hudba;
- Česká medzivojnová próza *Osoby a udalosti*;
- Sto rokov českého komiksu;
- zážitkové čítania s porozumením pre rómske deti.

Knižnica pri KCMaP v Kráľovskom Chlmci

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- stretnutie s predstaviteľmi detskej literatúry;
- Kniha kľúč k detskému srdiečku.

Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- tematické výstavy – *Listování Slovenskem*;
- *Literární kronika 1. republiky*;
- výstava fotografií z projektu *Jedným klikom za pamätníkom*;
- *Druhý život Vendulky V. atď.*

Nitriansky samosprávny kraj

Knižnice poskytujú služby čitateľom a návštevníkom ako slovenskej národnosti, tak aj príslušníkom národnostných menšín a etnických skupín. Rozvíjajú identitu a kultúrne hodnoty príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín, prioritne pracujú s deťmi a mládežou zo škôl s vyučovacím jazykom maďarským a s deťmi hovoriacimi materinským jazykom rómskym. Popri poskytovaní knižnično-informačných služieb knižnice realizujú aj kultúrno-vzdelávacie podujatia. Významnými sú najmä dramatizácie kníh pre najmenších a deti z rómskych komunít, literárne hodiny a rozprávkové popoludnia, preventívno-vzdelávacie podujatia, prázdninové tvorivé dielne a kvízy. Ďalej organizujú súťaže v prednese poézie, kde samostatnú kategóriu tvorí prednes v maďarskom jazyku, *Deň maďarskej rozprávky*, čítanie rómskych rozprávok, stretnutia a besedy s maďarskými spisovateľmi a osobnosťami maďarského kultúrneho života.

Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

Pre materské školy (celkovo 9 podujatí, najvýznamnejšie z nich boli:)

- súťaž *Mám básničku na jazýčku* (prednes poézie a prózy) – samostatná kategória pre maďarsky rozprávajúce deti;
- súťaž *Ukáž čo vieš* (talentová súťaž) – samostatná kategória pre maďarsky rozprávajúce deti;

Pre základné školy (celkovo 19 podujatí, najvýznamnejšie z nich boli:)

- slávnostný zápis prvákov;
- informatická výchova;
- zážitkové čítanie;
- Deň maďarskej ľudovej rozprávky;
- účasť na medzinárodnom projekte na podporu čítania *Noc s Andersenom*, v rámci ktorého deti pracovali v dvoch skupinách (maďarskej a slovenskej);

Pre študentov Gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským v Nových Zámkoch:

- stretnutie s miestnym historikom a autorom *publikácií o histórii mesta v maďarskom jazyku Alexandrom Strbom*;
- podujatie *Deň poézie*, ktoré bolo venované maďarskej poézii;

Ďalej

- pri príležitosti 75. výročia 1. transportov židovského obyvateľstva z územia regiónu, v spolupráci so Židovskou náboženskou obcou v Nových Zámkoch prednáška Doc. Ing. Tomáša Langa, PhD. a prezentáciu jeho knihy: ZBAVENÍ PRÁVA – MAJETKU – ŽIVOTA (Židia na arbitrážnom území juhozápadného Slovenska 1938-1947);
- v spolupráci s klubom GENERÁCIE, ktorý pôsobí pri knižnici, stretnutie s prekladateľkou z maďarčiny a poetkou Jitkou Rožňovou ako aj prezentácia knihy Alexandra Strbu Nové Zámky II (v maďarskom jazyku);
- v rámci projektu *Rendezvous s literatúrou* beseda s maďarským spisovateľom Péterom Forgacsom a prezentáciu tvorby regionálnej rusínskej poetky Květy Halásovej.

Keďže od marca 2020 bolo opatreniami Úradu verejného zdravotníctva SR organizovanie podujatí v knižnici zakázané, prípadne veľmi obmedzené, knižnica na ich realizáciu využívala online priestor. Prostredníctvom sociálnych sietí sprístupňovala verejnosti rôzne podujatia (čítanie rozprávok, prezentácia autorov a ich kníh, kvízy, tvorivé dielne,...), z ktorých 21 bolo v maďarskom jazyku. V rámci medzinárodnej spolupráce KAB rozvíja dlhoročnú spoluprácu so Župnou a mestskou knižnicou Josefa Attilu v Tatabányi (Maďarsko), s ktorou v roku 2015 podpísala Dohodu o spolupráci. KAB sa aktívne podieľala na organizovaní Medzinárodnej konferencie pre knihovníkov: *Miesto vedomostí – Voláš sa knižnica?* Partnermi bol o. i. Ústav knižničnej a informačnej vedy Budapešť, Národná Széchenyiho knižnica Budapešť.

Tekovská knižnica v Leviciach

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- každoročne máva veľký úspech vystúpenie divadelno-tanečnej a hudobnej skupiny THEATRO HORA – pásmo rómskych tancov a piesní v Leviciach, ktoré je súčasťou organizovania *Týždňa slovenských knižníc*.

Knižnica Józsefa Szinnyeiho v Komárne

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- besedy s autormi kníh v maďarskom jazyku, workshopy, prednášky, divadelné predstavenia a voľnočasové aktivity – *Zábavná knižnica*. Raz mesačne sa konali „Sobotňajšie dopoludnia s rozprávkou“ – „Mesekuckó“.

Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Deň rómskej kultúry v knižnici (2019)* – dopoludňajší program pozostával z tvorivých dielní, na ktorých sa zúčastnili rómske deti zo ZŠ v okrese Nitra. Popoludnie bolo venované vystúpeniu hudobnej skupiny *Ľudovej hudby Michala Lazara*, ktorá si pre účastníkov podujatia pripravila prezentáciu rómskych piesní.

Tribečská knižnica v Topoľčanoch

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- dramatizácie rozprávok (*Čert v službe, Bez práce nie sú koláče*), hlasné čítanie, tvorivé dielne.

Prešovský samosprávny kraj

Ľubovnianska knižnica v Starej Ľubovni

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Dobry deň, sused* – projekt venovaný prezentácii rómskej kultúry. Počas trojdňového festivalu sa účastníci stretli s rómskou výtvarníčkou, na výchovných koncertoch s rómskym popflamencovým duom, módnou prehliadkou mladého rómskeho módného návrhára i divadelným predstavením o rómskom boxerovi (2019);
- 10 podujatí o Rómoch a pre Rómov (2019);
- 3 podujatia pre rómsku národnostnú menšinu (2020);
- úzka spolupráca s Českým spolkom v Starej Ľubovni, v spolupráci s ktorým zorganizovala 18 podujatí mládež a dospelých;
- Rusínskej národnostnej menšine bola venovaná 1 prednáška *Rusíni – malý národ v srdci Európy* (2019).

Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Trinásta komnata* (2019) – stretnutia s rómskymi mentálne a telesne postihnutými deťmi z DSS vo Vranove n. T., ktorých výsledkom bola výstava výtvarných prác. Svet knihy sa deťom neprístupňuje iba tým, že si ju požičajú domov, ale aj hlasným čítaním (2019);
- literárne súkenká, klasické rozprávky, literárne aktivity ako *Pippi Dlhá Pančucha*, *Mimi a Líza*, *O snehuliakovi s horúcim srdcom určené pre rómske deti* (2019);
- edukačné prednášky, ako napr. *Dejiny Vranova nad Topľou*, *Ezop a svet bájok* (2019);
- *Knižné medové dni* – hlavným hudobným hosťom bola rómska tanečná a spevácka skupina Čiriklore z Čičavy, ktorá nás sprevádzala celým programom (2020);

Podujatia pre Spojenú školu internátnu vo Vranove nad Topľou:

- *O vranách pri Topli* (šesťkrát) – povest' o vzniku mesta VT;
- *Ľudová rozprávka* (päťkrát) – prezentácia o P. Dobšinskom a ľud. rozprávkach;
- *Šťastie je líška* (jedenkrát) – zážitkové čítanie na tému vďačnosť, šťastie;
- *Veverička Vierka* (jedenkrát) – zážitkové čítanie s témou priateľstva;
- *Svet bájok* (dvakrát) – prezentácia o bájkach a Ezopovi;
- *O snehuliakovi s horúcim srdcom* (dvakrát) – zážitkové čítanie s vianočnou tematikou;
- Bibliograficko-informačná výchova + výmena kníh (trikrát);
- *Pippi Dlhá pančucha* (dvakrát) – zážitkové čítanie;
- *Knižné medové dni* (jedenkrát) – ilustrátorský workshop, výstava medu a medových výrobkov, rómske tance;

Podujatie pre SŠ Budovateľská:

- *O dvanástich mesiačikoch* – dramatizácia rozprávky;
- Podujatie so Spojenou školou v Čaklove;
- Tvorenie vianočných ikebán – praktické ukážky spojené s výstavou prác žiakov.

Hornozemplínska knižnica podala projekt Multifunkčné centrum 4.0. Cieľom a hlavným poslaním projektu je poskytnutie komplexnej služby jednotlivcovi, rodine ako aj celej miestnej komunite, získavanie sociálnych zručností, vlastnú sebarealizáciu, neformálne vzdelávanie.

Okrem hlavného cieľa plánuje plniť aj špecifické ciele ako podpora zmysluplného trávenia voľného času, prezentovanie kultúry, zvykov, tradícií, pomoc pri uplatňovaní sa na

trhu práce, prevencia nežiaducich sociálno-patologických javov v týchto komunitách, podpora počas vzdelávania.

Vihorlatská knižnica v Humennom

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- Beseda a prezentácia zbierky slovenských a rusínskych básní výtvarníčky a fotografky Daniely Kapraľovej (október 2019);
- Literárna beseda s básnikom a prekladateľom Milanom Bobákom pri príležitosti 75. výročia narodenia (2019);
- výstavka kníh tvorby Milana Bobáka (2019);
- spracovanie a vydanie personálnej bibliografie: *Rudolf Demjan – spisovateľ, prekladateľ, pedagóg* (2019);
- realizácia výstav a výstavok kníh k výročiam spisovateľov a k významným spoločenským podujatiam (2019);
- *Ukrajinskí spisovatelia Slovenska*: spracovanie personálnej bibliografie spisovateľa (2020);
- propagácia literatúry národnostných menšín;
- práca s príbehom v Komunitnom centre Humenné – v roku 2019 knižnica začala úzko spolupracovať s Komunitným centrom mesta Humenné, ktoré je prioritne určené deťom, mládeži, ale aj dospelým zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä z rómskej osady Podskalka. S deťmi sa stretávali v ich dočasnom prostredí, v Centre voľného času Dúha. Uskutočnili sa prvé dve pilotné stretnutia v jesenných mesiacoch, počas ktorých si deti overili systém práce a odozvy detí na pripravené aktivity (2019);
- v pláne aktivít na rok 2020 bolo stretávanie sa s rómskymi deťmi a mládežou vo veku 6 – 16 rokov na pravidelnej mesačnej báze v Komunitnom centre mesta Humenné, ktoré je zriadené v osade Podskalka. Vzhľadom na nepriaznivú epidemiologickú situáciu nebolo možné zrealizovať všetky plánované stretnutia, uskutočnilo sa ich napokon len 5. Každé stretnutie je pripravené na konkrétnu tému, ktorú pripravujeme vždy na základe požiadaviek detí a sociálnych pracovníkov centra. Zrealizované témy boli: *Rómske rozprávky, Komiks, Knihy o športe, Rómsky holokaust, Škola volá*.

Do roku 2014 – 21. zrealizovaných ročníkov regionálnej súťaže neprofesionálnych literárnych tvorcov v poézii a próze v ukrajinskom jazyku. Dôvod ukončenia tohto podujatia bolo zrušenie vyučovania ukrajinského jazyka na ZŠ a SŠ, a následne aj zrušenie ukrajinskej školy v Humennom.

Okresná knižnica Dávida Gutgesela v Bardejove

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- *Hanka Servická – Špivanky Servickej Hanky* – prezentácia knihy spojená s autogramiádou, rusínska národnostná menšina (január 2020).

Podtatranská knižnica v Poprade

Aktivity orientované na príslušníkov národnostných menšín:

- spolupráca s OZ Polonus v rámci realizácie spoločných podujatí v rámci Podtatranských výstavných trhoch Tatra Expo – *Dni poľskej kultúry s goralskou muzikou* a prednáška o veľkonočných tradíciách pre žiakov ZŠ (2019);

- v spolupráci so ZŠ s MŠ Matejovce – pravidelné stretávanie sa (v 2020 veľmi obmedzene) žiakov rómskej národnosti tejto školy na podujatiach knižnice na podporu čítania a čitateľskej gramotnosti (hlasné čítanie, zážitkové čítanie, tvorivé dielne);
- budovanie fondu Poľskej knižnice (monografie a seriály) v spolupráci s OZ Polonus a Centrálnou horskej knižnice Poľského turisticko-vlastivedného spolku v Krakove.

Trnavský samosprávny kraj

Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede, Galantská knižnica a Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave zohľadňujú pri budovaní knižničného fondu a pri poskytovaní metodologickej pomoci a poradenských služieb obecným, mestským a špeciálnym knižniciam, že v rámci oblasti ich pôsobnosti žijú občania patriaci k národnostnej menšine. Zámerom je budovať zaujímavú ponuku pre maďarskú národnostnú menšinu žijúcu v trnavskom regióne.

Žilinský samosprávny kraj

Liptovská knižnica G. F. Belopotockého v Liptovskom Mikuláši

Aktivity zamerané na národnostné menšiny, najmä českú a poľskú, tvoria neoddeliteľnú súčasť každodennej činnosti Liptovskej knižnice G. F. Belopotockého v Liptovskom Mikuláši.

Aktivity venované *poľskej národnostnej menšine*:

- Od roku 2014 existuje a verejnosti je prístupná a priebežne dopĺňaná tzv. *Poľská knižnica*, v ktorej sa nachádzajú knižné diela v poľskom jazyku, knižnica odoberá časopis *Monitor polonijny* – spoločensko-kultúrny mesačník Poliakov v Slovenskej republike a priebežne spolupracuje s OZ Poľský klub, s ktorým podpísala novú dohodu o spolupráci;
- Knižnica sa v auguste 2020 zapojila do projektu *Mosty*, ktorý moderovala šéfredaktorka Monitoru polonijne gop. Malgorzata Wojcieszynska.

Aktivity venované *českej národnostnej menšine*:

- beseda s M. Z. Kučerom – českým spisovateľom, bádateľom, cestovateľom a lovcom záhad (marec 2019);
- prednáška o živote a tvorbe českého spisovateľa Milana Kunderu pri príležitosti 90. výročia jeho narodenia (apríl 2019);
- v rámci podujatia *Noc literatúry* sa čítalo aj z diel českých autorov (máj 2019);
- rozprávkové popoludnia pre deti – témou bola kniha *K. Čapka O psíčkovi a mačičke* (máj – október 2019);
- výstava kníh s ilustráciami českej výtvarníčky Heleny Zmatlíkovej (jún 2019);
- pracovníčky knižnice sa zúčastnili na exkurzii do knižníc v Třinci a Frýdku-Místku, ktorú zorganizovala Krajská pobočka Spolku slovenských knihovníkov a knižníc (jún 2019);
- v rámci akcie *Knihovnícky kód* spropagovali medzi detskými čitateľmi knihu *Mach a Šebestová* (2020);
- v rámci projektu *Mosty*, do ktorého sa zapojila aj Liptovská knižnica GFB, bol hosťom aj český herec, spevák, hudobník a režisér Jiří Suchý (august 2020);
- Literárny klub pri Liptovskej knižnici GFB zorganizoval stretnutie na tému *Karel Čapek: Cesta na sever* (september 2020);
- priebežne počas roka 2020 sa z dôvodu koronakrízy a obmedzenia kultúrnych podujatí v rámci projektu *Virtuálna knižnica: Knižničné múdrovisko* na web stránke a FB profile uverejňovali aj príspevky v českom jazyku, celkovo 10-krát (2020).

Pre českú národnostnú menšinu žijúcu v Liptovskom Mikuláši a okolí priebežne nakupujú knihy v českom jazyku. V roku 2019 a 2020 získali a sprístupnili 350 *kníh v českom jazyku*.

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Podujatia v knižnici sa realizujú v slovenskom jazyku, výnimočne v poľskom a českom.

Národnostným menšinám sprístupňuje knižnica dokumenty (knihy, periodiká, DVD, CD) v ich jazyku – konkrétne čitateľom poľskej národnosti, ktorí majú k dispozícii fond *Poľskej knižnice* zriadenej v r. 2008 (viac ako 330 knižničných jednotiek). So zámerom združiť občanov poľskej národnosti žijúcich v regióne Orava a priaznivcov poľskej literatúry a kultúry otvorili *Poľský klub*, ktorého programová činnosť je závislá od záujmu jeho členov (v sledovanom období nebol aktívny). Pre príslušníkov českej národnosti je v knižničnom fonde bohaté zastúpenie kníh a časopisov v českom jazyku, k dispozícii sú dokumenty v ruštine, nemčine, angličtine, francúzštine a ďalších jazykoch.

Knižnica pripravuje kultúrno-výchovné a vzdelávacie podujatia pre rôzne kategórie používateľov, napríklad prednášky o ľudských právach a ich dodržiavaní, vrátane práv národnostných menšín a etnických skupín. Spolupracuje s miestnym komunitným a nízkoprahovým centrom pri organizovaní voľnočasových činností pre ich klientov, medzi ktorými sú aj deti a mládež rómskej národnosti. V sledovanom 2019-2020 knižnica aktívne spolupracovala s Mestskou knihovnou Krnov na projekte *Cezhraničný kultúrny dialóg*, ktorý bol podporený z Programu INTERREG V-A Slovenská republika – Česká republika 2014-2020 v rámci Fondu malých projektov. V roku 2019 sa uskutočnila prvá aktivita *Kreslo pre hosťa*, kedy v OKAH predstavil svoju beletristickú tvorbu český autor Jaroslav Konvička. V roku 2020 sa realizovalo stretnutie s českým historikom Jakubom Mamulom na tému *Obraz Krnova od počiatku po dnešok*. Podujatia boli určené širokej verejnosti, vrátane obyvateľov českej národnosti. V roku 2020 knižnica so svojim tradičným cezhraničným partnerom Miejskou Bibliotekou Publiczną v Limanowej participovala na príprave ich projektu s názvom *Literatura bez granic – transgranicznezwiqzkiliterackie*, ktorý ako žiadateľ podala do Programu INTERREG V-A Poľsko – Slovensko 2014-2020 a bude sa realizovať v roku 2021.

Krajská knižnica v Žiline

Knižnica v oblasti spolupráce s národnostnými menšinami na Slovensku tradične spolupracuje českou menšinou.

Spolupráca s Českým spolkom Žilina bola založená najmä na spoluorganizovaní podujatí a sprístupňovaní českých periodík, na ktorých nákup Český spolok Žilina prispieval (v roku 2020 Český spolok Žilina zanikol a vznikol Český klub Žilina pri Českom spolku Bratislava, ktorý bol iniciátorom podpory na nákup českých periodík). V roku 2019 sa na pôde Krajskej knižnice v Žiline konali dve neformálne stretnutia členov spolku a zástupcov knižnice s mimoriadnym a splnomocneným veľvyslancom Českej republiky Tomášom Tupým (6. marca 2019, 12. septembra 2019). V roku 2019 sa konali dve podujatia so spoluorganizátorským vkladom členov Českého spolku Žilina, najmä predsedu Ing. Svätopluka Pacha:

- výstava československých karikatúr *Pred a Po*;
- výstava fotografií členov Českého spolku Žilina *Z pohľadu generácií dvoustoletí*;

Propagovaním medzi svojimi členmi prispel spolok k realizácii výstavy *Photolitera* členov Českého zemskeho zväzu FISAIC.

Spolupráca s poľskou národnostnou menšinou:

- na pôde knižnice je vybudovaná Knižnica Poľského klubu, ktorá sa rozvíja s podporou OZ Polonus a ktorá ponúka najmä krásnu literatúru v poľštine;

- výstava s OZ Polonus a Poľským inštitútom v Bratislave pod názvom *Spoznajte poľský jazyk*, ktorá prezentovala vývoj poľského jazyka a výslovnosť poľských slov na základe zdigitalizovaných materiálov (október 2020).

Na pôde knižnice sa v r. 2019 konalo stretnutie Karpatskonemecký spolok na Slovensku, Žilina, v roku 2020 sa nestretli z objektívnych protipandemických opatrení.

Turčianska knižnica v Martine

Knižnica v rokoch 2019 a 2020 spolupracovala najmä s českou národnostnou menšinou, ktorá má v Martine najväčšie personálne zastúpenie. Podpora tejto národnostnej menšiny spočívala nielen v dopĺňovaní knižničného fondu literatúrou v českom jazyku, ale aj v nákupe českých novín a časopisov.

V roku 2020 knižnica spracovala projekt s názvom Jaroslav Vodrážka – *Cit tvorí umenie*. Cieľom projektu je upriamiť pozornosť na stopy českej kultúry a česko-slovenskej vzájomnosti v Turci. Projekt pozostáva z realizácie výstavy informačných panelov, ktorá je venovaná českému ilustrátorovi, grafikovi, maliarovi a spisovateľovi Jaroslavovi Vodrážkovi, ktorý časť svojho plodného života prežil v Martine. Realizácia projektu bola presunutá do roku 2021 z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19.

Poľskú menšinu zastupuje občianske združenie Polonus (Združenie poľskej menšiny v Žilinskom kraji). V knižnici bol od roku 2009 do roku 2017 v priestoroch pracoviska beletrie k dispozícii návštevníkom kútik poľskej literatúry, ktorý bol zriadený v spolupráci s OZ Polonus. V súvislosti s presťahovaním čítárne novín a časopisov do týchto priestorov bol spomínaný fond poľskej literatúry rozdelený na jednotlivé pracoviská knižnice, kde je prístupný všetkým návštevníkom knižnice. Poľská menšina opätovne v roku 2020 prejavila záujem o bližšiu spoluprácu, ktorá by po stabilizácii situácie ohľadom COVID-19 mala pokračovať.

Príloha č. 4: Aktivity múzeí zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín

Múzeá a galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja

Novohradské múzeum a galéria Lučenec označuje zbierkové predmety tak v stálych expozíciách, ako aj v rámci výstav aj v maďarskom jazyku. Zároveň zabezpečuje lektorský výklad v tomto jazyku. V roku 2019 venovala výstavy výtvarníkovi Bélovi Bacskaimu, výtvarníkovi Tivadar Koszta Csontvárymu. V roku 2020 spolupracovalo s Nadáciou Vince Warthu z Maďarska pri príprave medzinárodnej výstavy súčasnej keramickej tvorby a pre deti zo základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským zorganizovalo v rámci Dní keramiky tvorivú dielňu s názvom Vytvor si svoje parafrázy.

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote pripravilo v roku 2019 12. ročník výstavy a zároveň súťažnú prehliadku detskej výtvarnej tvorby *Romano dživipen – rómsky život*. Námetom prác boli prejavy rómskej kultúry v rôznych podobách. Múzeum pripravilo výstavu prezentujúcu tvorbu ojedinelého neprofesionálneho rómskeho výtvarníka Dezider Fertő, rómsky rezbár. Prostredníctvom dokumentov z osobnej pozostalosti bol návštevníkom výstavou priblížený život Istvána Hatvaniho, polyhistora a vedca z 18. storočia, rodáka z Rimavskej Soboty. Formou výstavy pripravenej v spolupráci s Baníckym múzeom v Rožňave bolo priblížené dielo Kálmána Tichyho, výtvarníka a zberateľa gemerského ľudového umenia.

V roku 2020 múzeum pripravilo výstavu, v rámci ktorej prezentovalo výber z tvorby rómskej výtvarníčky Šarloty Bottovej, ktorá sa venuje najmä kresbe portrétov grafitovými ceruzkami. Výstava Július Szabó, Pod medeným nebom prezentovala kolekciu olejomalieb rodáka z Budapešti. Výstava János Fábry priblížila zakladateľa a prvého riaditeľa Gemersko-malohontského múzea, jeho všestrannú životnú dráhu spolu s históriou rodiny. Múzeum poskytuje lektorované prehliadky všetkých výstav, ako aj stálej expozície aj v maďarskom jazyku.

Stredoslovenská galéria v Banskej Bystrici realizovala v sledovanom období 3 aktivity venované rómskej národnostnej menšine – počas festivalu Prvý človek bol umelec 4 premietla film *Rómovia/Cigáni* objektívom spravodajského filmu do roku 1989. Projekciu komentoval romista a etnológ René Lužica. Zuzana Mojžišová viedla prednášku *Čierna žena, biely muž (premeny príbehov o Carmen)*. Galéria prezentovala výstavu Východoslovenskej galérie *Vypovedaní/ Cigáni v slovenskom výtvarnom umení 19. a 20. storočia*, ktorá prostredníctvom klasických výtvarných druhov a dokumentačným fotografickým materiálom načrtla spôsob života Rómov na území SR v uvedenom období. Počas výstavy boli realizované zážitkové programy pre rodiny s deťmi, lektorované prehliadky, tvorivé dielne a animačné programy. Výstava *Kereskultura! (Robíme kultúru!)* predstavila tvorbu mladej generácie umelcov, ktorí pracujú s témou rómskej identity. Výstava bola doplnená workshopom o vzťahu menšín a väčšiny a rôznych podobách identity a realizoval sa aj edukatívny program.

Múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja

Tribečské múzeum v Topoľčanoch v rámci aktivít podporujúcich rozvoj kultúry národnostných menšín v roku 2019 uskutočnilo výstavu *Vianoce v 20. storočí* – prezentovala históriu slávenia tradičných vianočných sviatkov a zmien, ktorými prešli v 20. storočí. Doplnená bola o sprievodné panely v slovenskom a v maďarskom jazyku.

Tekovské múzeum v Leviciach inštalovalo prevzatú výstavu Zväzu maďarských remeselníkov na Slovensku pod názvom „*Remeselníci*“, v spolupráci s Csemadokom v Leviciach a maďarskými inštitúciami v Leviciach sa podieľalo na príprave a realizácii *10. ročníka letného festivalu* v areáli Levického hradu, ktorého sa zúčastnilo približne 680 návštevníkov. V spolupráci s Obchodnou akadémiou a UNIS vo Viedni múzeum zorganizovalo podujatie venované *Medzinárodnému dňu pamiatky obetí holokaustu* s plagátovou výstavou za účasti 80 študentov. Tekovské múzeum v Leviciach v rámci prezentácie stálej expozície poskytuje výklad aj v jazyku maďarskej národnostnej menšiny a návštevníkom sú k dispozícii aj trojjazyční sprievodcovia expozíciou. Poskytuje aj odbornou-metodickú pomoc pre riešiteľov diplomových a seminárnych prác a rôznych súťaží.

Podunajské múzeum v Komárne (ďalej len „PM“) sa zameriava na výskum, dokumentáciu, prezentáciu histórie, národopisu a dejín kultúry maďarskej národnostnej menšiny ako aj na výskum a dokumentáciu interetnických vzťahov na území Nitrianskeho samosprávneho kraja. V rámci spomínaných činností sa spolupodieľa na mnohých vedeckých výskumoch, publikuje v odborných časopisoch a na vedeckých konferenciách. V rámci kultúrno-východných činností PM zorganizovalo spoločnú výstavu Literárneho múzea Petőfiho v Budapešti, Vydavateľstva Móra a Podunajského múzea v Komárne s názvom *Chlapci z Pavlovskej ulice – mládežnícky román a jeho komárňanské súvislosti*, ďalej bolo organizátorom alebo spoluorganizátorom ďalších kultúrno-východných podujatí: slávnostný program pri príležitosti „*Dňa maďarskej prózy*“, slávnostný program pri príležitosti „*Dňa poézie*“ v spolupráci s o. z. Kárpátia, prednáška Márka Görbeho (Budapešť) o tvorbe akad. maliara Árpáda Fesztyho, slávnostný program v reprezentačnej sále múzea pri príležitosti „*Dňa maďarskej prózy*“ (v spolupráci s Kultúrnym inštitútom Maďarska v Bratislave a Jókaiho spolkom), prezentácia knihy Mihálya Máczu *Életemlék cserepei* („*Črepiny pamäti môjho života*“) na zasadnutí Krúžku priateľov múzea v Komárome (Maďarsko).

Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch uskutočňuje podujatia a činnosti, ktoré sú vhodné pre návštevníkov z marginalizovaných rómskych komunít, aj návštevníkov z radov národnostných menšín, najmä maďarskej - premietanie dokumentárneho filmu v rámci výstavy *Hrady kráľa Mateja* v maďarskom jazyku, *Rozprávkový les* Veľké Lovce určený pre maďarsky rozprávajúcu rómsku komunitu, celoročná prednáška *Život a dielo Gergelya Czuczor* v maďarskom jazyku. Múzeum organizuje tiež výstavy a vernisáže, ktoré sú dvojjazyčné a to v slovenskom a maďarskom jazyku, k čomu napomáhajú aj lektorky a viacjazyčné bannery a plagáty (slovenský, maďarský, anglický).

Múzeá a galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja

Šarišské múzeum v Bardejove spolupracovalo v sledovanom období predovšetkým s miestnou organizáciou Rusínskej obrody v Bardejove na príprave a realizácii dvoch tradičných festivalov v Múzeu ľudovej architektúry v Bardejovských Kúpeľoch (expozícia Šarišského múzea) - *Prehliadka rusínskeho a šarišského folklóru*. V roku 2019 bola do priestorov bardejovskej expozície Šarišského múzea s názvom Ikony nainštalovaná drevená veľkorozmerná maketa zaniknutého gréckokatolíckeho chrámu z Rovného (okres Svidník). Pri tejto dlhodobej prezentácii Šarišské múzeum spolupracuje s vedením obce Rovné a s autorom makety. Uvedený exponát bol umiestnený v časti expozície, kde sa nachádzajú vzácne ikony zo 16. storočia z Rovného (do múzea sa dostali ešte pred zánikom originálneho dreveného chrámu z 18. storočia). Počas prezentácie makety chrámu sa uskutočnili pre žiakov základných

škôl z Bardejova 2 besedy s autorom makety. Uskutočnila sa aj ďalšia propagácia makety prostredníctvom popularizačného článku Mgr. V. Koščovej v Bardejovských novinách (august 2019). Článok mal názov: *Nový exponát v expozícii Ikony – maketa dreveného chrámu z Rovného*.

Šarišské múzeum spolupracovalo v rokoch 2019 a 2020 aj s farskými úradmi Gréckokatolíckej a Pravoslávnej cirkvi v Bardejove na projekte oživenia drevených chrámov z rusínskych obcí Mikulášová (okres Bardejov) a Zboj (okres Snina) o pravidelnú liturgiu, sobáše a krsty. V skanzene v Bardejovských Kúpeľoch sa uskutočnili aj ukážky rusínskeho štedrovečerného stola a Betlehema v drevenom roľníckom dome z 19. storočia z obce Frička (okres Bardejov). Oživilo sa tak zvyky miestnej rusínskej kultúry. V roku 2021 pripravuje Šarišské múzeum vo Vile Rákoci v Bardejovských Kúpeľoch novú stálu etnografickú expozíciu, v ktorej bude okrem šarišskej prezentovať aj bohatú rusínsku kultúru, jej zvyky a obyčaje, staré remeslá a odev.

Vihorlatské múzeum v Humennom v roku 2019 uskutočnilo výskum života a diela akademického maliara Oresta Dubaya. Text publikácie bol preložený do anglického a rusínskeho jazyka. Zhotovený bol grafický návrh publikácie a monografia bola vydaná v auguste 2019. Publikácia boli verejnosti prezentovaná v rámci vernisáže výstavy Orest Dubay. Múzeum tiež pripravilo výstavu *Z dejín Rómov na Slovensku*. Panelová výstava s textovo-obrazovým materiálom bola doplnená o zbierkové predmety Vihorlatského múzea prezentujúce rómsku kultúru. Výstava bola zameraná na historické a etnografické východiská. V rámci trvania výstavy sa konali komentované prehliadky a vzdelávacie hodiny regionálnej histórie.

V rámci Dní európskeho kultúrneho dedičstva prebiehali v auguste až septembri 2019 ďalšie podujatia, spomedzi ktorých boli národnostným menšinám venované výstava Orest Dubay, Rusínsky folklórny festival, Deň tradičných remesiel v skanzene, Podvihorlatská chovateľská výstava. Na základe výskumu piesní rusínskej speváčky Márie Čokynovej z obce Ublá v Sninskom okrese bolo v rámci otvorenia výstavy Karpatská kraslica verejnosti predstavené CD pod názvom Piesne Márie Čokynovej.

V rámci projektu Multikultúrne múzeum – Stretnutie kultúr v múzeu bolo realizované pokračovanie projektu multižánrovej prezentácie kultúry ukrajinskej menšiny v regióne horného Zemplína programom Deň ukrajinskej kultúry vo Vihorlatskom múzeu v Humennom. Súčasťou podujatia bolo otvorenie výstavy Farebné spomienky. Konala sa tiež regionálna súťaž detského hudobného folklóru (speváci, inštrumentalisti, spevácke skupiny a ľudové hudby) pre okresy Humenné, Snina a Medzilaborce. 12. ročník Festivalu národnostnej vzájomnosti – folklórne popoludnie v skanzene Vihorlatského múzea v Humennom a v meste Humenné sa konalo 8. septembra 2019 za účasti 115 účinkujúcich a vyše 500 divákov. V rámci podpory záujmovej činnosti v oblasti ľudovej kultúry sa regionálna súťaž hudobného folklóru dospelých (speváci, inštrumentalisti, spevácke skupiny a ľudové hudby) pre okresy Humenné, Snina a Medzilaborce konala 8. septembra 2019 za účasti 65 účinkujúcich a 450 divákov. 15. ročník festivalu rusínskej piesne Spevy môjho rodu (detská časť) prebiehal v dňoch 24. – 26. marca 2019 za účasti 60 detských a mládežníckych spevákov rusínskych piesní z regiónov Snina, Medzilaborce, Humenné, Prešov, Stropkov, Svidník, Bardejov a Stará Ľubovňa. V spolupráci so samosprávou mesta a národnostnými organizáciami sa uskutočnil program štvrtého ročníka konferencie Odkaz A. I. Dobrianskeho pre súčasnosť. Podujatie sa konalo 14. decembra 2019 za účasti dvoch lektorov a 40 poslucháčov.

V roku 2020 sa pri príležitosti výročia narodenia speváčky Márie Čokynovej z Uble sa uskutočnili dva koncerty pod názvom *Piesne Márie Čokynovej*. Pracovníci múzea zabezpečili ako náhradu za zrušené podujatie nahrávanie vianočných kolied v rozhlasovom štúdiu Rádia Regína v Košiciach. V rámci výskumnej činnosti sa realizoval prepis výskumu svadobných zvykov v Uliči, prepis piesňovej zbierky zo Stakčina (43 piesní) a ďalších piesní z uličskej a ublianskej doliny. Ďalšou úlohou bol výskum života a diela výtvarníka Vojtecha Boreckého, ktorý poslužil ako podklad pre vydanie reprezentatívnej publikácie. Vzhľadom na pandemickú situáciu do on-line priestoru presunuli prehliadka zvykov z Novej Sedlice pod názvom Vianočné pochôdzky, či prezentácia venovaná téme Madona s dieťaťom v kresbách Vojtecha Boreckého.

Napriek pandémie sa v roku 2020 podarilo zorganizovať regionálnu súťaž Hudobný folklór dospelých 5. septembra 2020 v skanzene v Humennom, Hudobný folklór detí 18. septembra 2020 v skanzene v Humennom, výstavu *Vojtech Borecký* otvorenú online 12. novembra 2020, Rusínsky folklórny festival, ktorý sa konal taktiež 5. septembra 2020 v skanzene v Humennom, cyklus 5 tvorivých dielní tradičných remesiel pre verejnosť *Oživené remeslá* (júl – august 2020), Deň rusínskej kultúry (16. augusta 2020) a *Deň rómskej kultúry* (20. septembra 2020).

Tatranská galéria v Poprade sa v roku 2019 venovala rómskej národnostnej menšine v rámci projektu *Integrácia umením 2019*, v rámci ktorého organizovala už tretí ročník umelecko-edukatívneho projektu, ktorého cieľom bolo priblížiť umenie prostredníctvom kultúrnych aktivít rôzneho druhu a typu. Projekt bol určený aj rómskej menšine (osobám žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách, detských domovoch, reedukačných zariadeniach, diagnostických centrách, liečebno-výchovných sanatóriách a resocializačných zariadeniach. Projekt prebiehal od 9. októbra 2019 do 29. októbra 2019 v priestoroch Tatranskej galérie v Poprade. V rámci projektu bola oslovená aj rómska ilustrátorka prvého rómskeho šlabikára Erika Šajgalová. Hudobným hosťom v rámci záverečného programu projektu vystúpila rómska skupina KESAJ TCHAVE pod vedením Ivana Akimova. Súkromná stredná odborná škola Biela voda v Kežmarku predstavila počas záverečného programu projektu svoju módnú kolekciu, ktorú odprezentovali aj na celoslovenskej súťaži *RomaSpirit*, ktorej sa študenti z rómskych marginalizovaných skupín zúčastňujú už pravidelne a žnú úspechy.

Židovskej národnostnej menšine bolo venované 77. výročie podujatia pri príležitosti pietnej spomienky na pamiatku obetí prvého transportu dievčat a žien zo Slovenska do koncentračného tábora Auschwitz a koncert: *Mojše band- Zipserim* (17. marca 2019). 24. marca 2019 sa konalo Slávnostné otvorenie fotografickej výstavy Anna Ondrušeková – Svetlom do tmy pri príležitosti spomienky na prvý transport dievčat a žien zo Slovenska do koncentračného tábora Auschwitz, po ktorom nasledoval Spomienkový koncert – *Nástupište Poprad – Auschwitz*. 25. marca 2019 prebehlo kladenie vencov pri pamätnej tabuli na Gymnáziu Kukučínova Poprad a Kladenie vencov pri pamätnej tabuli obetí holokaustu v Poprade (železničná stanica). Projekt integrácia umením 2020 bol preložený na rok 2021, rovnako ako projekt *My vám – vy nám* (projekt bude zameraný na podporu kultúrnych aktivít rómskej národnostnej menšiny (napr. žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách, detských domovoch, reedukačných zariadeniach, diagnostických centrách, liečebno-výchovných sanatóriách a resocializačných zariadeniach, atď.).

Šarišská galéria v Prešove v roku 2019 pripravila výstavu *Nevšednosť všednosti* (Orest Dubay 1919 – 2005). V rámci 25. ročníka medzinárodnej súťaže kresleného humoru na tému PIVO vytvoril rusínsky karikaturista Fedor Vico výstavu 2. Zlatý súdok 2019. Tvorbe nekonformného

a kontroverzného výtvarníka, karpatského Nemca, Helmuta Bistiku, bola venovaná Reprezentatívna prierezová výstava: *Sladké pokušenie* (Süsse Versuchung). Pripravila aj výstavu *Andy Warhol - ja pochádzam odnikiaľ. Warhol Tour 2019* zo zbierok Múze moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach.

V roku 2020 v rámci 26. ročník medzinárodnej súťaže kresleného humoru na tému PIVO pripravil Fedor Vico výstavu Zlatý súdok 2020. Galéria ponúkla návštevníkom ďalšie 4 výstavy, ktoré sa okrajovo týkali aj národnostných menšín: *6.- 18. a 19. storočie v zbierkach ŠG v Prešove, Metamorfózy krajiny. Jeseň, Metamorfózy krajiny*. Zima a Dielo mesiaca December 2020: Michal Čabala: *Východoslovenská krajina*.

Ľubovnianske múzeum - hrad v Starej Ľubovni v roku 2019 v rámci Slávnosti Sviatku sv. Cyrila a Metoda vystúpil operný spevák Igor Kucer s repertoárom obľúbených rusínskych piesní matky Andyho Warhola – Júlie Varholovej. Konalo aj tiež Štvordňové verejné stretnutie (festival) potomkov záchrancov a zachránených, ktorí prišli z Izraela a Veľkej Británie – *Vertikála východného vetra*, ktoré účastníkov vtiahlo do živého príbehu niekoľkých miestnych rodín, ktoré počas 2. svetovej vojny pomohli pri záchrane jednej 11-člennej židovskej rodiny s priezviskom Honig z Malého Lipníka.

V roku 2020 sa pri príležitosti slávania Sviatku Troch kráľov slúžila Sv. liturgia slávená v cirkevno-slovanskom jazyku, ktorý pri svojich pobožnostiach používajú obyvatelia prevažne rusínskej národnosti. Sprievodný program prezentuje tradičnú kultúru Rusínov - v roku 2020 obec Údol. V rámci podujatia Ej, fašiangy, fašiangy bolo prezentované slávenie fašiangov v rôznych etnických skupinách okresu Stará Ľubovňa najmä Goralov a Rusínov. V rámci Slávnosti Sviatku sv. Cyrila a Metoda prezentoval FS Staroľubovňan a SS Stoličného Džyvky tradičnú kultúru Rusínov na Spiši a Zamagurí a ďalších etnických skupín okresu.

Ľubovnianske múzeum spolupracovalo s občianskym združením Molody Rusyny pri prezentácii ľudového odevu rusínskych obcí okresu Stará Ľubovňa - prezentované na fb stránke FS Ruthenia, s Jánom Jendrichovským a kol. pri prezentácii goralského etnika (pravdepodobne novej menšiny) na území okresu Stará Ľubovňa prostredníctvom hudobného folklóru, zapožičalo veľké množstvo zbierkových predmetov na výstavu *Rusíni na Spiši* Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi a s partnerom z Poľska – Muzeum okręgowie w Nowym Sączu – sa zúčastnilo na projekte na projekte *Poloniká v Spišskom archíve v Levoči - IV. etapa* - výsledok projektu je zverejnený aj na webstránke ĽM.

Krajské múzeum v Prešove v rokoch 2019 v rámci online prezentácií zbierkových predmetov predstavila reťaz rómskeho vajdu i dielo Traja Cigáni od Pavla Szinyei Merseho ako cenné doklady života rómskeho obyvateľstva. V Kaštieli Stropkov, organizačnej jednotke Krajského múzea v Prešove, sa konala prednáška venujúca sa významnej židovskej komunite v okolí Stropkova, ktorá tam bola zastúpená pred 2. svetovou vojnou, o čom svedčí aj starý židovský cintorín v okolí Stropkova.

V roku 2020 bola jedna z prednášok v rámci cyklu *Čaj o piatej u Rákociho* v roku 2020 venovaná téme *Porraimos – rómsky holokaust*, ktorú priblížila Mgr. Lucia Segľová, PhD. z Ústavu rómskych štúdií Prešovskej univerzity v Prešove. V tomto prednáškovom cykle bola v roku 2019 prednáška venovaná ženám pôsobiacim na Východnom Slovensku (sprievodné podujatie výstavy *Ženy východu v literatúre*), ktoré sa snažili národnostne a morálne povzniesť ľudí svojou literárnou tvorbou. Prezentovaných bolo šesť spisovateliek, pričom dve z nich, a to Elena Lacková prezentovala spisovateľku rómskej menšiny na východe Slovenska a Irina Novická, ktorá bola autorkou poprevratovej a medzivojnovnej literatúry ukrajinskej menšiny na Slovenku.

Ostatné múzeá a galérie

Hradné múzeum vo Filákovke (ďalej aj „HMF“) vzniklo v roku 2007 ako príspevková organizácia mesta Filákovko. Koncom roka 2011 boli k inštitúcii pričlenené ako oddelenia Mestská knižnica vo Filákovke a Novohradské turisticko-informačné centrum. Organizácia si zachovala pôvodný názov, ale vykonáva popri múzejnej činnosti a ochrane kultúrneho dedičstva aj knižničnú činnosť, a poskytuje aj turisticko-informačné služby. Vykonávanie múzejnej činnosti a ochrany kultúrneho dedičstva predstavuje prevádzkovanie národnej kultúrnej pamiatky Filákovský hrad a Mestského vlastivedného múzea vo Filákovke (MVM). HMF je regionálne múzeum a má vlastivedné zameranie s užšou špecializáciou na dokumentáciu histórie Filákovského hradu a dejín mesta Filákovko s dôrazom na vývoj miestneho priemyslu so stálymi expozíciami *Stáročia Filákovského hradu, Pamiatky skamenelého života v okolí Filákovka, Od filákovskej palmy k svetoznámemu kohútovi a Filákovko* (Füleková 1938 – 1945). V roku 2020 sprístupnilo nové expozície: *Remeselníctvo vo Filákovke v stredoveku a v ranom novoveku a Hradý a zámky v okolí Filákovka*.

V roku 2019 múzeum a galéria inštalovali 9 výstav, z ktorých sa všetky venovali aj národnostným menšinám, a to *Filákovskí rómští hudobníci a kapely, Kúsky histórie v 21. storočí - Výstava ZUŠ Filákovko, Črepiny svetla a skvostné znamenia – výstava Rozálie Molnár a Olgy Valacsay, Medvešský fotomaratón, Výstava Svetového združenia maďarských fotografov, Staronové poklady múzea, Akvizícia posledných rokov, História colníctva, Velikáni Novohradu – Život a tvorba Bélu Bacskaiho, 30 rokov ochrany prírody v Cerovej vrchovine a Tajomstvo medovníkového srdca*. V roku 2020 sa múzeu a galérii podarilo prezentovať 3 výstavy, a to *Čarovné kraslice – výstava ľudovej umelkyne Tünde Benko, Výstava Svetového združenia maďarských fotografov a Fotografická výstava dokumentujúca rozsiahlu rekonštrukciu interiéru rímskokatolíckeho kostola vo Filákovke*.

Vzhľadom na to, že národnostné zloženie obyvateľstva v meste je zmiešané, a návštevníci Filákovského hradu a Mestského múzea sú nielen Slováci, ale aj Maďari zo Slovenska a zo zahraničia, vo všetkých výstavných priestoroch múzea sú nainštalované dvojjazyčné informačné panely a názvy vystavovaných predmetov sa uvádzajú na vitrínach tiež v dvoch jazykových mutáciách, t. j. v slovenskom aj maďarskom jazyku. Vernisáže výstav prebiehajú tiež dvojjazyčne. Pre záujemcov, ktorí si chcú vypočuť odborný výklad o histórii hradu a mesta, ako aj o vystavovaných artefaktoch, zamestnanci HMF poskytujú kvalitný výklad v oboch jazykoch. Všetky podujatia múzea prebiehajú dvojjazyčne. V prípade prednášok a atrakcií, ktorých tlmočenie je veľmi náročné, je snaha dodržiavať rovnaký počet programov v slovenskom aj v maďarskom jazyku.

Mestské múzeum Lučenec je organizačnou zložkou rozpočtovej organizácie LUKUS (Lučenecké kultúrne stredisko), ktorá spravuje obnovené objekty Synagógy, historickej Radnice a Siene významných osobností patriace Mestu Lučenec. Predmetom činnosti organizácie je usporadúvanie kultúrnych podujatí, prednášok, sprístupňovanie histórie mesta a jeho osobností, koncertov, výstav, prehliadok a pod. v spolupráci s miestnymi spoločenskými organizáciami, národnostnými kultúrnymi zväzmi, školami, cirkvami a ďalšími inštitúciami. Zameraním Mestského múzea Lučenec je cieľavedomé nadobúdanie, ochraňovanie a sprístupňovanie hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva miestneho a regionálneho charakteru. Vo svojej činnosti akcentuje národnostnú rôznorodosť mesta Lučenec a historického regiónu Novohrad, ktorú dokumentuje i stála expozícia venovaná histórii mesta. Dramaturgia kultúrnych, prezentačných a vzdelávacích podujatí múzea vychádza z myšlienky koexistencie viacerých národností žijúcich v meste.

V obnovenej Synagóge je zriadená stála expozícia judaík zapožičaných z Ústredia židovských náboženských obcí, predmetov pochádzajúcich z Lučenca. Súčasťou expozície je priblíženie stavebného vývoja synagógy, dokumentácia stavby a jej premeny. Obete holokaustu pripomína výtvarná inštalácia s názvom MEMENTO autora Petra Kalmusa umiestnená v interiéri stavby. Pravidelne od roku 2017 organizuje R. O. LUKUS/Mestské múzeum Lučenec podujatie ku Dňu obetí holokaustu a rasového násillia (9. septembra) s názvom Cesta neznáma a podtitulom Dávame číslam mená, menám príbehy. Každý rok pribudne pred Synagógou časť symbolického chodníka/cesty vytváranej zo schodov s vyrytými menami židovských obyvateľov Lučenca, ktorí zmizli v temných časoch 40. rokov 20. storočia. Súčasťou akcie sú prednášky venované osobnostiam i rôznym aspektom života židovských občanov mesta, či už je to história, náboženstvo, architektúra, umenie. V roku 2019 sa v Synagóge uskutočnil koncert zoskupenia *Solamentenaturali - Thesaurus*, židovská hudba 16. – 19. storočia.

Predstaveniu národnostných menšín žijúcich v Lučenci sa venuje cyklus podujatí s názvom Z blízka, z ďaleka. Prostredníctvom výstav, prednášok, premietaním filmov, ukážkami gastronómie a folklóru upriamujeme pozornosť na menej početné národnosti a krajinu ich pôvodu, v roku 2019 konkrétne Rumunov v akcii pod názvom Iné Rumunsko.

Mestské múzeum Senec vznikalo v období rokov 2007-2009 a na jeho tvorbe sa zúčastnil široko koncipovaný odborný tím. Slávnostné otvorenie inštitúcie sa konalo 28. januára 2010 v budove Tureckého domu – renesančnej kúrii, stojacej na seneckom námestí. Múzeum má dve stále expozície – Expozíciu prírody a Expozíciu starších dejín. V roku 2019 múzeum pripravilo 2 výstavy: *Johann Nepomuk Hummel (1778-1837)*⁷⁷ a *100 rokov klubového futbalu v Senci*. V roku bola uvedená výstava *Z vašich darov – Önkhozták 2016 – 2020*. V roku 2020 prebehla aj odborná konferencia: *Po kom je pomenovaná pešia zóna v Senci? Ján Lichner (1897–1979)*. V apríli roku 2020 sa múzeum pustilo do vytvárania vlastných videí, za účelom zlepšenia komunikácie s potencionálnymi a už existujúcimi návštevníkmi. V rámci videí postupne predstavilo jednu olejomaľbu z 19. storočia, *Martinský les*, ktorý sa nachádza v blízkosti mesta Senec (vyhotovené v slovenskom jazyku s maďarskými titulkami), ďalšie vyzvalo verejnosť, aby pomohla s budovaním novej hasičskej expozície. Nasledujúce video bolo venované výstave *100 rokov klubového futbalu v Senci*. Medzi publikovanými videami sa nachádzali aj záznamy prednášok konferencie *Po kom je pomenovaná pešia zóna v Senci? Ján Lichner (1879-1979)*. Videá mali sympatické odozvy a osvedčili sa ako jedna z komunikačných možností aj so širšou verejnosťou. Väčšina komunikácie múzea s návštevníkom je dvojjazyčná, vrátane niektorých prednášok organizovaných pre verejnosť.

Mestské múzeum Šurany vzniklo ako súčasť Mestského kultúrneho strediska v roku 2007. Jeho cieľom je zhromažďovanie, záchrana, ošetrovanie, dokumentácia a prezentácia predmetov, ktoré majú historickú výpovednú hodnotu a sú dokladom vývoja spoločnosti, obzvlášť mesta a najbližšieho okolia. Múzeum zhromažďuje archeologické, historické a etnografické predmety, staré fotografie, písomnosti (archiválie) a staré tlače. Stála expozícia na poschodí synagógy približuje dejiny mesta, ako aj mestských častí Nitriansky Hrádok a Kostolný Sek od praveku po 20. storočie. Ortodoxná synagóga v Šuranoch patrí medzi skvosty synagogálnej architektúry na Slovensku. Bola postavená v roku 1916. V priebehu 90. rokov 20. storočia sa uskutočnila rekonštrukcia interiéru synagógy a v máji 2005 sa sprístupnila verejnosti. Usporiadávajú sa tu muzeálne a galerijné výstavy, koncerty, prednášky a

⁷⁷ Výstava bola veľmi krátko sprístupnená už v roku 2018, avšak kvôli prestavbe bola jej prezentácia prerušená.

prezentácie. Múzeum v roku 2019 uskutočnilo 4 prednášky – prezentácie o židovskej kultúre a dejinách šurianskej žid. komunity pre žiakov šurianskych základných a stredných škôl.

Mestské múzeum a Pamätná izba Franza Schuberta v Želiezovciach založené občianskym združením Castellum ZELIZ je so svojimi exponátmi k dispozícii širokej verejnosti už vyše desať rokov. Návštevnosť tohto múzea má z roka na rok väčšiu návštevnosť a popularitu. Okrem možnosti prehliadok múzea a blízkeho kaštieľa Esterházyovcov pravidelne usporiada aj jarnú a jesennú Schubertiádu. Tieto komorné koncerty priťahujú okrem miestnych aj návštevníkov z kúpeľov v Dudinciach, Podhajskej ale aj hostí z neďalekého Ostrihomu a Budapešti. Tieto koncerty sú spojené s maďarsko – slovenským sprievodným slovom na tému z histórie pobytu F. Schuberta v meste Želiezovce(v roku 1818 a v roku 1824). Dvojazyčný cca 80 min. výklad využívajú návštevy slovensky ako aj maďarsky hovoriacich škôl z oboch strán Dunaja. Útlm návštevnosti sa negatívne ukázal až po nástupe pandémie ochorenia COVID-19.

Židovské komunitné múzeum bolo založené v roku 2012 ako spoločný projekt Židovskej náboženskej obce Bratislava a N.f. židovského kultúrneho dedičstva – Menorah. Partnerskom organizáciou múzea je Židovský kultúrny inštitút (zriadený Ústredným zväzom židovských náboženských obcí v SR) ako aj ostatné ŽNO na Slovensku. Múzeum odborne spravuje zbierku ŽNO Bratislava a prevádzkuje stálu expozíciu *Židia v Bratislave a ich kultúrne dedičstvo* na poschodí funkčnej synagógy na Heydukovej ulici v Bratislave, ktorá je sezónne prístupná od konca mája do začiatku októbra. Od roku 2013 múzeum každoročne realizuje sezónny výstavno-edičný projekt, ktorý je výstupom rozsiahleho výskumu v oblasti židovskej histórie a kultúrneho dedičstva. V roku 2019 a 2020 úspešne realizovalo prvé dve časti trojročného výstavného cyklu *Poklady Židovského múzea v Prešove*, na ktorom dlhodobo spolupracuje s Židovskou náboženskou obcou Prešov, ktorá je vlastníkom zbierky bývalého múzea. Bol zostavený rozsiahly odborný tím, do ktorého sa zapojili judaisti, kunsthistorici, historici, reštaurátori, genealóg, rabín, archivári zo Slovenska, Maďarska, Českej republiky, Rakúska a Izraela. Tento tím preskúmal vybrané predmety, ktoré boli zreštaurované a vystavené. Sprievodným výstupom boli dva rozsiahle výstavné katalógy *Poklady Židovského múzea v Prešove* a *Poklady Židovského múzea v Prešove II*.

Medzi činnosti múzea patria aj vzdelávacie aktivity. Popri spolupráci na podujatiach *Európsky deň židovskej kultúry*, *Múzea mesta Bratislava* a *OZ Bratislavské rožky* múzeum realizovalo úspešný vzdelávací program pre stredné školy *Židovské kultúrne dedičstvo v Bratislave*. Program je určený pre limitovaný počet skupín a rozdelený do 4 blokov (7 vyučovacích hodín celkom): 2 semináre v triede, interaktívny seminár v synagóge/expozícii ŽKD a exkurzia do Pamätníka Chatama Sofera. Program realizuje v spolupráci s Teologickou fakultou Trnavskej univerzity v rámci programu židovsko-kresťanských štúdií. V roku 2020 program nebol realizovaný z pandemických príčin.